

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 10.3.2014.
COM(2014) 149 final

ANNEX 1

PRILOG

PRILOG I.

Sporazum o pridruživanju između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju i njihovih država članica s jedne strane i Gruzije s druge strane

PRIJEDLOGU ODLUKE VIJEĆA

o sklapanju Sporazuma o pridruživanju između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju i njihovih država članica s jedne strane i Gruzije s druge strane

SPORAZUM O PRIDRUŽIVANJU
IZMEĐU EUROPSKE UNIJE
I EUROPSKE ZAJEDNICE ZA ATOMSKU ENERGIJU
I NJIHOVIH DRŽAVA ČLANICA, S JEDNE STRANE,
I GRUZIJE, S DRUGE STRANE

PREAMBULA

KRALJEVINA BELGIJA,

REPUBLIKA BUGARSKA,

ČEŠKA REPUBLIKA,

KRALJEVINA DANSKA,

SAVEZNA REPUBLIKA NJEMAČKA,

REPUBLIKA ESTONIJA,

IRSKA,

HELENSKA REPUBLIKA,

KRALJEVINA ŠPANJOLSKA,

FRANCUSKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA HRVATSKA,

TALIJANSKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA CIPAR,

REPUBLIKA LATVIJA,

REPUBLIKA LITVA,

VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG,

MAĐARSKA,

REPUBLIKA MALTA,

KRALJEVINA NIZOZEMSKA,

REPUBLIKA AUSTRIJA,

REPUBLIKA POLJSKA,

PORTUGALSKA REPUBLIKA,

RUMUNJSKA

REPUBLIKA SLOVENIJA,

SLOVAČKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA FINSKA,

KRALJEVINA ŠVEDSKA,

UJEDINJENA KRALJEVINA VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE,

ugovorne stranke Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, dalje u tekstu „države članice”,

EUROPSKA UNIJA, dalje u tekstu „Unija” ili „EU” i

EUROPSKA ZAJEDNICA ZA ATOMSKU ENERGIJU, dalje u tekstu „Euratom”

s jedne strane, i

GRUZIJA

s druge strane,

dalje u tekstu zajednički nazvane „stranke”,

RAZMATRAJUĆI snažne veze i zajedničke vrijednosti između stranaka koje su uspostavljene u prošlosti Sporazumom o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Gruzije, s druge strane, i koje se razvijaju u okviru Istočnog partnerstva kao posebne dimenzije Europske politike susjedstva te prepoznajući zajedničku želju stranaka za daljnjim razvojem, jačanjem i proširivanjem njihovih odnosa na ambiciozan i inovativan način,

POTVRĐUJUĆI europske težnje i europsko opredjeljenje Gruzije,

PREPOZNAJUĆI da su zajedničke vrijednosti na kojima je izgrađena Europska unija – demokracija, poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavina prava – ključni elementi političkog pridruživanja i gospodarske integracije predviđenih ovim Sporazumom,

PREPOZNAJUĆI da je Gruzija, istočnoeuropska zemlja, predana provedbi i promicanju tih vrijednosti,

PREPOZNAJUĆI da Gruzija dijeli zajedničku povijest i zajedničke vrijednosti s državama članicama,

UZIMAJUĆI U OBZIR da se ovim Sporazumom ne određuje unaprijed put budućega postupnog razvoja odnosa između EU-a i Gruzije te da se njime taj put ostavlja otvorenim,

OPREDIJELJENI za nastavak jačanja poštovanja temeljnih sloboda, ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina, demokratskih načela, vladavine prava i dobrog upravljanja na temelju zajedničkih vrijednosti stranaka,

SUGLASNI da će zbog unutarnjih reformi prema jačanju demokracije i tržišnog gospodarstva doći do olakšavanja sudjelovanja Gruzije u politikama, programima i tijelima EU-a. Taj postupak i održivo rješavanje sukoba međusobno će se nadopunjavati, što će pridonijeti izgradnji povjerenja među zajednicama podijeljenima zbog sukoba,

SPREMNI pridonijeti političkom, društveno-gospodarskom i institucionalnom razvoju Gruzije širokom suradnjom u brojnim područjima zajedničkog interesa, poput razvoja civilnog društva, dobrog upravljanja, uključujući oporezivanje, trgovinske integracije i bolje gospodarske suradnje, izgradnje institucija, reforme javne i državne uprave i borbe protiv korupcije, smanjenja siromaštva i suradnju u područjima slobode, sigurnosti i pravde nužnu za djelotvornu provedbu ovog Sporazuma, te naglašavaju spremnost EU-a da podrži relevantne reforme u Gruziji,

OPREDIJELJENI za provedbu svih načela i odredaba Povelje Ujedinjenih naroda, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), posebno Helsinškoga završnog akta Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975., zaključnih dokumenata Madridske, Istambulske i Bečke konferencije iz 1991., odnosno 1992. te Pariške povelje za novu Europu iz 1990., kao i Opće deklaracije Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima iz 1948. i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950.,

PODSJEĆAJUĆI na svoju želju za promicanjem međunarodnog mira i sigurnosti, kao i za sudjelovanjem u djelotvornom multilateralizmu i mirnom rješavanju sporova, posebno surađujući u tu svrhu u okviru Ujedinjenih naroda (UN) i OESS-a

OPREDIJELJENI za međunarodne obveze stranaka u borbi protiv širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za upotrebu takvog oružja te u suradnji u razoružavanju,

PREPOZNAJUĆI dodanu vrijednost aktivnog sudjelovanja stranaka u različitim regionalnim oblicima suradnje,

U ŽELJI za daljnjim razvojem redovnoga političkog dijaloga o bilateralnim i međunarodnim pitanjima od zajedničkog interesa, uključujući regionalne aspekte, uzimajući u obzir zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (ZVSP) Europske unije, uključujući zajedničku sigurnosnu i obrambenu politiku (ZSOP),

U POTPUNOSTI POŠTUJUĆI načela neovisnosti, suverenosti, teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti međunarodno priznatih granica na temelju međunarodnog prava, Povelje Ujedinjenih naroda, Helsinškog završnog akta Konferencije za europsku sigurnost i suradnju i relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda,

PREPOZNAJUĆI važnost opredijeljenosti Gruzije za pomirenje i njezinih napora u ponovnoj uspostavi njezine teritorijalne cjelovitosti gruzijskih regija Abhazija i Chinvali / Južna Osetija te potpune i djelotvorne kontrole nad njima u nastojanju da se postigne mirno i trajno rješenje sukoba na temelju načela međunarodnog prava, te opredijeljenosti EU-a za podršku mirnom i trajnom rješavanju sukoba,

PREPOZNAJUĆI u tom smislu važnost nastavka provedbe Sporazuma u šest točaka od 12. kolovoza 2008. i njegovih naknadnih provedbenih mjera, konstruktivne međunarodne prisutnosti za održanje mira i sigurnosti na terenu, nastavka uzajamno nadopunjujućih politika nepriznavanja i uključivanja, potpore Ženevskim međunarodnim raspravama te sigurnog i dostojanstvenog povratka unutarnje raseljenih osoba i izbjeglica u skladu s načelima međunarodnog prava,

OPREDIJELJENI za osiguranje koristi za sve građane Gruzije, uključujući zajednice podijeljene zbog sukoba, bližeg političkog pridruživanja i gospodarske integracije Gruzije EU-u,

OPREDIJELJENI za borbu protiv organiziranog kriminala i nezakonite trgovine ljudima te za nastavak jačanja suradnje u borbi protiv terorizma,

OPREDIJELJENI za produbljivanje dijaloga i suradnje u područjima mobilnosti, migracije, azila i upravljanja granicama uzimajući u obzir Partnerstvo u području mobilnosti između EU-a i Gruzije, uz sveobuhvatan pristup kojim se pozornost posvećuje zakonitim migracijama, uključujući cirkularne migracije, i suradnji u suzbijanju nezakonitih migracija, trgovini ljudima te djelotvornoj provedbi sporazuma o ponovnom prihvatu,

PREPOZNAJUĆI važnost pravodobnog uvođenja bezviznog režima za putovanja za građane Gruzije pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti za dobro upravljanje mobilnošću i njezinu sigurnost, uključujući djelotvornu provedbu sporazuma o pojednostavljenju viznih postupaka i ponovnom prihvatu

OPREDIJELJENI za načela slobodnog tržišnog gospodarstva i potvrđujući spremnost EU-a da pridonese gospodarskim reformama u Gruziji, uključujući reforme u okviru Europske politike susjedstva i Istočnog partnerstva

OPREDIJELJENI za postizanje gospodarske integracije, osobito putem područja produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine (DCFTA) kao sastavnog dijela ovog Sporazuma, uključujući regulatorno približavanje, te u skladu s pravima i obvezama koji proizlaze iz članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO)

VJERUJUĆI da će se ovim Sporazumom stvoriti nova klima za gospodarske odnose između stranaka, a prije svega za razvoj trgovine i ulaganja te poticati konkurencija, što su ključni čimbenici za gospodarsko restrukturiranje i modernizaciju

OPREDIJELJENI za poštovanje načela održivog razvoja, za zaštitu okoliša i ublažavanje klimatskih promjena, za stalno poboljšanje upravljanja i zadovoljavanje potreba u području okoliša, uključujući prekograničnu suradnju i provedbu multilateralnih međunarodnih sporazuma

OPREDIJELJENI za jačanje sigurnosti opskrbe energijom, uključujući razvoj Južnog koridora, između ostalog, promicanjem razvoja odgovarajućih projekata u Gruziji kojima se olakšava razvoj odgovarajuće infrastrukture, uključujući provoz kroz Gruziju, za jačanje tržišne integracije i približno regulatorno približavanje prema ključnim elementima pravne stečevine EU-a te za promicanje energetske učinkovitosti i upotrebu obnovljivih izvora energije

POTVRĐUJUĆI potrebu za boljom suradnjom u području energije i opredjeljenje stranaka za provedbu Ugovora o energetskej povelji

SPREMNI podignuti razinu sigurnosti javnog zdravlja i zaštite zdravlja ljudi kao ključnog elementa za održivi razvoj i gospodarski rast

OPREDIJELJENI za poboljšanje međuljudskih kontakata, uključujući suradnjom i razmjenom u područjima znanosti i tehnologije, poslovanja, mladih, obrazovanja i kulture

OPREDIJELJENI za promicanje međusobne prekogranične i međuregionalne suradnje u duhu dobrosusjedskih odnosa

PREPOZNAJUĆI predanost Gruzije postupnom približavanju njezina zakonodavstva u relevantnim sektorima zakonodavstvu EU-a u skladu s ovim Sporazumom, te njegovoj djelotvornoj provedbi

PREPOZNAJUĆI predanost Gruzije razvoju njezine administrativne i institucionalne infrastrukture do mjere potrebne za provedbu ovog Sporazuma

POŠTUJUĆI spremnost EU-a da pruži potporu provedbi reformi te da u tom nastojanju upotrijebi sve raspoložive instrumente suradnje, kao i tehničke, financijske i gospodarske pomoći,

POTVRĐUJUĆI da odredbe ovog Sporazuma obuhvaćene glavom V. dijela III. Ugovora o funkcioniranju Europske unije obvezuju Ujedinjenu Kraljevinu i Irsku kao posebne ugovorne stranke, a ne kao dio EU-a, osim ako je EU zajedno s Ujedinjenom Kraljevinom i/ili Irskom obavijestio Gruziju o tome da je Ujedinjena Kraljevina ili Irska preuzela obvezu kao dio EU-a u skladu s Protokolom br. 21 o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske u pogledu područja slobode, sigurnosti i pravde priloženim Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije. Ako Ujedinjena Kraljevina i/ili Irska prestanu(prestane) imati obveze kao dio EU-a u skladu s člankom 4.a. tog Protokola, EU zajedno s Ujedinjenom Kraljevinom i/ili Irskom odmah obavještava Gruziju o svakoj promjeni njihova stajališta, a one u tom slučaju i dalje imaju obveze u skladu s odredbama ovog Sporazuma kao samostalne ugovorne stranke. Isto vrijedi za Dansku u skladu s Protokolom br. 22 o stajalištu Danske priloženom tim ugovorima

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

ČLANAK 1.

Ciljevi

1. Ovime se uspostavlja pridruživanje između Unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Gruzije, s druge strane.
2. Ciljevi su ovog pridruživanja:
 - (a) promicanje političkog pridruživanja i gospodarske integracije između stranaka na temelju zajedničkih vrijednosti i bliskih veza, uključujući povećanjem sudjelovanja Gruzije u politikama, programima i tijelima EU-a;
 - (b) osiguranje jačeg okvira za bolji politički dijalog u svim područjima zajedničkog interesa, čime se omogućava razvoj bliskih političkih odnosa između stranaka;
 - (c) doprinos jačanju demokracije i političkoj, gospodarskoj i institucionalnoj stabilnosti u Gruziji;

- (d) promicanje, očuvanje i jačanje mira i stabilnosti u regionalnim i međunarodnim razmjerima u skladu s načelima Povelje Ujedinjenih naroda i Helsinškoga završnog akta Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975., uključujući zajedničkim naporima za uklanjanje izvora napetosti, jačanje granične sigurnosti te promicanje prekogranične suradnje i dobrosusjedskih odnosa;
- (e) promicanje suradnje usmjerene na mirno rješavanje sukoba;
- (f) jačanje suradnje u području slobode, sigurnosti pravde u cilju jačanja vladavine prava i poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda;
- (g) potpora naporima Gruzije u razvoju njezina gospodarskog potencijala međunarodnom suradnjom, uključujući i približavanje njezina zakonodavstva zakonodavstvu EU-a;
- (h) postizanje postupne gospodarske integracije Gruzije u unutarnje tržište EU-a kako je utvrđeno ovim Sporazumom, osobito uspostavom područja produbljene i sveobuhvatne slobodne trgovine kojom će se osigurati dalekosežni tržišni pristup na temelju sveobuhvatnog regulatornog približavanja u skladu s pravima i obvezama koji proizlaze iz njezina članstva u WTO-u;
- (i) stvaranje uvjeta za sve bližu suradnju u ostalim područjima zajedničkog interesa.

GLAVA I.

OPĆA NAČELA

ČLANAK 2.

Opća načela

1. Poštovanje demokratskih načela, ljudskih prava i temeljnih sloboda proglašених Općom deklaracijom Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima iz 1948. i definiranih Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., Helsinškim završnim aktom Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975. te Pariškom poveljom za novu Europu iz 1990. čini osnovu unutarnjih i vanjskih politika stranaka i predstavlja ključan element ovog Sporazuma. Borba protiv širenja oružja za masovno uništenje, povezanih materijala i sredstava za njihovu upotrebu isto je tako ključan element ovog Sporazuma.
2. Stranke potvrđuju svoju predanost načelima slobodnoga tržišnog gospodarstva, održivom razvoju i djelotvornom multilateralizmu.

3. Stranke ponovno potvrđuju da poštuju načela vladavine prava i dobrog upravljanja, kao i svoje međunarodne obveze, osobito u okviru UN-a, Vijeća Europe i OEES-a. Stranke su osobito suglasne poštovati načela suverenosti i teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti granica i neovisnosti.

4. Stranke se opredjeljuju za vladavinu prava, dobro upravljanje, borbu protiv korupcije, borbu protiv različitih oblika transnacionalnog organiziranog kriminala i terorizma, promicanje održivog razvoja, djelotvoran multilateralizam i borbu protiv širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za upotrebu takvog oružja. Ta je obveza ključan čimbenik u razvoju odnosa i suradnje između stranaka i predstavlja doprinos regionalnom miru i stabilnosti.

GLAVA II.

POLITIČKI DIJALOG I REFORMA, SURADNJA U PODRUČJU VANJSKE I SIGURNOSNE POLITIKE

ČLANAK 3.

Ciljevi političkog dijaloga

1. Stranke nastavljaju razvoj i jačanje političkog dijaloga o svim područjima od zajedničkog interesa, uključujući vanjska i sigurnosna pitanja, kao i unutarnje reforme. Time će se povećati djelotvornost političke suradnje i promicati konvergencija u vanjskim i sigurnosnim pitanjima na ambiciozan i inovativan način.
2. Ciljevi su političkog dijaloga:
 - (a) produbljivanje političkog pridruživanja i jačanje političke i sigurnosno-političke konvergencije i djelotvornosti;

- (b) promicanje načela teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti međunarodno priznatih granica, suverenosti i neovisnosti sadržanih u Povelji Ujedinjenih naroda i Helsinškom završnom aktu iz 1975. Konferencije za europsku sigurnost i suradnju;
- (c) promicanje mirnog rješavanja sukoba;
- (d) promicanje međunarodne stabilnosti i sigurnosti na temelju djelotvornog multilateralizma;
- (e) jačanje suradnje i dijaloga između stranaka u području međunarodne sigurnosti i upravljanja krizama, osobito u svrhu suočavanja s globalnim i regionalnim izazovima i ključnim prijetnjama;
- (f) jačanje suradnje u borbi protiv širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za njihovu upotrebu, uključujući prelazak na alternativno zapošljavanje znanstvenika koji su bili ranije zaposleni u programima u tom području;
- (g) poticanje praktične i na rezultate usmjerene suradnje između stranaka radi postizanja mira, sigurnosti i stabilnosti na europskom kontinentu;

- (h) jačanje poštovanja demokratskih načela, vladavine prava i dobrog upravljanja, ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključujući medijske slobode i prava pripadnika nacionalnih manjina te doprinos učvršćivanju unutarnjopolitičkih reformi;
- (i) razvoj dijaloga i produbljivanje suradnje između stranaka u području sigurnosti i obrane;
- (j) rad na daljnjem promicanju regionalne suradnje u različitim oblicima;
- (k) osiguranje svih koristi bližeg političkog pridruživanja Gruzije EU-u, uključujući veću sigurnosno-političku konvergenciju, svim građanima Gruzije unutar njezinih međunarodno priznatih granica.

ČLANAK 4.

Unutarnje reforme

Stranke surađuju u razvoju, učvršćivanju i povećanju stabilnosti i djelotvornosti demokratskih institucija i vladavine prava, u osiguravanju poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, u ostvarivanju daljnjeg napretka reformi sudstva i zakonodavstva radi osiguranja neovisnosti sudstva, jačanja njegovih administrativnih kapaciteta i jamstva nepristranosti i djelotvornosti tijela koja provode zakone, u nastavku reforme javne uprave i izgradnji odgovorne, djelotvorne, učinkovite, transparentne i stručne državne službe te u osiguranju djelotvornosti u borbi protiv korupcije, osobito u cilju jačanja međunarodne suradnje u suzbijanju korupcije te osiguranju djelotvorne provedbe relevantnih međunarodnih pravnih instrumenata poput Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije iz 2003.

ČLANAK 5.

Vanjska i sigurnosna politika

1. Stranke jačaju dijalog i suradnju te promiču postupno približavanje u području vanjske i sigurnosne politike, uključujući zajedničku sigurnosnu i obrambenu politiku (ZSOP) te posebno razmatraju pitanja sprečavanja sukoba, mirnog rješavanja sukoba i upravljanja krizama, regionalne stabilnosti, razoružavanja, neširenja oružja, kontrole oružja i kontrole izvoza oružja. Suradnja se temelji na zajedničkim vrijednostima i obostranim interesima u cilju jačanja konvergencije i djelotvornosti politika bilateralnim, međunarodnim i regionalnim forumima.
2. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost načelima poštovanja teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti međunarodno priznatih granica, suverenosti i neovisnosti, kako je utvrđeno Poveljom Ujedinjenih naroda i Helsinškim završnim aktom Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975. te svoju predanost promicanju tih načela u svojim bilateralnim i multilateralnim odnosima. Stranke isto tako naglašavaju svoju potpunu podršku načelu suglasnosti zemlje domaćina za razmještaj stranih oružanih snaga na svojim državnim područjima. Suglasne su da razmještaj stranih oružanih snaga na njihovim državnim područjima treba obaviti uz izričitu suglasnost države domaćina u skladu s međunarodnim pravom.

ČLANAK 6.

Teška kaznena djela koja se odnose na međunarodnu zajednicu

1. Stranke ponovno potvrđuju da najteža kaznena djela koja se odnose na međunarodnu zajednicu kao cjelinu ne smiju ostati nekažnjena te da njihovo nekažnjavanje treba izbjegavati poduzimanjem mjera na nacionalnoj i međunarodnoj razini, uključujući Međunarodni kazneni sud.
2. Stranke smatraju da uspostava i djelotvorno funkcioniranje Međunarodnog kaznenog suda predstavlja važno postignuće za međunarodni mir i pravdu. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost nastavku suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom provedbom Rimskog statuta Međunarodnoga kaznenog suda i s njim povezanih instrumenata, vodeći računa o očuvanju njegove cjelovitosti.

ČLANAK 7.

Sprečavanje sukoba i upravljanje krizama

Stranke jačaju suradnju u praksi u sprečavanju sukoba i upravljanju krizama, osobito u cilju mogućeg sudjelovanja Gruzije u civilnim i vojnim operacijama upravljanja krizama koje predvodi EU, kao i u relevantnim vježbama i obuci, ovisno o slučaju, i na mogući poziv EU-a.

ČLANAK 8.

Regionalna stabilnost

1. Stranke jačaju zajedničke napore za promicanje stabilnosti, sigurnosti i demokratskog razvoja u regiji, kao i za zajednički rad na nastavku promicanja regionalne suradnje u različitim oblicima te rade na mirnom rješavanju neriješenih sukoba u regiji.

2. Ti se naponi oslanjaju na zajednička načela održavanja međunarodnog mira i sigurnosti kako su utvrđena Poveljom Ujedinjenih naroda, Helsinškim završnim aktom Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975. i ostalim mjerodavnim multilateralnim dokumentima. Stranke isto tako u potpunosti upotrebljavaju multilateralni okvir Istočnog partnerstva kojim se osiguravaju aktivnosti suradnje i otvoreni i slobodni dijalog te jačaju veze između zemalja partnera.

ČLANAK 9.

Mirno rješavanje sukoba

1. Stranke ponavljaju svoju predanost mirnom rješavanju sukoba u potpunosti poštujući suverenost i teritorijalnu cjelovitost Gruzije unutar njezinih međunarodno priznatih granica, kao i zajedničkom olakšavanju obnove i pomirbe nakon sukoba. Do održivog rješavanja sukoba i ne dovodeći u pitanje postojeće oblike rješavanja pitanja u pogledu sukoba, mirno rješavanje sukoba predstavljat će jednu od središnjih tema na dnevnom redu političkog dijaloga i suradnje između stranaka, kao i u dijalogu i suradnji s ostalim relevantnim međunarodnim činiteljima.

2. Stranke prepoznaju važnost opredijeljenosti Gruzije za pomirenje i njezinih napora u ponovnoj uspostavi njezine teritorijalne cjelovitosti tražeći mirno i trajno rješavanje sukoba, nastavka potpune provedbe Sporazuma u šest točaka od 12. kolovoza 2008. i njegovih naknadnih provedbenih mjera, nastavka uzajamno nadopunjujućih politika nepriznavanja i uključivanja, potpore Ženevskim međunarodnim raspravama te sigurnog i dostojanstvenog povratka unutarnje raseljenih osoba i izbjeglica njihovim uobičajenim boravištima u skladu s načelima međunarodnog prava te konstruktivnog međunarodnog sudjelovanja, uključujući, ovisno o slučaju, sudjelovanje EU-a.

3. Stranke i s ostalim relevantnim međunarodnim organizacijama usklađuju svoje napore u doprinosu mirnom rješavanju sukoba u Gruziji, uključujući u pogledu humanitarnih pitanja.

4. Svi se ti naponi oslanjaju na zajednička načela održavanja međunarodnog mira i sigurnosti kako su utvrđena Poveljom Ujedinjenih naroda, Helsinškim završnim aktom Konferencije za europsku sigurnost i suradnju iz 1975. i ostalim mjerodavnim multilateralnim dokumentima.

ČLANAK 10.

Oružje za masovno uništenje

1. Stranke smatraju da širenje oružja za masovno uništenje i sredstava za njihovu upotrebu državnim i nedržavnim subjektima predstavlja jednu od najvećih prijetnji međunarodnom miru i stabilnosti. Stranke su stoga suglasne surađivati i pridonositi suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za njihovu upotrebu potpunim poštovanjem svojih postojećih obveza iz međunarodnih ugovora i sporazuma o razoružavanju i neširenju oružja, kao i ostalih relevantnih međunarodnih obveza te njihovom provedbom na nacionalnoj razini. Stranke su suglasne da je ova odredba ključan element ovog Sporazuma.
2. Stranke su nadalje suglasne surađivati i pridonositi suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za njihovu upotrebu:
 - (a) poduzimanjem mjera za potpisivanje, ratifikaciju ili pristupanje, prema potrebi, kao i potpunu provedbu svih ostalih mjerodavnih međunarodnih instrumenata; te
 - (b) uspostavom djelotvornog sustava nacionalnih izvoznih kontrola, kojima se nadziru izvoz i prevoz robe povezane s oružjem za masovno uništenje, uključujući kontrola krajnjeg korištenja tehnologija dvojne namjene te djelotvornim sankcijama za kršenje kontrola izvoza.

3. Stranke su suglasne rješavati ta pitanja međusobnim političkim dijalogom.

ČLANAK 11.

Kontrola izvoza malog i lakog oružja i konvencionalnog naoružanja

1. Stranke prepoznaju da nezakonita proizvodnja, prijenos i promet malog i lakog oružja, uključujući streljivo kao i njihovo pretjerano gomilanje, loše upravljanje, neodgovarajuće osigurane zalihe i nekontrolirano širenje, i dalje predstavljaju ozbiljnu prijetnju miru i međunarodnoj sigurnosti.
2. Stranke su suglasne poštovati i u cijelosti provesti svoje obveze u pogledu rješavanja nezakonite trgovine malim i lakim oružjem, uključujući streljivo, na temelju postojećih međunarodnih sporazuma i rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a, kao i svoje obveze u okviru ostalih međunarodnih instrumenata koji se primjenjuju u tom području, poput programa djelovanja Ujedinjenih naroda za sprečavanje, suzbijanje i iskorjenjivanje svih aspekata nezakonite trgovine malim i lakim oružjem.
3. Stranke se obvezuju surađivati i osigurati koordinaciju, komplementarnost i sinergiju svojih napora za rješavanje nezakonite trgovine malim i lakim oružjem, uključujući streljivo kao i uništavanje prekomjernih zaliha na globalnoj, regionalnoj, lokalnoj i nacionalnoj razini.

4. Osim toga, stranke su suglasne nastaviti suradnju u području kontrole izvoza konvencionalnog naoružanja u smislu Zajedničkog stajališta Vijeća 2008/944/ZVSP od 8. prosinca 2008. o definiranju zajedničkih pravila kojima se uređuje kontrola izvoza vojne tehnologije i opreme.
5. Stranke su suglasne rješavati ta pitanja međusobnim političkim dijalogom.

ČLANAK 12.

Borba protiv terorizma

1. Stranke ponovno potvrđuju važnost suzbijanja i sprečavanja terorizma te su suglasne zajedno raditi na bilateralnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini radi sprečavanja i suzbijanja terorizma u svim njegovim oblicima i pojavama.
2. Stranke su suglasne da borbu protiv terorizma treba voditi uz potpuno poštovanje vladavine prava i u potpunoj sukladnosti s međunarodnim pravom, uključujući međunarodno pravo u području ljudskih prava, međunarodnim pravom u području izbjeglica i međunarodnim humanitarnim pravom, načelima Povelje Ujedinjenih naroda i svim relevantnim međunarodnim instrumentima povezanim s borbom protiv terorizma.

3. Stranke naglašavaju važnost univerzalne ratifikacije i potpune provedbe svih UN-ovih konvencija i protokola povezanih s borbom protiv terorizma. Stranke su suglasne nastaviti promicati dijalog o nacrtu sveobuhvatne konvencije o međunarodnom terorizmu te surađivati u provedbi globalne strategije Ujedinjenih naroda o borbi protiv terorizma, kao i svih relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a i konvencija Vijeća Europe. Stranke su suglasne i surađivati u promicanju međunarodnog konsenzusa o sprečavanju i borbi protiv terorizma.

GLAVA III.

SLOBODA, SIGURNOST I PRAVDA

ČLANAK 13.

Vladavina prava i poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda

1. U svojoj suradnji u području slobode, sigurnosti i pravde stranke pridaju osobitu važnost nastavku promicanja vladavine prava, uključujući neovisnost sudstva, pristup pravosuđu i pravo na pošteno suđenje.

2. Stranke će u cijelosti surađivati na djelotvornom funkcioniranju institucija u područjima provedbe zakona i upravljanja pravosuđem.

3. Cjelokupna suradnja u području slobode, sigurnosti i pravde odvijat će se uz poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda.

ČLANAK 14.

Zaštita osobnih podataka

Stranke su suglasne surađivati kako bi osigurale visoku razinu zaštite osobnih podataka u skladu s pravnim instrumentima i normama EU-a i Vijeća Europe te međunarodnim pravnim instrumentima i normama navedenima u Prilogu I. ovom Sporazumu.

ČLANAK 15.

Suradnja u području migracija, azila i upravljanja granicama

1. Stranke ponovno potvrđuju važnost zajedničkog upravljanja migracijskim tokovima između svojih područja te uspostavljaju sveobuhvatni dijalog o svim pitanjima povezanim s migracijama, uključujući zakonite migracije, međunarodnu zaštitu, borbu protiv nezakonitih migracija, krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima.
2. Suradnja će se temeljiti na posebnim procjenama potreba obavljenima u međusobnom savjetovanju stranaka i provesti u skladu s njihovim relevantnim važećim zakonodavstvom. Ona će posebno biti usmjerena na:
 - (a) temeljne uzroke i posljedice migracija;
 - (b) razvoj i provedbu nacionalnog zakonodavstva i praksi u pogledu međunarodne zaštite u cilju ispunjavanja odredaba Ženevske konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. i protokola o statusu izbjeglica iz 1967. i ostalih relevantnih međunarodnih instrumenata, poput Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., te na osiguranje poštovanja načela „zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja”;

- (c) pravila o prihvatu, prava i status prihvaćenih osoba, pravedno postupanje sa strancima čiji je boravak zakonit i njihovu integraciju, obrazovanje i obuku te mjere protiv rasizma i ksenofobije;
 - (d) unapređenje djelotvorne i preventivne politike protiv nezakonitih migracija, krijumčarenja migranata i trgovine ljudima, uključujući načine borbe protiv mreža krijumčara i trgovaca i načine zaštite žrtava te trgovine;
 - (e) provedbu Radnog sporazuma o uspostavi operativne suradnje između Europske agencije za upravljanje operativnom suradnjom na vanjskim granicama država članica Europske unije (FRONTEX) i Ministarstva unutarnjih poslova Gruzije potpisanog 4. prosinca 2008.;
 - (f) u područjima sigurnosti dokumenata i upravljanja granicama, na organizacijska pitanja, obuku, najbolje prakse i ostale operativne mjere.
3. Suradnjom je moguće i olakšati cirkularnu migraciju u korist razvoja.

ČLANAK 16.

Kretanje i ponovni prihvrat osoba

1. Stranke će osigurati cjelovitu provedbu:
 - (a) Sporazuma između Europske unije i Gruzije o ponovnom prihvatu osoba bez dozvole boravka koji je stupio na snagu 1. ožujka 2011.; te
 - (b) Sporazuma između Europske unije i Gruzije o pojednostavnjenju izdavanja viza koji je stupio na snagu 1. ožujka 2011.
2. Stranke i dalje nastoje poboljšati mobilnost građana te pravodobno poduzimaju postupne korake prema zajedničkom cilju bezviznog režima pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti za dobro upravljanje mobilnošću i njezinu sigurnost utvrđeni Akcijskim planom za liberalizaciju viznog režima.

ČLANAK 17.

Borba protiv organiziranog kriminala i korupcije

1. Stranke surađuju u suzbijanju i sprečavanju kaznenih i nezakonitih aktivnosti, osobito transnacionalnih aktivnosti, organiziranih ili ostalih, poput:
 - (a) krijumčarenja ljudi, malog oružja i nedopuštenih droga te nezakonite trgovine njima;
 - (b) krijumčarenja robe i trgovine njome;
 - (c) nezakonitih gospodarskih i financijskih aktivnosti, poput krivotvorenja, poreznih prijevара i prijevara u javnoj nabavi;
 - (d) pronevjera u projektima koje financiraju međunarodni donatori;
 - (e) aktivne i pasivne korupcije u privatnom i javnom sektoru;
 - (f) krivotvorenja dokumenata, davanja lažnih izjava; te
 - (g) kibernetičkog kriminala.

2. Stranke jačaju bilateralnu, regionalnu i međunarodnu suradnju tijela za provedbu zakona, uključujući razvoj suradnje između Europolu i relevantnih tijela Gruzije. Stranke su predane djelotvornoj provedbi relevantnih međunarodnih normi, a osobito onih sadržanih u Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta (UNTOC) iz 2000. i njezina tri protokola i u Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv korupcije iz 2003.

ČLANAK 18.

Nedopuštene droge

1. Stranke surađuju u granicama svojih ovlasti i nadležnosti kako bi osigurale uravnotežen i integriran pristup pitanjima droga. Politike i aktivnosti u području droga usmjerene su na učvršćivanje struktura za sprečavanje i suzbijanje nedopuštenih droga, smanjenje opskrbe i prometa nedopuštenim drogama te potražnje za njima, na rješavanje zdravstvenih i društvenih posljedica zloupotrebe droga u cilju smanjenja štete te na djelotvornije sprečavanje zloupotrebe kemijskih prekursora koji se upotrebljavaju za nezakonitu proizvodnju opojnih droga i psihotropnih tvari.

2. Stranke se dogovaraju o potrebnim metodama suradnje za postizanje tih ciljeva. Aktivnosti se temelje na zajednički utvrđenim načelima u skladu s relevantnim međunarodnim konvencijama, Strategijom EU-a o drogama za razdoblje od 2013. do 2020. i političkom deklaracijom o vodećim načelima za smanjenje potražnje za drogom koja je odobrena na dvadesetom posebnom zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda o drogama održanom u lipnju 1998.

ČLANAK 19.

Pranje novca i financiranje terorizma

1. Stranke surađuju kako bi spriječile upotrebu svojih financijskih i odgovarajućih nefinancijskih sustava za pranje prihoda od kriminalnih aktivnosti općenito, a osobito od kaznenih djela povezanih s drogom, kao i za potrebe financiranja terorizma.

Ta se suradnja proširuje na oduzimanje imovine ili sredstava koji potječu od prihoda od kriminala.

2. Zbog suradnje u ovom području moguće su razmjene relevantnih informacija u okviru odnosnog zakonodavstva i donošenje odgovarajućih normi za sprečavanje i suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma jednakih onima koje donose relevantna međunarodna tijela koja djeluju u ovom području, poput Radne skupine za financijske aktivnosti u području pranja novca (FATF).

ČLANAK 20.

Suradnja u borbi protiv terorizma

1. U potpunoj sukladnosti s temeljnim načelima borbe protiv terorizma utvrđenima člankom 12. ovog Sporazuma, stranke ponovno potvrđuju važnost provedbe zakona i pravosudnog pristupa borbi protiv terorizma te su suglasne surađivati u sprečavanju i suzbijanju terorizma, osobito:

- (a) osiguranjem kriminalizacije kaznenih djela terorizma u skladu s definicijom sadržanom u Okvirnoj odluci Vijeća 2008/919/PUP od 28. studenoga 2008. o izmjeni Okvirne odluke 2002/475/PUP o suzbijanju terorizma;

- (b) razmjenom informacija o terorističkim skupinama i pojedincima i njihovim mrežama podrške u skladu s međunarodnim i nacionalnim pravom, osobito u pogledu zaštite podataka i privatnosti;
- (c) razmjenom iskustava u sprečavanju i suzbijanju terorizma, sredstava i metoda i njihovih tehničkih aspekata, kao i u osposobljavanju, u skladu s primjenjivim pravom;
- (d) dijeljenjem informacija o najboljim praksama u rješavanju i suzbijanju radikalizacije i regrutiranja te o promicanju rehabilitacije;
- (e) razmjenom stajališta i iskustava o prekograničnom kretanju i putovanju osumnjičenika za terorizam, kao i o terorističkim prijetnjama;
- (f) dijeljenjem najboljih praksi u pogledu zaštite ljudskih prava u borbi protiv terorizma, osobito u pogledu kaznenih postupaka;
- (g) poduzimanjem mjera protiv kemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih terorističkih prijetnji te mjera nužnih za sprečavanje stjecanja, prijenosa i upotrebe kemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih materijala, kao i za sprečavanje nezakonitih radnji protiv kemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih postrojenja.

2. Suradnja se temelji na dostupnim relevantnim procjenama, poput procjena relevantnih tijela UN-a i Vijeća Europe te se odvija na temelju uzajamnog savjetovanja između stranaka.

ČLANAK 21.

Pravna suradnja

1. Stranke su suglasne razvijati pravosudnu suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima u pogledu pregovora o multilateralnim konvencijama o građanskoj pravosudnoj suradnji, a osobito o konvencijama Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu u području međunarodne pravne suradnje i sporova te zaštite djece kao i njihove ratifikacije i provedbe.

2. U pogledu pravosudne suradnje u kaznenim stvarima stranke će nastojati unaprijediti suradnju u području uzajamne pravne pomoći na temelju relevantnih multilateralnih sporazuma. To bi, prema potrebi, uključivalo pristupanje relevantnim međunarodnim instrumentima UN-a i Vijeća Europe i njihovu provedbu te bolju suradnju s Eurojustom.

GLAVA IV.

TRGOVINA I PITANJA POVEZANA S TRGOVINOM

POGLAVLJE 1.

NACIONALNI TRETMAN I PRISTUP TRŽIŠTU ZA ROBU

ODJELJAK 1.

ZAJEDNIČKE ODREDBE

ČLANAK 22.

Cilj

Stranke uspostavljaju područje od stupanja na snagu ovog Sporazuma u skladu s odredbama ovog Sporazuma i u skladu s člankom XXIV. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. („GATT iz 1994.”).

ČLANAK 23.

Područje i opseg primjene

1. Odredbe ovog poglavlja primjenjuju se na trgovinu robom¹ između stranaka.
2. Za potrebe ovog poglavlja izraz „s podrijetlom” znači ispunjavanje uvjeta pravila o podrijetlu iz Protokola I uz ovaj Sporazum.

¹ Za potrebe ovog Sporazuma „roba” znači proizvodi u smislu GATT-a 1994., osim ako je drukčije utvrđeno ovim Sporazumom. Roba obuhvaćena područjem primjene Sporazuma o poljoprivredi WTO-a u ovom se poglavlju navodi kao „poljoprivredni proizvodi” ili „proizvodi”.

ODJELJAK 2.

UKIDANJE CARINA, NAKNADA I DRUGIH DAVANJA

ČLANAK 24.

Definicija carina

Za potrebe ovog poglavlja „carina” uključuje sve carine ili davanja bilo koje vrste koja su uvedena na uvoz ili izvoz robe ili u vezi s uvozom ili izvozom robe, uključujući bilo kakav oblik dodatnog poreza ili dodatnog davanja uvedenog na taj uvoz ili izvoz ili u vezi s njima. „Carina” ne uključuje:

- (a) davanje istovjetno unutarnjem porezu uvedeno u skladu s člankom 31. ovog Sporazuma;
- (b) carine uvedene u skladu s glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) poglavljem 2. (Sredstva zaštite trgovine) ovog Sporazuma;
- (c) naknade ili druga davanja uvedena u skladu s člankom 30. ovog Sporazuma.

ČLANAK 25.

Razvrstavanje robe

Razvrstavanje robe u trgovini među strankama određuje se prema tarifnoj nomenklaturi svake stranke u skladu s harmoniziranim sustavom iz 2012. na temelju Međunarodne konvencije o Harmoniziranom sustavu nazivlja i brojčanog označavanja robe iz 1983. (HS) i njezinim kasnijim izmjenama.

ČLANAK 26.

Ukidanje carina na uvoz

1. Stranke ukidaju sve carine na robu s podrijetlom iz druge stranke od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, osim kako je predviđeno stavcima 2. i 3. ovog članka i ne dovodeći u pitanje stavak 4. ovog članka.

2. Proizvodi iz Priloga II.A ovom Sporazumu uvoze se u Uniju bez carina u okvirima ograničenja carinskih kvota utvrđenih tim Prilogom. Stopa carine utvrđene prema načelu najpovlaštenije države primjenjuje se na uvoz koji premašuje ograničenje carinske kvote.
3. Proizvodi navedeni u Prilogu II.B ovom Sporazumu podliježu uvoznoj carini pri uvozu u Uniju osim *ad valorem* sastavnice te uvozne carine.
4. Uvoz proizvoda s podrijetlom iz Gruzije navedenih u Prilogu II-C ovom sporazumu podliježe mehanizmu za sprečavanje izbjegavanja mjera utvrđenom člankom 27. ovog Sporazuma.
5. Pet godina od stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke se, na zahtjev bilo koje od njih, savjetuju kako bi razmotrile širenje područja primjene liberalizacije carina u trgovini između stranaka. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, utvrđen člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, donosi odluku na temelju ovog stavka.

ČLANAK 27.

Mehanizam za sprečavanje izbjegavanja mjera za poljoprivredne proizvode i prerađene poljoprivredne proizvode

1. Proizvodi navedeni u Prilogu II.C podliježu mehanizmu za sprečavanje izbjegavanja mjera utvrđenom ovim člankom. Prosječan godišnji obujam uvoza iz Gruzije u Uniju za svaku kategoriju tih proizvoda naveden je u Prilogu II.C ovom Sporazumu.
2. Kad obujam uvoza jedne kategorije proizvoda ili više njih iz stavka 1. ovog članka dosegne 70 % obujma navedenog u Prilogu II.C u bilo kojoj godini koja počinje 1. siječnja, Unija obavještava Gruziju o obujmu uvoza predmetnih proizvoda. Nakon te obavijesti i u roku od 14 kalendarskih dana od datuma kad obujam jedne kategorije proizvoda ili više njih iz stavka 1. ovog članka dosegne 80 % obujma navedenog u Prilogu II.C, Gruzija dostavlja Uniji utemeljeno obrazloženje da ima veći kapacitet za proizvodnju proizvoda za izvoz u Uniju od obujma utvrđenog Prilogom II.C. Ako taj uvoz dosegne 100 % obujma navedenog u Prilogu II.C ovom Sporazumu te u izostanku utemeljenog obrazloženja Gruzije, Unija može privremeno obustaviti povlašteni tretman za predmetne proizvode.

Obustava se primjenjuje u razdoblju od šest mjeseci i stupa na snagu na datum objave odluke o obustavi povlaštenog tretmana u *Službenom listu Europske unije*.

3. O svim privremenim obustavama donesenima u skladu sa stavkom 2. Unija obavještava Gruziju bez neopravdanog odgađanja.

4. Unija ukida privremenu obustavu prije isteka šest mjeseci od njezina stupanja na snagu ako Gruzija dostavi pouzdane i zadovoljavajuće dokaze u okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma da je obujam odgovarajuće kategorije uvezenih proizvoda veći od obujma iz Priloga II.C ovom Sporazumu posljedica promjene u razini proizvodnje i izvoznog kapaciteta predmetnih proizvoda Gruzije.

5. Prilog II.C i obujam moguće je izmijeniti zajedničkom suglasnošću Unije i Gruzije u okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu na zahtjev Gruzije kako bi se uzele u obzir promjene u razini proizvodnje i izvoznog kapaciteta predmetnih proizvoda Gruzije.

ČLANAK 28.

Mirovanje

Nijedna stranka ne smije donijeti novu carinu na robu s podrijetlom iz druge stranke niti smije povećati carine koje se primjenjuju na datum stupanja ovog Sporazuma na snagu. To nijednu stranku ne sprečava da zadrži ili poveća carinu u skladu s odobrenjem Tijela za rješavanje sporova (DSB) WTO-a.

ČLANAK 29.

Carine na izvoz

Nijedna stranka ne donosi niti zadržava bilo kakvu carinu ili porez, osim unutarnjih davanja koja se primjenjuju u skladu s člankom 30. ovog Sporazuma, na izvoz robe na državno područje druge stranke ili u vezi s njim.

ČLANAK 30.

Naknade i druga davanja

Stranke osiguravaju, u skladu s člankom VIII. GATT-a iz 1994. i njegovim napomenama za tumačenje, ograničavanje iznosa svih naknada i davanja bilo koje naravi, osim carina ili drugih mjera iz članka 26. ovog Sporazuma, koji se uvode na uvoz ili izvoz ili u vezi s uvozom ili izvozom robe, na približni trošak pruženih usluga i da te naknade i davanja ne predstavljaju ni posrednu zaštitu domaće robe oporezivanje uvoza ili izvoza u fiskalne svrhe.

ODJELJAK 3.

NECARINSKE MJERE

ČLANAK 31.

Nacionalni tretman

Stranke odobravaju robi druge stranke nacionalni tretman u skladu s člankom III. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene za tumačenje. U tu su svrhu članak III. GATT-a iz 1994. i njegove napomene za tumačenje obuhvaćeni ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio.

ČLANAK 32.

Uvozna i izvozna ograničenja

Nijedna stranka ne donosi i zadržava zabrane ili ograničenja na uvoz robe druge stranke ili na izvoz ili prodaju za izvoz robe namijenjene državnom području druge stranke, osim ako je ovim Sporazumom ili u skladu s člankom XI. GATT-a iz 1994. i njegovim napomenama za tumačenje drukčije određeno. U tu su svrhu članak XI. GATT-a iz 1994. i njegove napomene za tumačenje obuhvaćeni ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio.

ODJELJAK 4.

POSEBNE ODREDBE U VEZI S ROBOM

ČLANAK 33.

Opće iznimke

Ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao sprečavanje donošenja ili provedbe od strane bilo koje stranke mjera u skladu s člancima XX. i XXI. GATT-a iz 1994. i svim relevantnim napomenama za njihovo tumačenje na temelju GATT-a iz 1994., koji su obuhvaćeni ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio.

ODJELJAK 5.

ADMINISTRATIVNA SURADNJA I KOORDINACIJA S DRUGIM ZEMLJAMA

ČLANAK 34.

Privremeno ukidanje povlaštenog tretmana

1. Stranke su suglasne da su administrativna suradnja i pomoć ključne za provedbu i kontrolu povlaštenog carinskog tretmana odobrenog na temelju ovog poglavlja i naglašavaju svoju predanost borbi protiv nepravilnosti i prijevara u carinskim i povezanim pitanjima.
2. Ako stranka, na temelju objektivnih informacija, utvrdi da joj je druga stranka uskratila administrativnu suradnju ili pomoć i/ili na temelju ovog poglavlja utvrdi postojanje nepravilnosti ili prijevara, predmetna stranka može, u skladu s ovim člankom, privremeno ukinuti odgovarajući povlašteni tretman predmetnog ili predmetnih proizvoda.

3. Za potrebe ovog članka uskraćivanje administrativne suradnje ili pomoći, između ostalog, znači:

- (a) višekratno nepoštovanje obveza provjere statusa podrijetla predmetne robe ili predmetnih roba;
- (b) višekratno odbijanje ili bezrazložno odgađanje provedbe naknadne provjere dokaza o podrijetlu i/ili dostave rezultata te provjere;
- (c) višekratno odbijanje ili bezrazložno odgađanje odobravanja za provođenje posjeta radi ispitivanja radi utvrđivanja vjerodostojnosti dokumenata ili točnosti informacija relevantnih za dodjelu predmetnog povlaštenog tretmana.

4. Za potrebe ovog članka nepravilnosti ili prijevaru moguće je, između ostalog, utvrditi ako je bez zadovoljavajućeg objašnjenja došlo do naglog povećanja obujma uvoza robe koji premašuje uobičajenu razinu proizvodnih i izvoznih kapaciteta druge stranke što je povezano s objektivnim informacijama o nepravilnostima ili prijevari.

5. Primjena privremene suspenzije podliježe sljedećim uvjetima:

- (a) stranka koja na temelju objektivnih informacija utvrdi uskraćivanje administrativne suradnje ili pomoći i/ili nepravilnosti ili prijevaru druge stranke, bez nepotrebnog odgađanja dostavlja Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđen člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, svoj nalaz zajedno s objektivnim informacijama i započinje savjetovanja s tim Odborom na temelju svih relevantnih informacija i objektivnih nalaza u cilju postizanja rješenja koje je prihvatljivo objema strankama.
- (b) ako se stranke koje su započele savjetovanja u okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu u roku od tri mjeseca od obavijesti ne usuglase o prihvatljivom rješenju, predmetna stranka može privremeno ukinuti odgovarajući povlašteni tretman predmetne robe ili predmetnih roba. Obavijest o privremenoj suspenziji dostavlja se Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu bez nepotrebnog odgađanja.

(c) privremene suspenzije na temelju ovog članka ograničene su na suspenzije koje su potrebne kako bi se zaštitili financijski interesi predmetne stranke. One ne traju dulje od šest mjeseci i moguće ih je obnoviti ako se na datum isteka ništa nije promijenilo u pogledu uvjeta koji je bio povod za početnu suspenziju. U okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu provode se periodična savjetovanja o privremenim suspenzijama, osobito u cilju njihova ukidanja čim uvjeti za njihovu primjenu prestanu postojati.

6. Stranke u skladu sa svojim unutarnjim postupcima objavljuju sve obavijesti uvoznicima o svim obavijestima iz stavka 5. točke (a), svim odlukama iz stavka 5. točke (b) i svim produljenjima ili ukidanjima iz stavka 5. točke (c).

ČLANAK 35.

Upravljanje administrativnim pogreškama

U slučaju pogreške nadležnih tijela pri pravilnom upravljanju povlaštenim sustavom kod izvoza, a posebno pri primjeni odredaba Protokola I uz ovaj Sporazum o definiciji proizvoda s podrijetlom i načinima administrativne suradnje, i ako zbog te pogreške nastanu posljedice u pogledu uvoznih carina, stranka koja je suočena s takvim posljedicama može zatražiti od Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđen člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, ispitivanje mogućnosti donošenja svih odgovarajućih mjera radi rješavanja te situacije.

ČLANAK 36.

Sporazumi s drugim zemljama

1. Ovim se Sporazumom ne sprečava održavanje ili uspostava carinskih unija, područja slobodne trgovine ili aranžmana o pograničnom prometu, osim u mjeri u kojoj su oni u sukobu s trgovinskim aranžmanima predviđenima ovim Sporazumom.
2. U okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđen člankom 408. stavkom 4., na zahtjev bilo koje stranke, održavaju se savjetovanja o sporazumima o uspostavi carinskih unija, područja slobodne trgovine ili aranžmana za pogranični promet i o ostalim važnim pitanjima povezanim s njihovim trgovinskim politikama prema trećim zemljama. Ta se savjetovanja posebno održavaju u slučaju pristupanja treće zemlje EU-u kako bi se osiguralo uzimanje u obzir zajedničkih interesa stranke Unije i Gruzije kako je navedeno u ovom Sporazumu.

POGLAVLJE 2.

SREDSTVA ZAŠTITE TRGOVINE

ODJELJAK 1.

GLOBALNE ZAŠTITNE MJERE

ČLANAK 37.

Opće odredbe

1. Stranke ponovno potvrđuju svoja prava i obveze na temelju članka XIX. GATT-a iz 1994. i Sporazuma o zaštitnim mjerama sadržanog u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o zaštitnim mjerama”) i članka 5. Sporazuma o poljoprivredi, sadržanog u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o poljoprivredi”).

2. Povlaštena pravila o podrijetlu utvrđena poglavljem 1. (Nacionalni tretman i pristup tržištu za robu) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma ne primjenjuju se na ovaj odjeljak.

3. Odredbe ovog odjeljka ne podliježu poglavlju 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

ČLANAK 38.

Transparentnost

1. Stranka koja pokreće istragu u vezi sa zaštitnim mjerama obavještava drugu stranku o tome pod uvjetom da potonja ima znatan gospodarski interes.

2. Neovisno o članku 37. ovog Sporazuma, na zahtjev druge stranke, stranka koja pokreće istragu u vezi sa zaštitnim mjerama i namjerava primijeniti zaštitne mjere odmah dostavlja *ad hoc* pisanu obavijest sa svim relevantnim informacijama koje su dovele do pokretanja istrage u vezi sa zaštitnim mjerama i do uvođenja zaštitnih mjera, uključujući, ovisno o slučaju, informacije o pokretanju istrage u vezi sa zaštitnim mjerama, o privremenim i konačnim nalazima istrage te nudi drugoj stranci mogućnost savjetovanja.

3. Za potrebe ovog članka smatra se da stranka ima znatan gospodarski interes ako je tijekom posljednjeg razdoblja od tri godine, mjereno apsolutnim opsegom ili vrijednošću, bila jedan od pet najvećih dobavljača uvezenog proizvoda.

ČLANAK 39.

Primjena mjera

1. Pri uvođenju zaštitnih mjera stranke ih nastoje uvesti na način koji u najmanjoj mjeri utječe na njihovu bilateralnu trgovinu.

2. Ako stranka, za potrebe stavka 1. ovog članka, smatra da su ispunjene pravne pretpostavke za uvođenje konačnih zaštitnih mjera, stranka koja namjerava primijeniti te mjere obavještava o tome drugu stranku i daje joj mogućnost održavanja bilateralnih savjetovanja. Ako se u roku od 30 dana od obavijesti ne postigne zadovoljavajuće rješenje, stranka uvoznica može donijeti odgovarajuće mjere za rješavanje problema.

ODJELJAK 2.

ANTIDAMPINŠKE I KOMPENZACIJSKE MJERE

ČLANAK 40.

Opće odredbe

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze u skladu s člankom VI. GATT-a iz 1994., Sporazumom o provedbi članka VI. GATT-a iz 1994. sadržanim u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o antidampingu”) i Sporazumom o subvencijama i kompenzacijskim mjerama sadržanima u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o subvencijama i kompenzacijskim mjerama”).
2. Povlaštena pravila o podrijetlu utvrđena poglavljem 1. (Nacionalni tretman i pristup tržištu za robu) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma ne primjenjuju se na ovaj odjeljak.
3. Odredbe ovog odjeljka ne podliježu poglavlju 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

ČLANAK 41.

Transparentnost

1. Stranke su suglasne da bi se antidampinške i kompenzacijske mjere trebale primjenjivati u potpunosti sukladno zahtjevima u okviru Sporazuma o antidampingu i Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama te da bi trebale biti utemeljene na poštenom i transparentnom sustavu.
2. Stranke neposredno nakon uvođenja privremenih mjera i prije konačnog utvrđenja osiguravaju potpuno i smisleno objavljivanje svih bitnih činjenica i razmatranja koji čine temelj za odluku o primjeni mjera, ne dovodeći u pitanje članak 6.5. Antidampinškog sporazuma i članak 12.4. Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama. Objave se sastavljaju u pisanom obliku, a zainteresiranim strankama ostavlja se dovoljno vremena za iznošenje njihovih primjedbi.
3. Pod uvjetom da to nepotrebno ne odgađa provođenje istrage, svakoj zainteresiranoj stranci odobrava se mogućnost da bude saslušana kako bi izrazila svoja stajališta tijekom istraga u vezi s antidampinškim i antisubvencijskim mjerama.

ČLANAK 42.

Uzimanje u obzir javnog interesa

Stranka ne može primjenjivati antidampinške i kompenzacijske mjere ako se, na temelju informacija stavljenih na raspolaganje tijekom istrage, može jasno zaključiti da primjena tih mjera nije u javnom interesu. Utvrđivanje javnog interesa temelji se na procjeni svih različitih interesa kao cjeline, uključujući interese domaće industrije, korisnika, potrošača i uvoznika u mjeri u kojoj su oni istražnim tijelima dostavili relevantne informacije.

ČLANAK 43.

Pravilo niže carine

Ako stranka odluči uvesti privremenu ili konačnu antidampinšku ili kompenzacijsku carinu, iznos te carine ne premašuje stupanj dampinga ili ukupni iznos subvencije protiv koje se može uvesti kompenzacijska mjera, ali bi trebao biti niži od stupnja dampinga ili ukupnog iznosa subvencije protiv koje se može uvesti kompenzacijska mjera ako bi takva niža carina bila dostatna za otklanjanje štete domaćoj industriji.

POGLAVLJE 3.

TEHNIČKE PREPREKE U TRGOVINI, NORMIZACIJA, MJERITELJSTVO, AKREDITIRANJE I OCJENA SUKLADNOSTI

ČLANAK 44.

Područje primjene i definicije

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na pripremu, donošenje i primjenu normi, tehničkih propisa i postupaka ocjene sukladnosti kako su definirani Sporazumom o tehničkim preprekama u trgovini sadržanom u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o TBT-u”), koji mogu utjecati na trgovinu robom između stranaka.
2. Ovo se poglavlje, neovisno o stavku 1., ne primjenjuje na sanitarne i fitosanitarne mjere kako su definirane Prilogom A. Sporazumu o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera sadržanom u Prilog 1.A Sporazumu o WTO-u („Sporazum o SPS-u”) niti na specifikacije za kupnju koje javna tijela sastavljaju za potrebe vlastite proizvodnje ili potrošnje.

3. Za potrebe ovog poglavlja primjenjuju se definicije Priloga I. Sporazumu o TBT-u.

ČLANAK 45.

Potvrda Sporazuma o TBT-u

Stranke potvrđuju svoja postojeća međusobna prava i obveze na temelju Sporazuma o TBT-u koji je obuhvaćen ovim Sporazumom i čini njegov sastavni dio.

ČLANAK 46.

Tehnička suradnja

1. Stranke jačaju suradnju u području normi, tehničkih propisa, mjeriteljstva, nadzora tržišta, akreditiranja i sustava ocjene sukladnosti u cilju poboljšanja uzajamnog razumijevanja njihovih sustava i olakšavanja pristupa njihovim tržištima. U tu svrhu stranke mogu uspostaviti dijaloge o regulatornim pitanjima kako na horizontalnoj tako i na sektorskoj razini.

2. U okviru međusobne suradnje stranke nastoje utvrditi, razviti i promicati inicijative za olakšavanje trgovine koje, između ostalog, mogu uključivati:

- (a) učvršćivanje regulatorne suradnje razmjenom podataka i iskustava i znanstvenom i tehničkom suradnjom u cilju podizanja kvalitete njihovih tehničkih propisa, normi, nadzor tržišta, ocjene sukladnosti i akreditiranja te djelotvorniju upotrebu regulatornih resursa;
- (b) promicanje i poticanje suradnje između njihovih javnih ili privatnih organizacija nadležnima za mjeriteljstvo, normizaciju, nadzor tržišta, ocjenu sukladnosti i akreditiranje;
- (c) podupiranje razvoja kvalitetne infrastrukture za normizaciju, mjeriteljstvo, akreditiranje, ocjenu sukladnosti i sustav nadzora tržišta u Gruziji;
- (d) promicanje sudjelovanja Gruzije u radu srodnih europskih organizacija;
- (e) traženje rješenja za tehničke prepreke u trgovine koje se mogu pojaviti; te

- (f) ovisno o slučaju, poduzimanje napora za usklađivanje njihovih stajališta o pitanjima zajedničkog interesa u međunarodnoj trgovini i regulatornim organizacijama poput WTO-a i Gospodarske komisije Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE).

ČLANAK 47.

Približavanje tehničkih propisa, normi i ocjene sukladnosti

1. Uzimajući u obzir svoje prioritete u pogledu približavanja u različitim sektorima, Gruzija poduzima potrebne mjere za postupno postizanje približavanja tehničkim propisima, normama, mjeriteljstvu, akreditiranju, ocjeni sukladnosti, odgovarajućim sustavima i sustavima za nadzor tržišta Unije te se obvezuje slijediti načela i praksu utvrđene relevantnom pravnom stečevinom Unije (okvirni popis iz Priloga III.B ovom Sporazumu. Popis mjera za približavanje utvrđen je Prilogom III.A ovom Sporazumu, a moguće ga je izmijeniti odlukom Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu utvrđenom člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.

2. U svrhu postizanja tih ciljeva Gruzija:

- (a) u pogledu svojih prioriteta postupno približava svoje zakonodavstvo relevantnoj pravnoj stečevini Unije; te
- (b) postiže i održava razinu administrativne i institucionalne djelotvornosti nužne za osiguranje djelotvornog i transparentnog sustava potrebnog za provedbu ovog poglavlja.

3. Gruzija suzdržava se od izmjene svojeg horizontalnog i sektorskog zakonodavstva u prioritetnim područjima, osim radi njegova postupnog usklađivanja s odgovarajućom pravnom stečevinom Unije i održavanja te sukladnosti te obavještava Uniju o takvim promjenama svojeg nacionalnog zakonodavstva.

4. Gruzija osigurava i olakšava sudjelovanje svojih relevantnih nacionalnih tijela u europskim i međunarodnim organizacijama za normizaciju, pravno i temeljno mjeriteljstvo te ocjenjivanje sukladnosti, uključujući akreditiranje, u skladu s njihovim područjem djelovanja i članskim statusom kojim im je dostupan.

5. U cilju integracije svog sustava normizacije Gruzija ulaže najveće napore kako bi osigurala da njezino tijelo za normizaciju:

- (a) postupno prenosi korpus europskih normi (EN) u nacionalne norme, uključujući harmonizirane europske norme, za čiju se dobrovoljnu primjenu pretpostavlja da je u skladu sa zakonodavstvom Unije prenesenim u zakonodavstvo Gruzije;
- (b) istovremeno s takvim prenošenjem, povlači protivne nacionalne norme;
- (c) postupno ispunjava ostale uvjete za puno članstvo u europskim normizacijskim organizacijama.

ČLANAK 48.

Sporazum o ocjeni sukladnosti i prihvaćanju industrijskih proizvoda (ACAA)

Stranke su u konačnici suglasne dodati Sporazum o ocjeni sukladnosti i prihvaćanju industrijskih proizvoda (ACAA) kao protokol uz ovaj Sporazum kojim je obuhvaćen jedan sektor ili više njih koji su usuglašeni nakon provjere Unije da su relevantno sektorsko i horizontalno zakonodavstvo, institucije i norme Gruzije u cijelosti usklađeni sa sektorskim i horizontalnim zakonodavstvom, institucijama i normama Unije. Tim će se ACAA-om propisati da u sektorima koji su njime obuhvaćeni stranke trguju proizvodima u uvjetima jednakima onima koji se primjenjuju na trgovinu tim proizvodima između država članica.

ČLANAK 49.

Označavanje i etiketiranje

1. Ne dovodeći u pitanje odredbe članaka 47. i 48. ovog Sporazuma, a u vezi s tehničkim propisima koji se odnose na zahtjeve u pogledu etiketiranja ili označavanja, stranke ponovno potvrđuju načela poglavlja 2.2. Sporazuma o TBT-u prema kojima se takvi zahtjevi ne pripremaju, ne donose niti primjenjuju radi stvaranja ili izazivanja nepotrebnih prepreka međunarodnoj trgovini. U tu svrhu takvi zahtjevi u pogledu etiketiranja ili označavanja ne ograničavaju trgovinu više nego što je to potrebno za ispunjenje legitimnog cilja, uzimajući u obzir rizike koji bi nastali neispunjenjem tog cilja.
2. Točnije, u pogledu obveznog označavanja i etiketiranja stranke su suglasne:
 - (a) da će nastojati svesti na najmanju moguću mjeru svoje potrebe u pogledu označavanja ili etiketiranja, osim za potrebe donošenja pravne stečevine Unije u tom području i za potrebe označavanja i etiketiranja radi zaštite zdravlja, sigurnosti ili okoliša, odnosno zbog drugih opravdanih ciljeva javnog poretka;
 - (b) da stranka može odrediti oblik etikete ili oznake, ali ne može zahtijevati odobrenje, registraciju ili certificiranje etiketa; i

- (c) da će zadržati pravo zahtijevati da informacije na etiketi ili oznakama budu na određenom jeziku.

POGLAVLJE 4.

SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

ČLANAK 50.

Cilj

1. Cilj je ovog poglavlja olakšati trgovinu između stranaka robom obuhvaćenom sanitarnim i fitosanitarnim mjerama (mjere SPS), uključujući sve mjere navedene u Prilogu IV. ovom Sporazumu, uz istodobnu zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka:
 - (a) osiguranjem potpune transparentnosti u pogledu mjera koje se primjenjuju na trgovinu navedenih u Prilogu IV. ovom Sporazumu;
 - (b) približavanjem gruzijskog regulatornog sustava regulatornom sustavu Unije;

- (c) priznavanjem zdravstvenog statusa životinja i biljaka stranaka te primjenom načela regionalizacije;
- (d) uspostavom mehanizma za priznavanje jednakovrijednosti mjera koje stranke primjenjuju navedenih u Prilogu IV. ovom Sporazumu;
- (e) nastavkom primjene Sporazuma o SPS-u;
- (f) uspostavom mehanizama i postupaka za olakšavanje trgovine; te
- (g) poboljšanjem komunikacije i suradnje između stranaka u području mjera navedenih u Prilogu IV. ovom Sporazumu.

2. Cilj je ovog poglavlja i postizanje zajedničkog stajališta stranaka o normama za dobrobit životinja.

ČLANAK 51.

Multilateralne obveze

Stranke ponovno potvrđuju svoja prava i obveze na temelju sporazuma WTO-a, a osobito Sporazuma o SPS-u.

ČLANAK 52.

Područje primjene

Ovo poglavlje primjenjuje se na sve sanitarne i fitosanitarne mjere stranaka koje mogu, izravno ili neizravno, utjecati na trgovinu između stranaka, uključujući sve mjere navedene u Prilogu IV. ovom Sporazumu. Ovim se područjem primjene ne dovodi u pitanje područje primjene približavanja utvrđeno člankom 55. ovog Sporazuma.

ČLANAK 53.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „sanitarne i fitosanitarne mjere” znači mjere kako su definirane u stavku 1. Priloga A Sporazumu o SPS-u (mjere SPS);
2. „životinje” znači životinje kako su definirane Kodeksom o zdravlju kopnenih životinja, odnosno Kodeksom o zdravlju vodenih životinja Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE);
3. „životinjski proizvodi” znači proizvodi životinjskog podrijetla, uključujući proizvode od vodenih životinja, kako su definirani Kodeksom o zdravlju vodenih životinja OIE-a;
4. „nusproizvodi životinjskog podrijetla koji nisu namijenjeni prehrani ljudi” znači cijela tijela ili dijelovi životinja, proizvodi životinjskog podrijetla ili ostali proizvodi dobiveni od životinja koji nisu namijenjeni prehrani ljudi navedeni u dijelu 2. (II.) Priloga IV.A ovom Sporazumu;

5. „bilje” znači živo bilje i njegovi određeni živi dijelovi, uključujući sjeme i reproduksijski materijal:

- (a) voće, u botaničkom smislu, osim voća koje se čuva dubokim zamrzavanjem;
- (b) povrće, osim onoga koje se čuva dubokim zamrzavanjem;
- (c) gomolji, podanci, lukovice, rizomi;
- (d) rezano cvijeće;
- (e) grane s lišćem;
- (f) rezana stabla s lišćem;
- (g) kulture biljnog tkiva;
- (h) listovi, lišće;
- (i) živi pelud; i
- (j) pupovi, sadnice, cjepike.

6. „biljni proizvodi” znači proizvodi biljnog podrijetla, neprerađeni ili jednostavno pripremljeni, ako nisu biljke navedene u Prilogu IV.A dijelu 3. ovog Sporazuma;
7. „sjeme” znači sjeme u botaničkom smislu, namijenjeno sadnji;
8. „štetnici” znači svaka vrsta, soj ili biotip biljke, životinje ili patogenog uzročnika štetnog za bilje ili biljne proizvode (štetni organizmi);
9. „zaštićeno područje” znači područja u smislu članka 2. stavka 1. točke (h) Direktive Vijeća 2000/29/EZ od 8. svibnja 2000. o zaštitnim mjerama protiv unošenja u Zajednicu organizama štetnih za bilje ili biljne proizvode i protiv njihovog širenja unutar Zajednice ili bilo koje odredbe koja je zamjenjuje;
10. „bolest životinja” znači klinička ili patološka manifestacija infekcije u životinja;
11. „bolest akvakulture” znači klinička ili neklinička infekcija etiološkim uzročnikom ili uzročnicima bolesti iz Kodeksa o zdravlju vodenih životinja OIE-a;
12. „infekcija životinja” znači situacija u kojoj su životinje nositelji uzročnika infekcije, bez obzira na to imaju li kliničku ili patološku manifestaciju infekcije ili ne;

13. „norme za dobrobit životinja” znači norme za zaštitu životinja koje su stranke izradile te ih primjenjuju, prema potrebi, u skladu s normama OIE-a;
14. „odgovarajuća razina sanitarne i fitosanitarne zaštite” znači odgovarajuća razina sanitarne i fitosanitarne zaštite kako je definirano u stavku 5. Priloga A. Sporazumu o SPS-u;
15. „regija” u pogledu zdravlja životinja znači područje ili regija prema definiciji iz Kodeksa o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, odnosno u pogledu akvakulture, područje prema definiciji iz Kodeksa o zdravlju vodenih životinja OIE-a. Kad je riječ o Uniji, pojam „državno područje” ili „zemlja” znači državno područje Unije;
16. „nezaraženo područje” (PFA) znači područje gdje se određeni štetnik ne pojavljuje, što potvrđuju znanstveni dokazi i gdje se to stanje prema potrebi službeno održava;
17. „regionalizacija” znači pojam regionalizacije kako je opisan u članku 6. Sporazuma o SPS-u;

18. „pošiljka životinja ili životinjskih proizvoda” znači broj životinja ili količina životinjskih proizvoda iste vrste obuhvaćena istim certifikatom ili dokumentom, poslana istim prometnim sredstvom, otpremljena od jednog pošiljatelja i s podrijetlom iz iste zemlje izvoznice, odnosno regije ili regija te stranke. Pošiljka životinja može se sastojati od jedne vrste robe ili partije ili više njih;
19. „pošiljka bilja ili biljnih proizvoda” znači količina bilja, biljnih proizvoda i/ili drugih predmeta koja se prenosi iz jedne stranke u drugu i obuhvaćena je, prema potrebi, jedinstvenim fitosanitarnim certifikatom. Pošiljka se može sastojati od jedne vrste robe ili partije ili više njih;
20. „partija” znači broj ili jedinice određene robe koji se može utvrditi na temelju homogenosti sastava i podrijetla i dio je pošiljke;
21. „jednakovrijednost za potrebe trgovine” (jednakovrijednost) znači da je mjerama navedenima u Prilogu IV. koje se primjenjuju u stranci izvoznici, bez obzira na to jesu li različite od mjera navedenih u Prilogu IV. koje se primjenjuju u stranci uvoznici ili ne, objektivno postignuta odgovarajuća razina zaštite ili prihvatljiva razina rizika stranke uvoznice;
22. „sektor” znači proizvodna i trgovinska struktura koja se odnosi na proizvod ili kategoriju proizvoda stranke;

23. „podsektor” znači jasno određeni i kontrolirani dio sektora;
24. „roba” znači proizvodi ili predmeti iz točaka od 2. do 7.;
25. „posebna dozvola za uvoz” znači službeno prethodno odobrenje nadležnih tijela stranke uvoznice upućeno pojedinačnom uvozniku kao uvjet za uvoz pojedinačne pošiljke robe ili više njih iz stranke izvoznice u okviru područja primjene ovog poglavlja;
26. „radni dani” znači dani u tjednu, osim subote, nedjelje i blagdana u jednoj od stranaka;
27. „inspekcija” znači ispitivanje svih aspekata povezanih s hranom za životinje, hranom, zdravljem i dobrobiti životinja kako bi se utvrdilo je li takav aspekt/jesu li takvi aspekti usklađen(i) sa zahtjevima iz zakonskih propisa u području hrane za životinje i hrane te s pravilima o zdravlju i dobrobiti životinja;
28. „inspekcija zdravlja bilja” znači službeni vizualni pregled bilja, biljnih proizvoda ili drugih reguliranih predmeta radi utvrđivanja prisutnosti štetnika i/ili utvrđivanja sukladnosti s fitosanitarnim propisima;

29. „provjera” znači kontrola na temelju pregleda i razmatranja objektivnih dokaza o tome jesu li ispunjeni utvrđeni zahtjevi.

ČLANAK 54.

Nadležna tijela

Stranke obavještavaju jedna drugu o strukturi, organizaciji i podjeli nadležnosti svojih nadležnih tijela na prvom sastanku Pododbora za sanitarne i fitosanitarne mjere iz članka 65. ovog Sporazuma („Pododbor za SPS”). Stranke obavještavaju jedna drugu o svim promjenama u strukturi, organizaciji i podjeli nadležnosti, uključujući kontaktne točke, tih nadležnih tijela.

ČLANAK 55.

Postupno približavanje

1. Gruzija nastavlja postupno približavanje svojeg zakonodavstva u području sanitarnih i fitosanitarnih mjera i dobrobiti životinja te ostalih zakonodavnih mjera utvrđenih Prilogom IV. ovom Sporazumu zakonodavstvu Unije u skladu s načelima i postupcima utvrđenima Prilogom XI. ovom Sporazumu.
2. Stranke surađuju u postupnom približavanju i izgradnji kapaciteta.
3. Pododbor za SPS redovito prati provedbu postupka približavanja utvrđenog Prilogom XI. ovom Sporazumu kako bi dao potrebne preporuke o približavanju.
4. Najkasnije u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog Sporazuma Gruzija podnosi popis sanitarnih i fitosanitarnih mjera, mjera za dobrobit životinja i ostalih zakonodavnih mjera EU-a definiranih u Prilogu IV. ovom Sporazumu s kojima će se uskladiti. Taj je popis podijeljen u prioritetna područja u kojima će zbog približavanja doći do olakšanja trgovine određenom robom ili skupinom roba. Taj popis za usklađivanje predstavlja referentni dokument za provedbu ovog poglavlja.

ČLANAK 56.

Priznavanje zdravstvenog statusa životinja, statusa u pogledu štetnika i regionalnih uvjeta

Priznavanje statusa u pogledu bolesti životinja, infekcija među životinjama i štetnika

1. U pogledu bolesti životinja i infekcija među životinjama (uključujući zoonozu) primjenjuje se sljedeće:
 - (a) stranka uvoznica za potrebe trgovine priznaje zdravstveni status životinja stranke izvoznice ili njezinih regija određen u skladu s postupkom utvrđenim Prilogom VI. ovom Sporazumu u pogledu bolesti životinja navedenih u Prilogu V.A ovom Sporazumu;
 - (b) ako stranka smatra da njezino državno područje ili regija unutar njega ima poseban status u pogledu specifičnih bolesti životinja koje nisu navedene u Prilogu V.A ovom Sporazumu, može zahtijevati priznavanje tog statusa u skladu s postupkom utvrđenim u dijelu C. Priloga VI. ovom Sporazumu. U tom pogledu stranka uvoznica može zahtijevati jamstva, uz pojašnjenja, u pogledu uvoza živih životinja ili životinjskih proizvoda koja su usklađena s usuglašenim statusom stranaka;

- (c) stranke kao temelj za međusobnu trgovinu priznaju status državnih područja ili regija, ili status sektora ili podsektora stranaka u pogledu prisutnosti ili pojavljivanja bolesti životinja koje nisu navedene u Prilogu V.A ovom Sporazumu, ili infekcija među životinjama i/ili s tim možebitno povezanih rizika utvrđenih OIE-om. U tom pogledu, stranka uvoznica može zahtijevati jamstva u pogledu uvoza živih životinja ili proizvoda životinjskog podrijetla koja su usklađena sa statusom utvrđenim u skladu s preporukama OIE-a; te
- (d) ne dovodeći u pitanje članke 58., 60. i 64. ovog Sporazuma i osim ako stranka uvoznica uputi izričiti prigovor i zahtijeva popratne ili dodatne informacije, savjetovanje i/ili provjeru, svaka stranka bez nepotrebnog odgađanja poduzima potrebne zakonodavne i upravne mjere kako bi omogućila trgovinu na temelju odredaba točaka (a), (b) i (c) ovog stavka.

2. U pogledu štetnika primjenjuje se sljedeće:

- (a) stranke za potrebe trgovine priznaju statuse u pogledu štetnika navedenih u Prilogu V.B ovom Sporazumu, utvrđene Prilogom VI.B ovom Sporazumu; te

- (b) ne dovodeći u pitanje članke 58., 60. i 64. ovog Sporazuma i osim ako stranka uvoznica uputi izričiti prigovor i zahtijeva popratne ili dodatne informacije, savjetovanje i/ili provjeru, svaka stranka bez nepotrebnog odgađanja poduzima potrebne zakonodavne i upravne mjere kako bi se omogućila trgovina na temelju odredaba točke (a) ovog stavka.

Priznavanje regionalizacije/zoniranja, nezaraženih područja (nezaražena područja)
i zaštićenih područja (zaštićena područja)

3. Stranke priznaju pojmove regionalizacije i nezaraženog područja kako su utvrđeni Međunarodnom konvencijom o zaštiti bilja (IPPC) iz 1997. i Međunarodnim normama za fitosanitarne mjere (ISPM-ovi) Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO) te zaštićenih područja u skladu s Direktivom 2000/29/EZ te su suglasne da će ih primjenjivati u međusobnoj trgovini.

4. Stranke su suglasne da se odluke o regionalizaciji u vezi s bolestima životinja i riba navedenima u Prilogu V.A ovom Sporazumu i u vezi sa štetnicima navedenima u Prilogu V.B donose u skladu s odredbama dijelova A. i B. Priloga VI. ovom Sporazumu.

5. U pogledu bolesti životinja i u skladu s odredbama članka 58. ovog Sporazuma stranka izvoznica koja traži da stranka uvoznica prizna njezinu odluku o regionalizaciji dostavlja obavijest o svojim mjerama uz cjelovito objašnjenje i popratne podatke na kojima temelji svoja utvrđenja i odluke. Ne dovodeći u pitanje članak 59. ovog Sporazuma i osim ako stranka uvoznica uputi izričit prigovor i u roku od 15 radnih dana od primitka obavijesti zahtijeva dodatne informacije, savjetovanja i/ili provjeru, dostavljena odluka o regionalizaciji smatra se prihvaćenom.

Savjetovanja iz prvog podstavka ovog stavka održavaju se u skladu s člankom 59. stavkom 3. ovog Sporazuma. Stranka uvoznica ocjenjuje dodatne informacije u roku od 15 radnih dana od primitka dodatnih informacija. Provjera iz prvog podstavka ovog stavka provodi se u skladu s člankom 62. ovog Sporazuma i u roku od 25 radnih dana od primitka zahtjeva za provjeru.

6. U pogledu štetnika stranke osiguravaju da se pri trgovini biljem, biljnim proizvodima i drugim predmetima prema potrebi uzima u obzir status u pogledu štetnika na području koje je druga stranka priznala kao zaštićeno ili nezaraženo područje. Stranka koja traži da druga stranka prizna njezina nezaražena područja dostavlja obavijest o svojim mjerama i, na zahtjev, cjelovito objašnjenje i popratne podatke u vezi sa svojom uspostavom i održavanjem takvog područja, pri čemu se vodi odgovarajućim normama Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO) ili Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC), uključujući Međunarodne norme za fitosanitarne mjere (ISPM-ovi). Ne dovodeći u pitanje članak 64. ovog Sporazuma i osim ako stranka uputi izričiti prigovor i u roku od tri mjeseca od primitka obavijesti zahtijeva dodatne informacije, savjetovanja i/ili provjeru, dostavljena odluka o regionalizaciji u vezi s nezaraženim područjem smatra se prihvaćenom, te

savjetovanja iz prvog podstavka ovog stavka održavaju se u skladu s člankom 59. stavkom 3. ovog Sporazuma. Stranka uvoznica ocjenjuje dodatne informacije u roku od tri mjeseca od primitka dodatnih informacija. Provjera iz prvog podstavka ovog stavka provodi se u skladu s člankom 62. ovog Sporazuma i u roku od 12 mjeseci od primitka zahtjeva za provjeru, uzimajući u obzir biologiju štetnika i zaražene kulture.

7. Nakon okončanja postupaka iz stavaka 4. do 6. i ne dovodeći u pitanje članak 64. ovog Sporazuma, svaka stranka bez nepotrebnog odlaganja poduzima zakonodavne i upravne mjere kako bi se omogućila trgovina na toj osnovi.

Kompartmentalizacija

8. Stranke mogu nastaviti raspravu u pogledu pitanja kompartmentalizacije.

ČLANAK 57.

Priznavanje jednakovrijednosti

1. Jednakovrijednost se može priznati u odnosu na:
 - (a) pojedinačnu mjeru;
 - (b) skupinu mjera; ili
 - (c) sustav koji se primjenjuje na sektor, podsektor, robu ili skupinu robe.

2. Kad je riječ o priznavanju jednakovrijednosti stranke primjenjuju postupak naveden u stavku 3. ovog članka. Taj se postupak sastoji od objektivnog dokazivanja jednakovrijednosti od strane stranke izvoznice i objektivne ocjene zahtjeva od strane stranke uvoznice. To ocjenjivanje može uključivati inspekcije ili provjere.

3. Na zahtjev stranke izvoznice u vezi s priznavanjem jednakovrijednosti, kako je utvrđeno stavkom 1. ovog članka, stranke bez odgađanja i najkasnije tri mjeseca od primitka takvog zahtjeva od stranke uvoznice pokreću postupak savjetovanja koji se sastoji od koraka utvrđenih Prilogom VIII. ovom Sporazumu. U slučaju više zahtjeva stranke izvoznice stranke se na zahtjev stranke uvoznice usuglašavaju u okviru Pododbora za SPS iz članka 65. ovog Sporazuma o vremenskom roku u kojem pokreću i provode postupak iz ovog stavka.

4. Gruzija obavještava Uniju čim ostvari približavanje u pogledu mjere, skupine mjera ili sustava kako je utvrđeno stavkom 1. ovog članka kao rezultat praćenja predviđenog člankom 55. stavkom 3. ovog Sporazuma. Ta se činjenica smatra osnovom zahtjeva Gruzije za pokretanje postupka priznavanja jednakovrijednosti predmetnih mjera, kako je utvrđeno stavkom 3. ovog članka.

5. Osim u slučaju drukčijeg dogovora, stranka uvoznica dovršava postupak priznavanja jednakovrijednosti iz stavka 3. ovog članka u roku od 360 dana od primitka zahtjeva od stranke izvoznice, uključujući dokumentaciju kojom se dokazuje jednakovrijednost. Taj se rok može produljiti u pogledu sezonskih kultura kad je odgađanje ocjenjivanja opravdano kako bi se omogućila provjera tijekom odgovarajućeg razdoblja rasta kulture.
6. Stranka uvoznica utvrđuje jednakovrijednost u vezi s biljem, biljnim proizvodima i drugim predmetima u skladu s mjerodavnim ISPM-ovima.
7. Stranka uvoznica može povući ili ukinuti jednakovrijednost ako jedna od stranaka izmijeni mjere koje utječu na jednakovrijednost pod uvjetom da se primijeni sljedeći postupak:
- (a) u skladu s odredbama članka 58. stavka 2. ovog Sporazuma, stranka izvoznica obavještava stranku uvoznicu o svim prijedlozima izmjene svojih mjera za koje je priznata jednakovrijednost i o vjerojatnom učinku predloženih mjera na priznatu jednakovrijednost. U roku od 30 dana od primitka tih informacija stranka uvoznica obavještava stranku izvoznicu o tome hoće li ili neće nastaviti priznavati jednakovrijednost na temelju predloženih mjera;

(b) u skladu s odredbama članka 58. stavka 2. ovog Sporazuma stranka uvoznica bez odlaganja obavještava stranku izvoznicu o svim prijedlozima izmjene svojih mjera na kojima se temelji priznavanje jednakovrijednosti i o vjerojatnom učinku predloženih mjera na priznatu jednakovrijednost. Ako stranka uvoznica prestane priznavati jednakovrijednost, stranke se mogu usuglasiti o uvjetima za ponovno pokretanje postupka iz stavka 3. ovog članka na temelju predloženih mjera.

8. Priznavanje, suspenzija ili povlačenje jednakovrijednosti u isključivoj su nadležnosti stranke uvoznice koja postupa u skladu sa svojim upravnim i zakonodavnim okvirom. Ta stranka dostavlja stranci izvoznici u pisanom obliku cjelovito objašnjenje i popratne podatke na kojima se temelje utvrđenja i odluke obuhvaćene ovim člankom. U slučaju nepriznavanja, suspenzije ili povlačenja jednakovrijednosti stranka uvoznica obavještuje stranku izvoznicu o uvjetima koje treba ispuniti za ponovno pokretanje postupka iz stavka 3.

9. Ne dovodeći u pitanje članak 64. ovog Sporazuma, stranka uvoznica ne smije povući ili ukinuti jednakovrijednost prije nego što predložena nova mjera bilo koje stranke stupi na snagu.

10. Ako stranka uvoznica na temelju postupka savjetovanja, kako je navedeno u Prilogu VIII. ovom Sporazumu, službeno prizna jednakovrijednost, Pododbor za SPS objavljuje priznavanje jednakovrijednosti u okviru trgovine među strankama, u skladu s postupkom navedenim u članku 65. stavku 5. ovog Sporazuma. Tom se odlukom prema potrebi predviđa i smanjivanje fizičkih pregleda na granicama, pojednostavnjenje certifikata i postupaka sastavljanja prethodnih popisa poslovnih jedinica.

Status jednakovrijednosti navodi se u Prilogu XII. ovom Sporazumu.

ČLANAK 58.

Transparentnost i razmjena informacija

1. Ne dovodeći u pitanje članak 59. ovog Sporazuma, stranke surađuju u cilju boljeg razumijevanja svojih struktura službenog nadzora i mehanizama za primjenu mjera navedenih u Prilogu IV. ovom Sporazumu i njihova učinka. To se, među ostalim, može ostvariti putem javne objave izvješća o međunarodnim revizijama, a stranke mogu razmjenjivati informacije o rezultatima tih revizija ili druge informacije, prema potrebi.

2. U okviru približavanja zakonodavstva iz članka 55. ovog Sporazuma odnosno priznavanja jednakovrijednosti iz članka 57. ovog Sporazuma, stranke redovito obavještavaju jedna drugu o zakonodavnim ili postupovnim izmjenama donesenima u predmetnim područjima.

3. U tom smislu Unija unaprijed obavještava Gruziju o izmjenama svojeg zakonodavstva kako bi Gruziji omogućila da razmotri odgovarajuće izmjene svog zakonodavstva.

Treba postići potrebnu razinu suradnje kako bi se olakšao prijenos zakonodavnih dokumenata na zahtjev jedne od stranaka.

Stranke se u tu svrhu međusobno obavješćuju o svojim kontaktnim točkama. Stranke se isto tako obavještavaju jedna drugu o svim promjenama u području kontaktnih točaka.

ČLANAK 59.

Obavješćavanje, savjetovanje i olakšavanje komunikacije

1. Stranka u pisanom obliku obavješćava drugu stranku u roku od dva radna dana o svakom ozbiljnom ili znatnom riziku za zdravlje ljudi, životinja ili bilja, uključujući hitne slučajeve povezane s nadzorom hrane ili situacije u kojima postoji jasno utvrđen rizik od ozbiljnih posljedica za zdravlje povezanih s konzumiranjem životinjskih ili biljnih proizvoda, a posebno:
 - (a) o svim mjerama koje utječu na odluke o regionalizaciji iz članka 56. ovog Sporazuma;
 - (b) o prisutnosti ili razvoju bolesti životinja navedenih u Prilogu V.A ovom Sporazumu ili reguliranih štetnika navedenih u Prilogu V.B ovom Sporazumu;
 - (c) o epidemiološki značajnim nalazima ili o znatnim rizicima povezanim s bolestima životinja i štetnicima koji nisu navedeni u prilogima V.A i V.B ovom Sporazumu ili o novim bolestima životinja i štetnicima; te
 - (d) o dodatnim mjerama koje nadilaze osnovne zahtjeve koji se primjenjuju na mjere poduzete radi nadzora ili iskorjenjivanja bolesti životinja ili štetnika, odnosno radi zaštite javnog zdravlja ili zdravlja bilja te o promjenama u preventivnim politikama, uključujući politiku cijepljenja.

2. Obavijesti se u pisanom obliku dostavljaju kontaktnim točkama iz članka 58. stavka 1. ovog Sporazuma.

Obavijest u pisanom obliku znači obavijest upućena poštom, telefaksom ili elektroničkom poštom.

3. U slučaju ozbiljne zabrinutosti stranke u pogledu rizika za zdravlje ljudi, životinja ili bilja, o toj se situaciji na zahtjev te stranke održava savjetovanje u najkraćem mogućem roku, ali u svakom slučaju u roku od 15 radnih dana od datuma tog zahtjeva. U takvim situacijama svaka stranka nastoji osigurati sve potrebne informacije kako bi se izbjeglo narušavanje trgovine i kako bi se postiglo rješenje u skladu s ciljem zaštite zdravlja ljudi, životinja i bilja koje je prihvatljivo objema strankama.

4. Savjetovanja u vezi s dobrobiti životinja održavaju se na zahtjev stranke u najkraćem mogućem roku, ali u svakom slučaju u roku od 20 radnih dana od datuma obavijesti. U takvim situacijama svaka stranka nastoji dostaviti sve zatražene informacije.

5. Na zahtjev stranke savjetovanja iz stavaka 3. i 4. ovog članka održavaju se kao videokonferencije ili audiokonferencije. Stranka koja je podnijela zahtjev za savjetovanje osigurava sastavljanje zapisnika savjetovanja, koji stranke službeno odobravaju. Za potrebe tog odobravanja primjenjuju se odredbe članka 58. stavka 3. ovog Sporazuma.

6. Zajednički sustav brzog uzbunjivanja i mehanizam ranog upozoravanja za sve hitne veterinarske i fitosanitarne slučajeve pokrenut će se u kasnijoj fazi, nakon što Gruzija provede potrebno zakonodavstvo u tom području i stvori uvjete za njegovo pravilno funkcioniranje na licu mjesta.

ČLANAK 60.

Uvjeti trgovine

1. Uvjeti uvoza prije priznavanja jednakovrijednosti:
 - (a) stranke su prije priznavanja jednakovrijednosti suglasne primijeniti opće uvjete uvoza na svu robu obuhvaćenu Prilogom IV.A i Prilogom IV.C stavcima 2. i 3. ovom Sporazumu. Ne dovodeći u pitanje odluke donesene u skladu s člankom 56. ovog Sporazuma, uvjeti uvoza stranke uvoznice primjenjuju se na cjelokupnom državnom području stranke izvoznice. Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma i u skladu s odredbama članka 58. ovog Sporazuma, stranka uvoznica obavještava stranku izvoznicu o svojim sanitarnim i/ili fitosanitarnim zahtjevima kod uvoza za robu iz Priloga IV.A i Priloga IV.C ovom Sporazumu. Te informacije prema potrebi uključuju predloške službenih certifikata ili izjava ili trgovinskih isprava koje propisuje stranka uvoznica; te

- (b) i. sve izmjene ili predložene izmjene uvjeta iz stavka 1. točke (a) u skladu su s relevantnim postupcima obavješćavanja iz Sporazuma o SPS-u;
- ii. ne dovodeći u pitanje odredbe članka 64. ovog Sporazuma, stranka uvoznica pri određivanju datuma stupanja na snagu izmijenjenih uvjeta iz stavka 1. točke (a) ovog članka uzima u obzir vrijeme prijevoza između stranaka; te
- iii. ako stranka uvoznica ne ispuni te zahtjeve u pogledu obavješćavanja iz stavka 1. točke (a) ovog članka, dužna je tijekom 30 dana od stupanja na snagu izmijenjenih uvjeta uvoza nastaviti prihvaćati certifikate ili potvrde kojima se jamče prethodno važeći uvjeti.

2. Uvjeti uvoza nakon priznavanja jednakovrijednosti:
- (a) u roku od 90 dana od datuma odluke o priznavanju jednakovrijednosti kako je utvrđena člankom 57. stavkom 10. ovog Sporazuma, stranke poduzimaju potrebne zakonodavne i upravne mjere za provedbu priznavanja jednakovrijednosti kako bi na toj osnovi omogućile međusobnu trgovinu robom iz Priloga IV.A i Priloga IV.C stavaka 2. i 3. ovom Sporazumu. Predložak službenog certifikata ili službenog dokumenta koji stranka uvoznica zahtijeva za tu robu moguće je tada zamijeniti certifikatom sastavljenim kako je predviđeno Prilogom X.B ovom Sporazumu;
 - (b) za robu u sektorima i podsektorima, u kojima su neke, ali ne i sve mjere priznate kao jednakovrijedne, trgovina se nastavlja na temelju sukladnosti s uvjetima iz stavka 1. točke (a) ovog članka. Na zahtjev stranke izvoznice primjenjuju se odredbe stavka 5. ovog članka.

3. Od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma roba iz Priloga IV.A i Priloga IV. C stavka 2. ovom Sporazumu ne podliježe dozvoli za uvoz između stranaka.
4. O uvjetima koji utječu na trgovinu robom iz stavka 1. točke (a) ovog članka, na zahtjev stranke izvoznice, stranke pokreću savjetovanje u okviru Pododbora za SPS u skladu s odredbama članka 65. ovog Sporazuma kako bi se usuglasile oko alternativnih ili dodatnih uvjeta uvoza stranke uvoznice. Ti alternativni ili dodatni uvjeti uvoza mogu se, prema potrebi, temeljiti na mjerama stranke izvoznice koje je stranka uvoznica priznala kao jednakovrijedne. Ako se postigne suglasnost, stranka uvoznica u roku od 90 dana poduzima potrebne zakonodavne i/ili upravne mjere kako bi omogućila uvoz na dogovorenih uvjeta uvoza.

5. Popis poslovnih jedinica, privremeno odobrenje

- (a) za uvoz životinjskih proizvoda iz dijela 2. Priloga IV.A ovom Sporazumu i na zahtjev stranke izvoznice uz koji su priložena odgovarajuća jamstva, stranka uvoznica bez prethodne inspekcije pojedinačnih poslovnih jedinica privremeno odobrava poslovne jedinice za preradu iz stavka 2. Priloga VII. ovom Sporazumu koje se nalaze na državnom području stranke izvoznice. Takvo je odobrenje u skladu s uvjetima i odredbama utvrđenima Prilogom VII. ovom Sporazumu. Osim u slučaju zahtjeva za dodatne informacije, stranka uvoznica u roku od 30 radnih dana od primitka zahtjeva i odgovarajućih jamstava poduzima potrebne zakonodavne i/ili upravne mjere kako bi omogućila uvoz na toj osnovi.

Početni popis poslovnih jedinica odobrava se u skladu s odredbama Priloga VII. ovom Sporazumu.

- (b) za uvoz životinjskih proizvoda iz stavka 2. točke (a) ovog članka stranka izvoznica obavještava stranku uvoznicu o popisu poslovnih jedinica koje ispunjavaju uvjete stranke uvoznice.

6. Stranka, na zahtjev druge stranke, dostavlja nužno objašnjenje i popratne podatke za utvrđene činjenice i odluke obuhvaćene ovim člankom.

ČLANAK 61.

Postupak certificiranja

1. Za potrebe postupka certificiranja i izdavanja certifikata i službenih dokumenata stranke su suglasne oko načela utvrđenih Prilogom X. ovom Sporazumu.
2. Pododbor za SPS iz članka 65. ovog Sporazuma može usuglasiti pravila koja se trebaju primjenjivati u slučaju elektroničkog certificiranja, opoziva ili zamjene certifikata.
3. U okviru zakonodavstva kod kojeg je postignuto približavanje iz članka 55. ovog Sporazuma stranke se, ovisno o slučaju, usuglašavaju oko zajedničkih predložaka certifikata.

ČLANAK 62.

Provjera

1. Kako bi se održalo povjerenje u djelotvornu primjenu odredaba ovog poglavlja, svaka stranka ima pravo:

- (a) obavljati provjeru cjelokupnog ili dijela sustava inspekcije i certificiranja tijela druge stranke i/ili ostalih mjera, ovisno o slučaju, u skladu s relevantnim međunarodnim normama, smjernicama i preporukama Codexa Alimentarius, OIE-a i IPPC-a;
- (b) primati informacije od druge stranke o svojim sustavima kontrole i biti obaviještena o rezultatima kontrole tog sustava uz poštovanje odredaba o povjerljivosti koje se primjenjuju u bilo kojoj stranci.

2. Stranke mogu trećim osobama priopćiti rezultate provjera iz stavka 1. točke (a) ovog članka i objaviti ih ako je to potrebno prema propisima bilo koje od stranaka. Pri priopćivanju i/ili objavi rezultata stranke, prema potrebi, poštuju mjerodavne odredbe o povjerljivosti.
3. Ako stranka uvoznica odluči obaviti posjet radi provjere stranci izvoznici, ona o tom posjetu obavještava stranku izvoznicu najmanje 60 radnih dana prije obavljanja posjeta radi provjere, osim u hitnim slučajevima ili ako se stranke drukčije usuglase. Stranke usuglašavaju sve izmjene u pogledu tog posjeta.
4. Troškove nastale pri obavljanju provjere cjelokupnog ili dijela sustava inspekcije i certifikacije nadležnih tijela druge stranke i/ili druge mjere, ovisno o slučaju, snosi stranka koja obavlja provjeru ili inspekciju.
5. Nacrt pisane komunikacije provjera prosljeđuje se stranci izvoznici u roku od 60 radnih dana od završetka provjere. Stranka izvoznica ima 45 radnih dana za iznošenje primjedbi o nacrtu pisane komunikacije. Primjedbe stranke izvoznice prilažu se završnom ishodu i, ovisno o slučaju, uključuju u njega. Međutim, u slučaju utvrđivanja ozbiljnog rizika po zdravlje ljudi, životinja ili bilja tijekom provjere, stranka izvoznica dobiva informacije u najkraćem mogućem roku, a u svakom slučaju u roku deset radnih dana od završetka provjere.

6. Radi jasnoće rezultati provjere mogu pridonijeti postupcima iz članaka 55., 57. i 63. ovog Sporazuma koje provode stranke ili jedna od stranaka.

ČLANAK 63.

Uvozne kontrole i inspekcijske naknade

1. Stranke su suglasne da se pri uvoznim kontrolama pošiljaka iz stranke izvoznice, koje obavlja stranka uvoznica, poštuju načela utvrđena dijelom A. Priloga IX. ovom Sporazumu. Rezultati tih kontrola mogu pridonijeti postupku provjere iz članka 62. ovog Sporazuma.
2. Učestalosti fizičkih uvoznih kontrola koje stranke provode utvrđene su dijelom B. Priloga IX. ovom Sporazumu. Stranka unutar svojih nadležnosti i u skladu sa svojim unutarnjim zakonodavstvom može izmijeniti tu učestalost kao rezultat napretka ostvarenog u skladu s člancima 55., 57. i 60. ovog Sporazuma odnosno kao rezultat provjera, savjetovanja i drugih mjera predviđenih ovim Sporazumom. Pododbor za SPS iz članka 65. u skladu s tim odlukom mijenja dio B. Priloga IX. ovom Sporazumu.

3. Inspekcijskim naknadama, prema potrebi, moguće je obuhvatiti samo troškove koji nadležnim tijelima nastanu pri provođenju uvoznih kontrola. Naknada se izračunava na jednakoj osnovi kao i naknade za inspekciju sličnih domaćih proizvoda.

4. Stranka uvoznica obavještava potonju, na njezin zahtjev, o svim izmjenama, uključujući razloge za te izmjene, u pogledu mjera koje utječu na uvozne kontrole i inspekcijske naknade te o svim bitnim promjenama administrativne prakse za takve kontrole.

5. Stranke se, od datuma koji treba utvrditi Pododbor za SPS iz članka 65. ovog Sporazuma, mogu usuglasiti oko uvjeta za međusobno odobravanje nadzora iz članka 62. stavka 1. točke (b) u cilju prilagodbe i, kada je to primjenjivo, recipročnog smanjivanja učestalosti fizičkih uvoznih kontrola robe iz članka 60. stavka 2. točke (a) ovog Sporazuma.

Stranke od tog datuma mogu recipročno odobravati svoje nadzore za određenu robu i slijedom toga smanjiti ili zamijeniti uvozne kontrole za tu robu.

ČLANAK 64.

Zaštitne mjere

1. Ako stranka izvoznica na svojem državnom području poduzme mjere za nadzor uzroka koji bi mogao predstavljati ozbiljnu opasnost ili rizik za zdravlje ljudi, životinja ili bilja, stranka izvoznica poduzima, ne dovodeći u pitanje odredbe stavka 2. ovog članka, jednakovrijedne mjere radi sprečavanja unosa opasnosti ili rizika na državno područje stranke uvoznice.
2. Stranka uvoznica može zbog ozbiljnih razloga povezanih sa zdravljem ljudi, životinja ili biljaka poduzeti privremene mjere potrebne za zaštitu zdravlja ljudi, životinja ili biljaka. Za pošiljke koje se nalaze u prijevozu između stranaka stranka uvoznica razmatra najprikladnije razmjerno rješenje kako bi izbjegla nepotrebna narušavanja trgovine.
3. Stranka koja donosi mjere temeljem stavka 2. ovog članka obavještava drugu stranku najkasnije jedan radni dan od dana donošenja tih mjera. Na zahtjev stranke i u skladu s odredbama članka 59. stavka 3. ovog Sporazuma stranke u roku od 15 radnih dana od obavijesti održavaju savjetovanje o situaciji. Stranke na odgovarajući način uzimaju u obzir sve informacije dostavljene u okviru tog savjetovanja i nastoje izbjeći nepotrebno narušavanje trgovine, uzimajući u obzir, ovisno o slučaju, ishod savjetovanja predviđenog člankom 59. stavkom 3. ovog Sporazuma.

ČLANAK 65.

Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere

1. Ovim se uspostavlja Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere. Pododbor za SPS sastaje se unutar tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, nakon toga na zahtjev stranke, odnosno najmanje jedanput godišnje. Ako se stranke usuglase, sastanak Pododbora za SPS može se održati kao videokonferencija ili audiokonferencija. Pododbor za SPS može pitanja rješavati i izvan sjednice, pisanim putem.
2. Pododbor za SPS ima sljedeće funkcije:
 - (a) razmatranje svih pitanja povezanih s ovim poglavljem;
 - (b) praćenje primjene ovog poglavlja i ispitivanje svih pitanja koja se mogu pojaviti u vezi s njegovom primjenom;
 - (c) preispitivanje priloga od IV. do XII. ovom Sporazumu, osobito u smislu napretka postignutog u okviru savjetovanja i postupaka predviđenih ovim poglavljem;

- (d) izmjena priloga od IV. do XII. ovom Sporazumu odlukom o potvrdi u smislu preispitivanja predviđenog točkom (c) ovog stavka odlukom ili na drugi način predviđen ovim poglavljem; te
 - (e) davanje mišljenja i preporuka ostalim tijelima prema definiciji iz glave VIII. (Institucionalne, opće i završne odredbe) ovog Sporazuma u smislu preispitivanja predviđenog točkom (c) ovog stavka.
3. Stranke su suglasne uspostaviti, prema potrebi, tehničke radne skupine sastavljene od predstavnika stranaka na stručnoj razini, koje utvrđuju i rješavaju tehnička i znanstvena pitanja koja proizlaze iz primjene ovog poglavlja. Kada su potrebna dodatna stručna znanja, stranke mogu uspostaviti *ad hoc* skupine, uključujući znanstvene i stručne skupine. Članstvo u takvoj *ad hoc* skupini ne mora biti ograničeno na predstavnike stranaka.
4. Pododbor za SPS podnosi redovna izvješća Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, utvrđenom člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, o svojim aktivnostima i odlukama koje je donio u okviru nadležnosti.
5. Pododbor za SPS na prvom sastanku donosi svoja pravila o radnim postupcima.

6. Sve odluke, preporuke, izvješća ili ostale aktivnosti Pododbora za SPS ili bilo koje skupine koju je uspostavio Pododbor za SPS donose se konsenzusom obiju stranaka.

POGLAVLJE 5.

CARINSKI REŽIM I OLAKŠAVANJE TRGOVINE

ČLANAK 66.

Ciljevi

1. Stranke potvrđuju važnost carinskog režima i olakšavanja trgovine u bilateralnom trgovinskom okruženju koje se razvija. Stranke su suglasne jačati suradnju u tom području u cilju osiguravanja da relevantno zakonodavstvo i postupci te upravne sposobnosti relevantnih upravnih tijela omogućuju ostvarenje ciljeva djelotvornog nadzora i poticanja načela olakšanja zakonite trgovine.
2. Stranke prepoznaju iznimnu važnost koju imaju ciljevi javne politike, uključujući olakšavanje trgovine, sigurnost i sprečavanje prijevara te uravnotežen pristup tomu.

ČLANAK 67.

Zakonodavstvo i postupci

1. Stranke su suglasne da je njihovo zakonodavstvo u području trgovine i carina u načelu stabilno i sveobuhvatno, da su odredbe i postupci razmjerni, transparentni, predvidljivi, nediskriminirajući, nepristrani kao i primijenjeni jednoobrazno i djelotvorno te su, između ostalog, suglasne:

- (a) djelotvornim ostvarivanjem zakonodavnih zahtjeva i poštovanjem istih štititi i olakšavati zakonitu trgovinu;
- (b) izbjegavati nepotrebna ili diskriminirajuća opterećenja gospodarskih subjekata, sprečavati prijevare i osigurati daljnje olakšice gospodarskim subjektima koji postignu visoku razinu usklađenosti s propisima;
- (c) za potrebe carinskog deklariranja primjenjivati jedinstvenu carinsku deklaraciju (JCD);
- (d) povećati učinkovitost, transparentnost i pojednostavnjivanje carinskih postupaka i praksi na granici;

- (e) primjenjivati suvremene carinske tehnike, uključujući procjenu rizika, kontrolu nakon carinjenja i metode poslovne revizije kako bi se pojednostavnili i olakšali unos, izlazak i puštanje robe u promet;
- (f) težiti smanjenju troškova i povećanju predvidljivosti za sve gospodarske subjekte;
- (g) ne dovodeći u pitanje primjenu kriterija objektivne procjene rizika, osigurati nediskriminirajuću primjenu zahtjeva i postupaka koji se odnose na uvoz, izvoz i provoz robe;
- (h) primjenjivati međunarodne instrumente koji vrijede u području carina i trgovine, uključujući instrumente koje su razvili Svjetska carinska organizacija (WCO), Istanbulska konvencija o privremenom uvozu iz 1990., Međunarodna konvencija o harmoniziranom sustavu nazivlja i brojčanog označivanja robe iz 1983., Svjetska trgovinska organizacija (WTO), UN (Konvencija TIR iz 1975., Konvencija o usklađivanju graničnih kontrola robe iz 1982.); i mogu uzeti u obzir Okvir normi WCO-a za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine te smjernice Europske komisije poput, na primjer, praktičnih carinskih shema (Customs Blueprints), kad je to moguće;
- (i) poduzeti potrebne mjere radi odražavanja i provedbe odredaba revidirane Konvencije iz Kyota o pojednostavnjenju i usklađivanju carinskih postupaka iz 1973.;

- (j) osigurati prethodne obvezujuće odluke o razvrstavanju u carinsku tarifu i pravilima o podrijetlu. Stranke osiguravaju da se odluke mogu opozvati ili poništiti tek nakon što se obavijesti subjekt na kojega se to odnosi i bez retroaktivnog učinka, osim ako je odluka donesena na temelju netočnih ili nepotpunih informacija;
- (k) uvesti i primjenjivati pojednostavnjene postupke za ovlaštene trgovce u skladu s objektivnim i nediskriminirajućim kriterijima;
- (l) odrediti pravila kojima se osiguravaju razmjerne i nediskriminirajuće kazne u slučaju povreda carinskih propisa ili postupovnih zahtjeva čija primjena neće izazvati neosnovana i neopravdana kašnjenja; te
- (m) primjenjivati transparentna, nediskriminirajuća i razmjerna pravila kad vladine agencije pružaju usluge koje pruža i privatni sektor.

2. Radi poboljšanja radnih metoda i osiguravanja nediskriminacije, transparentnosti, učinkovitosti, integriteta operacija te odgovornosti za njih, stranke:

- (a) poduzimaju daljnje mjere smanjivanja, pojednostavnjivanja i standardizacije podataka i dokumentacije koji su potrebni carinskim i drugim relevantnim tijelima;

- (b) pojednostavnjuju zahtjeve i formalnosti gdje god je to moguće, s obzirom na brzo puštanje i carinjenje robe;
- (c) osiguravaju djelotvorne, brze i nediskriminirajuće postupke u kojima se jamči pravo na žalbu protiv upravnih akata, odluka i rješenja carinskih i drugih relevantnih tijela koji se odnose na robu predanu carinskoj službi. Ti su žalbeni postupci lako dostupni, a troškovi postupka primjereni su i odgovaraju troškovima koje tijela imaju zbog osiguranja prava na žalbu;
- (d) u slučaju osporavanja upravne radnje, rješenja ili odluke poduzimaju mjere kako bi osigurale normalno puštanje robe u promet bez obzira na to što su carinske pristojbe ostale nepodmirene, pri čemu mogu primijeniti sve zaštitne mjere koje smatraju potrebnima. Puštanje robe u promet, ovisno o slučaju, trebalo bi podlijevati obvezi pružanja garancije, poput jamstva ili pologa; te
- (e) osiguravaju održavanje najviših standarda u pogledu integriteta, posebno na granici, primjenjujući mjere koje su odraz načela relevantnih međunarodnih konvencija i instrumenata u tom području, posebno revidirane Deklaracije WCO-a iz Arushe iz 2003. i Sheme Europske komisije o carinama (2007.), ovisno o slučaju.

3. Stranke su suglasne ukinuti:

- (a) sve zahtjeve za obvezan angažman carinskih zastupnika; te
- (b) sve zahtjeve za obveznu provedbu inspekcijskih pregleda prije otpreme ili inspekcija na odredištu.

4. U pogledu provoza:

- (a) za potrebe ovog Sporazuma primjenjuju se pravila o provozi i definicije iz odredaba WTO-a, osobito članka V. GATT-a iz 1994. i povezane odredbe, uključujući sva objašnjenja i izmjene na temelju kruga pregovora iz Dohe o olakšavanju trgovine. Te se odredbe primjenjuju i kad provoz robe počinje ili završava na državnom području stranke;
- (b) stranke provode postupno međusobno povezivanje sustava carinskog provoza radi budućeg sudjelovanja Gruzije u zajedničkom sustavu provoza¹;
- (c) stranke osiguravaju suradnju i koordinaciju između svih relevantnih tijela na svojim državnim područjima radi olakšavanja prometa u provozu. Stranke promiču i suradnju između tijela i privatnog sektora u vezi s provozom.

¹ Konvencija od 20. svibnja 1987. o zajedničkom proвозnom postupku.

ČLANAK 68.

Odnosi s poslovnim subjektima

Stranke su suglasne:

- (a) osigurati transparentnost i javnu dostupnost, po mogućnosti u elektroničkom obliku, svojih zakonodavstava i postupaka uključujući obrazloženje za njihovo donošenje. Treba osigurati redovito savjetovanje i primjereno vremensko razdoblje od objave novih ili izmijenjenih odredaba do njihova stupanja na snagu;
- (b) da su potrebna pravodobna i redovita savjetovanja s predstavnicima trgovine o zakonodavnim prijedlozima i postupcima povezanim s carinskim i trgovinskim pitanjima;
- (c) javno objaviti, po mogućnosti u elektroničkom obliku, relevantne obavijesti administrativne naravi, uključujući zahtjeve tijela i postupke ulaska ili izlaska, radno vrijeme i operativne postupke carinskih ureda u lukama i na graničnim prijelazima te kontaktne točke za informiranje;
- (d) poticati suradnju između subjekata i relevantnih upravnih tijela primjenom nearbitrarnih i javno dostupnih postupaka koji se, između ostalog, oslanjaju na one koje je objavio WCO; te

- (e) primjenom svojih carinskih i povezanih zahtjeva i postupaka nastaviti ispunjavati zakonite potrebe trgovinske zajednice, poštovati najbolje prakse i nastojati svesti ograničenja trgovine na najmanju moguću mjeru.

ČLANAK 69.

Naknade i davanja

1. Stranke zabranjuju administrativne naknade s učinkom koji je istovrstan uvoznim ili izvoznim carinama ili davanjima.

2. U pogledu svih naknada i davanja za uvoz ili izvoz ili u vezi s uvozom ili izvozom, bez obzira na njihovu narav, koje uvode carinska tijela stranaka, uključujući naknade i davanja za poslove koje u ime navedenih tijela obavlja drugo tijelo te ne dovodeći u pitanje relevantne odredbe iz poglavlja 1. (Nacionalni tretman i pristup tržištu za robu) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma:

- (a) naknade i davanja mogu se uvesti samo za usluge pružene izvan uobičajenih radnih uvjeta, radnog vremena i na mjestima različitim od onih koja su navedena u carinskim propisima, na zahtjev deklaranta, kao i za sve formalnosti povezane s tim uslugama i potrebne za obavljanje tog uvoza ili izvoza;
- (b) da naknade i davanja ne premašuju trošak pružene usluge;
- (c) naknade i davanja ne obračunavaju se na *ad valorem* osnovi;
- (d) informacije o naknadama i davanjima objavljuju se službeno određenim medijem i, u skladu s mogućnostima, na službenoj internetskoj stranici. Te informacije uključuju razlog za naknadu ili davanje za pruženu uslugu, odgovorno tijelo, naknade i davanja koje će se primijeniti te kada i kako se obavlja plaćanje; te

- (e) nove ili izmijenjene naknade i davanja ne uvode se prije nego što se informacije o njima objave i stave na raspolaganje.

ČLANAK 70.

Određivanje carinske vrijednosti

1. Određivanje carinske vrijednosti robe kojom se trguje između stranaka uređeno je odredbama Sporazuma o provedbi članka VII. GATT-a iz 1994. sadržanog u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u, uključujući sve naknadne izmjene. Te su odredbe Sporazuma o WTO-u obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio. Najmanje se carinske vrijednosti ne primjenjuju.
2. Stranke surađuju u cilju postizanja zajedničkog pristupa pitanjima povezanim s određivanjem carinske vrijednosti.

ČLANAK 71.

Carinska suradnja

Stranke jačaju suradnju u području carina kako bi osigurale provedbu ciljeva ovog poglavlja radi nastavka olakšavanja trgovine, uz osiguranje djelotvornog nadzora, sigurnosti i sprečavanja prevara. U tu svrhu, stranke prema potrebi mogu primjenjivati sheme Europske komisije o carinama (Customs Blueprints) kao mjerilo.

Kako bi osigurale usklađenost s odredbama ovog poglavlja, stranke, između ostalog:

- (a) razmjenjuju informacije o carinskom zakonodavstvu i postupcima;
- (b) razvijaju zajedničke inicijative koje se odnose na postupke uvoza, izvoza i provoza te surađuju kako bi osigurale pružanje djelotvornih usluga poslovnim subjektima;
- (c) surađuju u automatizaciji carinskih i ostalih trgovinskih postupaka;
- (d) razmjenjuju, ovisno o slučaju, informacije i podatke uz poštovanje povjerljivosti osjetljivih podataka i zaštite osobnih podataka;

- (e) surađuju u sprečavanju i suzbijanju nezakonite prekogranične trgovine robom, uključujući duhanske proizvode;
- (f) razmjenjuju informacije ili pokreću savjetovanja radi uspostavljanja, prema mogućnostima, zajedničkih stajališta u međunarodnim organizacijama u području carina poput WTO-a, WCO-a, UN-a, Konferencije Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju (UNCTAD) te UNECE-a;
- (g) surađuju u planiranju i provedbi tehničke pomoći, osobito radi olakšavanja carinskih reformi i reformi za olakšavanje trgovine u skladu s relevantnim odredbama ovog Sporazuma;
- (h) razmjenjuju najbolje prakse u carinskim operacijama, osobito u vezi sa sustavima carinskih kontrola temeljenih na riziku i izvršavanjem prava intelektualnog vlasništva, posebno u pogledu krivotvorenih proizvoda;
- (i) promiču koordinaciju između svih graničnih službi stranaka radi olakšavanja postupka kod prelaska granice i jačanja nadzora, uzimajući u obzir zajednički nadzor granica kad je to moguće i primjereno; i
- (j) uspostavljaju, kad je to moguće i primjereno, uzajamno priznavanje programa trgovinskog partnerstva i carinskih kontrola, uključujući jednakovrijedne mjere za olakšavanje trgovine.

ČLANAK 72.

Uzajamna administrativna pomoć u carinskim pitanjima

Ne dovodeći u pitanje ostale oblike suradnje predviđene ovim Sporazumom, osobito člankom 71. ovog Sporazuma, stranke pružaju uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima u skladu s odredbama Protokola III. o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima uz ovaj Sporazum.

ČLANAK 73.

Tehnička pomoć i izgradnja kapaciteta

Stranke surađuju u cilju pružanja tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta za provedbu olakšavanja trgovine i carinskih reformi.

ČLANAK 74.

Carinski pododbor

1. Uspostavlja se Carinski pododbor. Pododbor podnosi izvješća Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu utvrđenom člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.
2. Zadaće pododbora uključuju redovito savjetovanje te praćenje provedbe i primjene ovog poglavlja, uključujući, no bez ograničenja na pitanja carinske suradnje, prekogranične carinske suradnje i upravljanja, tehničke pomoći, pravila o podrijetlu, olakšavanja trgovine te uzajamne administrativne pomoći u carinskim pitanjima.
3. Carinski pododbor, između ostalog:
 - (a) nadzire pravilno funkcioniranje ovog poglavlja i protokola I i II uz ovaj Sporazum;
 - (b) donosi praktične aranžmane, mjere i odluke za provedbu ovog poglavlja i protokola I i II uz ovaj Sporazum, uključujući razmjenu informacija i podataka, uzajamno priznavanje carinskih kontrola i programa trgovinskog partnerstva te uzajamno dogovorene povlastice;

- (c) razmjenjuje stajališta o svim temama od zajedničkog interesa, uključujući buduće mjere i resurse potrebne za njihovu provedbu i primjenu;
- (d) upućuje preporuke, prema potrebi; te
- (e) donosi svoj interni poslovnik.

ČLANAK 75.

Približavanje carinskog zakonodavstva

Postupno približavanje carinskom zakonodavstvu Unije i određenom međunarodnom pravu provodi se kako je utvrđeno Prilogom XIII. ovom Sporazumu.

POGLAVLJE 6.

POSLOVNI NASTAN, TRGOVINA USLUGAMA I ELEKTRONIČKA TRGOVINA

ODJELJAK 1.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 76.

Cilj, područje primjene i opseg

1. Stranke, ponovno potvrđujući svoje obveze na temelju Sporazuma o WTO-u, utvrđuju potrebne aranžmane za postupnu recipročnu liberalizaciju poslovnog nastana i trgovine uslugama te za suradnju u području elektroničke trgovine.
2. Javna nabava obuhvaćena je poglavljem 8. (Javna nabava) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma i ništa u ovom poglavlju ne tumači se na način da se nameće ikakva obveza u odnosu na javnu nabavu.

3. Subvencije su obuhvaćene poglavljem 10. (Tržišno natjecanje) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma i odredbe ovog poglavlja ne primjenjuju se na subvencije koje dodjeljuju stranke.
4. U skladu s odredbama ovog poglavlja stranke zadržavaju pravo urediti i uvesti nove propise kako bi ispunile zakonite ciljeve politike.
5. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje utječu na fizičke osobe koje traže pristup tržištu rada stranke niti se primjenjuje na mjere koje se odnose na državljanstvo, boravište ili trajno zapošljavanje.
6. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da primijeni mjere kako bi uredila ulazak fizičkih osoba na svoje državno područje ili njihov privremeni boravak na svojem državnom području, uključujući mjere koje su potrebne za zaštitu cjelovitosti njezinih granica i osiguranje uređenog prelaska fizičkih osoba preko tih granica pod uvjetom da se takve mjere ne primjenjuju tako da poništavaju ili smanjuju koristi koje bilo koja stranka ima prema posebnim obvezama u ovom poglavlju i prilogima XIV. i XV. ovom Sporazumu¹.

¹ Ne smatra se da se samom činjenicom da je viza potrebna za fizičke osobe iz nekih zemalja, a za fizičke osobe drugih zemalja nije, poništava ili umanjuje koristi na temelju određene obveze.

ČLANAK 77.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „mjera” znači svaka mjera stranke u obliku zakona, propisa, pravila, postupka, odluke, administrativne mjere ili u bilo kojem drugom obliku;
- (b) „mjere koje stranka donosi ili provodi” znači mjere koje poduzimaju:
 - i. središnje, regionalne ili lokalne vlade i tijela; i
 - ii. nevladina tijela pri izvršavanju ovlasti koje su na njih prenijeli središnje, regionalne ili lokalne vlade ili tijela;
- (c) „fizička osoba stranke” znači državljanin države članice EU-a ili državljanin Gruzije u skladu s njihovim zakonodavstvom;

- (d) „pravna osoba” znači svaki pravni subjekt valjano osnovan ili drukčije organiziran na temelju važećeg prava radi stjecanja dobiti ili zbog drugog razloga u privatnom ili državnom vlasništvu, uključujući trgovačka društva, zaklade, partnerstva, zajedničke pothvate, obrte ili udruženja;
- (e) „pravna osoba stranke” znači pravna osoba prema definiciji iz točke (d) osnovana u skladu s pravom države članice EU-a, odnosno Gruzije, sa sjedištem, središnjom upravom ili glavnim mjestom poslovanja na državnom području na koje se primjenjuje Ugovor o funkcioniranju Europske unije¹, odnosno na državnom području Gruzije.

Ako ta pravna osoba na državnom području na kojem se primjenjuje Ugovor o funkcioniranju Europske unije, odnosno na državnom području Gruzije ima samo sjedište ili središnju upravu, ne smatra se pravnom osobom iz Unije, odnosno pravnom osobom iz Gruzije, osim ako njezino poslovanje ima jaku i stalnu vezu s gospodarstvom Unije, odnosno Gruzije;

neovisno o prethodnom podstavku, na brodarska društva s poslovnim nastanom izvan Unije ili Gruzije koja su pod kontrolom državljana države članice EU-a ili Gruzije primjenjuju se odredbe ovog Sporazuma ako su njihova plovila registrirana u skladu sa zakonodavstvom njihove države članice ili Gruzije i plove pod zastavom države članice ili Gruzije;

¹ Radi veće jasnoće to državno područje uključuje isključivi gospodarski i epikontinentalni pojas kako je predviđeno Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS).

- (f) „društvo kći” pravne osobe stranke znači pravna osoba koja je u vlasništvu ili pod stvarnom kontrolom te pravne osobe¹;
- (g) „podružnica pravne osobe” znači mjesto obavljanja poslovne djelatnosti koje nema pravnu osobnost, trajnog je karaktera i posluje kao produžetak matičnog društva, ima upravljačku strukturu i materijalnu opremu za ugovaranje poslova s trećim strankama tako da one, iako znaju da će se prema potrebi uspostaviti pravna veza s matičnim društvom sa sjedištem u inozemstvu, ne moraju izravno poslovati s tim matičnim društvom, ali mogu poslovati na mjestu obavljanja poslovne djelatnosti koja predstavlja njegov produžetak;
- (h) „poslovni nastan” znači:
- i. za pravne osobe iz Unije ili Gruzije, pravo pokretanja i obavljanja gospodarskih djelatnosti osnivanjem, uključujući i stjecanjem, pravne osobe i/ili otvaranjem podružnice ili predstavništva u Uniji, odnosno u Gruziji;
 - ii. za fizičke osobe, pravo fizičkih osoba iz Unije ili iz Gruzije da pokrenu ili obavljaju gospodarske djelatnosti kao samozaposlene osobe i da osnivaju poduzeća, posebno trgovačka društva, nad kojima imaju stvarnu kontrolu;

¹ Pravna osoba kontrolira drugu pravnu osobu ako ima ovlast imenovati većinu njezinih direktora ili na drugi način zakonito upravljati njezinim djelovanjem.

- (i) „gospodarske djelatnosti” uključuju djelatnosti industrijske, trgovinske, stručne i obrtničke naravi, a ne uključuju djelatnosti koje se obavljaju u okviru obnašanja javne vlasti;
- (j) „poslovi” znači obavljanje gospodarskih djelatnosti;
- (k) „usluge” uključuju sve usluge u svim sektorima, osim usluga koje se pružaju u okviru obnašanja javne vlasti;
- (l) „usluge i druge djelatnosti koje se obavljaju u okviru obnašanja javne vlasti” znači usluge ili djelatnosti koje se ne obavljaju na komercijalnoj osnovi niti u tržišnom natjecanju s jednim gospodarskim subjektom ili više njih;
- (m) „prekogranično pružanje usluga” znači pružanje usluga:
 - i. iz državnog područja jedne stranke na državnom području druge stranke (1. način); ili
 - ii. na državnom području jedne stranke korisniku usluge druge stranke (2. način);

- (n) „pružatelj usluge” stranke znači fizička ili pravna osoba stranke koja namjerava pružati ili pruža uslugu;
- (o) „poduzetnik” znači fizička ili pravna osoba stranke koja želi obavljati ili obavlja gospodarsku djelatnost osnivanjem poslovne jedinice.

ODJELJAK 2.

POSLOVNI NASTAN

ČLANAK 78.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje stranke donesu ili provode u odnosu na poslovni nastan u pogledu svih gospodarskih djelatnosti, osim:

- (a) rudarstva, proizvodnje i prerade¹ nuklearnih materijala;

¹ Radi veće jasnoće prerada nuklearnih materijala obuhvaća sve djelatnosti iz UN ISIC-a Rev.3.1, šifra 2330.

- (b) proizvodnje oružja, streljiva i ratnog materijala ili trgovine njima;
- (c) audiovizualnih usluga;
- (d) nacionalne pomorske kabotaže¹; i
- (e) domaćih i međunarodnih usluga zračnog prometa², neovisno o tome radi li se o linijskom ili izvanlinijskom prometu te usluga koje su neposredno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim:
 - i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov izvan pogona;
 - ii. usluga prodaje i stavljanja na tržište usluga zračnog prometa;

¹ Ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se u skladu s relevantnim nacionalnim zakonodavstvom mogu smatrati kabotažom, nacionalna pomorska kabotaža na temelju ovog poglavlja uključuje prijevoz putnika ili robe između luke ili mjesta u Gruziji ili državi članici EU-a i druge luke ili mjesta u Gruziji ili državi članici EU-a, uključujući njihove epikontinentalne pojaseve, kako je predviđeno UNCLOS-om te promet koji započinje i završava u istoj luci ili mjestu u Gruziji ili državi članici EU-a.

² Uvjeti uzajamnog pristupa tržištu u zračnom prometu uređuju se Sporazumom između EU-a i njegovih država članica i Gruzije o uspostavi zajedničkoga zračnog prostora.

- iii. usluga računalnoga rezervacijskog sustava (CRS);
- iv. usluga prihvata i otpreme zrakoplova;
- v. usluga poslovanja zračne luke.

ČLANAK 79.

Nacionalni tretman i tretman prema načelu najpovlaštenije države

1. Podložno rezervama navedenima u Prilogu XIV.E ovom Sporazumu, Gruzija nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma odobrava:
 - (a) u slučaju poslovnog nastana društava kćeri, podružnica i predstavništava pravnih osoba iz Unije tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji je predvidjela za vlastite pravne osobe, njihove podružnice i predstavništva, odnosno za društva kćeri, podružnice i predstavništva pravnih osoba trećih stranaka, ovisno o tome koji je tretman povoljniji;

- (b) u slučaju poslovanja društava kćeri, podružnica i predstavništava pravnih osoba iz Unije u Gruziji nakon uspostave poslovnog nastana, tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji je predviđela za vlastite pravne osobe, njihove podružnice i predstavništva, odnosno za društva kćeri, podružnice i predstavništva pravnih osoba trećih stranaka, ovisno o tome koji je tretman povoljniji¹.

2. Podložno rezervama navedenima u Prilogu XIV.A ovom Sporazumu, Unija nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma odobrava:

- (a) u slučaju poslovnog nastana društava kćeri, podružnica i predstavništava pravnih osoba iz Gruzije tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji je predviđela za vlastite pravne osobe, njihove podružnice i predstavništva, odnosno za društva kćeri, podružnice i predstavništva pravnih osoba trećih stranaka, ovisno o tome koji je tretman povoljniji;

¹ Ova se obveza ne odnosi na odredbe o zaštiti ulaganja koje nisu obuhvaćene ovim poglavljem, uključujući odredbe koje se odnose na postupak za rješavanje sporova između ulagača i države, koje se nalaze u drugim sporazumima.

- (b) u slučaju poslovanja društava kćeri, podružnica i predstavništava pravnih osoba iz Gruzije u Uniji nakon uspostave poslovnog nastana, tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji je predviđela za vlastite pravne osobe, njihove podružnice i predstavništva, odnosno za društva kćeri, podružnice i predstavništva pravnih osoba trećih stranaka, ovisno o tome koji je tretman povoljniji.¹

3. Podložno rezervama navedenima u Prilozima XIV.A i XIV.E ovom Sporazumu, stranke ne donose nove propise niti mjere kojima se, u usporedbi s njihovim vlastitim pravnim osobama, na njihovu području uvodi diskriminacija u pogledu poslovnog nastana pravnih osoba iz Unije ili iz Gruzije u vezi s njihovim poslovanjem nakon što su te osobe uspostavile poslovni nastan.

¹ Ova se obveza ne odnosi na odredbe o zaštiti ulaganja koje nisu obuhvaćene ovim poglavljem, uključujući odredbe koje se odnose na postupak za rješavanje sporova između ulagača i države, koje se nalaze u drugim sporazumima.

ČLANAK 80.

Preispitivanje

1. U cilju postupne liberalizacije uvjeta poslovnog nastana stranke redovito preispituju odredbe ovog odjeljka i popis rezerva iz članka 79. ovog Sporazuma kao i okruženje poslovnog nastana u skladu sa svojim obvezama u okviru međunarodnih sporazuma.
2. U smislu preispitivanja iz stavka 1. stranke procjenjuju sve prepreke koje su uočene pri uspostavi poslovnog nastana. U cilju proširenja odredaba ovog poglavlja stranke, u slučaju potrebe, nalaze odgovarajuće načine za uklanjanje tih prepreka što može uključivati nastavak pregovora, uključujući zaštitu ulaganja i postupke za rješavanje sporova između ulagača i države.

ČLANAK 81.

Ostali sporazumi

Ovo poglavlje ne utječe na prava poduzetnika stranaka koja proizlaze iz bilo kojeg postojećeg ili budućeg sporazuma povezanog s ulaganjima čije su stranke država članica EU-a i Gruzija.

ČLANAK 82.

Standard tretmana podružnica i predstavništava

1. Odredbama članka 79. ovog Sporazuma ne isključuje se mogućnost da stranka primijeni posebne propise o poslovnom nastanu i poslovanju na njezinu državnom području onih podružnica i predstavništava pravnih osoba druge stranke koji nisu osnovani na državnom području prve stranke, a što je opravdano zbog pravnih ili tehničkih razlika između takvih podružnica i predstavništava u odnosu na podružnice i predstavništva pravnih osoba osnovane na njezinu državnom području ili, u slučaju financijskih usluga, zbog razloga bonitetnog nadzora.

2. Razlika u tretmanu ne nadilazi ono što je nužno potrebno zbog takvih pravnih ili tehničkih razlika ili, u slučaju financijskih usluga, zbog razloga bonitetnog nadzora.

ODJELJAK 3.

PREKOGRANIČNO PRUŽANJE USLUGA

ČLANAK 83.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje utječu na prekogranično pružanje usluga u svim sektorima, osim:

(a) audiovizualnih usluga;

- (b) nacionalne pomorske kabotaže¹; i
- (c) domaćih i međunarodnih usluga zračnog prometa², neovisno o tome radi li se o linijskom ili izvanlinijskom prometu te usluga koje su neposredno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim:
 - i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov izvan pogona;
 - ii. usluga prodaje i stavljanja na tržište usluga zračnog prometa;
 - iii. usluga računalnoga rezervacijskog sustava (CRS);
 - iv. usluga prihvata i otpreme zrakoplova;
 - v. usluga poslovanja zračne luke.

¹ Ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se u skladu s relevantnim nacionalnim zakonodavstvom mogu smatrati kabotažom, nacionalna pomorska kabotaža na temelju ovog poglavlja uključuje prijevoz putnika ili robe između luke ili mjesta u Gruziji ili državi članici EU-a i druge luke ili mjesta u Gruziji ili državi članici EU-a, uključujući njihove epikontinentalne pojaseve, kako je predviđeno UNCLOS-om te promet koji započinje i završava u istoj luci ili mjestu u Gruziji ili državi članici EU-a.

² Uvjeti uzajamnog pristupa tržištu u zračnom prometu uređuju se Sporazumom između EU-a i njegovih država članica i Gruzije o uspostavi zajedničkoga zračnog prostora.

ČLANAK 84.

Pristup tržištu

1. U pogledu pristupa tržištu prekograničnim pružanjem usluga stranke odobravaju uslugama i pružateljima usluga druge stranke tretman koji nije nepovoljniji od tretmana predviđenog posebnim obvezama iz Priloga XIV.B i XIV.F ovom Sporazumu.
2. Osim ako je u Prilozima XIV.B i XIV.F navedeno drukčije, stranke u sektorima u kojima su preuzete obveze u pogledu pristupa tržištu ne smiju, za određenu regiju ili cjelokupno državno područje, primjenjivati niti donositi sljedeće mjere:
 - (a) ograničenja broja pružatelja usluga u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih pružatelja usluga ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;

- (b) ograničenja ukupne vrijednosti uslužnih transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba; ili
- (c) ograničenja ukupnog broja usluga ili ukupne količine pruženih usluga utvrđivanjem određenih brojčanih jedinica u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 85.

Nacionalni tretman

1. U sektorima u kojima su obveze povezane s pristupom tržištu navedene u Prilozima XIV.B i XIV.F ovom Sporazumu te podložno svima njime utvrđenima uvjetima i kvalifikacijama, stranke odobravaju uslugama i pružateljima usluga druge stranke, u odnosu na sve mjere koje utječu na prekogranično pružanje usluga, tretman koji nije nepovoljniji od onog koji odobravaju vlastitim istovrsnim uslugama i pružateljima usluga.

2. Stranka može ispuniti zahtjev iz stavka 1. tako da uslugama i pružateljima usluga druge stranke odobri formalno jednak tretman ili formalno različit tretman od onoga koji odobrava vlastitim istovrsnim uslugama i pružateljima usluga.
3. Formalno jednak tretman ili formalno različit tretman smatraju se manje povoljnim ako mijenjaju uvjete tržišnog natjecanja u korist usluga ili pružatelja usluga stranke u usporedbi s istovrsnim uslugama ili pružateljima usluga druge stranke.
4. Specifične obveze preuzete na temelju ovog članka ne tumače se na način da se od stranke zahtijeva naknada za inherentno podređeni tržišni položaj koji je posljedica stranog podrijetla odgovarajućih usluga ili pružatelja usluga.

ČLANAK 86.

Popisi obveza

Sektori koje svaka stranka liberalizira na temelju ovog odjeljka i ograničenja pristupa tržištu te ograničenja nacionalnog tretmana koja se primjenjuju na usluge i pružatelje usluga druge stranke u tim sektorima i koja su formulirana u obliku rezervi navedeni su u popisima obveza iz Priloga XIV.B i XIV.F ovom Sporazumu.

ČLANAK 87.

Preispitivanje

U cilju postupne liberalizacije prekograničnog pružanja usluga između stranaka Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, utvrđen člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, redovno preispituje popis obveza iz članka 86. ovog Sporazuma. To preispitivanje uključuje, između ostalog, postupak postupnog približavanja iz članaka 103., 113., 122. i 126. ovog Sporazuma te njegov učinak na uklanjanje preostalih prepreka za prekogranično pružanje usluga između stranaka.

ODJELJAK 4.

PRIVREMENA PRISUTNOST FIZIČKIH OSOBA IZ POSLOVNIH RAZLOGA

ČLANAK 88.

Područje primjene i definicije

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje se odnose na ulazak u njihova državna područja i privremeni boravak na njima ključnog osoblja, diplomiranih vježbenika i prodavatelja roba i usluga, ugovornih pružatelja usluga i neovisnih stručnjaka ne dovodeći u pitanje članak 76. stavak 5. ovog Sporazuma.

2. Za potrebe ovog odjeljka:

- (a) „ključno osoblje” znači fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi stranke koja nije neprofitna organizacija¹, koje su odgovorne za osnivanje ili valjanu kontrolu, poslovanje poslovne jedinice i upravljanje njome. „Ključno osoblje” uključuje „poslovne posjetitelje” za potrebe poslovne jedinice i „osobe premještene unutar društva”:
- i. „poslovni posjetitelji” za potrebe poslovne jedinice znači fizičke osobe koje rade na vodećem položaju odgovorne za osnivanje poslovne jedinice. One niti nude i pružaju usluge niti sudjeluju u gospodarskim aktivnostima osim aktivnosti potrebnih za osnivanje poslovne jedinice. One ne primaju naknadu iz izvora u stranci domaćinu;

¹ Upućivanje na pravnu osobu koja nije „neprofitna organizacija” primjenjuje se samo za Belgiju, Češku Republiku, Dansku, Njemačku, Estoniju, Irsku, Grčku, Španjolsku, Francusku, Italiju, Cipar, Latviju, Litvu, Luksemburg, Maltu, Nizozemsku, Austriju, Portugal, Sloveniju, Finsku i Ujedinjenu Kraljevinu.

- ii. „osobe premještene unutar društva” znači fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi stranke ili su barem godinu dana bile partneri u toj pravnoj osobi i koje su privremeno premještene u poslovnu jedinicu koja može biti društvo kći, podružnica ili glavno društvo poduzeća/pravne osobe na državnom području druge stranke. Predmetna fizička osoba mora pripadati jednoj od sljedećih kategorija:
1. rukovoditelji: osobe na vodećem položaju u pravnoj osobi koje primarno usmjeravaju upravljanje poslovnom jedinicom, pod općim nadzorom u prvom redu upravnog odbora ili dioničara društva ili drugog jednakovrijednog tijela koje im daje upute, uključujući najmanje:
- vođenje poslovne jedinice ili njezina odjela ili pododjela;
 - nadziranje i kontrolu rada drugog nadzornog, stručnog ili rukovodećeg osoblja;
te
 - ovlasti da osobno zapošljavaju i otpuštaju ili da preporučuju zapošljavanje, otpuštanje ili druge kadrovske mjere;

2. specijalisti: osobe koje rade u pravnoj osobi i posjeduju neuobičajena znanja bitna za proizvodnju, istraživačku opremu, tehnike, postupke ili vođenje poslovne jedinice. Pri procjeni tog znanja u obzir se ne uzimaju samo znanje specifično za poslovnu jedinicu nego i to ima li osoba visok stupanj stručne osposobljenosti za određenu vrstu posla ili trgovine koji zahtijevaju specifično tehničko znanje, uključujući članstvo u ovlaštenoj strukovnoj udruzi;
- (b) „diplomirani vježbenici” znači fizičke osobe koje su najmanje godinu dana zaposlene u pravnoj osobi stranke ili njezinoj podružnici, koje imaju sveučilišnu diplomu i koje su privremeno premještene u poslovnu jedinicu pravne osobe na državnom području druge stranke, za potrebe razvoja karijere ili osposobljavanja za poslovne tehnike ili metode¹;
- (c) „prodavatelji roba i usluga”² znači fizičke osobe koje su predstavnici pružatelja usluga ili dobavljača robe stranke koji traže ulazak i privremeni boravak na državnom području druge stranke radi pregovora o prodaji usluga ili robe ili sklapanja sporazuma o prodaji usluga ili robe za tog pružatelja usluga ili dobavljača robe. Niti sudjeluju u izravnim prodajama široj javnosti niti primaju naknadu iz izvora koji se nalazi na državnom području stranke domaćina niti djeluju kao posrednici;

¹ Od poslovne jedinice primatelja može se zahtijevati da dostavi na prethodno odobrenje program osposobljavanja kojim je obuhvaćeno trajanje boravka kako bi se dokazalo da je svrha boravka osposobljavanje. Za Češku Republiku, Njemačku, Španjolsku, Francusku, Mađarsku i Austriju, osposobljavanje mora biti povezano sa stečenom sveučilišnom diplomom;

² Ujedinjena Kraljevina: kategorija prodavatelja roba i usluga priznata je isključivo za prodavatelje usluga.

- (d) „ugovorni pružatelji usluga” znači fizičke osobe koje su zaposlene u pravnoj osobi stranke koja nije agencija za privremeno zapošljavanje i usluge ustupanja radnika niti djeluje kao takva agencija, koja nema poslovni nastan na državnom području druge stranke i koja je s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri sklopila ugovor o pružanju usluga kojim se zahtijeva privremena prisutnost njezinih zaposlenika u toj stranci radi izvršavanja ugovora o pružanju usluga;
- (e) „neovisni stručnjaci” znači fizičke osobe koje sudjeluju u pružanju usluga i imaju poslovni nastan kao samozaposleni na državnom području stranke, a nemaju poslovni nastan na državnom području druge stranke i koje su s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri sklopile ugovor o pružanju usluga (osim ugovora preko agencije za privremeno zapošljavanje i usluge ustupanja radnika), kojim se zahtijeva njihova privremena prisutnost u toj stranci radi izvršavanja ugovora o pružanju usluga;
- (f) „kvalifikacije” znači diplome, svjedodžbe i drugi dokazi (o formalnoj stručnoj osposobljenosti) koje je izdalo tijelo određeno na temelju zakonodavnih, regulatornih ili administrativnih odredaba i kojima se potvrđuje uspješni završetak stručnog osposobljavanja.

ČLANAK 89.

Ključno osoblje i diplomirani vježbenici

1. Za svaki sektor za koji su obveze preuzete u skladu s odjeljkom 2. (Poslovni nastan) i podložno rezervama iz Priloga XIV.A i XIV.E ili Priloga XIV.C i XIV.G ovom Sporazumu svaka stranka dopušta poduzetnicima druge stranke da u svojim poslovnim jedinicama zapošljavaju fizičke osobe te druge stranke pod uvjetom da su ti zaposlenici ključno osoblje ili diplomirani vježbenici prema definiciji iz članka 88. ovog Sporazuma. Privremeni ulazak i boravak ključnog osoblja i diplomiranih vježbenika traje najdulje tri godine za osobe premještene unutar poduzeća, 90 dana u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci za poslovne posjetitelje za potrebe poslovne jedinice i godinu dana za diplomirane vježbenike.
2. Za svaki sektor za koji su obveze preuzete u skladu s odjeljkom 2. (Poslovni nastan) mjere koje stranka ne primjenjuje ili donosi na temelju regionalne potpodjele ili na temelju svojeg cjelokupnog područja, osim ako je drukčije utvrđeno Prilozima XIV.C i XIV.G ovom Sporazumu, određuju se kao ograničenja ukupnog broja fizičkih osoba koje poduzetnik može zaposliti kao ključno osoblje i diplomirane vježbenike u konkretnom sektoru u obliku brojčanih kvota ili ispitivanja gospodarskih potreba i kao diskriminacijska ograničenja.

ČLANAK 90.

Prodavatelji roba i usluga

Za svaki sektor za koji su preuzete obveze u skladu s odjeljkom 2. (Poslovni nastan) ili odjeljkom 3. (Prekogranično pružanje usluga) ovog poglavlja i koji podliježe rezervama iz Priloga XIV.A i XIV.E te XIV.B i XIV.F ovom Sporazumu, stranke dopuštaju ulazak i privremeni boravak prodavatelja roba i usluga do najviše 90 dana tijekom razdoblja od 12 mjeseci.

ČLANAK 91.

Ugovorni pružatelji usluga

1. U pogledu ulaska i privremenog boravka ugovornih pružatelja usluga, stranke ponovno potvrđuju svoje obveze koje proizlaze iz Općeg sporazuma o trgovini uslugama (GATS). U skladu s Prilozima XIV.D i XIV.H ovom Sporazumu stranke dopuštaju ugovornim pružateljima usluga druge stranke pružanje usluga na svojem državnom području u skladu s uvjetima utvrđenima stavkom 2. ovog članka.

2. Obveze koje su stranke preuzele podliježu sljedećim uvjetima:
- (a) fizičke osobe moraju pružati uslugu privremeno kao zaposlenici pravne osobe koja je dobila ugovor o pružanju usluga za razdoblje od najdulje 12 mjeseci;
 - (b) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku trebale bi takve usluge nuditi kao zaposlenici pravne osobe koja te usluge pruža najmanje godinu dana neposredno prije dana podnošenja zahtjeva za ulazak u drugu stranku. Fizičke osobe, osim toga, moraju na dan podnošenja zahtjeva za ulazak u drugu stranku imati najmanje tri godine radnog iskustva¹ u sektoru djelatnosti koja je predmet ugovora;
 - (c) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku moraju imati:
 - i. sveučilišnu diplomu ili dokaz o kvalifikaciji kojim potvrđuje znanje na jednakovrijednoj razini²; i

¹ Stečeno nakon punoljetnosti, prema definiciji primjenjivoga domaćeg zakonodavstva.

² Ako diploma ili dokaz o kvalifikaciji nisu stečeni u stranci u kojoj se pruža usluga, ta stranka može ocijeniti jesu li ta diploma ili dokaz o kvalifikaciji jednakovrijedni sveučilišnoj diplomi koja se zahtijeva na njezinu državnom području.

- ii. dokaz stručne kvalifikacije ako se to zahtijeva za obavljanje djelatnosti na temelju zakona, drugih propisa ili pravnih zahtjeva stranke u kojoj se pruža usluga;
- (d) fizička osoba ne prima nikakvu drugu naknadu za pružanje usluga na državnom području druge stranke osim naknade koju joj plaća pravna osoba koja je zapošljava;
- (e) ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba u predmetnoj stranci ukupno traje najviše šest mjeseci ili, u slučaju Luksemburga, 25 tjedana, u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci, ili odgovara trajanju ugovora, ovisno o tome koje je razdoblje kraće;
- (f) pristup odobren prema odredbama ovog članka odnosi se samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora i ne daje pravo na uporabu stručnog naziva stranke u kojoj se usluga pruža; te
- (g) broj osoba obuhvaćenih ugovorom o pružanju usluga nije veći od broja koji je potreban za ispunjenje ugovora, kako je predviđeno zakonima, propisima ili drugim pravnim zahtjevima stranke u kojoj se usluga pruža.

ČLANAK 92.

Neovisni stručnjaci

1. U skladu s Prilozima XIV.D i XIV.H ovom Sporazumu stranke dopuštaju neovisnim stručnjacima druge stranke pružanje usluga na njihovu državnom području u skladu s uvjetima utvrđenima stavkom 2. ovog članka.
2. Obveze koje su stranke preuzele podliježu sljedećim uvjetima:
 - (a) fizičke osobe moraju pružati uslugu privremeno kao samozaposlene osobe s poslovnim nastanom u drugoj stranci i moraju imati ugovor o pružanju usluga za razdoblje od najdulje 12 mjeseci;
 - (b) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku moraju na dan podnošenja zahtjeva za ulazak u drugu stranku imati najmanje šest godina radnog iskustva u sektoru djelatnosti koja je predmet ugovora;

- (c) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku moraju imati:
- i. sveučilišnu diplomu ili dokaz o kvalifikaciji kojim potvrđuje znanje na jednakovrijednoj razini¹; i
 - ii. dokaz stručne kvalifikacije ako se to zahtijeva za obavljanje djelatnosti na temelju zakonâ, propisa ili drugih pravnih zahtjeva stranke u kojoj se pruža usluga;
- (d) ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba u predmetnoj stranci ukupno traje najviše šest mjeseci ili, u slučaju Luksemburga, 25 tjedana, u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci, ili odgovara trajanju ugovora, ovisno o tome koje je razdoblje kraće;
- (e) pristup odobren na temelju odredaba ovog članka odnosi se samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora i ne daje pravo na upotrebu stručnog naziva stranke u kojoj se usluga pruža.

¹ Ako diploma ili dokaz o kvalifikaciji nisu stečeni u stranci u kojoj se pruža usluga, ta stranka može ocijeniti jesu li ta diploma ili dokaz o kvalifikaciji jednakovrijedni sveučilišnoj diplomi koja se zahtijeva na njezinu državnom području.

ODJELJAK 5.

REGULATORNI OKVIR

PODODJELJAK 1.

DOMAĆI PROPISI

ČLANAK 93.

Područje primjene i definicije

1. Sljedeća se pravila primjenjuju na mjere stranaka u pogledu zahtjeva i postupaka za izdavanje dozvola te zahtjeva i postupaka za kvalifikacije koje utječu na:

- (a) prekogranično pružanje usluga;
- (b) poslovni nastan fizičkih i pravnih osoba prema definiciji iz članka 77. stavka 9. ovog Sporazuma na njihovu državnom području; i

- (c) privremeni boravak kategorija fizičkih osoba definiranih člankom 88. stavkom 2. točkama od (a) do (e) ovog Sporazuma na njihovu državnom području.

2. U slučaju prekograničnog pružanja usluga ta se pravila primjenjuju samo u sektorima u kojima je stranka preuzela posebne obveze i u opsegu u kojem se te posebne obveze primjenjuju u skladu s Prilozima XIV.B i XIV.F ovom Sporazumu. U slučaju poslovnog nastana ta se pravila ne primjenjuju u sektorima u mjeri u kojoj je rezerva navedena u skladu s Prilozima XIV.A i XIV.E ovom Sporazumu. U slučaju privremenog boravka fizičkih osoba ta se pravila ne primjenjuju u sektorima za koje je navedena rezerva u skladu s Prilozima XVI.C, XIV.D, XIV.G i XIV.H ovom Sporazumu.

3. Ta se pravila ne primjenjuju na mjere u mjeri u kojoj predstavljaju ograničenja na temelju relevantnih Priloga ovog Sporazumu.

4. Za potrebe ovog odjeljka:

- (a) „zahtjevi za izdavanje dozvola” znači bitni zahtjevi, osim zahtjeva za kvalifikacijama, koje fizička ili pravna osoba treba ispuniti kako bi dobila, izmijenila ili obnovila dozvolu za obavljanje djelatnosti iz stavka 1. točaka (a) do (c);

- (b) „postupci za izdavanje dozvola” znači administrativna ili postupovna pravila kojih se fizička ili pravna osoba koja traži dozvolu za obavljanje djelatnosti iz stavka 1. točaka (a) do (c), uključujući izmjenu ili obnovu dozvolu treba pridržavati kako bi dokazala ispunjavanje zahtjeva za izdavanje dozvola;
- (c) „zahtjevi za kvalifikacijama” znači bitni zahtjevi koji se odnose na sposobnost fizičkih osoba za pružanje usluge koje treba dokazati u svrhu dobivanja dozvole za pružanje usluge;
- (d) „postupci dokazivanja kvalifikacija” znači administrativna ili postupovna pravila kojih se fizička osoba treba pridržavati kako bi dokazala ispunjavanje zahtjeva za kvalifikacijama u svrhu dobivanja dozvole za pružanje usluge;
- (e) „nadležno tijelo” znači svaka središnja, regionalna ili lokalna vlada ili tijelo ili nevladino tijelo koje izvršava ovlasti koje su na njega prenijeli središnje, regionalne ili lokalne vlade ili tijela, koje odlučuju o izdavanju dozvole za pružanje usluge, uključujući poslovnim nastanom, ili o dozvoli za pokretanje poslovne djelatnosti osim usluga.

ČLANAK 94.

Uvjeti za izdavanje dozvola i kvalifikacije

1. Stranke osiguravaju da se mjere u pogledu zahtjeva i postupaka za izdavanje dozvola te zahtjeva i postupaka za kvalifikacije temelje na kriterijima kojima se isključuje mogućnost nadležnih tijela da samovoljno izvršavaju ovlast ocjenjivanja.
2. Kriteriji su iz stavka 1.:
 - (a) razmjerni cilju javnog poretka;
 - (b) jasni i nedvosmisleni;
 - (c) objektivni;
 - (d) prethodno utvrđeni;
 - (e) unaprijed javno objavljeni;
 - (f) transparentni i pristupačni.

3. Odobrenje ili dozvola izdaje se čim se utvrdi, na temelju primjerenog ispitivanja, da su ispunjeni uvjeti za izdavanje odobrenja ili dozvole.
4. Stranke održavaju ili osnivaju pravosudna, arbitražna ili upravna sudišta ili postupke koji, na zahtjev pogođenog poduzetnika ili pružatelja usluge, omogućuju hitno preispitivanje administrativnih odluka koje utječu na poslovni nastan, prekogranično pružanje usluga ili privremenu prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga te, u slučajevima u kojima je to opravdano, odgovarajuća pravna sredstva. Ako takvi postupci ovise o agenciji nadležnoj za donošenje predmetne upravne odluke, stranke osiguravaju da je postupcima *de facto* osigurana objektivna i nepristrano preispitivanje.
5. Ako je broj dozvola dostupnih za određenu djelatnost ograničen zbog nestašice dostupnih prirodnih resursa ili tehničke sposobnosti, stranke primjenjuju postupak odabira potencijalnih kandidata kojim se u potpunosti jamče nepristranost i transparentnost, osobito uključujući primjereno obavješćavanje javnosti o pokretanju, provedbi i ishodu postupka.
6. Podložno odredbama ovog članka, stranke pri utvrđivanju pravila za postupak odabira mogu uzeti u obzir ciljeve javnog poretka, uključujući pitanja zdravlja, sigurnosti, zaštite okoliša i očuvanja kulturne baštine.

ČLANAK 95.

Postupci izdavanja dozvola i dokazivanja kvalifikacija

1. Postupci su izdavanja dozvola i dokazivanja kvalifikacija jasni, unaprijed javno objavljeni i uređeni na način da se podnositeljima zahtjeva jamči objektivna i nepristrana obrada njihova zahtjeva.
2. Postupci i formalnosti izdavanja dozvola i dokazivanja kvalifikacija su što jednostavniji te ne otežavaju i odgađaju pružanje usluge. Naknade za izdavanje dozvola¹ koje podnositelji zahtjeva mogu platiti u pogledu svojeg zahtjeva trebale bi biti primjerene i razmjerne trošku predmetnih postupaka izdavanja dozvola.
3. Stranke osiguravaju da su odluke i postupci nadležnih tijela u postupcima izdavanja dozvola ili odobrenja nepristrani u odnosu na sve podnositelje zahtjeva. Nadležno bi tijelo svoju odluku trebalo donijeti na nepristrani način i ne bi trebalo biti odgovorno pružateljima usluga za koje se traži dozvola ili odobrenje.

¹ U naknade za izdavanje dozvole nisu uključena plaćanja za dražbu, javni natječaj ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija ili obvezni doprinosi za pružanje univerzalne usluge.

4. Ako za podnošenje zahtjeva postoje određeni rokovi, podnositelju zahtjeva osiguran je razuman rok za podnošenje zahtjeva. Nadležno tijelo pokreće obradu zahtjeva bez nepotrebnog odgađanja. Zahtjeve po mogućnosti treba prihvaćati u elektroničkom obliku u istim uvjetima autentičnosti kao u slučaju podnošenja dokumentacije u papirnatom obliku.
5. Stranke osiguravaju dovršetak obrade zahtjeva, uključujući donošenje konačne odluke, u razumnom roku od podnošenja potpunog zahtjeva. Stranke nastoje odrediti uobičajeni rok za obradu zahtjeva.
6. Nadležno tijelo u razumnom roku od primitka zahtjeva koji smatra nepotpunim obavještava podnositelja zahtjeva, po mogućnosti određuje dodatne informacije potrebne za dopunu zahtjeva te pruža priliku za ispravljanje nedostataka.
7. Ovjerene kopije treba prihvatiti, po mogućnosti, umjesto originalnih dokumenata.
8. U slučaju odbijanja zahtjeva nadležno tijelo obavještava podnositelja zahtjeva u pisanom obliku i bez nepotrebnog odgađanja. Podnositelja zahtjeva u načelu se na zahtjev obavještava i o razlozima odbijanja zahtjeva i roku za podnošenje žalbe protiv te odluke.

9. Stranke osiguravaju da dozvola ili odobrenje nakon dodjele stupi na snagu bez nepotrebnog odgađanja u skladu s uvjetima koji su u njima navedeni.

PODODJELJAK 2.

ODREDBE OPĆE PRIMJENE

ČLANAK 96.

Uzajamno priznavanje

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da od fizičkih osoba zahtijeva potrebni dokaz o kvalifikaciji i/ili radno iskustvo koji su predviđeni za predmetno područje djelatnosti na području na kojem se usluga pruža.

2. Stranke potiču relevantna stručna tijela na njihovim državnim područjima da Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu utvrđenom člankom 408. stavkom 4. dostave preporuke o uzajamnom priznavanju, kako bi poduzetnici i pružatelji usluga ispunili, u cijelosti ili djelomično, kriterije stranaka za izdavanje odobrenja i dozvola poduzetnicima i pružateljima usluga, a posebno pružateljima profesionalnih usluga te za njihov rad i certificiranje.
3. Po primitku preporuke iz stavka 2. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu u razumnom roku preispituje tu preporuku u cilju utvrđivanja je li ona u skladu s ovim Sporazumom te, na temelju informacija iz preporuke, procjenjuje posebno:
 - (a) mjeru u kojoj su norme i kriteriji koje stranke primjenjuju za izdavanje odobrenja i dozvola pružateljima usluga i poduzetnicima te za njihov rad i certificiranje konvergentni; te
 - (b) moguću ekonomsku vrijednost sporazuma o uzajamnom priznavanju.
4. U slučaju ispunjavanja tih zahtjeva Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu utvrđuje nužne korake za pregovaranje i potom stranke započinju pregovore preko svojih nadležnih tijela o sporazumu o uzajamnom priznavanju.

5. Svaki takav sporazum mora biti u skladu s relevantnim odredbama Sporazuma o WTO-u, a posebno s člankom VII. GATS-a.

ČLANAK 97.

Transparentnost i objava povjerljivih informacija

1. Stranke bez odgađanja odgovaraju na sve zahtjeve druge stranke za određenim informacijama o svim svojim mjerama opće primjene ili međunarodnim sporazumima koji se odnose ili utječu na ovaj Sporazum. Stranke uspostavljaju i najmanje jednu točku za upite preko koje se poduzetnicima i pružateljima usluga druge stranke na zahtjev pružaju pojedinačne informacije o svim takvim pitanjima. Stranke obavještavaju jedna drugu o točkama za upite u roku od tri mjeseca od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma. Točke za upite ne moraju biti depozitari zakona i propisa.
2. Ničim u ovom Sporazumu ne zahtijeva se od stranaka da pružaju povjerljive informacije čijom bi se objavom ometala provedba zakona ili bi na drugi način bila suprotna javnom interesu ili bi se nanijela šteta zakonitim trgovinskim interesima određenih poduzeća, bilo javnih ili privatnih.

PODODJELJAK 3.

RAČUNALNE USLUGE

ČLANAK 98.

Dogovor o računalnim uslugama

1. Stranke postupaju u skladu sa stavcima 2., 3. i 4. ovog članka u mjeri u kojoj je trgovina računalnim uslugama liberalizirana u skladu s odjeljcima 2. (Poslovni nastan), 3. (Prekogranično pružanje usluga) i 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja.
2. Šifra UN-a koja se koristi za opisivanje računalnih i srodnih usluga, CPC¹ 84, uključuje osnovne funkcije koje se upotrebljavaju za pružanje svih računalnih i srodnih usluga:
 - (a) računalni programi određeni kao nizovi naredbi koji su potrebni kako bi računala radila i komunicirala (uključujući njihov razvoj i provedbu);
 - (b) obrada i pohrana podataka; te

¹ CPC znači Središnja klasifikacija proizvoda kako je utvrđena u Statističkom uredu UN-a, Statistički dokumenti, serija M, br. 77, CPC prov, 1991.

- (c) srodne usluge poput usluga savjetovanja i osposobljavanja osoblja klijenata.

Razvojem tehnologije dovelo se do povećane ponude tih usluga u obliku grupe ili paketa srodnih usluga koji može uključivati neke ili sve navedene osnovne funkcije. Na primjer, kod usluga poput iznajmljivanja diskovnog prostora na poslužitelju internetskih stranica ili domene, usluge rudarenja podataka (*data mining*) i umreženih računalnih sustava svaka se sastoji od kombinacije osnovnih funkcija računalnih usluga.

- 3. Računalne i srodne usluge, bez obzira na to pružaju li se preko mreže, uključujući internet, uključuju sve usluge koje pružaju:

- (a) savjetovanje, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, provedbu, integraciju, ispitivanje, uklanjanje grešaka (*bugova*), ažuriranje, podršku, tehničku pomoć ili upravljanje računalima ili računalnim programima ili za računala ili računalne programe;
- (b) računalne programe utvrđene kao nizove naredbi koji su potrebni za rad i komunikaciju računala (njih samih ili u njima), kao i savjetovanje, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, provedbu, integraciju, ispitivanje, uklanjanje grešaka, ažuriranje, prilagodbu, održavanje, podršku, tehničku pomoć ili upravljanje računalima ili računalnim programima ili za računala ili računalne programe; ili

- (c) obradu podataka, pohranu podataka, iznajmljivanje diskovnog prostora na poslužitelju ili usluge baze podataka; ili održavanje i popravak uredskih strojeva i opreme, uključujući računala; ili usluge osposobljavanja osoblja klijenata povezane s računalnim programima, računalima ili računalnim sustavima koje nisu razvrstane u drugu skupinu usluga.

4. Računalne i srodne usluge omogućuju pružanje drugih usluga (npr. bankarskih usluga) kako preko elektroničkih, tako i preko drugih sredstava. Međutim, postoji bitna razlika između omogućivanja usluge (npr. iznajmljivanja diskovnog prostora na poslužitelju internetskih stranica ili aplikacije) i sadržaja ili osnovne usluge koja se pruža elektronički (npr. bankarske usluge). U takvim slučajevima sadržaj ili osnovna usluga nije uključena u CPC 84.

PODODJELJAK 4.

POŠTANSKE I KURIRSKE USLUGE

ČLANAK 99.

Područje primjene i definicije

1. Ovim se pododjeljkom utvrđuju načela regulatornog okvira za sve poštanske i kurirske usluge liberalizirane u skladu s odjeljcima 2. (Poslovni nastan), 3. (Prekogranično pružanje usluga) i 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja.
2. Za potrebe ovog pododjeljka i odjeljka 2. (Poslovni nastan), odjeljka 3. (Prekogranično pružanje usluga) i odjeljka 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja:
 - (a) „dozvola” znači odobrenje koje je pojedinačnom pružatelju dalo regulatorno tijelo, a koje je nužno prije pružanja određene usluge;

- (b) „univerzalna usluga” znači trajno pružanje poštanskih usluga određene kvalitete na cjelokupnom području stranke po cijenama koje su pristupačne za svim korisnicima.

ČLANAK 100.

Univerzalna usluga

Svaka stranka ima pravo utvrditi vrstu obveze univerzalne usluge koje želi zadržati. Takve se obveze neće same po sebi smatrati protivnima tržišnom natjecanju pod uvjetom da se njima upravlja na transparentan, nediskriminirajući i konkurentski neutralan način te da one ne predstavljaju veće opterećenje nego što je potrebno za vrstu univerzalne usluge koju određuje stranka.

ČLANAK 101.

Dozvole

1. Dozvola se može zahtijevati samo za usluge iz područja primjene univerzalne usluge.

2. Ako je dozvola potrebna, javno je dostupno sljedeće:
 - (a) svi kriteriji za izdavanje dozvole i uobičajeni rok potreban za donošenje odluke o zahtjevu za izdavanje dozvole; i
 - (b) načini i uvjeti za izdavanje dozvole.
3. Podnositelja zahtjeva se, na njegovo traženje, obavješćuje o razlozima uskraćivanja dozvole, a svaka stranka uspostavlja žalbeni postupak koji se vodi pred neovisnim tijelom. Taj je postupak transparentan, nediskriminirajući i utemeljen na objektivnim kriterijima.

ČLANAK 102.

Neovisnost regulatornog tijela

Regulatorno tijelo pravno je odvojeno od svih pružatelja poštanskih i kurirskih usluga i nije im odgovorno. Odluke i postupci regulatornog tijela nepristrani su u odnosu na sve sudionike na tržištu.

ČLANAK 103.

Postupno približavanje

U cilju razmatranja daljnje liberalizacije trgovine uslugama stranke prepoznaju važnost postupnog približavanja postojećeg i budućeg zakonodavstva Gruzije popisu pravne stečevine Unije iz Priloga XV.C ovom Sporazumu.

PODODJELJAK 5.

ELEKTRONIČKE KOMUNIKACIJSKE MREŽE I USLUGE

ČLANAK 104.

Područje primjene i definicije

1. Ovim se pododjeljkom utvrđuju načela regulatornog okvira za sve elektroničke komunikacijske usluge liberalizirane u skladu s odjeljkom 2. (Poslovni nastan), odjeljkom 3. (Prekogranično pružanje usluga) i odjeljkom 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja.

2. Za potrebe ovog pododjeljka i odjeljka 2. (Poslovni nastan), odjeljka 3. (Prekogranično pružanje usluga) i odjeljka 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja:

- (a) „elektronička komunikacijska usluga” znači sve usluge koje se sastoje, u potpunosti ili uglavnom, od prijenosa signala na elektroničkim komunikacijskim mrežama, uključujući telekomunikacijske usluge i usluge prijenosa u mrežama za emitiranje. Te usluge ne uključuju usluge pružanja ili izvršavanja uredničke kontrole nad prenesenim sadržajem, uz upotrebu elektroničkih komunikacijskih mreža i usluge;
- (b) „javna komunikacijska mreža” znači elektronička komunikacijska mreža koja u potpunosti ili uglavnom služi za pružanje javno dostupnih usluga elektroničke komunikacije;
- (c) „elektronička komunikacijska mreža” znači sustavi prijenosa i, ovisno o slučaju, oprema za komutiranje i usmjeravanje i druga sredstva koja dopuštaju prijenos signala žičanim, radijskim, optičkim ili drugim elektromagnetskim sredstvima, uključujući satelitske mreže, nepokretne (fiksna mreža s komutacijom kanala i paketa, uključujući internet) i pokretne zemaljske mreže, sustavi električnih kabela, u mjeri u kojoj se upotrebljavaju u svrhu prijenosa signala, mreže za radijsko i televizijsko emitiranje te mreže kabelske televizije, bez obzira na vrstu odaslane informacije;

- (d) „regulatorno tijelo” u sektoru elektroničke komunikacije znači tijelo ili tijela zadužena za uređivanje elektroničke komunikacije iz ovog pododjeljka;
- (e) smatra se da pružatelj usluga ima „znatnu tržišnu snagu” ako, pojedinačno ili zajedno s drugima, zauzima položaj jednakovrijedan vladajućem položaju, odnosno položaj gospodarske snage koji mu omogućuje da se u znatnoj mjeri ponaša neovisno u odnosu na konkurente, klijente i naposljetku potrošače;
- (f) „međusobno povezivanje” znači fizičko i/ili logičko povezivanje javnih komunikacijskih mreža kojima se koristi isti ili neki drugi pružatelj usluga kako bi se korisnicima jednog pružatelja usluga omogućila komunikacija s korisnicima tog istog ili drugog pružatelja usluga ili kako bi se ostvario pristup uslugama drugog pružatelja usluga. Usluge mogu pružati uključene stranke ili druge stranke koje imaju pristup mreži. Međusobno povezivanje posebna je vrsta pristupa koja se primjenjuje između operatera javnih mreža;
- (g) „univerzalna usluga” znači niz usluga određene kvalitete koje su dostupne svim korisnicima na državnom području stranke, bez obzira na njihov zemljopisni položaj i po pristupačnoj cijeni; o njezinu opsegu i provedbi odlučuju stranke;

- (h) „pristup” znači ostvarivanje dostupnosti opreme i/ili usluga drugom pružatelju usluga, pod određenim uvjetima na isključivoj ili neisključivoj osnovi, radi pružanja usluga elektroničke komunikacije. Time je, između ostalog, obuhvaćen pristup elementima mreže i povezanoj opremi, što može obuhvaćati priključenje opreme s pomoću nepokretnih ili pokretnih veza (to posebno uključuje pristup lokalnoj petlji, opremi i uslugama potrebnima za pružanje usluga preko lokalne petlje), pristup fizičkoj infrastrukturi, uključujući zgrade, kabelsku kanalizaciju i antenske stupove; pristup odgovarajućim programskim sustavima, uključujući sustave za operativnu potporu, pristup sustavima za pretvaranje brojeva ili sustavima istovjetne funkcionalnosti, pristup nepokretnim i pokretnim mrežama, posebno za *roaming*, pristup sustavima uvjetovanog pristupa uslugama digitalne televizije, pristup uslugama virtualne mreže;
- (i) „krajnji korisnik” znači korisnik koji ne stavlja na raspolaganje javne komunikacijske mreže niti pruža javno dostupne usluge elektroničke komunikacije;
- (k) „lokalna petlja” znači fizički vod koji povezuje priključnu točku mreže u prostoru pretplatnika s glavnim razdjelnikom ili drugom odgovarajućom opremom u nepokretnoj javnoj komunikacijskoj mreži.

ČLANAK 105.

Regulatorno tijelo

1. Stranke osiguravaju pravnu odvojenost regulatornih tijela za usluge elektroničke komunikacije od svih pružatelja usluga elektroničke komunikacije i funkcionalnu neovisnost o njima. Ako stranka zadrži vlasništvo ili nadzor nad pružateljem usluga koji stavlja na raspolaganje elektroničke komunikacijske mreže ili pruža usluge javne komunikacije, ta stranka osigurava djelotvorno strukturno razdvajanje regulatorne funkcije od djelatnosti povezanih s vlasništvom ili nadzorom.
2. Stranke osiguravaju da regulatorno tijelo ima dovoljne ovlasti za uređivanje sektora. Zadaće regulatornog tijela objavljuju se javno, u lako dostupnom i jasnom obliku, a posebno ako su te zadaće dodijeljene najmanje dvama tijelima.
3. Stranke osiguravaju da su odluke i postupci regulatornih tijela nepristrani u odnosu na sve sudionike na tržištu i transparentni.

4. Regulatorno tijelo ovlašteno je analizirati relevantna tržišta proizvoda i usluga koja podliježu *ex ante* uređivanju. Ako regulatorno tijelo na temelju članka 107. ovog Sporazuma mora odlučiti o uvođenju, održavanju, izmjeni ili povlačenju obveze, ono to čini na temelju analize tržišta kojom se utvrđuje postoji li na relevantnom tržištu djelotvorno tržišno natjecanje.

5. Ako utvrdi da na relevantnom tržištu ne postoji djelotvorno tržišno natjecanje, regulatorno tijelo utvrđuje i određuje pružatelje usluga sa znatnom tržišnom snagom na tom tržištu i prema potrebi uvodi, održava ili mijenja određene regulatorne obveze iz članka 107. ovog Sporazuma. Ako zaključi da na tržištu postoji djelotvorno tržišno natjecanje, regulatorno tijelo ne uvodi niti održava regulatorne obveze iz članka 107. ovog Sporazuma.

6. Stranke osiguravaju da pružatelj usluga na kojeg se odnosi odluka regulatornog tijela ima pravo žalbe protiv te odluke žalbenom tijelu koje je neovisno od stranaka uključenih u donošenje odluke. Stranke osiguravaju da se na odgovarajući način u obzir uzme meritum predmeta. Odluka regulatornog tijela ostaje na snazi do ishoda žalbe, osim ako žalbeno tijelo odluči drukčije. Ako žalbeno tijelo nije tijelo sudbene naravi, njegove se odluke uvijek obrazlažu u pisanom obliku i podliježu preispitivanju nepristranog i neovisnoga pravosudnog tijela. Odluke koje donesu žalbena tijela djelotvorno se izvršavaju.

7. Ako regulatorna tijela namjeravaju poduzeti mjere u vezi s odredbama ovog pododjeljka koje znatno utječu na određeno tržište, stranke osiguravaju da regulatorna tijela u razumnom roku omoguće zainteresiranim stranama očitovanje o predloženim mjerama. Regulatorna tijela objavljuju postupke savjetovanja. Rezultati postupka savjetovanja stavljaju se na raspolaganje javnosti, osim u slučaju povjerljivih informacija.

8. Stranke osiguravaju da pružatelji usluga koji stavljaju na raspolaganje elektroničke komunikacijske mreže i pružaju elektroničke komunikacijske usluge dostave sve informacije, uključujući financijske informacije, koje su potrebne regulatornim tijelima kako bi osigurala usklađenost s odredbama ovog pododjeljka ili odlukama donesenima na temelju ovog pododjeljka. Ti pružatelji usluga dostavljaju informacije bez odgađanja, na zahtjev i u skladu s rokovima i pojedinostima koje zahtijeva regulatorno tijelo. Informacije koje zahtijeva regulatorno tijelo razmjerne su izvršavanju te zadaće. Regulatorno tijelo mora obrazložiti zahtjev za dostavu informacija.

ČLANAK 106.

Odobrenje za pružanje usluga elektroničke komunikacije

1. Stranke osiguravaju da se pružanje usluga, u najvećoj mogućoj mjeri, odobrava na temelju same obavijesti.
2. Stranke osiguravaju da se za rješavanje pitanja dodjele brojeva i frekvencija može zahtijevati dozvola. Načini i uvjeti izdavanja tih dozvola javno se objavljuju.

3. Ako je dozvola potrebna, stranke osiguravaju:

- (a) javnu objavu svih kriterija za izdavanje dozvole i uobičajen rok za donošenje odluke o zahtjevu za izdavanje dozvole;
- (b) da se podnositelja zahtjeva, na njegov zahtjev, u pisanom obliku obavještava o razlozima uskraćivanja dozvole;
- (c) da se podnositelj zahtjeva za dozvolu može obratiti žalbenom tijelu u slučaju ako mu je dozvola neopravdano uskraćena;
- (d) da naknade za izdavanje dozvole¹ koje stranka zahtijeva za izdavanje dozvole ne premašuju administrativne troškove koji obično nastaju pri upravljanju važećim dozvolama, nadzoru nad njima i provedbi istih. Naknade za izdavanje dozvole za uporabu radijskog spektra i resursa za dodjelu brojeva ne podliježu zahtjevima iz ovog stavka.

¹ U naknade za izdavanje dozvole nisu uključena plaćanja za dražbu, javni natječaj ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija ili obvezni doprinosi za pružanje univerzalne usluge.

ČLANAK 107.

Pristup i međusobno povezivanje

1. Stranke osiguravaju da svi pružatelji usluga s odobrenjem za pružanje usluga elektroničke komunikacije imaju pravo i obvezu pregovarati o pristupu i međusobnom povezivanju s pružateljima javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga. Pristup i međusobno povezivanje u načelu treba usuglasiti na temelju poslovnih pregovora između predmetnih pružatelja usluga.
2. Stranke osiguravaju da se pružatelji usluga koji tijekom postupka pregovora o aranžmanima međusobnog povezivanja dobiju informacije od drugog pružatelja usluga tim informacijama koriste isključivo u svrhu u koju su im one dostavljene te da u svakom trenutku poštuju povjerljivost prenesenih ili pohranjenih podataka.

3. Ako se u skladu s člankom 105. ovog Sporazuma utvrdi da na relevantnom tržištu ne postoji djelotvorno tržišno natjecanje, stranke osiguravaju da regulatorno tijelo ima ovlast pružatelju usluga koji je određen kao pružatelj usluga sa znatnom tržišnom snagom odrediti jednu od sljedećih obveza, ili više njih, u odnosu na međusobno povezivanje i/ili pristup:

- (a) obvezu nediskriminacije kako bi se osiguralo da operater u istovjetnim okolnostima primijeni istovjetne uvjete na druge pružatelje usluga koji pružaju istovjetne usluge te da drugima pruži usluge i informacije pod jednakim uvjetima i uz jednaku razinu kvalitete koje primjenjuje kada pruža vlastite usluge, odnosno usluge vlastitih društava kćeri ili partnera;
- (b) obvezu vertikalno integriranog društva da ima transparentne veleprodajne cijene i interne transferne cijene kad vrijedi obveza nediskriminacije ili preventivna zabrana nepoštenog subvencioniranja između cjenovnih zona. Regulatorno tijelo može odrediti format i računovodstvenu metodologiju koje treba primijeniti;
- (c) obveze ispunjavanja opravdanih zahtjeva za pristup određenim mrežnim elementima i povezanoj opremi te njihovu upotrebu, uključujući pristup izdvojenoj lokalnoj petlji, između ostalog, u situacijama u kojima regulatorno tijelo smatra da bi se uskraćivanjem pristupa ili određivanjem neopravdanih načina postupanja i uvjeta sa sličnim učinkom spriječio razvoj održivog konkurentnog tržišta na maloprodajnoj razini ili da to ne bi bilo u interesu krajnjeg korisnika.

Regulatorna tijela mogu obveze iz ove točke povezati s uvjetima koji uključuju poštenje, opravdanost i pravodobnost;

- (d) obvezu osiguranja posebnih usluga na veleprodajnoj osnovi za ponovnu prodaju trećih stranaka; obvezu omogućivanja otvorenog pristupa tehničkim sučeljima, protokolima ili drugim ključnim tehnologijama koje su nužne za interoperabilnost usluga ili usluge virtualne mreže; obvezu osiguravanja zajedničkog korištenja opreme ili drugog oblika zajedničke uporabe opreme, uključujući kanalizaciju, zgrade ili antenske stupove; obvezu osiguravanja određenih usluga potrebnih da se korisnicima osigura interoperabilnost usluga s kraja na kraj, uključujući opremu za usluge inteligentne mreže; obvezu osiguravanja pristupa sustavima za operativnu potporu ili sličnim programskim sustavima potrebnima da se osigura pošteno tržišno natjecanje u pružanju usluga; te obvezu međusobnog povezivanja mreža ili mrežne opreme.

Regulatorna tijela mogu obveze iz ove točke povezati s uvjetima koji uključuju poštenje, opravdanost i pravodobnost.

- (e) obveze koje se odnose na povrat troškova i nadzor cijena, uključujući obveze za troškovnu usmjerenost cijena i obveze koje se odnose na sustave obračuna troškova, za pružanje određenih vrsta međusobnog povezivanja i/ili pristupa, u situacijama u kojima analiza tržišta ukaže na to da nedostatak djelotvornog tržišnog natjecanja znači da bi određeni operater mogao na štetu krajnjih korisnika zadržati pretjerano visoke cijene ili primijeniti rezanje cijena protivno tržišnom natjecanju (*price squeeze*).

Regulatorna tijela uzimaju u obzir ulaganje operatera i omogućuju mu prihvatljivu stopu povrata uloženog adekvatnog kapitala uzimajući u obzir postojeće rizike;

- (f) obvezu objavljivanja određenih obveza koje je regulatorno tijelo odredilo pružateljima usluga utvrđivanjem određenih tržišta proizvoda/usluga i zemljopisnih tržišta. Ažurirane informacije, pod uvjetom da nisu povjerljive i ne sadržavaju poslovne tajne, objavljuju se na način koji svim zainteresiranim stranama jamči lak pristup tim informacijama;
- (g) obveze transparentnosti prema kojima se od operatera zahtijeva da objave određene informacije, a posebno ako operater ima obvezu nediskriminacije, regulatorno tijelo može tražiti od tog operatera da objavi referentnu ponudu koja je dovoljno izdvojena kako bi se osiguralo da pružatelji usluga ne plaćaju za opremu koja nije potrebna za traženu uslugu, navodeći pritom opis relevantnih ponuda raščlanjenih na komponente u skladu s potrebama tržišta te navodeći povezane odredbe i uvjete, uključujući cijene.

4. Stranke osiguravaju da se pružatelj usluga koji zahtijeva međusobno povezivanje s pružateljem usluga koji je označen kao pružatelj usluga sa znatnom tržišnom snagom može, u bilo kojem trenutku ili nakon opravdanog razdoblja koje se javno objavljuje, obratiti neovisnom nacionalnom tijelu, koje može biti regulatorno tijelo iz članka 104. stavka 2. točke (d) ovog Sporazuma, radi rješavanja sporova povezanih s načinima i uvjetima međusobnog povezivanja i/ili pristupa.

ČLANAK 108.

Ograničeni resursi

1. Stranke osiguravaju da se svi postupci za dodjelu ograničenih resursa i njihovo korištenje, uključujući frekvencije, brojeve i pravo puta, provode na objektivan, razmjeran, pravodoban, transparentan i nediskriminirajući način. Objavljuje se trenutačno stanje dodijeljenih frekvencijskih pojaseva, ali detaljno utvrđivanje frekvencija koje su dodijeljene za posebnu državnu svrhu nije potrebno.

2. Stranke osiguravaju djelotvorno upravljanje radijskim frekvencijama za elektroničke komunikacijske usluge na svojim državnim područjima u cilju osiguravanja djelotvorne i učinkovite uporabe spektra. Ako potražnja za određenim frekvencijama premaši njihovu dostupnost, odgovarajući i transparentni postupci primjenjuju se pri dodjeli tih frekvencija kako bi se optimizirala njihova uporaba i olakšao razvoj tržišnog natjecanja.
3. Stranke osiguravaju da se regulatornom tijelu povjeri dodjela nacionalnih resursa za dodjelu brojeva i upravljanje nacionalnim planovima za dodjelu brojeva.

4. Ako lokalna tijela zadrže vlasništvo ili kontrolu nad pružateljima usluga koji upravljaju javnim komunikacijskim mrežama i/ili uslugama, potrebno je osigurati djelotvorno strukturno razdvajanje funkcije odgovorne za dodjelu prava puta od djelatnosti povezanih s vlasništvom ili nadzorom.

ČLANAK 109.

Univerzalna usluga

1. Svaka stranka ima pravo utvrditi vrstu obveza univerzalne usluge koje želi zadržati.
2. Takve se obveze neće same po sebi smatrati protivnima tržišnom natjecanju pod uvjetom da se s njima postupa na transparentan, objektivan i nediskriminirajući način. Postupanje s tim obvezama neutralno je i u pogledu tržišnog natjecanja te ne predstavlja veće opterećenje nego što je potrebno za vrstu univerzalne usluge koju određuje stranka.

3. Stranke osiguravaju da svi pružatelji usluga budu prihvatljivi za pružanje univerzalne usluge i da ni jedan pružatelj usluga ne bude unaprijed isključen. Određivanje se obavlja s pomoću učinkovitog, transparentnog, objektivnog i nediskriminirajućeg mehanizma. Stranke prema potrebi procjenjuju predstavlja li pružanje univerzalne usluge nepošteno opterećenje za organizaciju ili organizacije određene za pružanje univerzalne usluge. Ako je na temelju tog izračuna opravdano i uzimajući u obzir tržišnu korist koja bi pripala organizaciji koja nudi univerzalnu uslugu, regulatorno tijelo odlučuje o tome je li potreban mehanizam za naknadu štete predmetnom pružatelju ili predmetnim pružateljima usluga ili za podjelu neto troškova povezanih s obvezom pružanja univerzalne usluge.

4. U slučaju dostupnosti imenika svih pretplatnika korisnicima u tiskanom ili elektroničkom obliku, stranke osiguravaju da organizacije koje pružaju te imenike primjenjuju načelo nediskriminacije na postupanje s informacijama koje su im pružile druge organizacije.

ČLANAK 110.

Prekogranično pružanje usluga elektroničke komunikacije

Nijedna stranka ne može zahtijevati od pružatelja usluga druge stranke niti osnivanje poslovnog nastana radi uspostave bilo kojeg oblika prisutnosti niti boravište na svojem državnom području kao uvjet za prekogranično pružanje usluge.

ČLANAK 111.

Povjerljivost informacija

Stranke osiguravaju povjerljivost elektroničkih komunikacija i povezanih podataka o prometu javnom elektroničkom komunikacijskom mrežom i s pomoću javno dostupnih elektroničkih komunikacijskih usluga bez ograničavanja trgovine uslugama.

ČLANAK 112.

Sporovi između pružatelja usluga

1. U slučaju spora između pružatelja usluga elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga u vezi s pravima i obvezama iz ovog odjeljka, predmetno regulatorno tijelo, na zahtjev bilo koje od stranaka u sporu, donosi obvezujuću odluku o rješenju spora u najkraćem mogućem roku, a svakako u roku od četiri mjeseca.
2. Odluka regulatornog tijela objavljuje se uzimajući u obzir zahtjeve za povjerljivost poslovanja. Predmetni pružatelji usluga elektroničkih komunikacijskih mreža ili usluga dobivaju cjelovito obrazloženje na kojemu se odluka temelji.

3. Ako se spor odnosi na prekogranično pružanje usluga, predmetna regulatorna tijela koordiniraju svoje napore kako bi došla do rješenja spora.

ČLANAK 113.

Postupno približavanje

S ciljem razmatranja daljnje liberalizacije trgovine uslugama, stranke prepoznaju važnost postupnog približavanja postojećeg i budućeg zakonodavstva Gruzije popisu pravne stečevine Unije utvrđenom u Prilogu XV.B ovom Ugovoru.

PODODJELJAK 6.

FINANCIJSKE USLUGE

ČLANAK 114.

Područje primjene i definicije

1. U ovom se pododjeljku navode načela regulatornog okvira za sve financijske usluge liberalizirane u skladu s odjeljcima 2. (Poslovni nastan), 3. (Prekogranično pružanje usluga) i 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba za potrebe poslovanja) ovog poglavlja.

2. Za potrebe ovog pododjeljka i odjeljka 2. (Poslovni nastan), odjeljka 3. (Prekogranično pružanje usluga) i odjeljka 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja:

(a) „financijska usluga” znači svaka usluga financijske naravi koju nudi strankin pružatelj financijske usluge. Financijskim uslugama obuhvaćene su sljedeće djelatnosti:

i. osiguranje i usluge povezane s osiguranjem:

1. izravno osiguranje (uključujući suosiguranje):

(a) životno;

(b) neživotno;

2. reosiguranje i retrocesija;

3. posredovanje u osiguranju, kao što su brokeri i agencije; i

4. pomoćne usluge povezane s osiguranjem, na primjer usluge savjetovanja, aktuarske usluge, usluge procjene rizika i usluge obrade odštetnih zahtjeva;
- ii. bankarske i druge financijske usluge (osim osiguranja):
1. primanje pologa i drugih povratnih sredstava od javnosti;
 2. davanje zajmova svih vrsta, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, faktoring i financiranje komercijalnih transakcija;
 3. financijski *leasing*;
 4. sve usluge plaćanja i prijenosa novca, uključujući kreditne kartice, kartice s odgođenom naplatom (*charge cards*) i debitne kartice, putničke čekove te bankovne mjenice;
 5. jamstva i obveze;

6. trgovanje za vlastiti račun ili za račun clijenata, na burzi, izvanburzovnom tržištu ili na neki drugi način:
- (a) instrumentima tržišta novca (uključujući čekove, mjenice, certifikate o depozitu);
 - (b) deviznim sredstvima;
 - (c) izvedenim proizvodima koji uključuju, iako nisu ograničeni na, budućnosnice i opcije;
 - (d) instrumentima tečaja i kamatnim instrumentima, uključujući proizvode kao što su *swap* ugovori ili ugovori s terminskim tečajem itd.;
 - (e) prenosivim vrijednosnim papirima;
 - (f) drugim prenosivim instrumentima i financijskom aktivom, uključujući plemenite kovine u polugama;

7. sudjelovanje u izdavanju svih vrsta vrijednosnih papira, uključujući prvotno izdavanje i plasiranje u svojstvu financijskog posrednika (javnog ili privatnog) te pružanje usluga povezanih s takvim izdavanjima;
8. poslovi posredovanja pri sklapanju poslova na novčanom tržištu;
9. upravljanje imovinom, na primjer upravljanje gotovinom ili portfeljem, svi oblici zajedničkog upravljanja ulaganjima, upravljanje mirovinskim fondovima, usluge skrbništva, usluge polaganja i fiducijarne usluge;
10. usluge namire i klirinške usluge za financijsku imovinu, uključujući vrijednosne papire, izvedenice i druge prenosive instrumente;
11. pružanje i prijenos financijskih informacija te obrada financijskih podataka i s njima povezanih računalnih programa;

12. savjetodavne, posredničke i druge pomoćne financijske usluge za sve djelatnosti navedene u točkama od 1. do 11., uključujući procjenu boniteta i analizu, istraživanja i savjetovanje u vezi s ulaganjem i portfeljima, savjetovanje o stjecanju i restrukturiranju te strategiji trgovačkih društava;
- (b) „pružatelj financijske usluge” znači bilo koja fizička ili pravna osoba stranke koja želi pružati ili pruža financijske usluge. Izraz „pružatelj financijske usluge” ne uključuje javne subjekte;
- (c) „javni subjekt” znači:
- i. vlada, središnja banka ili monetarno tijelo stranke ili subjekt u vlasništvu ili pod nadzorom stranke, koji se pretežno bavi obavljanjem javnih funkcija ili djelatnosti u javne svrhe, što ne obuhvaća subjekte koji se pretežno bave pružanjem financijskih usluga uz tržišne uvjete; ili
 - ii. privatni subjekt, koji obavlja funkcije koje inače obavlja središnja banka ili monetarno tijelo kad obavlja te funkcije;

- (d) „nova financijska usluga” znači usluga financijske naravi, uključujući usluge povezane s postojećim i novim proizvodima ili načinom dostave proizvoda, koju ne pruža ni jedan pružatelj financijske usluge na državnom području stranke, nego se ona pruža na državnom području druge stranke.

ČLANAK 115.

Bonitetno izuzeće

1. Svaka stranka može donijeti ili održati mjere zbog bonitetnih razloga, kao na primjer:
 - (a) zaštitu ulagača, deponenata, osiguranika ili osoba prema kojima pružatelj financijskih usluga ima fiducijarnu obvezu;
 - (b) osiguranje integriteta i stabilnosti financijskog sustava stranke.

2. Te mjere ne smiju predstavljati veće opterećenje od onog koje je potrebno radi postizanja njihova cilja i njima se ne smiju diskriminirati pružatelji financijskih usluga druge stranke u odnosu na istovjetne vlastite pružatelje financijskih usluga.

3. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se kao zahtjev stranci da otkrije informacije koje se odnose na poslove i račune pojedinačnih klijenata ili povjerljive ili zaštićene informacije koje su u posjedu javnih subjekata.

ČLANAK 116.

Djelotvorno i transparentno uređenje

1. Stranke čine sve što je u njihovoj moći da bi sve zainteresirane osobe unaprijed obavijestile o svim mjerama opće primjene koje namjeravaju donijeti kako bi tim osobama omogućile da se očituju o mjeri. O toj se mjeri obavješćuje:

(a) službenom objavom; ili

(b) u drugom pisanom ili elektroničkom obliku.

2. Stranke stavljaju na raspolaganje svoje uvjete za ispunjavanje zahtjeva koji se odnose na pružanje financijskih usluga svim zainteresiranim osobama.

Na njegovo traženje predmetna stranka obavještuje podnositelja o statusu njegova zahtjeva. Ako predmetna stranka želi da joj podnositelj dostavi dodatne informacije, o tome ga obavještuje bez nepotrebnog odgađanja.

3. Stranke čine sve što je u njihovoj moći da na svojim državnim područjima osiguraju provedbu i primjenu međunarodno usuglašenih normi za uređenje sektora financijskih usluga i nadzor nad njim te za borbu protiv utaje i izbjegavanja poreza. Te međunarodno usuglašene norme su, između ostalog, Osnovna načela učinkovitoga bankarskog nadzora (Core Principle for Effective Banking Supervision) Baselskog odbora, Temeljna načela osiguranja (Insurance Core Principles) Međunarodnog udruženja osigurateljnih nadzornih tijela, Ciljevi i načela uređenja vrijednosnih papira (Objectives and Principles of Securities Regulation) Međunarodne organizacije nadzornih tijela za vrijednosne papire, Sporazum o razmjeni informacija o poreznim pitanjima (Agreement on exchange of information on tax matters) OECD-a, Izjava o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe (Statement on Transparency and exchange of information for tax purposes) skupine G20 te Četrdeset preporuka o pranju novca (Forty Recommendations on Money Laundering) i Devet posebnih preporuka o financiranju terorizma (Nine Special Recommendations on Terrorist Financing) Radne skupine za financijske aktivnosti.

Stranke primaju na znanje i Deset ključnih načela razmjene informacija (Ten Key Principles for Information Exchange) koja su proglasili ministri financija skupine zemalja G7 te će poduzeti sve korake potrebne kako bi pokušale primijeniti ta načela u svojim bilateralnim kontaktima.

ČLANAK 117.

Nove financijske usluge

Stranka pružatelju financijskih usluga druge stranke dopušta pružanje svih novih financijskih usluga koje su slične onoj vrsti usluga čije bi pružanje ta stranka, prema domaćem pravu i u istovjetnim okolnostima, dopustila svojim pružateljima financijskih usluga. Stranka može odrediti pravni oblik kojim se usluga može pružati i može zahtijevati ishodenje odobrenja za pružanje te usluge. Ako se zahtijeva takvo odobrenje, odluka se donosi u razumnom vremenskom roku a odobrenje može biti odbijeno samo zbog bonitetnih razloga.

ČLANAK 118.

Obrada podataka

1. Stranke dopuštaju pružatelju financijskih usluga druge stranke prijenos informacija u elektroničkom ili drugom obliku, na njihova državna područja i iz njega, radi obrade podataka, ako je ta obrada potrebna za redovito poslovanje tog pružatelja financijskih usluga.
2. Stranke donose odgovarajuće zaštitne mjere za zaštitu privatnosti, temeljnih prava i slobode pojedinaca, posebno u pogledu prijenosa osobnih podataka.

ČLANAK 119.

Posebne iznimke

1. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se na način da sprečava stranku, uključujući njezine javne subjekte, da na svojem državnom području isključivo ona obavlja djelatnosti ili pruža usluge koje su dio javnih mirovinskih planova ili zakonom ustanovljenih sustava socijalne sigurnosti, osim ako te djelatnosti mogu obavljati, kako je predviđeno domaćim propisima stranke, pružatelji financijskih usluga u konkurenciji s javnim subjektima ili privatnim institucijama.
2. Ništa u ovom Sporazumu ne primjenjuje se na djelatnosti koje središnja banka ili monetarno tijelo ili bilo koji drugi javni subjekt obavljaju u provođenju monetarne ili tečajne politike.
3. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se na način da sprečava stranku, uključujući njezine javne subjekte, da na svojem državnom području isključivo ona obavlja djelatnosti ili pruža usluge za račun stranke ili za račun svojih javnih subjekata, ili uz njihovo jamstvo, ili uz uporabu financijskih sredstava.

ČLANAK 120.

Samoregulatorne organizacije

Ako stranka zahtijeva članstvo ili sudjelovanje u, ili pristup samoregulatornom tijelu, burzi ili tržištu vrijednosnih papira ili budućnosnica, klirinškoj agenciji ili bilo kakvoj drugoj organizaciji ili udruženju, ili pristup njima za pružatelje financijskih usluga druge stranke, a da bi oni mogli pružati financijske usluge na jednakoj osnovi kao i pružatelji financijskih usluga te stranke, ili ako stranka tim subjektima izravno ili neizravno pruža povlastice ili pogodnosti u pružanju financijskih usluga, stranka osigurava poštovanje obveza u skladu s člancima 79. i 85. ovog Sporazuma.

ČLANAK 121.

Klirinški i platni sustavi

Stranke, pod uvjetima prema kojima se odobrava nacionalni tretman, pružateljima financijskih usluga druge stranke s poslovnim nastanom na njihovim državnim područjima odobravaju pristup platnim i klirinškim sustavima kojima upravljaju javni subjekti te službenim sustavima financiranja i refinanciranja koji su dostupni u uobičajenom tijeku redovitog poslovanja. Namjera ovog članka nije omogućiti pristup posljednjim sredstvima stranke namijenjenima za financiranje u krajnjoj nuždi.

ČLANAK 122.

Postupno približavanje

U cilju razmatranja daljnje liberalizacije trgovine uslugama stranke prepoznaju važnost postupnog približavanja postojećeg i budućeg zakonodavstva Gruzije međunarodnim normama najbolje prakse navedenima u članku 116. stavku 3. ovog Sporazuma kao i popisu pravne stečevine Unije utvrđenom u Prilogu XV.-A ovom Ugovoru.

PODODJELJAK 7.

PROMETNE USLUGE

ČLANAK 123.

Područje primjene

U ovom se pododjeljku navode načela povezana s liberalizacijom međunarodnih prometnih usluga u skladu s odjeljcima 2. (Poslovni nastan), 3. (Prekogranično pružanje usluga) i 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba za potrebe poslovanja) ovog poglavlja.

ČLANAK 124.

Međunarodni pomorski promet

1. Za potrebe ovog pododjeljka i odjeljka 2. (Poslovni nastan), odjeljka 3. (Prekogranično pružanje usluga) i odjeljka 4. (Privremena prisutnost fizičkih osoba zbog poslovnih razloga) ovog poglavlja:

- (a) „međunarodni pomorski promet” uključuje prijevoz od vrata do vrata i multimodalne prijevoze, koji znače prijevoz robe na više od jednog načina prijevoza i uključuju pomorsku dionicu, s jedinstvenom prijevoznom ispravom i u tu svrhu pravom na neposredno sklapanje ugovora s pružateljima drugih načina prijevoza;
- (b) „usluge pretovara tereta u pomorstvu” znači djelatnosti koje obavljaju trgovačka društva za utovar i istovar plovila, uključujući poduzeća koja upravljaju terminalima, ali ne uključujući neposredne aktivnosti lučkih radnika, ako je ta radna snaga organizirana neovisno o trgovačkim društvima za utovar i istovar plovila ili trgovačkim društvima za upravljanje terminalima. Obuhvaćene djelatnosti uključuju organizaciju i nadzor:
 - i. utovara/istovara tereta na brod/s broda;

- ii. privezivanja/odvezivanja tereta;
 - iii. prijema/dostave i pohrane tereta prije otpreme ili nakon istovara;
- (c) „usluge carinjenja” (ili „usluge carinskog posredovanja”) znače djelatnosti koje se sastoje od obavljanja carinskih formalnosti za drugu stranku u vezi s uvozom, izvozom ili prijevozom tereta, bez obzira na to pruža li tu uslugu pružatelj usluga u okviru svoje osnovne ili sporedne djelatnosti;
- (d) „usluge stanica za kontejnere i privremenog skladištenja kontejnera” znači djelatnosti koje se sastoje od skladištenja kontejnera, na području luke ili u unutrašnjosti zemlje, radi njihova punjenja/pražnjenja, popravka ili pripreme za otpremu;

- (e) „usluge pomorskih agencija” znači djelatnosti koje se sastoje od zastupanja u svojstvu agenta, na određenom zemljopisnom području, poslovnih interesa jednog ili više brodara ili brodarskih društava radi:
- i. stavljanja na tržište i prodaje usluga u pomorskom prometu i povezanih usluga, od izrade ponuda do izdavanja računa i teretnica u ime trgovačkih društava, dobavljanja i preprodaje potrebnih srodnih usluga, pripreme dokumentacije i pružanja poslovnih informacija;
 - ii. organiziranja, u ime trgovačkih društava, pristajanja brodova ili preuzimanja tereta kada je to potrebno;
- (f) „usluge otpreme tereta” znači djelatnosti koje se sastoje od organiziranja i praćenja otpreme u ime krcatelja, dobavljanjem usluga u prometu i srodnih usluga, pripremom dokumentacije i pružanjem poslovnih informacija;
- (g) „usluge *feeder*-servisa” znači prethodni i daljnji prijevoz međunarodnog tereta morskim putem, a posebno prijevoz robe u kontejnerima, između luka koje se nalaze u stranci.

2. Kad je riječ o međunarodnom pomorskom prometu, stranke su suglasne osigurati djelotvornu primjenu načela neograničenog pristupa teretu na komercijalnoj osnovi, slobodu pružanja međunarodnih pomorskih usluga, kao i nacionalni tretman u okviru pružanja takvih usluga.

S obzirom na postojeće razine liberalizacije između stranaka u međunarodnom pomorskom prometu:

- (a) stranke djelotvorno primjenjuju načelo neograničenog pristupa međunarodnim pomorskim tržištima i trgovini na komercijalnoj i nediskriminirajućoj osnovi;
- (b) svaka stranka brodovima koji plovo pod zastavom druge stranke ili kojima upravljaju pružatelji usluga druge stranke odobrava tretman koji nije nepovoljniji od onoga koji odobrava svojim brodovima ili brodovima trećih zemalja, ovisno o tome koji je tretman povoljniji, s obzirom na, između ostalog, pristup lukama, korištenje infrastrukture i lučkih usluga te pomoćnih pomorskih usluga kao i s tim povezane naknade i davanja, carinske objekte i određivanje pristaništa i uređaja za utovar i istovar.

3. Svaka stranka u primjeni tih načela:

- (a) ne uvodi dogovore u vezi s podjelom tereta u buduće sporazume s trećim zemljama o uslugama u pomorskom prometu, uključujući promet suhim i tekućim rasutim teretom i linijski promet, a ako takvi dogovori u vezi s podjelom tereta postoje u prethodnim sporazumima, u razumnom ih roku otkazuju; i
- (b) nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma ukidaju se i suzdržavaju se od uvođenja bilo kakvih jednostranih mjera i upravnih, tehničkih i drugih prepreka koje bi mogle predstavljati prikriveno ograničenje ili imati diskriminirajuće učinke na slobodno pružanje usluga u međunarodnom pomorskom prometu.

4. Svaka stranka pružateljima usluga u međunarodnom pomorskom prometu druge stranke dopušta da imaju poslovne jedinice na njezinu državnom području pod uvjetima poslovnog nastana i poslovanja koji nisu nepovoljniji od onih koje odobravaju vlastitim pružateljima usluga ili onima iz trećih zemalja, ovisno o tome koji su povoljniji.

5. Svaka stranka pružateljima usluga u pomorskom prometu druge stranke pod razumnim i nediskriminirajućim uvjetima u luci osigurava sljedeće usluge: peljarenje, tegljenje i pomoć pri tegljenju, opskrbu hranom, gorivom i vodom, prikupljanje otpada i zbrinjavanje balastnih voda, usluge lučke kapetanije, pomoć pri navigaciji, operativne obalne usluge nužne za operativnost broda, uključujući komunikacije, opskrbu vodom i električnom energijom, usluge hitnih popravaka, sidrenje, privez i privezivačke usluge.
6. Svaka stranka dopušta premještanje opreme poput praznih kontejnera, koji se ne prevoze kao teret uz plaćanje, između luka države članice EU-a ili između luka Gruzije.
7. Svaka stranka, uz odobrenje nadležnog tijela, dopušta pružateljima usluga u međunarodnom pomorskom prometu druge stranke pružanje usluga *feeder*-servisa između njihovih nacionalnih luka.

ČLANAK 125.

Zračni promet

Postupna liberalizacija zračnog prometa između stranaka, prilagođena njihovim uzajamnim komercijalnim potrebama i uvjetima međusobnog pristupa tržištu, uređuje se u skladu sa Sporazumom o zajedničkom zračnom prostoru između Europske unije i njezinih država članica s jedne strane te Gruzije s druge strane.

ČLANAK 126.

Postupno približavanje

U cilju razmatranja daljnje liberalizacije trgovine uslugama stranke prepoznaju važnost postupnog približavanja postojećeg i budućeg zakonodavstva Gruzije popisu pravne stečevine Unije utvrđenom u Prilogu XV.D ovom Ugovoru.

ODJELJAK 6.

ELEKTRONIČKA TRGOVINA

PODODJELJAK 1.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 127.

Cilj i načela

1. Prepoznajući da elektronička trgovina otvara nove poslovne mogućnosti u brojnim sektorima, stranke su suglasne međusobno promicati razvoj elektroničke trgovine, posebno suradnjom na pitanjima koja proizlaze iz elektroničke trgovine na temelju odredaba ovog poglavlja.
2. Stranke su suglasne da razvoj elektroničke trgovine mora biti usklađen s najvišim međunarodnim normama zaštite podataka kako bi se osiguralo povjerenje korisnika elektroničke trgovine.

3. Stranke su suglasne da se elektronički prijenosi smatraju pružanjem usluga u smislu odjeljka 3. (Prekogranično pružanje usluga) ovog poglavlja koje ne može biti podložno carini.

ČLANAK 128.

Suradnja u odnosu na elektroničku trgovinu

1. Stranke održavaju dijalog o regulatornim pitanjima povezanim s elektroničkom trgovinom, koji će se, između ostalog, baviti sljedećim pitanjima:
- (a) priznavanjem certifikata za elektroničke potpise koji su izdani javnosti i olakšavanjem usluga prekograničnog certificiranja;
 - (b) odgovornošću pružatelja usluga posredovanja pri prijenosu ili pohrani informacija;
 - (c) postupanjem s neželjenom elektroničkom komercijalnom komunikacijom;
 - (d) zaštitom potrošača u području elektroničke trgovine; i

(e) svim drugim pitanjima relevantnima za razvoj elektroničke trgovine.

2. Ta suradnja može biti u obliku razmjene informacija o zakonodavstvu stranaka o tim pitanjima te o provedbi tog zakonodavstva.

PODODJELJAK 2.

ODGOVORNOST POSREDNIH PRUŽATELJA USLUGA

ČLANAK 129.

Korištenje uslugama posrednika

1. Stranke prepoznaju da se treće strane mogu koristiti uslugama posrednika za djelatnosti kojima se čini povreda prava i osiguravaju mjere za pružatelje usluga posredovanja utvrđene ovim pododjeljkom.¹

¹ Gruzija provodi odredbe ovog pododjeljka u roku od dvije godine od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

2. Za potrebe članka 130. ovog Sporazuma „pružatelj usluga” znači pružatelj prijenosa, usmjeravanja ili povezivanja za potrebe digitalne internetske komunikacije između ili među točkama koje je naveo korisnik te pružatelj materijala koji je odabrao korisnik bez izmjene njegova sadržaja. Za potrebe članaka 131. i 132. ovog Sporazuma „pružatelj usluga” znači pružatelj ili operater objekata za internetske usluge ili pristup mreži.

ČLANAK 130.

Odgovornost posrednih pružatelja usluga: „običan prijenos”

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od prijenosa informacija koje je pružio primatelj usluge u komunikacijskoj mreži, ili od osiguravanja pristupa komunikacijskoj mreži, stranke osiguravaju da pružatelj usluge nije odgovoran za prenesene informacije pod uvjetom da pružatelj:

- (a) ne započne prijenos;
- (b) ne odabere primatelja prijenosa; i

(c) ne odabere ili promijeni informacije koje prijenos sadržava.

2. Prijenos i osiguranje pristupa iz stavka 1. ovog članka uključuju automatsku, privremenu i prijelaznu pohranu prenesenih informacija u mjeri u kojoj se takav prijenos odvija isključivo radi izvršavanja prijenosa u komunikacijskoj mreži i pod uvjetom da te informacije nisu pohranjene dulje nego što je to opravdano potrebno za prijenos.

3. Ovaj članak ne utječe na mogućnost da, u skladu s pravnim poredcima stranaka, sud ili upravno tijelo od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi.

ČLANAK 131.

Odgovornost posrednih pružatelja usluga: „privremena pohrana (*caching*)”

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od prijenosa informacija koje je pružio primatelj usluge u komunikacijskoj mreži, stranke osiguravaju da pružatelj usluge nije odgovoran za automatsku, privremenu i prijelaznu pohranu tih informacija, obavljenju isključivo radi učinkovitijega daljnjeg prijenosa informacija drugim primateljima usluge na njihov zahtjev, pod uvjetom da:

- (a) pružatelj ne izmijeni informacije;
- (b) pružatelj poštuje uvjete pristupa informacijama;
- (c) pružatelj poštuje pravila o ažuriranju informacija koja su navedena na način koji je opće priznat i korišten u industriji;
- (d) pružatelj ne ugrožava dopuštenu uporabu tehnologije za prikupljanje podataka o korištenju informacija koja je opće priznata i korištena u industriji; i

- (e) pružatelj žurno djeluje kako bi uklonio ili kako bi onemogućio pristup informacijama koje je pohranio i to odmah nakon stvarnog saznanja¹ da su informacije na početnom izvoru prijenosa uklonjene iz mreže ili je pristup tim informacijama onemogućen ili da je sudsko ili upravno tijelo naložilo takvo uklanjanje ili onemogućivanje.

2. Ovaj članak ne utječe na mogućnost da, u skladu s pravnim poredcima stranaka, sud ili upravno tijelo od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi.

¹ Za potrebe ovog pododjeljka izraz „stvarno saznanje” tumači se u skladu s nacionalnim pravom svake stranke.

ČLANAK 132.

Odgovornost posrednih pružatelja usluga: „iznajmljivanje diskovnog prostora (*hosting*)”

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od pohranjivanja informacija koje je pružio primatelj usluge, stranke osiguravaju da pružatelj usluge nije odgovoran za informacije pohranjene na zahtjev primatelja usluge, pod uvjetom da:
 - (a) pružatelj nema stvarnih saznanja o nezakonitim radnjama ili informacijama te da mu, u vezi s odštetnim zahtjevima, nisu poznate činjenice ili okolnosti iz kojih je očito da je riječ o nezakonitim radnjama ili informacijama; ili
 - (b) pružatelj, nakon što dozna za to ili postane svjestan toga, žurno djeluje kako bi uklonio informacije ili onemogućio pristup informacijama.
2. Stavak 1. ovog članka ne primjenjuje se ako primatelj usluge djeluje na temelju ovlasti ili pod nadzorom pružatelja.

3. Ovaj članak ne utječe na mogućnost da, u skladu s pravnim poredcima stranaka, sud ili upravno tijelo od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi, niti utječe na mogućnost da stranka utvrdi postupke kojima se uređuje uklanjanje informacija ili onemogućivanje pristupa informacijama.

ČLANAK 133.

Nepostojanje opće obveze praćenja

1. Stranke pružateljima u vezi s pružanjem usluga obuhvaćenima člancima 130., 131. i 132. ovog Sporazuma ne uvode opću obvezu praćenja informacija koje prenose ili pohranjuju, kao ni opću obvezu aktivnog traženja činjenica ili okolnosti koje ukazuju na nezakonite radnje.
2. Stranka može utvrditi obveze pružatelja usluga informacijskog društva da hitno obavješćuju nadležna javna tijela o poduzetim navodnim nezakonitim radnjama ili informacijama koje su pružili primatelji njihove usluge ili obveze da nadležnim tijelima na njihov zahtjev dostave informacije koje omogućuju identifikaciju primatelja njihove usluge s kojima su sklopili sporazume o pohrani.

ODJELJAK 7.

IZNIMKE

ČLANAK 134.

Opće iznimke

1. Ne dovodeći u pitanje opće iznimke navedene u članku 415. ovog Sporazuma, odredbe ovog poglavlja i priloga XIV.A i XIV.E, XIV.B i XIV.F, XIV.C i XIV.G, XIV.D i XIV.H ovom Sporazumu podliježu iznimkama obuhvaćenima ovim člankom.
2. Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između zemalja u kojima prevladavaju slični uvjeti ili prikriveno ograničavanje poslovnog nastana ili prekograničnog pružanja usluga, ništa se u ovom poglavlju ne tumači se kao sprečavanje bilo koje stranke da donese ili izvrši mjere:
 - (a) potrebne radi zaštite javne sigurnosti ili javnog morala ili održavanja javnog reda;

- (b) potrebne radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja;
- (c) koje se odnose na zaštitu neobnovljivih prirodnih resursa ako se te mjere primjenjuju zajedno s ograničenjima za domaće ulagače ili domaće pružanje ili korištenje usluga;
- (d) potrebne za zaštitu nacionalnog blaga umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti;
- (e) potrebne za osiguravanje usklađenosti sa zakonima ili propisima koji su u skladu s odredbama ovog poglavlja, uključujući one koji se odnose:
 - i. na sprečavanje obmanjujuće i prijevarne poslovne prakse ili postupanje s posljedicama neispunjavanja ugovornih obveza;
 - ii. na zaštitu privatnosti osoba u vezi s obradom i širenjem osobnih podataka i zaštitu povjerljivosti osobnih evidencija i računa;
 - iii. sigurnost;

- (f) koje nisu u skladu s člancima 79. i 85. ovog Sporazuma, pod uvjetom da je razlika u tretmanu namijenjena osiguranju djelotvornog ili pravičnog uvođenja ili naplate neposrednih poreza u odnosu na gospodarske djelatnosti, ulagače ili pružatelje usluga druge stranke¹.

¹ Mjere namijenjene osiguranju pravičnog ili djelotvornog uvođenja ili naplate neposrednih poreza uključuju mjere koje stranka poduzima u okviru svojeg poreznog sustava koje:

- (a) se primjenjuju na nerezidentne ulagače i pružatelje usluga na temelju priznanja činjenice da se porezna obveza nerezidenata određuje prema oporezivim stavkama koje potječu ili se nalaze na državnom području stranke;
- (b) se primjenjuju na nerezidente kako bi se osiguralo uvođenje ili naplata poreza na državnom području stranke;
- (c) se primjenjuju na nerezidente ili rezidente kako bi se spriječilo izbjegavanje ili utaja poreza, uključujući mjere za usklađenost;
- (d) se primjenjuju na korisnike usluga koje se pružaju na državnom području ili iz državnog područja druge stranke kako bi se za takve korisnike usluga osiguralo uvođenje ili naplata poreza koji potječu iz izvora na državnom području stranke;
- (e) razlikuju ulagače i pružatelje usluga koji podliježu porezu na temelju stavaka oporezivih širom svijeta od drugih ulagača i pružatelja usluga, na temelju priznanja razlikovanja naravi porezne osnovice između njih; ili
- (f) služe određivanju, dodjeli ili raspoređivanju prihoda, dobiti, zarade, gubitka, odbitka ili knjiženja koji se odnose na rezidentne osobe ili podružnice ili između povezanih osoba ili podružnica iste osobe, kako bi se održala porezna osnovica stranke.

Porezni izrazi ili pojmovi u točki (f) ove odredbe i u ovoj bilješci određeni su prema poreznim definicijama i pojmovima ili jednakovrijednim ili sličnim definicijama i pojmovima iz domaćeg prava stranke koja poduzima mjeru.

3. Odredbe ovog poglavlja i priloga XIV.A i XIV.E, XIV.B i XIV.F, XIV.C i XIV.G, XIV.D i XIV.H ovom Sporazumu ne primjenjuju se na sustave socijalne sigurnosti stranaka ili djelatnosti na državnom području bilo koje stranke koje su, čak i povremeno, povezane s izvršavanjem službenih ovlasti.

ČLANAK 135.

Mjere oporezivanja

Tretman prema načelu najpovlaštenije države odobren u skladu s odredbama ovog poglavlja ne primjenjuje se na oporezivanje koje stranke provode ili će provoditi u budućnosti na temelju sporazuma između stranaka osmišljenog radi izbjegavanja dvostrukog oporezivanja.

ČLANAK 136.

Sigurnosne iznimke

1. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se na način da:
 - (a) se od bilo koje stranke zahtijeva pružanje bilo kakvih informacija za čije otkrivanje smatraju da je suprotno njihovim bitnim sigurnosnim interesima;
 - (b) bilo koju stranku sprečava u poduzimanju bilo kakve radnje koju smatra potrebnom za zaštitu svojih bitnih sigurnosnih interesa:
 - i. povezanih s proizvodnjom oružja, streljiva ili ratnog materijala ili trgovine njima;
 - ii. povezanih s gospodarskim djelatnostima koje se izravno ili neizravno obavljaju za potrebe opskrbe vojnih objekata;
 - iii. povezanih s materijalima pogodnima za fisiju i fuziju ili materijalima iz kojih se takvi materijali dobivaju; ili

- iv. poduzetih u vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja u međunarodnim odnosima; ili
- (c) sprečava bilo koju stranku u poduzimanju bilo kakve radnje radi ispunjavanja preuzetih obveza održavanja međunarodnog mira i sigurnosti.

POGLAVLJE 7.

TEKUĆA PLAĆANJA I KRETANJE KAPITALA

ČLANAK 137.

Tekuća plaćanja

Stranke se obvezuju da neće uvoditi ograničenja i da će dopustiti sva plaćanja i transfere na tekući račun platne bilance između stranaka u slobodnoj konvertibilnoj valuti i u skladu s odredbama članka VIII. Statuta Međunarodnoga monetarnog fonda.

ČLANAK 138.

Kretanje kapitala

1. U vezi s transakcijama na kapitalnom i financijskom računu platne bilance, od stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke osiguravaju slobodno kretanje kapitala povezanog s izravnim ulaganjima, uključujući stjecanje nekretnina, ostvarenima u skladu s pravnim propisima zemlje domaćina, s ulaganjima ostvarenima u skladu s odredbama poglavlja 6. (Poslovni nastan, trgovina uslugama i elektronička trgovina) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma te s likvidacijom ili povratom tako uloženog kapitala i svake dobiti koja iz njega proizlazi.
2. U vezi s transakcijama na kapitalnom i financijskom računu platne bilance osim transakcija iz stavka 1. ovog članka, od stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke osiguravaju, ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog Sporazuma:
 - (a) slobodno kretanje kapitala u vezi s kreditima povezanim s komercijalnim transakcijama ili pružanjem usluga u kojima sudjeluje rezident jedne od stranaka;

- (b) slobodno kretanje kapitala u vezi s portfeljskim ulaganjima i financijskim zajmovima i kreditima ulagača druge stranke.

ČLANAK 139.

Zaštitne mjere

Ako u iznimnim okolnostima plaćanja ili kretanje kapitala uzrokuju ili prijete uzrokovanju ozbiljnih poteškoća za provedbu tečajne ili monetarne politike, uključujući ozbiljne poteškoće u vezi s platnim bilancama, u jednoj ili više država članica ili u Gruziji, predmetne stranke smiju poduzeti mjere zaštite tijekom razdoblja koje ne premašuje šest mjeseci ako su takve mjere nužno potrebne. Stranka koja donosi zaštitnu mjeru odmah obavještuje drugu stranku o donošenju te mjere te, što je prije moguće, predstavlja vremenski raspored za njezino ukidanje.

ČLANAK 140.

Odredbe koje se odnose na olakšavanje i razvoj

1. Stranke se međusobno savjetuju u cilju olakšavanja kretanja kapitala između stranaka kako bi se promicali ciljevi ovog Sporazuma.
2. Tijekom prve četiri godine od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke poduzimaju mjere kojima se omogućuje stvaranje potrebnih pretpostavki za daljnju postupnu primjenu propisa Unije o slobodnom kretanju kapitala.
3. Do kraja pete godine od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, preispituje poduzete mjere i utvrđuje načine za daljnju liberalizaciju.

POGLAVLJE 8.

JAVNA NABAVA

ČLANAK 141.

Ciljevi

1. Stranke prepoznaju doprinos transparentnog, nediskriminirajućeg, konkurentnog i otvorenog javnog nadmetanja održivom gospodarskom razvoju te kao cilj utvrđuju djelotvorno, uzajamno i postupno otvaranje svojih tržišta javne nabave.

2. Ovim je poglavljem za ugovore o javnoj nabavi i koncesije predviđen uzajamni pristup tržištima javne nabave u javnom sektoru i sektoru komunalnih usluga na temelju načela nacionalnog tretmana na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Njime je predviđeno postupno približavanje zakonodavstva Gruzije u području javne nabave pravnoj stečevini Unije u tom području, na temelju načela kojima je uređena javna nabava u Uniji te uvjeta i definicija iz Direktive 2004/18/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnim radovima, ugovora o javnoj nabavi robe te ugovora o javnim uslugama (Direktiva 2004/18/EZ) i Direktive 2004/17/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetske i prometne usluge te sektoru poštanskih usluga (Direktiva 2004/17/EZ).

ČLANAK 142.

Područje primjene

1. Ovo poglavlje primjenjuje se na ugovore o javnoj nabavi za radove, robu i usluge, ugovore o radovima, robi i uslugama u sektoru komunalnih usluga i, u slučaju da se takvi ugovori koriste, na koncesije za radove i usluge.

2. Ovo poglavlje primjenjuje se na sve javne i druge naručitelje (dalje u tekstu „naručitelji”) koji odgovaraju definicijama iz pravne stečevine Unije u području javne nabave. Njime su obuhvaćene i pravne osobe javnog prava i javna poduzeća u sektoru komunalnih usluga, na primjer državna poduzeća koja obavljaju relevantne djelatnosti i privatna poduzeća koja djeluju na temelju posebnih i isključivih prava u sektoru komunalnih usluga.¹
3. Ovo se poglavlje primjenjuje na ugovore čija vrijednost premašuje pragove utvrđene Prilogom XVI.A ovom Sporazumu.
4. Izračun procijenjene vrijednosti ugovora o javnoj nabavi temelji se na ukupnom plativom iznosu bez poreza na dodanu vrijednost. Pri primjeni tih pragova Gruzija će izračunati i pretvoriti ugovorne vrijednosti u svoju nacionalnu valutu koristeći se deviznim tečajem svoje narodne banke.

¹ Izraz „privatna poduzeća koja djeluju na temelju posebnih i isključivih prava” tumači se u skladu s objašnjenjem Europske komisije CC/2004/33 od 18. lipnja 2004.

5. Vrijednosni pragovi redovito se preispituju svake dvije godine, počevši od godine stupanja na snagu ovog Sporazuma na temelju prosječne dnevne vrijednosti eura, izražene u posebnim pravima vučenja tijekom 24 mjeseca, sa završetkom na zadnji dan mjeseca kolovoza prije preispitivanja s učinkom od 1. siječnja. Vrijednost pragova koji se na taj način preispituju po potrebi se zaokružuje na najbližu tisuću eura. Preispitivanje pragova donosi se odlukom Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.

ČLANAK 143.

Institucionalna pozadina

1. Stranke uspostavljaju ili održavaju odgovarajući institucionalni okvir i mehanizme potrebne za pravilno funkcioniranje sustava javne nabave i provedbu načela ovog poglavlja.

2. Gruzija treba posebno imenovati:

- (a) izvršno tijelo na razini središnje države koje ima zadaću jamčiti dosljednost politike u svim područjima povezanim s javnom nabavom. To tijelo olakšava i usklađuje provedbu ovog poglavlja i vodi postupak postupnog približavanja pravnoj stečevini Unije kako je utvrđena u Prilogu XVI.B ovom Sporazumu;
- (b) nepristrano i neovisno tijelo koje ima zadaću preispitati odluke naručitelja ili subjekata tijekom dodjele ugovora. U tom kontekstu izraz „neovisno” znači da je riječ o javnom tijelu koje je odvojeno od svih naručitelja i gospodarskih subjekata. Mora postojati mogućnost podvrgavanja odluka tog tijela sudskom preispitivanju.

3. Stranke osiguravaju djelotvorno izvršavanje odluka koje donose tijela nadležna za preispitivanje žalbi gospodarskih subjekata u vezi s kršenjem domaćeg prava.

ČLANAK 144.

Osnovne norme kojima se uređuje dodjela ugovora

1. Najkasnije tri godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma stranke se usklađuju s paketom osnovnih normi za dodjelu svih ugovora kako je utvrđeno u stavcima od 2. do 15. ovog članka. Te osnovne norme proizlaze izravno iz pravila i načela javne nabave uređenih pravnom stečevinom Unije u području javne nabave, uključujući načela nediskriminacije, jednakog postupanja, transparentnosti i razmjernosti.

Objava

2. Stranke osiguravaju objavu svih planiranih nabava u odgovarajućem mediju¹ na način koji u dovoljnoj mjeri:

- (a) omogućuje otvorenost tržišta za tržišno natjecanje; i
- (b) dopušta zainteresiranim gospodarskim subjektima odgovarajući pristup informacijama o planiranim nabavama prije dodjele ugovora te iskazivanje interesa za dobivanje ugovora.

¹ Kada zakonodavstvo Unije koje podliježe postupku približavanja u skladu s ovim poglavljem sadržava uputu na objavu u *Službenom listu Europske unije*, smatra se da će u Gruziji takva objava biti provedena u službenim sredstvima objave Gruzije.

3. Objava odgovara gospodarskom interesu koji ugovor ima za gospodarskog subjekta.
4. Objava sadržava barem nužne pojedinosti o ugovoru koji se dodjeljuje, kriterije za kvalitativni odabir, metodu dodjele, kriterije za dodjelu ugovora i sve druge dodatne informacije koje su gospodarskim subjektima opravdano potrebne kako bi odlučili hoće li iskazati interes za dobivanje ugovora.

Dodjela ugovora

5. Ugovori se dodjeljuju na temelju transparentnih i nepristranih postupaka dodjele kojima se sprečava koruptivna praksa. Nepristranost se posebno osigurava nediskriminirajućim opisom predmeta ugovora, jednakim pristupom za sve gospodarske subjekte, odgovarajućim rokovima te transparentnim i objektivnim pristupom.
6. Pri opisivanju značajki traženog rada, robe ili usluge, naručitelji se koriste općim opisima izvedbe i funkcija te međunarodnim, europskim i nacionalnim normama.

7. Opis traženih značajki rada, robe ili usluge ne bi trebao upućivati na poseban način izrade ili izvor, ili neki poseban postupak, ili žigove, patente, vrste ili posebno podrijetlo ili poseban proizvod, osim ako je takvo upućivanje opravdano predmetom ugovora i popraćeno riječima „ili jednakovrijedno”. Prednost ima uporaba općih opisa izvedbe ili funkcija.

8. Naručitelji ne nameću uvjete koji dovode do izravne ili neizravne diskriminacije gospodarskih subjekata druge stranke, kao što je primjerice zahtjev da gospodarski subjekt koji je zainteresiran za ugovor mora imati poslovni nastan u istoj zemlji, regiji ili na istom državnom području kao i naručitelj.

Neovisno o gore navedenom, u slučajevima u kojima je to opravdano posebnim okolnostima ugovora, od uspješnog se kandidata može zahtijevati da određenu poslovnu infrastrukturu uspostavi na mjestu ispunjenja ugovora.

9. Rokovi za iskazivanje interesa i podnošenje ponuda moraju biti dovoljno dugi da se gospodarskim subjektima druge stranke omogući konstruktivna procjena natječaja i priprema ponude.

10. Svi sudionici moraju biti u mogućnosti unaprijed se upoznati s mjerodavnim pravilima, kriterijima za odabir i dodjelu. Ta se pravila moraju jednako primjenjivati na sve sudionike.

11. Naručitelji mogu pozvati ograničen broj kandidata da podnesu ponude, uz uvjet:

- (a) da se to učini na transparentan i nediskriminirajući način; i
- (b) da se odabir temelji isključivo na objektivnim čimbenicima, kao što su na primjer iskustvo podnositelja u predmetnom sektoru, veličina njihovih poduzeća i poslovna infrastruktura ili njihove tehničke i stručne sposobnosti.

Pri pozivanju ograničenog broja podnositelja da dostave ponude trebalo bi uzeti u obzir potrebu osiguravanja primjerenoga tržišnog natjecanja.

12. Naručitelji mogu primijeniti pregovaračke postupke samo u precizno utvrđenim iznimnim slučajevima ako primjena tog postupka ne narušava tržišno natjecanje.

13. Naručitelji mogu primijeniti sustave kvalifikacija samo pod uvjetom da je popis kvalificiranih subjekata sastavljen u okviru dostatno oglašenog, transparentnog i otvorenog postupka. Ugovori unutar područja primjene takvog sustava isto se tako dodjeljuju na nediskriminirajućoj osnovi.

14. Na temelju natječajnih kriterija i postupovnih pravila koja su utvrđena i priopćena unaprijed, stranke osiguravaju transparentan način dodjele ugovora podnositelju koji je podnio gospodarski najpovoljniju ponudu ili ponudu s najnižom cijenom. Konačna odluka priopćuje se svim podnositeljima bez nepotrebnog odgađanja. Na zahtjev neuspješnog podnositelja treba mu se dostaviti obrazloženje koje je dovoljno detaljno da omogućuje preispitivanje odluke.

Sudska zaštita

15. Stranke osiguravaju da svaka osoba koja ima ili je imala interes za dobivanje određenog ugovora i kojoj je nanesena šteta ili joj prijeti nanošenje štete zbog navodne povrede ima pravo na djelotvornu i nepristranu sudsku zaštitu od svih odluka naručitelja koje su povezane s dodjelom tog ugovora. Odluke donesene tijekom i na kraju takvog postupka preispitivanja objavljuju se na način koji je dostatan za obavješćivanje svih zainteresiranih gospodarskih subjekata.

ČLANAK 145.

Planiranje postupnog približavanja

1. Prije nego što započne postupno približavanje Gruzija Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, podnosi sveobuhvatan hodogram provedbe ovog poglavlja u kojem su sadržani vremenski rasporedi i ciljevi prema pojedinim fazama te kojima bi trebale biti obuhvaćene sve reforme u smislu približavanja pravnoj stečevini Unije i jačanja sposobnosti institucija. Taj hodogram usklađuje se s fazama i vremenskim rasporedima utvrđenima Prilogom XVI.B ovom Sporazumu.
2. Nakon što Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu donese pozitivno mišljenje, taj se hodogram smatra referentnim dokumentom za provedbu ovog poglavlja. Unija ulaže najveće napore u pomaganju Gruziji pri provedbi hodograma.

ČLANAK 146.

Postupno približavanje

1. Gruzija osigurava da se njezino zakonodavstvo o javnoj nabavi postupno uskladi s pravnom stečevinom Unije u području javne nabave.
2. Približavanje pravnoj stečevini Unije provodi se u uzastopnim fazama kako je utvrđeno rasporedom u Prilogu XVI.B ovom Sporazumu te dalje navedeno u prilogima XVI.C do XVI.F, XVI.H, XVI.I i XVI.K ovom Sporazumu. U prilogima XVI.G i XVI.J ovom Sporazumu utvrđeni su neobvezni elementi koji se ne moraju uskladiti, dok su u prilogima XVI.L do XVI.O ovom Sporazumu utvrđeni elementi pravne stečevine Unije koji nisu obuhvaćeni približavanjem. Tijekom tog postupka u obzir se uzimaju odgovarajuća sudska praksa Suda Europske unije i provedbene mjere koje je donijela Europska komisija te, u slučaju potrebe, sve izmjene pravne stečevine Unije koje se u međuvremenu dogode. Provedbu svake faze ocjenjuje Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, a ona se nakon pozitivne ocjene Odbora povezuje s uzajamnim odobravanjem pristupa tržištu kako je utvrđeno Prilogom XVI.B ovom Sporazumu. Europska komisija bez nepotrebnog odlaganja obavješćuje Gruziju o svim izmjenama pravne stečevine Unije. U svrhu provedbe tih izmjena Komisija, na zahtjev, pruža odgovarajuće savjete i tehničku pomoć.

3. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu pristupa ocjeni sljedeće faze tek nakon što su poduzete i odobrene mjere za provedbu prethodne faze u skladu s načinima utvrđenima stavkom 2.

4. Stranke osiguravaju da se oni aspekti i područja javne nabave koji nisu obuhvaćeni ovim člankom usklade s načelima transparentnosti, nediskriminacije i jednakog postupanja kako je utvrđeno člankom 144. ovog Sporazuma.

ČLANAK 147.

Pristup tržištu

1. Stranke su suglasne da se djelotvorno i uzajamno otvaranje njihovih tržišta provede postupno i istodobno. Razmjer uzajamno odobrenog pristupa tržištu tijekom postupka približavanja povezan je s napretkom ostvarenim u tom postupku kako je utvrđeno Prilogom XVI.B ovom Sporazumu.

2. Odluka o prelasku na sljedeću fazu otvaranja tržišta donosi se na temelju ocjene usklađenosti donesenog zakonodavstva s pravnom stečevinom Unije i njegove praktične primjene. Tu ocjenu redovito provodi Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.
3. U mjeri u kojoj stranka, u skladu s Prilogom XVI.B ovom Sporazumu, otvori tržište javne nabave drugoj stranci:
- (a) Unija odobrava trgovačkim društvima Gruzije pristup postupcima dodjele ugovora, neovisno o tome imaju li poslovni nastan u Uniji ili ne, na temelju propisa Unije o javnoj nabavi, uz tretman koji nije nepovoljniji od onoga koji je odobren trgovačkim društvima Unije;
 - (b) Gruzija odobrava trgovačkim društvima Unije pristup postupcima dodjele ugovora, neovisno o tome imaju li poslovni nastan u Gruziji ili ne, na temelju nacionalnih propisa o javnoj nabavi, uz tretman koji nije nepovoljniji od onoga koji je odobren gruzijskim trgovačkim društvima.
4. Nakon što se provede posljednja faza u postupku približavanja, stranke ispituju mogućnost uzajamnog odobravanja pristupa tržištu javnih nabava i ispod vrijednosnih pragova utvrđenih Prilogom XVI.A ovom Sporazumu.

5. Finska zadržava svoje stajalište u pogledu Ålandskih otoka.

ČLANAK 148.

Obavješćivanje

1. Stranke osiguravaju dobru obaviještenost naručitelja i gospodarskih subjekata o postupcima javne nabave, uključujući i objavom svojeg relevantnog zakonodavstva i upravnih odluka.
2. Stranke osiguravaju djelotvorno širenje informacija o mogućnostima nadmetanja.

ČLANAK 149.

Suradnja

1. Stranke jačaju suradnju razmjenom iskustava i informacija u vezi s njihovom najboljom praksom i regulatornim okvirima.

2. Unija olakšava provedbu ovog poglavlja, što prema potrebi uključuje i pružanje tehničke pomoći. U skladu s odredbama o financijskoj suradnji iz glave VII. (Financijska pomoć, uključujući odredbe o sprečavanju prijevara i nadzoru) ovog Sporazuma, pojedinačne odluke o financijskoj pomoći donose se u okviru relevantnih mehanizama i instrumenata za financiranje Unije.
3. Okvirni popis područja za suradnju uvršten je u Prilog XVI.P ovom Sporazumu.

POGLAVLJE 9.

PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ODJELJAK 1.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 150.

Ciljevi

Ciljevi su ovog poglavlja:

- (a) olakšati proizvodnju i komercijalizaciju inovativnih i kreativnih proizvoda između stranaka; i
- (b) postići odgovarajuću i djelotvornu razinu zaštite i izvršavanja prava intelektualnog vlasništva.

ČLANAK 151.

Narav i područje primjene obveza

1. Stranke osiguravaju odgovarajuću i djelotvornu provedbu međunarodnih ugovora u području intelektualnog vlasništva čije su stranke, uključujući Sporazum WTO-a o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva („Sporazum o TRIPS-u”). Odredbama ovog poglavlja dopunjuju se i dodatno preciziraju prava i obveze među strankama u okviru Sporazuma o TRIPS-u i drugih međunarodnih ugovora u području intelektualnog vlasništva.
2. Za potrebe ovog Sporazuma izraz „intelektualno vlasništvo” odnosi se najmanje na sve kategorije intelektualnog vlasništva obuhvaćene člancima 153. do 189. ovog Sporazuma.

3. Zaštita intelektualnog vlasništva uključuje zaštitu od nepoštenoga tržišnog natjecanja iz članka 10.a Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva iz 1967. (Pariška konvencija).

ČLANAK 152.

Iscrpljenje

Stranke osiguravaju režim za domaće ili regionalno iscrpljenje prava intelektualnog vlasništva.

ODJELJAK 2.

NORME KOJE SE ODNOSU NA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

PODODJELJAK 1.

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

ČLANAK 153.

Odobrena zaštita

Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost:

- (a) pravima i obvezama iz Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela (Bernska konvencija);

- (b) Međunarodnoj rimskoj konvenciji za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju iz 1961.;
- (c) Sporazumu o TRIPS-u;
- (d) Ugovoru o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO); i
- (e) Ugovoru o izvedbama i fonogramima WIPO-a.

ČLANAK 154.

Autori

Stranke autorima osiguravaju isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog reproduciranja njihovih djela bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;

- (b) svakog oblika javne distribucije izvornika njihovih djela ili njegovih umnoženih primjeraka prodajom ili na drugi način;
- (c) svakog priopćavanja njihovih djela javnosti, žično ili bežično, uključujući stavljanje njihovih djela na raspolaganje javnosti na takav način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere.

ČLANAK 155.

Izvođači

Stranke izvođačima osiguravaju isključivo pravo:

- (a) odobravanja ili zabrane snimanja¹ njihovih izvedbi;
- (b) odobravanja ili zabrane izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog reproduciranja snimki njihovih izvedbi bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;

¹ Za potrebe ovog poglavlja „snimanje” znači bilježenje zvukova i slika ili njihovih prikaza, koje omogućuje njihovo doživljavanje, reproduciranje ili priopćavanje s pomoću uređaja.

- (c) stavljanje snimki njihovih izvedbi na raspolaganje javnosti, prodajom ili na drugi način;
- (d) odobravanja ili zabrane stavljanja snimki njihovih izvedbi na raspolaganje javnosti, žično ili bežično, na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere;
- (e) odobravanja ili zabrane bežičnoga radiodifuzijskog emitiranja i komunikacije prema javnosti njihovih izvedbi, osim ako je izvedba sama već takva izvedba ili je nastala prema snimci.

ČLANAK 156.

Proizvođači fonograma

Stranke osiguravaju proizvođačima fonograma isključivo pravo:

- (a) odobravanja ili zabrane izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog reproduciranja njihovih fonograma bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;

- (b) stavljanje njihovih fonograma na raspolaganje javnosti, prodajom ili na drugi način, uključujući njihove umnožene primjerke;
- (d) odobravanja ili zabrane stavljanja njihovih fonograma na raspolaganje javnosti, žično ili bežično, na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere.

ČLANAK 157.

Organizacije za radiodifuziju

Stranke organizacijama za radiodifuziju osiguravaju isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) snimanja vlastitih programa;
- (b) reproduciranja snimki vlastitih programa;
- (c) stavljanje snimki vlastitih programa na raspolaganje javnosti, žično ili bežično; i

- (d) ponovnog bežičnog radiodifuzijskog emitiranja svojih programa i priopćavanja svojih programa javnosti ako se to priopćavanje odvija na javno dostupnim mjestima uz plaćanje ulaznice.

ČLANAK 158.

Radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti

1. Stranke osiguravaju pravo kojim će se osigurati da korisnik plaća jedinstvenu primjerenu naknadu ako se fonogram, izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takva fonograma koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti te raspodjelu takve naknade između relevantnih izvođača i proizvođača fonograma.
2. U nedostatku sporazuma između izvođača i proizvođača fonograma stranke mogu utvrditi uvjete pod kojima oni dijele tu naknadu.

ČLANAK 159.

Rok trajanja zaštite

1. Prava autora književnog ili umjetničkog djela u smislu članka 2. Bernske konvencije traju za života autora i 70 godina nakon njegove smrti, bez obzira na datum na koji je djelo zakonito stavljeno na raspolaganje javnosti.
2. Trajanje zaštite glazbene kompozicije s riječima istječe 70 godina nakon smrti posljednje od sljedećih živućih osoba, bez obzira na to jesu li te osobe određene kao suautori ili nisu: autora stihova i skladatelja glazbene kompozicije pod uvjetom da su oba doprinosa posebno stvorena za predmetnu glazbenu kompoziciju s riječima.
3. Prava izvođača istječu najranije 50 godina nakon datuma izvedbe. Međutim:
 - (a) ako je snimka izvedbe, osim fonograma, zakonito objavljena ili zakonito priopćena javnosti tijekom tog razdoblja, prava istječu najranije 50 godina nakon datuma prve takve objave ili prvog takvog priopćavanja javnosti, ovisno o tome što je bilo ranije;

- (b) ako je snimka izvedbe u fonogramu zakonito objavljena ili zakonito priopćena javnosti tijekom tog razdoblja, prava istječu 70 godina nakon datuma prve takve objave ili prvog takvog priopćavanja javnosti, ovisno o tome što je bilo ranije.

4. Prava proizvođača fonograma istječu najranije 50 godina nakon izrade snimke fonograma. Međutim:

- (a) ako je fonogram zakonito objavljen tijekom tog razdoblja, ta prava istječu najranije 70 godina nakon datuma prve zakonite objave. Ako fonogram nije zakonito objavljen tijekom razdoblja iz prve rečenice i ako je tijekom tog razdoblja zakonito priopćen javnosti, navedena prava istječu najranije 70 godina nakon datuma prvog zakonitog priopćavanja javnosti;
- (b) ako 50 godina nakon zakonite objave ili priopćavanja javnosti fonograma proizvođač fonograma ne ponudi umnožene primjerke fonograma na prodaju u dovoljnoj količini ili ga ne stavi na raspolaganje javnosti, izvođač može raskinuti ugovor kojim je prenio ili dodijelio svoja prava na snimke svoje izvedbe proizvođaču fonograma.

5. Prava organizacija za radiodifuziju istječu najranije 50 godina nakon prvog emitiranja programa, neovisno o tome emitira li se taj program žično ili bežično, uključujući i kabelom ili satelitom.
6. Rokovi određeni ovim člankom računaju se od prvog dana siječnja godine koja slijedi godinu u kojoj se dogodio događaj koji je doveo do njihova nastanka.

ČLANAK 160.

Zaštita tehnoloških mjera

1. Stranke osiguravaju odgovarajuću pravnu zaštitu protiv izbjegavanja djelotvornih tehnoloških mjera od strane osobe koja izbjegavanje mjera provodi svjesno, ili uz opravdane razloge, kako bi ostvarila taj cilj.

2. Stranke osiguravaju odgovarajuću pravnu zaštitu protiv proizvodnje, uvoza, distribucije, prodaje, iznajmljivanja, oglašavanja u svrhu prodaje ili iznajmljivanja, ili posjedovanja uređaja, proizvoda ili komponenata u komercijalne svrhe, ili pružanja usluga koje:

- (a) se promiču, oglašavaju ili prodaju na tržištu u cilju izbjegavanja djelotvornih tehnoloških mjera;
- (b) osim izbjegavanja djelotvornih tehnoloških mjera imaju samo ograničenu komercijalnu svrhu ili uporabu; ili
- (c) su ponajprije osmišljene, proizvedene, prilagođene ili se izvode u cilju omogućivanja ili olakšavanja izbjegavanja djelotvornih tehnoloških mjera.

3. Za potrebe ovog Sporazuma izraz „tehnološke mjere” znači svaka tehnologija, uređaj ili komponenta koja je, u uobičajenom okviru njezina rada, osmišljena za sprečavanje ili ograničavanje radnji, u vezi s djelima ili drugim sadržajem, koje nije odobrio nositelj autorskog prava ili autorskom pravu srodnog prava predviđenog domaćim pravom. Tehnološke mjere smatraju se „djelotvornima” ako nositelji prava nadziru uporabu djela ili drugog zaštićenog sadržaja primjenom postupka nadzora pristupa ili postupka zaštite, poput kodiranja, premetanja ili druge transformacije djela ili drugog sadržaja ili primjenom mehanizma nadzora umnožavanja kojima se postiže cilj zaštite.

ČLANAK 161.

Zaštita informacija o upravljanju pravima

1. Stranke osiguravaju odgovarajuću pravnu zaštitu od svake osobe koja svjesno i neovlašteno obavlja jednu od sljedećih radnji:

- (a) uklanjanje ili izmjenu elektroničkih informacija o upravljanju pravima; ili
- (b) distribuciju, uvoz za distribuciju, radiodifuzijsko emitiranje, priopćavanje javnosti i stavljanje na raspolaganje javnosti djela ili drugog sadržaja zaštićenog prema ovom Sporazumu s kojeg su neovlašteno uklonjene ili izmijenjene elektroničke informacije o upravljanju pravima;

ako je ta osoba svjesna ili ima opravdane razloge biti svjesna da takvim djelovanjem potiče, omogućuje, olakšava ili prikriva povredu autorskog prava ili autorskom pravu srodnog prava predviđenog domaćim pravom.

2. Za potrebe ovog poglavlja izraz „informacije o upravljanju pravima” znači sve informacije koje je pružio nositelj prava i koje pobliže označavaju djelo ili drugi sadržaj koji je predmet zaštite u okviru ovog poglavlja, autora ili bilo kojeg drugog nositelja prava, ili informacije o uvjetima korištenja djela ili drugog sadržaja te svi brojevi ili kodovi koji predstavljaju takve informacije. Stavak 1. primjenjuje se ako je bilo koja od navedenih informacija povezana s umnoženim primjerkom djela ili se pojavljuje u vezi s priopćavanjem djela javnosti ili drugog sadržaja koji je predmet zaštite u okviru ovog poglavlja.

ČLANAK 162.

Iznimke i ograničenja

1. U skladu s konvencijama i međunarodnim ugovorima čije su stranke, stranke mogu propisati iznimke od i ograničenja prava utvrđenih člancima 154. do 159. ovog Sporazuma samo u određenim posebnim slučajevima u kojima se ne ometa uobičajeno korištenje zaštićenog sadržaja i u kojima se neopravdano ne nanosi šteta zakonitim interesima nositelja prava.

2. Stranke osiguravaju da privremene radnje reproduciranja iz članaka 155. do 158. ovog Sporazuma, koje su prolazne ili popratne i koje čine sastavni i bitan dio tehnološkog postupka i čija je jedina svrha omogućiti:

- (a) prijenos u mreži između trećih strana putem posrednika; ili
- (b) zakonitu upotrebu djela ili drugog zaštićenog sadržaja, a koje nemaju samostalan gospodarski značaj, budu izuzete iz prava reproduciranja predviđenog člancima 155. do 158. ovog Sporazuma.

ČLANAK 163.

Pravo slijeđenja umjetnika u pogledu umjetničkih djela

1. Stranke u korist autora izvornoga umjetničkog djela predviđaju pravo slijeđenja, koje se definira kao neotuđivo pravo, kojeg se nije moguće odreći, čak ni unaprijed, na udio u prodajnoj cijeni ostvarenoj svakom preprodajom tog djela koja uslijedi nakon što ga autor proda prvi put.

2. Pravo iz stavka 1. primjenjuje se na sve radnje preprodaje u koje su kao prodavatelji, kupci ili posrednici uključene osobe koje se profesionalno bave trgovinom umjetninama, na primjer javne dražbe, umjetničke galerije i, općenito, svi trgovci umjetninama.
3. Stranke mogu predvidjeti da se pravo iz stavka 1. ne primjenjuje na radnje preprodaje ako je prodavatelj stekao djelo izravno od autora u razdoblju kraćem od tri godine prije te preprodaje i ako prodajna cijena nije veća od određenog minimalnog iznosa.
4. Autorov udio u prodajnoj cijeni plaća prodavatelj. Stranke mogu propisati da je fizička ili pravna osoba iz stavka 2., koja nije prodavatelj, samostalno ili solidarno s prodavateljem odgovorna za plaćanje autorova udjela u prodajnoj cijeni.
5. Osigurana zaštita može se zahtijevati u mjeri koju dopušta stranka u kojoj se zahtijeva zaštita. Postupak naplate i iznosi utvrđuju se u skladu s domaćim pravom.

ČLANAK 164.

Suradnja u području kolektivnog upravljanja pravima

Stranke nastoje promicati dijalog i suradnju između svojih društava za kolektivno upravljanje za potrebe promicanja dostupnosti djela i drugih zaštićenih sadržaja i prijenos autorova udjela za uporabu djela ili drugih zaštićenih sadržaja.

PODODJELJAK 2.

ŽIGOVI

ČLANAK 165.

Međunarodni sporazumi

Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost:

- (a) Protokolu koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova; i
- (b) Nicanskom sporazumu o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga radi registracije žigova.

ČLANAK 166.

Postupak registracije

1. Stranke osiguravaju sustav registracije žigova u kojem se svaka konačna negativna odluka koju donese upravno tijelo nadležno za žigove priopćuje podnositelju zahtjeva u pisanom obliku te je se obrazložava na odgovarajući način.
2. Stranke osiguravaju mogućnost ulaganja prigovora protiv zahtjeva za registraciju žiga. Postupci povodom prigovora su kontradiktorni.
3. Stranke osiguravaju javno raspoložive elektroničke baze podataka o zahtjevima i registracijama žigova.

ČLANAK 167.

Dobro poznati žigovi

Za potrebe provedbe članka 6.a Pariške konvencije i članka 16. stavaka 2. i 3. Sporazuma o TRIPS-u o zaštiti dobro poznatih žigova stranke mogu uzeti u obzir Zajedničku preporuku o zaštiti dobro poznatih žigova koju je donijela Skupština Pariške unije za zaštitu industrijskog vlasništva i Opća skupština Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) na 34. seriji zasjedanja skupština država članica WIPO-a (rujan 1999.).

ČLANAK 168.

Iznimke od prava koja proizlaze iz žiga

Stranke osiguravaju ograničene iznimke od prava koja proizlaze iz žiga, poput pravednog korištenja opisnih izraza, zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kako je predviđeno člankom 176. ili drugim ograničenim iznimkama kojima se u obzir uzimaju zakoniti interesi vlasnika žiga i trećih strana.

PODODJELJAK 3.

OZNAKE ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA

ČLANAK 169.

Područje primjene

1. Ovaj se pododjeljak primjenjuje na priznavanje i zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla koje potječu iz državnih područja stranaka.
2. Da bi oznaka zemljopisnog podrijetla stranke bila pod zaštitom druge stranke, ista obuhvaća proizvode unutar područja primjene zakonodavstva te stranke iz članka 170. ovog Sporazuma.

ČLANAK 170.

Utvrđene oznake zemljopisnog podrijetla

1. Nakon što je ispitala Zakon Gruzije o oznakama podrijetla i oznakama zemljopisnog podrijetla robe donesen 22. kolovoza 1999., Unija zaključuje da je taj zakon u skladu s elementima utvrđenima u Prilogu XVII.A ovom Sporazumu.

2. Nakon što je ispitala Uredbu Vijeća (EEZ) br. 1601/91 od 10. lipnja 1991. o utvrđivanju općih pravila o određivanju, opisivanju i prezentiranju aromatiziranih vina, aromatiziranih pića na bazi vina i aromatiziranih koktela na bazi vina, Uredbu Vijeća (EZ) br. 510/2006 od 20. ožujka 2006. o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda s njezinim provedbenim pravilima za registraciju, kontrolu i zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Europskoj uniji, dio II. glavu II. poglavlje I. odjeljak I. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 od 22. listopada 2007. o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i o posebnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Uredba o jedinstvenom ZOT-u) i Uredbu (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2008. o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označavanju i zaštiti zemljopisnih oznaka jakih alkoholnih pića, Gruzija zaključuje da su ti zakoni, pravila i postupci u skladu s elementima utvrđenima u Prilogu XVII.A ovom Sporazumu.

3. Nakon što je završila postupak prigovora u skladu s kriterijima određenima u Prilogu XVII.B ovom Sporazumu i nakon što je ispitala sažetak specifikacija poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koje odgovaraju oznakama zemljopisnog podrijetla Unije koje su navedene u Prilogu XVII.C ovom Sporazumu te oznake zemljopisnog podrijetla vina, aromatiziranih vina i jakih alkoholnih pića koje su navedene u Prilogu XVII.D ovom Sporazumu, a koje je Unija registrirala u skladu sa zakonodavstvom iz stavka 2. ovog članka, Gruzija zaštićuje te oznake zemljopisnog podrijetla u skladu s razinom zaštite utvrđenom ovim pododjeljkom.

4. Nakon što je završila postupak prigovora u skladu s kriterijima određenima u Prilogu XVII.B ovom Sporazumu i nakon što je ispitala sažetak specifikacija poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koje odgovaraju oznakama zemljopisnog podrijetla Gruzije koje su navedene u Prilogu XVII.C ovom Sporazumu te oznake zemljopisnog podrijetla vina, aromatiziranih vina i jakih alkoholnih pića koje su navedene u Prilogu XVII.D ovom Sporazumu, a koje je Gruzija registrirala u skladu sa zakonodavstvom iz stavka 1. ovog članka, Unija zaštićuje te oznake zemljopisnog podrijetla u skladu s razinom zaštite utvrđenom ovim pododjeljkom.

5. Odluke Zajedničkog odbora uspostavljenog člankom 11. Sporazuma između Europske unije i Gruzije o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u vezi s izmjenom priloga III. i IV. tom Sporazumu, koje su donesene prije stupanja ovog Sporazuma na snagu, smatraju se odlukama Pododbora za oznake zemljopisnog podrijetla, a oznake zemljopisnog podrijetla dodane u priloge III. i IV. tom Sporazumu smatraju se dijelom priloga XVII.C i XVII.D ovom Sporazumu. Prema tome, stranke zaštićuju te oznake zemljopisnog podrijetla kao utvrđene oznake zemljopisnog podrijetla u okviru ovog Sporazuma.

ČLANAK 171.

Dodavanje novih oznaka zemljopisnog podrijetla

1. Stranke su suglasne oko mogućnosti da se u skladu s postupkom utvrđenim člankom 179. stavkom 3. ovog Sporazuma, nakon završetka postupka prigovora i ispitivanja sažetka specifikacija iz članka 170. stavaka 3. i 4. ovog Sporazuma, u Priloge XVII.C i XVII.D ovom Sporazumu, na zadovoljstvo obiju stranaka, dodaju nove oznake zemljopisnog podrijetla koje treba zaštititi.

2. Stranka nije dužna kao oznaku zemljopisnog podrijetla zaštititi ime koje je u koliziji s nazivom neke biljne sorte ili životinjske pasmine te je stoga pogodno da potrošača dovede u zabludu o pravom podrijetlu proizvoda.

ČLANAK 172.

Područje primjene zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla

1. Oznake zemljopisnog podrijetla koje su navedene u prilogima XVII.C i XVII.D ovom Sporazumu, uključujući one dodane na temelju članka 171. ovog Sporazuma, zaštićuju se od:

(a) svake izravne ili neizravne uporabe zaštićenog imena:

- i. za usporedive proizvode koji nisu u skladu sa specifikacijama proizvoda zaštićenog imena; ili
- ii. kojom se iskorištava ugled oznake zemljopisnog podrijetla;

- (b) svake zloupotrebe, oponašanja ili podsjećanja¹, čak i ako je označeno pravo podrijetlo proizvoda, ili ako je naziv proizvoda preveden ili ako mu je dodan izraz poput „stil”, „tip”, „metoda”, „kako se proizvodi u”, „imitacija”, „aroma”, „kao” ili slično;
- (c) svake druge lažne oznake ili oznaka koja dovodi u zabludu u pogledu podrijetla, izvora, prirode ili bitnih svojstava proizvoda na unutarnjoj ili vanjskoj ambalaži, na promidžbenim materijalima, dokumentima koji se odnose na predmetni proizvod ili pakiranja proizvoda u ambalažu koja može stvoriti pogrešnu predodžbu o njegovu izvoru; i
- (d) svake druge prakse koja može potrošača dovesti u zabludu u pogledu pravog podrijetla proizvoda.

2. Ako su oznake zemljopisnog podrijetla u cijelosti ili djelomično homonimi, zaštita se odobrava svakoj oznaci pod uvjetom da se rabi u dobroj vjeri i uz odgovarajuće uzimanje u obzir lokalne i tradicionalne uporabe te stvarnog rizika od stvaranja zabune. Ne dovodeći u pitanje članak 23. Sporazuma o TRIPS-u, stranke zajedno utvrđuju praktične uvjete uporabe u okviru kojih će razlikovati homonimne oznake zemljopisnog podrijetla, uzimajući u obzir potrebu da se osigura ravnopravan tretman predmetnih proizvođača te da se potrošači ne dovode u zabludu. Neće se registrirati homonimi koji potrošača dovode u zabludu o tome da proizvodi dolaze s nekog drugog područja, čak i ako je to ime točno s obzirom na stvarno područje, regiju ili mjesto podrijetla predmetnog proizvoda.

¹ Izraz „podsjećanje” osobito znači uporaba, na bilo koji način, proizvoda pod tarifnim brojem 20.09 Harmoniziranog sustava (HS), iako samo ako su navedeni kao vina pod tarifnim brojem 22.04, aromatizirana vina pod tarifnim brojem 22.05 i jaka alkoholna pića pod tarifnim brojem 22.08 navedenog sustava.

3. Kada stranka, u kontekstu pregovora s trećom zemljom, predloži zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla te treće zemlje, a to je ime homonim oznake zemljopisnog podrijetla druge stranke, potomja se o tome obavješćuje i daje joj se mogućnost očitovanja prije nego što se ime zaštiti.
4. Ništa u ovom pododjeljku ne obvezuje stranku da zaštiti oznaku zemljopisnog podrijetla druge stranke koja nije zaštićena ili je prestala biti zaštićena u svojoj zemlji podrijetla. Stranke se međusobno obavješćuju o prestanku zaštite oznake zemljopisnog podrijetla u svojim zemljama podrijetla.

ČLANAK 173.

Zaštita prijepisa oznaka zemljopisnog podrijetla

1. Oznake zemljopisnog podrijetla zaštićene u skladu s ovim pododjeljkom napisane gruzijskim pismom i drugim nelatiničnim pismima koja se službeno upotrebljavaju u državama članicama zaštićuju se zajedno s njihovim prijepisom na latiničnom pismu. Taj se prijepis može upotrebljavati i za potrebe označavanja predmetnih proizvoda.
2. Slično tome, oznake zemljopisnog podrijetla zaštićene u skladu s ovim pododjeljkom na latiničnom pismu zaštićuju se zajedno s njihovim prijepisom na gruzijskom pismu i nelatiničnim pismima koja se službeno upotrebljavaju u državama članicama. Taj se prijepis može upotrebljavati i za potrebe označavanja predmetnih proizvoda.

ČLANAK 174.

Pravo uporabe oznakâ zemljopisnog podrijetla

1. Naziv zaštićen na temelju ovog pododjeljka može koristiti bilo koji gospodarski subjekt koji stavlja na tržište poljoprivredne i prehrambene proizvode, vina, aromatizirana vina ili jaka alkoholna pića koja su u skladu s odgovarajućom specifikacijom.
2. Čim se oznaka zemljopisnog podrijetla zaštiti prema ovom pododjeljku, uporaba tog zaštićenog imena ne podliježe ni registraciji korisnikâ ni dodatnim troškovima.

ČLANAK 175.

Izvršavanje zaštite

Stranke provode zaštitu predviđenu člancima 170. do 174. ovog Sporazuma odgovarajućim administrativnim djelovanjem njihovih javnih tijela. Stranke izvršavaju takvu zaštitu i na zahtjev zainteresirane stranke.

ČLANAK 176.

Odnos sa žigovima

1. Stranke odbijaju registraciju žiga ili proglašavaju žig ništavim, *ex officio* ili na zahtjev zainteresirane stranke u skladu sa zakonodavstvom svake stranke, u situaciji koja odgovara bilo kojoj situaciji iz članka 172. stavka 1. ovog Sporazuma u vezi sa zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla za istovrsne proizvode pod uvjetom da je zahtjev za registraciju žiga podnesen nakon datuma zahtjeva za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla na predmetnom državnom području.
2. Za oznake zemljopisnog podrijetla iz članka 170. ovog Sporazuma kao datum zahtjeva za zaštitu uzima se 1. travnja 2012.
3. Za oznake zemljopisnog podrijetla iz članka 171. ovog Sporazuma kao datum zahtjeva za zaštitu uzima se datum na koji je drugoj stranci proslijeđen zahtjev za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla.

4. Stranke nemaju obvezu zaštititi oznaku zemljopisnog podrijetla ako zaštita, zbog ugleda ili dobre poznatosti konkretnog žiga, može potrošače dovesti u zabludu u pogledu stvarnog identiteta proizvoda.

5. Ne dovodeći u pitanje stavak 4., stranke zaštićuju oznake zemljopisnog podrijetla i u slučaju postojanja ranijeg žiga. Raniji žig znači žig čija uporaba odgovara nekoj od situacija iz članka 172. stavka 1. ovog Sporazuma i koji je, ako je ta mogućnost predviđena predmetnim zakonodavstvom, bio prijavljen za registraciju, registriran ili utvrđen uporabom na državnom području jedne od stranaka prije datuma kada je druga stranka podnijela zahtjev za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla prema ovom pododjeljku. Takav žig može se nastaviti rabiti i produljivati neovisno o zaštiti oznake zemljopisnog podrijetla pod uvjetom da u zakonodavstvu stranaka u području žigova ne postoje osnove za proglašavanje žiga ništavim ili njegov opoziv.

ČLANAK 177.

Opća pravila

1. Ovaj pododjeljak primjenjuje se ne dovodeći u pitanje prava i obveze stranaka iz Sporazuma o WTO-u.
2. Uvoz, izvoz i stavljanje na tržište proizvoda iz članaka 170. i 171. ovog Sporazuma provodi se u skladu sa zakonima i propisima koji se primjenjuju na državnom području stranke uvoznice.
3. Sva pitanja koja proizlaze iz tehničkih specifikacija registriranih imena rješava Odbor uspostavljen na temelju članka 179. ovog Sporazuma.
4. Oznake zemljopisnog podrijetla zaštićene prema ovom pododjeljku može poništiti samo stranka iz koje proizvod potječe.
5. Specifikacijom proizvoda iz ovog pododjeljka smatra se ona specifikacija, uključujući sve njezine odobrene izmjene, koju su odobrila tijela stranke na čijem je državnom području podrijetlo proizvoda.

ČLANAK 178.

Suradnja i transparentnost

1. Stranke održavaju kontakt, izravno ili preko Pododbora za oznake zemljopisnog podrijetla uspostavljenog na temelju članka 179. ovog Sporazuma, u vezi sa svim pitanjima koja se odnose na provedbu i funkcioniranje ovog pododjeljka. Stranka posebno može zahtijevati od druge stranke informacije u vezi sa specifikacijama proizvoda i njihovim izmjenama te kontaktnim točkama za odredbe o nadzoru.
2. Svaka stranka može objaviti specifikacije ili njihov sažetak i kontaktne točke za odredbe o nadzoru u vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla druge stranke koje su zaštićene na temelju ovog članka.

ČLANAK 179.

Pododbor za oznake zemljopisnog podrijetla

1. Ovime se uspostavlja Pododbor za oznake zemljopisnog podrijetla. Sastoji se od predstavnika Unije i Gruzije i ima svrhu pratiti razvoj ovog pododjeljka te jačati njihovu suradnju u vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla i dijalog o njima. On podnosi izvješća Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu utvrđenom člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.
2. Pododbor za oznake zemljopisnog podrijetla odluke donosi konsenzusom. Pododbor utvrđuje svoj poslovnik. Pododbor se sastaje na zahtjev jedne od stranaka, izmjenično u EU-u i Gruziji, u vrijeme i na mjestu te na način (koji može uključivati sastanak putem videokonferencije) koje stranke zajednički utvrđuju, najkasnije 90 dana od zahtjeva.

3. Pododbor za oznake zemljopisnog podrijetla nadzire i pravilno funkcioniranje ovog pododjeljka i može uzeti u razmatranje svako pitanje koje se odnosi na njegovu provedbu i rad. Pododbor je posebno nadležan za:

- (a) izmjenu članka 170. stavaka 1. i 2. ovog Sporazuma u pogledu upućivanja na pravne propise koji se primjenjuju u strankama;
- (b) promjene u prilogima XVII.C i XVII.D ovom Sporazumu u pogledu oznaka zemljopisnog podrijetla;
- (c) razmjenu informacija o razvoju zakonodavstva i politike u području oznaka zemljopisnog podrijetla te svim drugim pitanjima od zajedničkog interesa u vezi s oznakama zemljopisnog podrijetla;
- (d) razmjenu informacija o oznakama zemljopisnog podrijetla u svrhu razmatranja njihove zaštite u skladu s ovim pododjeljkom.

PODODJELJAK 4.

DIZAJNI

ČLANAK 180.

Međunarodni sporazumi

Stranke ponovno potvrđuju svoje obveze prema Ženevskom aktu Haškog sporazuma o međunarodnoj registraciji industrijskog dizajna iz 1999.

ČLANAK 181.

Zaštita registriranih dizajna

1. Stranke osiguravaju zaštitu neovisno stvorenih dizajna koji su novi i originalni¹. Ta se zaštita osigurava registracijom kojom se nositelju registriranog dizajna dodjeljuju isključiva prava u skladu s odredbama ovog članka.

¹ Za potrebe ovog članka stranka može smatrati da je dizajn koji ima individualni karakter originalan.

2. Smatra se da je dizajn koji je primijenjen na proizvod ili ugrađen u proizvod koji predstavlja sastavni dio složenog proizvoda, nov i originalan samo:

- (a) ako sastavni dio, nakon što je ugrađen u složeni proizvod, ostaje vidljiv pri uobičajenoj uporabi potonjeg; i
- (b) u mjeri u kojoj ta vidljiva obilježja sastavnog dijela sama po sebi ispunjavaju pretpostavke novosti i originalnosti.

3. Izraz „normalna uporaba” u smislu stavka 2. točke (a) znači uporaba krajnjeg korisnika koja ne uključuje održavanje, servisiranje ili popravak.

4. Nositelj registriranog dizajna ima pravo spriječiti treće strane koje nemaju suglasnost vlasnika barem da proizvode nude za prodaju, prodaju, uvoze, izvoze, skladište ili koriste predmete koji nose ili sadržavaju zaštićeni dizajn, ako su takve radnje poduzete zbog komercijalnih razloga ili nepropisno dovode u pitanje uobičajeno iskorištavanje dizajna ili nisu u skladu s poštenom trgovinskom praksom.

5. Dostupna zaštita traje 25 godina, od datuma podnošenja zahtjeva za registraciju ili od datuma utvrđenog u skladu s Haškim sporazumom o međunarodnoj registraciji industrijskog dizajna, ne dovodeći u pitanje Parišku konvenciju.

ČLANAK 182.

Iznimke i isključenja

1. Stranke mogu odobriti ograničene iznimke u vezi sa zaštitom dizajna pod uvjetom da takve iznimke nisu neopravdano u suprotnosti s uobičajenim iskorištavanjem zaštićenih dizajna i da neopravdano ne dovode u pitanje zakonite interese vlasnika zaštićenog dizajna, uzimajući u obzir zakonite interese trećih strana.
2. Zaštita dizajna ne proširuje se na dizajn koji u biti određuju tehnički ili funkcionalni uvjeti. Pravom dizajna ne štite se obilježja izgleda proizvoda koja je nužno reproducirati u potpuno istom obliku i dimenzijama da bi se proizvod u koji je dizajn ugrađen ili na koji je dizajn primijenjen mogao mehanički spojiti s drugim proizvodom, biti montiran u drugi proizvod ili oko njega ili na njega, kako bi svaki od tih proizvoda mogao obavljati svoju funkciju.

ČLANAK 183.

Odnos prema autorskom pravu

Dizajn je prikladan i za zaštitu prema autorskom pravu stranke od datuma na koji je dizajn stvoren ili utvrđen u bilo kojem obliku. Svaka stranka određuje opseg takve zaštite i uvjete pod kojima se ona pruža, uključujući stupanj zahtijevane originalnosti.

PODODJELJAK 5.

PATENTI

ČLANAK 184.

Međunarodni sporazumi

Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost Ugovoru WIPO-a o suradnji u području patenata.

ČLANAK 185.

Patenti i javno zdravlje

1. Stranke prepoznaju važnost Deklaracije ministarske konferencije WTO-a o Sporazumu o TRIPS-u i javnom zdravlju usvojene 14. studenoga 2001.
2. Stranke poštuju Odluku Opće skupštine WTO-a od 30. kolovoza 2003. o stavku 6. deklaracije iz stavka 1. ovog članka i daju doprinos njezinoj provedbi.

ČLANAK 186.

Svjedodžba o dodatnoj zaštiti

1. Stranke prepoznaju da lijekovi i sredstva za zaštitu bilja zaštićeni patentom na njihovim državnim područjima mogu biti podložni upravnom postupku odobravanja prije stavljanja istih na njihovo tržište. Stranke prepoznaju da razdoblje koje protekne između podnošenja prijave za patent i prvog odobrenja za stavljanje proizvoda na njihovo tržište, kako je u tu svrhu propisano domaćim pravom, može skratiti razdoblje djelotvorne patentne zaštite.

2. Stranke predviđaju daljnje razdoblje zaštite za lijekove ili sredstva za zaštitu bilja koji su zaštićeni patentom i koji su podložni upravnom postupku odobravanja koje je razdoblje jednako razdoblju iz druge rečenice stavka 1., umanjeno za pet godina.
3. Neovisno o stavku 2. trajanje daljnjeg razdoblja zaštite ne smije biti dulje od pet godina.
4. U slučaju lijekova za koje su provedene pedijatrijske studije, a rezultati tih studija izraženi su u informacijama o proizvodu, stranke predviđaju dodatno šestomjesečno produljenje razdoblja zaštite iz stavka 2.

ČLANAK 187.

Zaštita podataka podnesenih za pribavljanje odobrenja za stavljanje u promet lijekova¹

1. Stranke primjenjuju sveobuhvatan sustav radi osiguravanja tajnosti, neotkrivanja i neuporabe podataka dostavljenih u svrhu pribavljanja odobrenja za stavljanje lijeka na tržište.
2. Stranke osiguravaju, u svojem pravu, da sve tražene informacije dostavljene radi dobivanja odobrenja za stavljanje lijeka na tržišta ostaju povjerljive i da se ne otkrivaju trećim stranama te da ostvaruju korist od zaštite od nepoštene komercijalne uporabe.

¹ Ovim se člankom ne dovodi u pitanje Uredba vlade Gruzije br. 188. od 22. listopada 2009. o utvrđivanju popisa zemalja i relevantnih tijela priznatih za pojednostavnjeni režim registracije lijekova u Gruziji. Popis utvrđen prethodnom Uredbom odnosi se na sljedeće zemlje/tijela: EMA-u – Europsku agenciju za lijekove; Australiju, Austriju, Belgiju, Bugarsku, Kanadu, Cipar, Češku Republiku, Dansku, Estoniju, Finsku, Francusku, Njemačku, Grčku, Mađarsku, Island, Irsku, Italiju, Japan, Koreju, Latviju, Litvu, Luksemburg, Maltu, Nizozemsku, Novi Zeland, Norvešku, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku, Sloveniju, Španjolsku, Švedsku, Švicarsku, Ujedinjenu Kraljevinu, SAD.

3. U tu svrhu, u razdoblju od najmanje šest godina od datuma prvog odobrenja u jednoj stranci, stranke ne dopuštaju drugim podnositeljima zahtjeva stavljanje na tržište istog ili sličnog proizvoda na temelju odobrenja za stavljanje na tržište koje je dodijeljeno podnositelju zahtjeva koji je dostavio podatke o ispitivanju ili studije, osim ako je podnositelj zahtjeva koji je dostavio podatke o ispitivanju ili studije dao svoju suglasnost. Tijekom tog razdoblja podatci o ispitivanju ili studije dostavljeni za prvo odobrenje ne upotrebljavaju se u korist kasnijih podnositelja zahtjeva koji namjeravaju pribaviti tržišno odobrenje za lijek, osim uz suglasnost prvog podnositelja zahtjeva.
4. Šestogodišnje razdoblje iz stavka 3. produljuje se na najviše sedam godina ako, tijekom prvih šest godina od dobivanja početnog odobrenja, nositelj dobije odobrenje za jednu ili više novih terapijskih indikacija za koje se smatra da imaju znatnu kliničku korist u usporedbi s postojećim terapijama.
5. Gruzija se obvezuje uskladiti svoje zakonodavstvo u vezi sa zaštitom podataka za lijekove sa zakonodavstvom Unije na datum o kojem će odlučiti Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.

ČLANAK 188.

Zaštita podataka za pribavljanje odobrenja za stavljanje u promet proizvoda za zaštitu bilja

1. Prije nego što odobre stavljanje na tržište proizvoda za zaštitu bilja, stranke utvrđuju zahtjeve u vezi sa sigurnošću i djelotvornošću.
2. Stranke osiguravaju da su podatci koje podnositelj zahtjeva prvi put podnosi radi pribavljanja odobrenja za stavljanje u promet proizvoda za zaštitu bilja zaštićeni od nepoštene komercijalne uporabe i da se ne upotrebljavaju u korist bilo koje druge osobe koja namjerava pridobiti odobrenje za stavljanje u promet, osim ako se dostavi dokaz o izričitoj suglasnosti prvog nositelja.
3. Izvješće o ispitivanju ili studiji koje je prvi put podneseno radi pribavljanja odobrenja za stavljanje u promet ispunjava sljedeće uvjete:
 - (a) mora biti za odobrenje ili izmjenu odobrenja kako bi se dopustila uporaba na ostalim usjevima; i
 - (b) mora biti ovjereno da je usklađeno s načelima dobre laboratorijske prakse ili dobre eksperimentalne prakse.

4. Razdoblje zaštite podataka treba trajati najmanje deset godina počevši od dana prvog odobrenja za stavljanje u promet u predmetnoj stranci.

ČLANAK 189.

Biljne sorte

Stranke moraju zaštititi prava zaštite biljnih sorti u skladu s Međunarodnom konvencijom za zaštitu novih biljnih sorti te surađivati u promicanju i jačanju tih prava.

ODJELJAK 3.

IZVRŠAVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ČLANAK 190.

Opće obveze

1. Stranke ponovno potvrđuju svoje obveze prema Sporazumu o TRIPS-u, a posebno prema njegovu dijelu III. i osiguravaju sljedeće dopunske mjere, postupke i pravna sredstva utvrđene u ovom odjeljku i potrebne za izvršavanje prava intelektualnog vlasništva¹.
2. Te su dodatne mjere, postupci i pravna sredstva poštteni i pravični, nisu nepotrebno složeni ili skupi te za posljedicu imaju nerazumne rokove ili neopravdana kašnjenja.

¹ Za potrebe ovog pododjeljka pojam „prava intelektualnog vlasništva” uključuje barem sljedeća prava: autorsko pravo; prava srodna autorskom pravu; pravo *sui generis* proizvođača baze podataka; pravo stvaratelja topografija za poluvodičke proizvode; prava žiga; prava dizajna; patentna prava, uključujući prava koja proizlaze iz svjedodžaba o dodatnoj zaštiti; oznake zemljopisnog podrijetla; prava iz korisnih modela; prava zaštite biljnih sorti; trgovačka imena ako su ona prema predmetnom domaćem pravu zaštićena kao isključiva prava.

3. Te su dodatne mjere i pravna sredstva učinkoviti, razmjerni i odvrćući te se primjenjuju tako da se izbjegne stvaranje prepreka u zakonitoj trgovini te da se osiguraju zaštitne mjere protiv njihove zlouporabe.

ČLANAK 191.

Ovlašteni podnosioci zahtjeva

Stranke priznaju sljedeće osobe kao osobe koje su ovlaštene zatražiti primjenu mjera, postupaka i pravnih sredstava iz ovog odjeljka i dijela III. Sporazuma o TRIPS-u:

- (a) nositelje prava intelektualnog vlasništva u skladu s odredbama primjenjivog prava;
- (b) sve druge osobe koje su ovlaštene koristiti ta prava, a posebno imatelje licencije, u onoj mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama primjenjivog prava;

- (c) tijela za kolektivno upravljanje pravima intelektualnog vlasništva kojima se redovito priznaje pravo zastupanja nositelja prava intelektualnog vlasništva, u mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama primjenjivog prava;
- (d) strukovna tijela za obranu prava kojima se redovito priznaje pravo zastupanja nositelja prava intelektualnog vlasništva, u mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama primjenjivog prava.

PODODJELJAK 3.1.

IZVRŠAVANJE U OKVIRU GRAĐANSKOG PRAVA

ČLANAK 192.

Mjere osiguranja dokaza

1. Stranke osiguravaju da, čak i prije početka postupka o meritumu, nadležna pravosudna tijela mogu, na zahtjev stranke koja je podnijela razumno raspoložive dokaze koji podupiru zahtjev prema kojem je njezino pravo intelektualnog vlasništva povrijeđeno ili će biti povrijeđeno, naložiti hitne i djelotvorne privremene mjere radi osiguranja relevantnih dokaza u vezi s navodnom povredom, podložno zaštiti povjerljivih informacija.
2. Te mjere mogu uključivati detaljan opis, uz uzimanje uzoraka ili bez njega, ili fizičku zapljenu robe kojom je navodno počinjena povreda te, u odgovarajućim slučajevima, materijala i sredstava upotrijebljenih za proizvodnju i/ili distribuciju te robe i pripadajuće dokumentacije. Te se mjere poduzimaju, ako je potrebno i bez saslušanja druge stranke, posebno ako bi bilo kakva odgoda vjerojatno prouzročila nepopravljivu štetu nositelju prava ili ako postoji očiti rizik uništenja dokaza.

3. Kad se mjere za očuvanje dokaza usvoje bez prethodnog saslušanja druge stranke, zainteresirane stranke obavješćuju se bez odlaganja najkasnije nakon izvršenja mjera.

ČLANAK 193.

Pravo na informacije

1. Stranke osiguravaju da, u kontekstu postupka zbog povrede prava intelektualnog vlasništva te kao odgovor na opravdani i razmjerni zahtjev tužitelja, nadležna pravosudna tijela mogu naložiti da informacije o podrijetlu i distribucijskim mrežama robe ili usluga kojima je počinjena povreda prava intelektualnog vlasništva dostavi počinitelj povrede i/ili bilo koja druga osoba:

- (a) za koju se utvrdi da u komercijalno relevantnom opsegu posjeduje robu kojom se čini povreda;
- (b) za koju se utvrdi da se u komercijalno relevantnom opsegu koristi uslugama kojima se čini povreda;

- (c) za koju se utvrdi da u komercijalno relevantnom opsegu pruža usluge koje se koriste u djelatnostima kojima se čini povreda; ili
- (d) za koju se utvrdi da proizvodi, izrađuje ili distribuira robu kojom se čini povreda ili da pruža usluge, informacijama koje je pružila osoba iz točaka (a), (b) ili (c)

2. Informacije iz stavka 1., prema potrebi, sadržavaju:

- (a) imena ili nazive te adrese proizvođača, izrađivača, distributera, dobavljača i drugih prethodnih posjednika robe ili usluga, kao i trgovaca na veliko i malo kojima su bile namijenjene, i
- (b) informacije o proizvedenim, izrađenim, dostavljenim, primljenim ili naručenim količinama, kao i o cijeni koja je postignuta za predmetnu robu ili usluge.

3. Stavci 1. i 2. primjenjuju se ne dovodeći u pitanje druge zakonske odredbe kojima se:

- (a) nositelju prava dodjeljuje pravo na primanje potpunijih informacija;

- (b) uređuje korištenje informacijama dostavljenima na temelju ovog članka u građanskom ili kaznenom postupku;
- (c) uređuje odgovornost za zlouporabu prava na informacije;
- (d) omogućuje odbijanje pružanja informacija koje bi osobu iz stavka 1. ovog članka prisililo da prizna vlastito sudjelovanje ili sudjelovanje svojih bliskih rođaka u povredi prava intelektualnog vlasništva; ili
- (e) kojima se uređuje zaštita povjerljivosti izvora informacija ili obrada osobnih podataka.

ČLANAK 194.

Privremene mjere

1. Svaka stranka osigurava da pravosudna tijela mogu, na zahtjev podnositelja, protiv navodnog počinitelja odrediti prethodnu zabranu radi sprečavanja predstojeće povrede prava intelektualnog vlasništva ili privremeno i, prema potrebi, ako je to predviđeno domaćim pravom, u odgovarajućim slučajevima uz plaćanje novčane kazne zabraniti daljnje navodne povrede tog prava ili uvjetovati takvo nastavljanje pružanjem jamstava čija je namjena osigurati naknadu štete nositelju prava. Prethodna se zabrana može pod istim uvjetima odrediti i protiv posrednika čijim se uslugama koristi treća osoba u cilju povrede prava intelektualnog vlasništva.
2. Prethodna se zabrana može odrediti i radi zapljene ili predaje robe za koju postoji sumnja da se njome čini povreda prava intelektualnog vlasništva kako bi se spriječio njezin ulazak u trgovinske kanale ili kretanje njima.

3. U slučaju povrede koja je počinjena u komercijalno relevantnom opsegu, stranke osiguravaju da, ako podnositelj zahtjeva dokaže postojanje okolnosti koje bi mogle ugroziti naknadu štete, pravosudna tijela mogu naložiti preventivnu zapljenu pokretne i nepokretne imovine navodnog počinitelja povrede, uključujući blokadu bankovnih računa i druge imovine te osobe. U tu svrhu nadležna tijela mogu, ovisno o slučaju, naložiti pristup bankovnim, financijskim ili komercijalnim dokumentima koji su pod nadzorom navodnog počinitelja povrede prava.

ČLANAK 195.

Mjere koje proizlaze iz odluke o meritumu predmeta

1. Stranke osiguravaju da nadležna pravosudna tijela mogu naložiti, na zahtjev podnositelja i ne dovodeći u pitanje bilo kakvu naknadu štete nositelju prava zbog povrede te bez bilo kakve vrste naknade, barem konačno uklanjanje iz trgovačkih kanala ili uništenje robe za koju utvrde da se njome čini povreda prava intelektualnog vlasništva. Prema potrebi, nadležna pravosudna tijela mogu naložiti i uništenje materijala i sredstava koji se uglavnom upotrebljavaju pri stvaranju ili izradi te robe.

2. Pravosudna tijela stranaka ovlaštena su naložiti provođenje tih mjera o trošku počinitelja povrede prava, osim u slučaju pozivanja na posebne razloge da se to ne učini.
3. Stranke osiguravaju da, ako je donesena sudska odluka u vezi s povredom prava intelektualnog vlasništva, pravosudna tijela mogu protiv počinitelja povrede, kao i posrednika čijim se uslugama koristila treća strana u smislu povrede prava intelektualnog vlasništva, odrediti zabranu usmjerenu na zabranu nastavka povrede.
4. Stranke mogu predvidjeti da, u odgovarajućim slučajevima i na zahtjev osobe protiv koje se mogu odrediti mjere predviđene u ovom članku, nadležna pravosudna tijela mogu umjesto primjene mjera predviđenih navedenim člankom naložiti plaćanje novčane naknade oštećenoj stranci, ako predmetna osoba nije postupala ni s namjerom ni s nehajem, ako bi izvršenje predmetnih mjera toj osobi prouzročilo nesrazmjernu štetu i ako se plaćanje novčane naknade oštećenoj stranci čini kao razumno zadovoljavajućom.

ČLANAK 196.

Naknada štete

1. Stranke osiguravaju da pravosudna tijela, na zahtjev oštećene stranke, počinitelju povrede koji je znao ili za kojeg je osnovano pretpostaviti da je morao znati da sudjeluje u aktivnosti koja predstavlja povredu, nalože da nositelju prava plati naknadu odgovarajuću stvarnoj šteti koju je pretrpio kao posljedicu povrede. Pri određivanju naknade štete pravosudna tijela:

- (a) uzimaju u obzir sve odgovarajuće aspekte, kao što su negativne gospodarske posljedice, uključujući izgublenu dobit, koje je oštećena stranka pretrpjela, bilo kakvu nepošteno stečenu dobit počinitelja povrede i, u odgovarajućim slučajevima, elemente koji nisu ekonomski čimbenici, poput nematerijalne štete koja je nositelju prava prouzročena povredom; ili
- (b) kao alternativu točki (a), mogu, u odgovarajućim slučajevima, odrediti naknadu štete kao paušalni iznos na temelju elemenata kao što je najmanji iznos tantijema ili naknada koje bi počinitelj povrede bio morao platiti da je zatražio odobrenje za korištenje predmetnog prava intelektualnog vlasništva.

2. Ako počinitelj povrede nije znao ili nije imao opravdanih razloga znati da je sudjelovao u aktivnosti koja predstavlja povredu, stranke mogu predvidjeti da pravosudna tijela mogu u korist oštećene stranke naložiti povrat dobiti ili plaćanje naknade štete čija se visina može unaprijed utvrditi.

ČLANAK 197.

Sudski troškovi

Stranke osiguravaju da opravdane i razmjerne sudske troškove i druge izdatke stranke koja je uspjela u sporu, kao opće pravilo, snosi stranka koja je izgubila spor, osim ako bi to bilo protivno načelu pravičnosti i ne dovodeći u pitanje iznimke predviđene domaćim postupovnim pravilima.

ČLANAK 198.

Objava odluka pravosudnih tijela

U postupcima koji su pokrenuti zbog povrede prava industrijskog vlasništva ili u postupcima koji su pokrenuti zbog povrede autorskog prava, ili u oba slučaja, stranke osiguravaju da pravosudna tijela mogu naložiti na zahtjev podnositelja i o trošku počinitelja povrede, odgovarajuće mjere za širenje informacija o odluci, uključujući izlaganja odluke i njezinu objavu u cijelosti ili djelomično.

ČLANAK 199.

Pretpostavka svojstva autora ili svojstva nositelja prava

Za potrebe primjene mjera, postupaka i pravnih sredstava predviđenih ovim pododjeljkom:

- (a) kako bi se autor književnog ili umjetničkog djela, u nedostatku suprotnih dokaza, takvim smatrao i kako bi, slijedom toga, bio ovlašten pokrenuti postupak zbog povrede, dostatno je da je njegovo ime navedeno na djelu na uobičajeni način;
- (b) odredba iz točke (a) primjenjuje se *mutatis mutandis* na nositelje autorskom pravu srodnih prava u odnosu na njihov zaštićeni sadržaj.

PODODJELJAK 3.2.

OSTALE ODREDBE

ČLANAK 200.

Mjere na granicama

1. Ne dovodeći u pitanje članak 75. ovog Sporazuma i Prilog XIII. Sporazumu, ovim se člankom uspostavljaju opća načela ovog Sporazuma kojima se uređuje način na koji carinska tijela provode prava intelektualnog vlasništva i obveze carinskih tijela stranaka o sudjelovanju u suradnji.
2. Pri provedbi graničnih mjera za izvršavanje prava intelektualnog vlasništva stranke osiguravaju usklađenost sa svojim obvezama na temelju GATT-a iz 1994. i Sporazuma o TRIPS-u.

3. Odredbe o graničnim mjerama iz ovog članka postupovne su prirode. Njima se utvrđuju uvjeti i postupci za aktivnosti carinskih tijela kada roba za koju postoji sumnja da je došlo do povrede prava intelektualnog vlasništva jest ili bi trebala biti pod carinskom kontrolom. One ni na koji način ne utječu na materijalno pravo Stranaka u pogledu intelektualnog vlasništva.

4. U cilju olakšavanja djelotvornog izvršavanja prava intelektualnog vlasništva carinska tijela donose niz pristupa za utvrđivanje pošiljki koje sadržavaju robu u odnosu na koju se sumnja da je došlo do povrede prava intelektualnog vlasništva. Ti pristupi uključuju, između ostalog, tehnike analize rizika na temelju informacija koje su pružili nositelji prava, prikupljenih podataka i inspekcija tereta.

5. Stranke su suglasne djelotvorno provoditi članak 69. Sporazuma o TRIPS-u povezan s međunarodnom trgovinom robe u odnosu na koju se sumnja da je došlo do povrede prava intelektualnog vlasništva. U tu svrhu stranke uspostavljaju i obavješćuju kontaktne točke u svojim carinskim upravama te su spremne na razmjenu podataka i informacija o trgovini takvom robom koja utječe na obje stranke. One će ponajprije promicati razmjenu informacija i suradnju između carinskih tijela u pogledu trgovine robe s krivotvorenim žigom i robe s piratskim autorskim pravima. Ne dovodeći u pitanje odredbe Protokola II. o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima uz ovaj Sporazum, carinska tijela, prema potrebi, brzo razmjenjuju takve informacije uz poštovanje zakona o zaštiti podataka stranaka.

6. Carinska tijela svake stranke surađuju na zahtjev ili na vlastitu inicijativu u cilju osiguranja relevantnih dostupnih informacija carinskim tijelima druge stranke, posebno u pogledu robe u provozu kroz državno područje stranke namijenjene drugoj stranci ili podrijetlom iz države druge stranke.
7. Odbor iz članka 74. ovog Sporazuma uspostavlja neophodne praktične aranžmane u pogledu razmjene podataka i informacija iz tog članka.
8. Protokol II. o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima uz ovaj Sporazum primjenjuje se u pogledu povreda prava intelektualnog vlasništva, ne dovodeći u pitanje oblike suradnje koji proizlaze iz primjene stavaka 5. i 7. ovog članka.
9. Odbor iz članka 74. ovog Sporazuma djeluje kao odbor koji je odgovoran osigurati ispravno funkcioniranje i provedbu ovog članka.

ČLANAK 201.

Kodeks ponašanja

Stranke potiču:

- (a) trgovinska ili strukovna udruženja ili organizacije na razvijanje kodeksa ponašanja u cilju doprinošenja izvršavanju prava intelektualnog vlasništva;
- (b) dostavu nacrtu kodeksa ponašanja i svih ocjena primjene tih kodeksa ponašanja njihovim nadležnim tijelima stranaka.

ČLANAK 202.

Suradnja

1. Stranke su suglasne surađivati u cilju pružanja potpore provedbi obveza preuzetih na temelju ovog poglavlja.

2. Područja suradnje uključuju, ali nisu ograničena na, sljedeće djelatnosti:
- (a) razmjenu informacija o pravnom okviru u vezi s pravima intelektualnog vlasništva i relevantnim propisima o zaštiti i izvršavanju; razmjenu iskustava o razvoju zakonodavstva u tim područjima;
 - (b) razmjenu iskustava i informacija o izvršavanju prava intelektualnog vlasništva;
 - (c) razmjenu iskustava carinskih, policijskih, upravnih i pravosudnih tijela u izvršavanju na središnjoj razini i razini ispod središnje; koordinaciju, uključujući i s drugim zemljama, radi sprečavanja izvoza krivotvorene robe;
 - (d) jačanje sposobnosti; razmjenu i obuku osoblja;
 - (e) promicanje i širenje informacija o pravima intelektualnog vlasništva u, između ostalog, poslovnim krugovima i civilnom društvu; jačanje javne svijesti potrošača i nositelja prava;

- (f) jačanje suradnje između institucija, primjerice između ureda za intelektualno vlasništvo;
- (g) aktivno promicanje osviještenosti i obrazovanja široke javnosti o politikama u području prava intelektualnog vlasništva: formuliranje djelotvornih strategija za utvrđivanje ključnih ciljnih skupina i sastavljanje komunikacijskih programa za jačanje svijesti potrošača i medija o učincima povreda intelektualnog vlasništva, uključujući zdravstvene i sigurnosne rizike te vezu s organiziranim kriminalom.

POGLAVLJE 10.

TRŽIŠNO NATJECANJE

ČLANAK 203.

Načela

Stranke prepoznaju važnost slobodnog i neometanoga tržišnog natjecanja u njihovim trgovinskim odnosima. Stranke potvrđuju da poslovna praksa koja dovodi do povrede tržišnog natjecanja i uplitanje države mogu poremetiti pravilno funkcioniranje tržišta te potkopati koristi liberalizacije trgovine.

ČLANAK 204.

Zakonodavstvo povezano s protumonopolnom politikom i spajanjima i njegova provedba

1. Stranke na svojim državnim područjima održavaju sveobuhvatne propise o tržišnom natjecanju kojima se učinkovito rješavaju sporazumi koji dovode do povrede tržišnog natjecanja, usklađeno djelovanje i jednostrano djelovanje poduzeća s prevladavajućom tržišnom snagom koje dovodi do povrede tržišnog natjecanja i osigurava djelotvorni nadzor koncentracija kako bi se izbjegle znatne prepreke djelotvornom tržišnom natjecanju i zlouporabi vladajućeg položaja.
2. Stranke održavaju tijelo koje je odgovorno i odgovarajuće opremljeno za djelotvornu provedbu propisa o tržišnom natjecanju iz stavka 1.
3. Stranke prepoznaju važnost primjene propisa o tržišnom natjecanju na transparentan i nediskriminirajući način, uz poštovanje načela poštenog postupka i prava na obranu predmetnih poduzeća.

ČLANAK 205.

Državni monopoli, državna poduzeća i poduzeća kojima su prenesena posebna ili isključiva prava

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da odredi ili održava državne monopole, državna poduzeća ili poduzeća kojima su prenesena posebna ili isključiva prava sukladno njihovim zakonodavstvima.
2. Što se tiče državnih monopola komercijalnog karaktera, državna poduzeća i poduzeća kojima su prenesena posebna ili isključiva prava, stranke osiguravaju da takva poduzeća podliježu zakonima o tržišnom natjecanju iz članka 204. stavka 1., ako primjena tih zakona ne sprečava, pravno ili činjenično, obavljanje određenih zadaća od javnog interesa dodijeljenih predmetnim poduzećima.

ČLANAK 206.

Subvencije

1. Za potrebe ovog članka „subvencija” je mjera koja ispunjava uvjete članka 1. Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama neovisno o tome je li ona dodijeljena u pogledu proizvodnje robe ili pružanja usluga te koja je specifična u smislu članka 2. tog Sporazuma.
2. Stranke osiguravaju transparentnost u području potpora. U tu svrhu stranke svake dvije godine izvješćuju drugu stranku o pravnoj osnovi, obliku, iznosu ili proračunu i, po mogućnosti, primatelju subvencije koju je dodijelila njegova vlada ili javno tijelo u pogledu proizvodnje robe. Takvo se izvješće smatra osiguranim ako su stranke na raspolaganje stavile relevantne informacije na javno dostupnom *web*-mjestu.
3. Stranka, na zahtjev druge stranke, bez odgađanja pruža informacije i odgovora na pitanja koja se odnose na posebne subvencije u pogledu pružanja usluga.

ČLANAK 207.

Rješavanje sporova

Odredbe mehanizma rješavanja sporova iz poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma ne primjenjuju se na članke 203., 204. i 205. ovog Sporazuma.

ČLANAK 208.

Odnos s WTO-om

Odredbe ovog poglavlja ne dovode u pitanje prava i obveze stranke na temelju Sporazuma o WTO-u, posebno Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama i Dogovora o rješavanju sporova (DSU).

ČLANAK 209.

Povjerljivost

Kad god razmjenjuju informacije u okviru ovog poglavlja, stranke uzimaju u obzir ograničenja koja postavljaju zahtjevi profesionalne i poslovne tajnosti koja su njihovim nadležnostima.

POGLAVLJE 11.

ODREDBE O ENERGETICI POVEZANOJ S TRGOVINOM

ČLANAK 210.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

1. „energetski proizvodi” znači sirova nafta (HS oznaka 27.09), prirodni plin (HS oznaka 27.11) i električna energija (HS oznaka 27.16);
2. „objekti za prijenos energije” znači visokotlačni plinovodi; visokonaponske mreže i dalekovodi za prijenos električne energije, uključujući spojne vodove koji se koriste za povezivanje različitih mreža za prijenos plina ili električne energije; naftovodi za sirovu naftu, željeznice i ostali nepokretni objekti kojima se obavlja provoz energetske robe.

3. „provoz” znači prolazak energetske robe preko državnog područja stranke, s pretovarom, skladištenjem, podjelom tereta ili promjenom načina prijevoza ili bez njih kada je takav prolazak samo dio cjelokupnog putovanja koje započinje i završava izvan granica stranke preko čijeg područja prolazi promet.
4. „neovlašteno prisvajanje” znači svaka radnja koja se sastoji od nezakonitog prisvajanja energetske robe iz objekata za prijenos energije.

ČLANAK 211.

Provoz

Stranke osiguravaju provoz u skladu s njihovim međunarodnim obvezama te u skladu s odredbama GATT-a iz 1994. i Ugovora o energetskej povelji.

ČLANAK 212.

Neovlašteno prisvajanje robe u provozu

Stranke poduzimaju sve potrebne mjere da bi zabranile i riješile pitanje svakog neovlaštenog prisvajanja energetske robe u provozu kroz njihovo državno područje od strane svakog subjekta koji podliježe nadzoru ili nadležnosti te stranke.

ČLANAK 213.

Neprekinut provoz

1. Stranka ne uzima od provoza energetske robe kroz svoje državno područje niti ga ni na koji način ometa, osim ako takvo uzimanje ili drugo uplitanje nije posebno predviđeno ugovorom ili drugim sporazumom kojim se takav provoz regulira ili ako trajna uporaba objekata za prijenos energije bez brze korektivne mjere stvara neosnovanu opasnost za javnu sigurnost, kulturnu baštinu, zdravlje, sigurnost ili okoliš, podložno zahtjevu da se takva mjera ne provodi na način koji bi predstavljao sredstvo samovoljne ili neopravdane diskriminacije ili prikrivenog ograničavanja međunarodne trgovine.

2. U slučaju spora oko bilo kojeg pitanja povezanog sa strankama odnosno subjektima koji podliježu nadzoru ili nadležnosti jedne od stranaka, stranka kroz čije se državno područje obavlja provoz energetske robe prije zaključivanja postupka rješavanja spora u okviru relevantnog ugovora ili postupka u hitnom slučaju u okviru Priloga XVIII. ovom Sporazumu ili u okviru poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, niti prekida i smanjuje takav provoz niti dopušta bilo kojem subjektu koji podliježe njezinu nadzoru ili nadležnosti, uključujući državna trgovačka poduzeća, da prekine ili smanji takav provoz, osim u okolnostima predviđenima stavkom 1.

3. Stranka se ne smatra odgovornom za prekid ili smanjenje provoza na temelju ovog članka ako ista nije u mogućnosti obavljati opskrbu ili provoz energetske robe zbog djelovanja koja se mogu pripisati trećim zemljama ili subjektu pod nadzorom ili nadležnošću treće zemlje.

ČLANAK 214.

Obveza provoza za subjekte

Stranke osiguravaju da objekti za prijenos energije poduzmu potrebne mjere kako bi:

- (a) u najvećoj mogućoj mjeri umanjili rizik slučajnog prekida ili smanjenja provoza;
- (b) žurno ponovno uspostavili normalan provoz koji je slučajno prekinut ili smanjen.

ČLANAK 215.

Regulatorna tijela

1. Stranke određuju neovisna regulatorna tijela ovlaštena za reguliranje tržišta plina i električne energije. Ta su regulatorna tijela pravno odvojena i funkcionalno neovisna od svih javnih ili privatnih poduzeća, sudionika na tržištu ili subjekata.

2. Odluke i postupci regulatornog tijela nepristrani su u odnosu na sve sudionike na tržištu.
3. Subjekt na kojeg utječe odluka regulatornog tijela ima pravo podnijeti žalbu protiv te odluke žalbenom tijelu koje je neovisno o uključenim strankama. Ako žalbeno tijelo nije tijelo sudbene naravi, njegove se odluke uvijek obrazlažu u pisanom obliku i podliježu preispitivanju nepristranog i neovisnoga pravosudnog tijela. Odluke koje donesu žalbena tijela djelotvorno se izvršavaju.

ČLANAK 216.

Organizacija tržišta

1. Stranke osiguravaju da se energetske tržištima upravlja u svrhu postizanja konkurentnih, sigurnih i s aspekta okoliša održivih uvjeta te ne diskriminiraju poduzeća u pogledu prava ili obveza.

2. Neovisno o stavku 1., stranke mogu u općem gospodarskom interesu uvesti poduzećima obveze koje se mogu odnositi na sigurnost, uključujući sigurnost opskrbe; redovitost, kvalitetu i cijenu isporuke; te zaštitu okoliša, uključujući energetske učinkovitost, energiju iz obnovljivih izvora energije i zaštitu klime. Takve obveze moraju biti jasno definirane, transparentne, razmjerne i provjerljive.
3. Ako stranka regulira cijenu po kojoj se plin i električna energija prodaju na domaćem tržištu, predmetna stranka osigurava da se metodologija na kojoj se temelji izračun regulirane cijene objavi prije nego što regulirana cijena stupi na snagu.

ČLANAK 217.

Pristup objektima za prijenos energije

1. Stranke na svojem državnom području osiguravaju provedbu sustava pristupa treće strane objektima za prijenos energije i terminalu ili skladištu za ukapljeni prirodni plin primjenjivu na sve korisnike i primijenjenu na transparentan, objektivan i nediskriminirajući način.
2. Stranke osiguravaju da su tarifa za pristup objektima za prijenos energije i svi drugi uvjeti povezani s pristupom objektu za prijenos energije objektivni, opravdani, transparentni te da ne diskriminiraju na temelju podrijetla, vlasništva ili odredišta energetske robe.

3. Stranke osiguravaju da se sav tehnički i ugovoren kapacitet, fizički i virtualni, dodijeli na temelju transparentnih i nediskriminirajućih kriterija i postupaka.
4. U slučaju odbijanja dodjele pristupa trećoj strani stranke osiguravaju da upravitelji objekata za prijenos energije na zahtjev dostave valjano obrazloženo objašnjenje stranci koja je podnijela zahtjev, podložno pravnom lijeku.
5. Stranka može iznimno odstupiti od odredbi iz stavaka 1. do 4. prema objektivnim kriterijima utvrđenima u zakonodavstvu stranke. Točnije, stranka može, ovisno o slučaju, na ograničeno razdoblje u svojem zakonodavstvu provesti mogućnost dodjele iznimke od pravila pristupa treće strane za velike nove objekte za prijenos energije.

ČLANAK 218.¹

Odnos s Ugovorom o energetskej zajednici

1. U slučaju sukoba između odredaba ovog poglavlja i odredaba Ugovora o energetskej zajednici ili odredaba zakonodavstva Unije koje se primjenjuje prema Ugovoru o energetskej zajednici, prednost imaju, u mjeri u kojoj su one u sukobu, odredbe Ugovora o energetskej zajednici, odnosno odredbe zakonodavstva Unije koje se primjenjuje prema Ugovoru o energetskej zajednici.
2. Pri provedbi ovog poglavlja prednost se daje donošenju zakonodavnih ili drugih akata koji su u skladu s Ugovorom o energetskej zajednici ili se temelje na zakonodavstvu koje se primjenjuje u Uniji. U slučaju spora u pogledu ovog poglavlja zakonodavni ili drugi akti koji ispunjavaju te kriterije smatraju se usklađenima s ovim poglavljem. Pri procjeni toga ispunjavaju li zakonodavni ili drugi akti te kriterije u obzir se uzima svaka relevantna odluka donesena na temelju članka 91. Ugovora o energetskej zajednici.

¹ Za potrebe provedbe ovog poglavlja od strane Gruzije ovaj se članak primjenjuje samo ako i kada Gruzija postane stranka u Ugovoru o energetskej zajednici i ako su posebne odredbe Ugovora o energetskej zajednici ili zakonodavstva Unije koje se primjenjuju prema Ugovoru o energetskej zajednici primjenjive na Gruziju.

POGLAVLJE 12.

TRANSPARENTNOST

ČLANAK 219.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

1. „mjera opće primjene” obuhvaća zakonske i druge propise, sudske odluke, postupke i upravne odluke koji bi mogli utjecati na bilo koje pitanje obuhvaćeno glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. Ona ne obuhvaća mjere upućene određenoj osobi ili skupini osoba.
2. „zainteresirana osoba” znači fizička ili pravna osoba s poslovnim nastanom na državnom području stranke koja može biti izravno pogođena mjerom opće primjene.

ČLANAK 220.

Cilj

Prepoznajući utjecaj koji regulatorno okruženje može imati na trgovinu i ulaganja između stranaka, stranke osiguravaju predvidljivo regulatorno okruženje za gospodarske subjekte i djelotvorne postupke, uključujući i mala i srednja poduzeća, na odgovarajući način uzimajući u obzir zahtjeve pravne sigurnosti i razmjernosti.

ČLANAK 221.

Objava

1. Stranke osiguravaju da mjere opće primjene:
 - (a) budu objavljene bez odgađanja ili na drugi način učinjene dostupnima službeno određenim medijem te, ako je izvedivo, elektroničkim sredstvima, na takav način da se svakoj osobi omogući upoznavanje s njima;

- (b) pružaju objašnjenje cilja takvih mjera i njihovih razloga; i
- (c) budu objavljene na način da se ostavi dovoljno vremena između objave i stupanja na snagu tih mjera, osim u opravdanim slučajevima koji uključuju pitanja sigurnosti i hitnosti.

2. Stranke:

- (a) nastoje unaprijed javno objaviti prijedloge za donošenje ili izmjenu mjera opće primjene, uključujući obrazloženje ciljeva tih prijedloga i njihovih razloga;
- (b) pružaju zainteresiranim osobama primjerene mogućnosti za iznošenje primjedbi u vezi s takvim prijedlogom, posebno ostavljajući dovoljno vremena za takve mogućnosti; i
- (c) nastoje uzeti u obzir primjedbe koje su primile od zainteresiranih osoba u vezi s takvim prijedlogom.

ČLANAK 222.

Upiti i kontaktne točke

1. Da bi olakšale komunikaciju između stranaka u vezi s bilo kojim pitanjem obuhvaćenim glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, stranke određuju kontaktnu točku koja djeluje kao koordinator.
2. Stranke uspostavljaju ili održavaju odgovarajuće mehanizme za odgovaranje na upite svih zainteresiranih osoba u vezi sa svim mjerama opće primjene, predloženima ili na snazi te načinom njihove primjene. Upiti se upućuju kontaktnim točkama utvrđenima na temelju stavka 1. ili, prema potrebi, bilo kakvim drugim mehanizmom.
3. Stranke prepoznaju da odgovor predviđen u stavku 2. ne mora biti konačan ili pravno obvezujući, već mora služiti samo u informativne svrhe, osim ako nije drukčije predviđeno njihovim zakonima i propisima.

4. Na zahtjev stranke, druga stranka bez odgađanja pruža informacije i odgovara na pitanja koja se odnose na svaku mjeru opće primjene ili prijedlog za donošenje ili izmjenu mjere opće primjene za koju stranka koja je uputila zahtjev smatra da bi mogla utjecati na provedbu glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, bez obzira na to je li stranka koja je uputila zahtjev prethodno obaviještena o toj mjeri.

ČLANAK 223.

Upravljanje mjerama opće primjene

1. Stranke objektivno, nepristrano i primjereno upravljaju svim mjerama opće primjene.

2. U tu svrhu, stranke u primjeni tih mjera na određene osobe, robu ili usluge druge stranke u posebnim slučajevima:

- (a) nastoje zainteresiranim osobama koje su izravno pogođene upravnim postupkom dostaviti razumnu obavijest, u skladu sa svojim postupcima, o pokretanju postupka, uključujući opis naravi postupka, izjavu pravnog tijela u okviru kojega je postupak pokrenut i opći opis svih spornih pitanja;
- (b) takvim zainteresiranim osobama prije bilo kakvog konačnoga upravnog djelovanja pružaju primjerenu mogućnost za iznošenje činjenica i argumenata u prilog njihovim stajalištima, ako rokovi, vrsta postupka i javni interes to dopuštaju; i
- (c) osiguravaju da se njihovi postupci temelje na njihovim pravima i da su u skladu s njima.

ČLANAK 224.

Preispitivanje i žalba

1. Stranke uspostavljaju ili održavaju redovne, arbitražne ili upravne sudove ili postupke za potrebe žurnog preispitivanja i, ako je opravdano, ispravka upravnog djelovanja koje se odnosi na pitanja obuhvaćena glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. Ti su sudovi ili postupci nepristrani i neovisni o uredu ili tijelu kojemu je povjereno izvršavanje upravnih mjera i oni odgovorni za njih nemaju nikakav bitan interes u odnosu na ishod pitanja.
2. Stranke osiguravaju da se u okviru takvih sudova ili postupaka strankama u postupku osigura pravo na:
 - (a) primjerenu mogućnost da podupru ili obrane svoja stajališta; i
 - (b) odluku koja se temelji na dokazima i podnescima u spisu predmeta ili, ako to zahtijeva njezino pravo, na spisu koji priprema upravno tijelo.

3. Stranke osiguravaju, podložno žalbi ili dodatnom preispitivanju kako je predviđeno njezinim pravom, da takvu odluku provodi ured ili nadležno tijelo ili da ta uredba uređuje djelovanje takvog ureda ili tijela u vezi s predmetnim upravnim djelovanjem.

ČLANAK 225.

Kvaliteta i izvršavanje regulatornog okvira i dobro upravno postupanje

1. Stranke su suglasne surađivati u promicanju kvalitete i izvršavanja regulatornog okvira, između ostalog i razmjenom informacija i najbolje prakse u području njihovih regulatornih politika i procjenjivanju učinka regulatornog okvira.
2. Stranke prepoznaju važnost načela dobrog upravnog postupanja¹ i suglasne su surađivati u promicanju takvih načela, između ostalog i razmjenom informacija i najbolje prakse.

¹ Prema *Preporuci Odbora ministara državama članicama o dobrom upravljanju* Vijeća Europe, CM/Rec(2007)7 od 20. lipnja 2007.

ČLANAK 226.

Posebni propisi

Odredbe ovog poglavlja primjenjuju se ne dovodeći u pitanje posebne propise o transparentnosti utvrđene ostalim poglavljima glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

POGLAVLJE 13.

TRGOVINA I ODRŽIVI RAZVOJ

ČLANAK 227.

Kontekst i ciljevi

1. Stranke podsjećaju na Agendu 21 Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju iz 1992., Deklaraciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o temeljnim načelima i pravima na radu iz 1998., Johanesburški plan provedbe održivog razvoja iz 2002.¹, Ministarsku izjavu Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o punoj zaposlenosti i dostojanstvenom radu iz 2006. i Deklaraciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o socijalnoj pravdi za poštenu globalizaciju iz 2008. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost promicanju razvoja međunarodne trgovine na takav način da se pridonosi postizanju cilja održivog razvoja, za dobrobit sadašnje i budućih generacija, i osigurava da se taj cilj uključi u i odražava na svakoj razini njihova trgovinskog odnosa.

¹ Izraz „rad” naveden u ovom poglavlju uključuje pitanja relevantna za strateške ciljeve Međunarodne organizacije rada (ILO), s pomoću kojih se izražava Program dostojanstvenog rada, kako je utvrđeno Deklaracijom Međunarodne organizacije rada o socijalnoj pravdi za poštenu globalizaciju.

2. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost postizanju ciljeva održivog razvoja i prepoznaju da su gospodarski razvoj, socijalni razvoj i zaštita okoliša sastavnice održivog razvoja te da su međusobno ovisni i međusobno se jačaju. Ističu korist suradnje u vezi s pitanjima iz područja rada i pitanjima zaštite okoliša povezanim s trgovinom kao dijela globalnog pristupa trgovini i održivom razvoju.

ČLANAK 228.

Pravo na pravno uređivanje i razine zaštite

1. Stranke prepoznaju pravo svake stranke da utvrdi svoje politike i prioritete održivog razvoja, da uspostavi svoje vlastite razine domaćeg zakonodavstva u području zaštite okoliša i rada i da prema tome donese ili izmijeni svoje relevantne zakone i politike u skladu s međunarodno priznatim normama i sporazumima iz članaka 229. i 230. ovog Sporazuma.
2. U tom smislu stranke nastoje osigurati da njihovi zakoni i politike osiguravaju i potiču visoke razine zaštite okoliša i rada i nastoje poboljšati svoja prava i politike i povezane razine zaštite.

ČLANAK 229.

Multilateralne norme i sporazumi u području rada

1. Stranke prepoznaju punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve kao ključne elemente upravljanja globalizacijom i ponovno potvrđuju svoju predanost promicanju razvoja međunarodne trgovine na način koji je pogodan za punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve. U tom se smislu stranke obvezuju na savjetovanje i suradnju, prema potrebi, u vezi s pitanjima iz područja rada povezanih s trgovinom koja su od zajedničkog interesa.
2. U skladu s njihovim obvezama kao članicama Međunarodne organizacije rada i obvezama iz Deklaracije Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima na radu i njezine primjene i praćenja, koje je na svojem 86. zasjedanju 1998. usvojila Međunarodna konferencija rada, stranke se obvezuju poštovati, promicati i ostvarivati u svojim pravima i praksi i na cijelom državnom području međunarodno prepoznate temeljne standarde rada, kako je predviđeno temeljnim konvencijama Međunarodne organizacije rada, a posebno:
 - (a) slobodu udruživanja i djelotvorno priznanje prava na kolektivno pregovaranje;
 - (b) uklanjanje svih oblika prisilnog ili obveznog rada;

(c) djelotvorno ukidanje rada djece; i

(d) uklanjanje diskriminacije u pogledu zapošljavanja i izbora zanimanja.

3. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost djelotvornoj provedbi, u okviru svojih prava i prakse, temeljnih, prioritetnih i ostalih konvencija Međunarodne organizacije rada koje su ratificirale države članice i Gruzija.

4. Stranke će razmotriti i ratifikaciju preostalih prioritetnih i ostalih konvencija koje je Međunarodna organizacija rada klasificirala kao ažurirane. Stranke redovito razmjenjuju informacije o svojim položajima i razvoju u odnosu na postupak ratifikacije.

5. Stranke prepoznaju da nije moguće pozivati se na kršenje temeljnih načela i prava rada ili ih na drugi način upotrebljavati kao zakonitu komparativnu prednost i da se standardima rada ne bi trebalo koristiti za potrebe protekcionizma u trgovini.

ČLANAK 230.

Multilateralno upravljanje i sporazumi u području zaštite okoliša

1. Stranke prepoznaju vrijednost multilateralnog upravljanja i sporazuma u području zaštite okoliša kao odgovora međunarodne zajednice na globalne ili regionalne probleme zaštite okoliša i naglašavaju potrebu za jačanjem međusobnog podupiranja trgovinske politike i politike zaštite okoliša. U tom se smislu stranke obvezuju na savjetovanje i suradnju, prema potrebi, u odnosu na pregovore o pitanjima zaštite okoliša povezanim s trgovinom i u odnosu na ostale predmete zaštite okoliša povezane s trgovinom koji su od zajedničkog interesa.
2. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost djelotvornoj provedbi multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša kojih su one stranke u svojim pravima i praksi.
3. Stranke redovito razmjenjuju informacije o svojim položajima i napretku u vezi s ratifikacijom multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša ili izmjenama takvih sporazuma.

4. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost postizanju konačnog cilja Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC) i njezina Protokola (Protokol iz Kyota). Obvezuju se surađivati u razvoju budućega međunarodnog okvira za klimatske promjene u skladu s Okvirnom konvencijom Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama i njezinim povezanim sporazumima i odlukama.

5. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranke da donose ili održavaju mjere za provedbu multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša čije su one stranke pod uvjetom da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo samovoljne ili neopravdane diskriminacije između stranaka ili prikrivenog ograničavanja trgovine.

ČLANAK 231.

Trgovina i ulaganja kojima se promiče održivi razvoj

Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost jačanju doprinosa trgovine cilju održivog razvoja u odnosu na njegovu gospodarsku, socijalnu i ekološku dimenziju. Prema tome:

- (a) stranke prepoznaju korisnu ulogu temeljnih standarda rada i dostojanstvenog rada za gospodarsku učinkovitost, inovacije i produktivnost te naglašavaju vrijednost veće političke usklađenosti između trgovinskih politika, s jedne strane, i politika zapošljavanja s druge strane;
- (b) stranke nastoje olakšati i promicati trgovinu i ulaganja u robu i usluge u području zaštite okoliša, uključujući rješavanjem povezanih netarifnih prepreka;
- (c) stranke nastoje olakšati uklanjanje prepreka trgovini ili ulaganjima u vezi s robom i uslugama od posebne važnosti za smanjivanje klimatskih promjena, kao što su održiva, obnovljiva energija i energetski učinkoviti proizvodi i usluge. To može uključivati donošenje odgovarajućih tehnologija i promicanje normi koje odgovaraju potrebama zaštite okoliša i gospodarstva i smanjuju tehničke prepreke trgovini;

- (d) stranke su suglasne promicati trgovinu robom koja pridonosi poboljšanim društvenim uvjetima i ispravnim praksama zaštite okoliša, uključujući robu koja je podložna dobrovoljnim programima osiguravanja održivosti kao što su pravedni i etički trgovinski programi i ekološke oznake;
- (e) stranke su suglasne promicati društvenu odgovornost poduzeća, uključujući razmjenu informacija i najboljih praksi. U tom se pogledu stranke pozivaju na relevantna međunarodno priznata načela i smjernice, posebno OECD-ove Smjernice za multinacionalna poduzeća.

ČLANAK 232.

Biološka raznolikost

1. Stranke prepoznaju važnost osiguranja očuvanja i održive uporabe biološke raznolikosti kao ključnog elementa za ostvarivanje održivog razvoja i ponovno potvrđuju svoju predanost očuvanju i održivoj uporabi biološke raznolikosti, u skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti i ostalim relevantnim instrumentima čije su stranke.

2. U tu se svrhu stranke obvezuju:

- (a) promicati trgovinu proizvodima koji se temelje na prirodnim resursima dobivenih održivom uporabom bioloških resursa i pridonositi očuvanju biološke raznolikosti;
- (b) razmjenjivati informacije o djelovanjima povezanim s trgovinom proizvodima koji se temelje na prirodnim resursima usmjerenima prema zaustavljanju gubitka biološke raznolikosti i smanjivati pritisak na biološku raznolikosti i, ako je relevantno, surađivati da bi povećale utjecaj i osigurale međusobno podupiranje svojih politika;
- (c) promicati vođenje popisa vrsta u okviru Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES) ako se status očuvanja tih vrsta smatra ugroženim; i
- (d) surađivati na regionalnoj i globalnoj razini u cilju promicanja očuvanja i održive uporabe biološke raznolikosti u prirodnim ili poljoprivrednim ekosustavima, uključujući ugrožene vrste, njihovo stanište, posebno zaštićena prirodna područja i genetsku raznolikost, obnovu ekosustava i uklanjanje ili smanjenje negativnih utjecaja na okoliš koji proizlaze iz uporabe živih i neživih prirodnih resursa ili ekosustava.

ČLANAK 233.

Održivo upravljanje šumama i trgovina šumskim proizvodima

1. Stranke prepoznaju važnost osiguranja očuvanja i održivog upravljanja šumama i doprinosa šuma gospodarskim, ekološkim i socijalnim ciljevima stranaka.
2. U tu se svrhu stranke obvezuju:
 - (a) promicati trgovinu šumskim proizvodima koji proizlaze iz šuma kojima se upravlja na održivi način, posječenima u skladu s domaćim zakonodavstvom zemlje sječe koja bi u tu svrhu mogla uključivati dvostrane ili regionalne sporazume;
 - (b) razmjenjivati informacije o mjerama za promicanje potrošnje drvne sirovine i proizvoda dobivenih iz drvne sirovine iz šuma kojima se upravlja na održivi način i, ako je relevantno, surađivati u razvoju takvih mjera;

- (c) donositi mjere za promicanje očuvanja šumskih površina i borbu protiv nezakonite sječe i s njom povezane trgovine, prema potrebi, uključujući u odnosu na treće zemlje;
- (d) razmjenjivati informacije o djelovanjima za poboljšanje upravljanja šumama i, ako je relevantno, surađivati na povećanju utjecaja i osiguranju međusobnog podupiranja svojih politika koje su usmjerene na isključivanje nezakonito posjeđene drvene sirovine i od nje dobivenih proizvoda iz trgovinskih tokova;
- (e) promicati vođenje popisa vrsta drvene sirovine u okviru CITES-a ako se status očuvanja tih vrsta smatra ugroženim; i
- (f) surađivati na regionalnim i globalnim razinama u cilju promicanja očuvanja šumskih površina i održivog upravljanja svim vrstama šuma.

ČLANAK 234.

Trgovina ribljim proizvodima

Uzimajući u obzir važnost osiguravanja odgovornog i održivog upravljanja ribljim fondovima te promicanje dobrog upravljanja u trgovini, stranke se obvezuju:

- (a) promicati najbolje prakse upravljanja ribarstvom u pogledu osiguranja očuvanja i upravljanja ribljim fondovima na održiv način i na temelju pristupa ekosustava;
- (b) poduzimati djelotvorne mjere praćenja i nadzora aktivnosti ribolova;
- (c) ispunjavati dugoročne mjere očuvanja i održivog iskorištavanja morskih živih resursa prema definiciji u glavnim instrumentima UN-a i FAO-a povezanim s tim pitanjima;
- (d) promicati programe usklađenog prikupljanja podataka i znanstvenu suradnju među strankama u cilju poboljšanja postojećih znanstvenih savjeta za upravljanje ribarstvom;

- (e) u što većoj mjeri surađivati s relevantnim regionalnim organizacijama za upravljanje u ribarstvu i unutar njih, i
- (f) surađivati u borbi protiv nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog (IUU) ribolova i aktivnosti povezanih s ribolovom s pomoću sveobuhvatnih, djelotvornih i transparentnih mjera. Stranke isto tako provode politike i mjere za isključivanje proizvoda nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog ribolova iz trgovinskih tokova i svojih tržišta.

ČLANAK 235.

Održavanje razina zaštite

1. Stranke prepoznaju da je neprimjereno poticati trgovinu ili ulaganja snižavanjem razina zaštite određene u domaćem pravu u području zaštite okoliša ili rada.
2. Stranke se ne odriču ili odstupaju od te ne nude odricanje ili odstupanje od svojeg prava u području zaštite okoliša ili rada kao poticaj trgovini ili uspostavi, stjecanju, širenju ili zadržavanju ulaganja ulagača u njihovo državno područje.

3. Stranke djelotvorno provode svoje pravo u području zaštite okoliša i rada trajnim ili ponavljajućim djelovanjem ili nedjelovanjem, kao poticaj trgovini ili ulaganjima.

ČLANAK 236.

Znanstvene informacije

Pri pripremi i provedbi mjera usmjerenih prema zaštiti okoliša ili uvjeta rada koji mogu utjecati na trgovinu ili ulaganja stranke uzimaju u obzir dostupne znanstvene i tehničke informacije i relevantne međunarodne norme, smjernice ili preporuke, ako postoje. U tom pogledu stranke mogu upotrebljavati i načelo predostrožnosti.

ČLANAK 237.

Transparentnost

Stranke, u skladu sa svojim domaćim pravom i poglavljem 12. (Transparentnost) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, osiguravaju da se mjere usmjerene prema zaštiti okoliša i uvjeta rada koje mogu utjecati na trgovinu ili ulaganja razvijaju, uvode i provode na transparentan način, uz potrebnu pozornost i javno savjetovanje i odgovarajuće i pravovremene obavješćivanje nedržavnih sudionika i savjetovanje s njima.

ČLANAK 238.

Preispitivanje utjecaja održivog razvoja

Stranke se obvezuju preispitivati, pratiti i procjenjivati utjecaj provedbe glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma na održivi razvoj s pomoću vlastitih participativnih postupaka i institucija, kao i s pomoću onih uspostavljenih u okviru ovog Sporazuma, primjerice s pomoću procjena utjecaja trgovine na održivi razvoj.

ČLANAK 239.

Suradnja u trgovini i održivom razvoju

Stranke prepoznaju važnost suradnje u aspektima politika iz područja zaštite okoliša i rada povezanim s trgovinom da bi se ostvarili ciljevi iz glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. Mogu surađivati, između ostalog, u sljedećim područjima:

- (a) aspekti iz područja rada ili zaštite okoliša povezani s trgovinom i održivim razvojem u međunarodnim forumima, posebno uključujući WTO, Međunarodnu organizaciju rada (ILO), Program Ujedinjenih naroda za okoliš i multilateralne sporazume u području zaštite okoliša;
- (b) metodologije i pokazatelji za procjene utjecaja trgovine na održivi razvoj;
- (c) utjecaj propisa, normi i standarda iz područja rada i zaštite okoliša na trgovinu kao i utjecaj pravila iz područja trgovine i ulaganja na pravo iz područja rada i zaštite okoliša, uključujući razvoj propisa i politike rada i zaštite okoliša;

- (d) pozitivni i negativni utjecaji glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma o održivom razvoju i načinima jačanja, sprečavanja ili ublažavanja istih, uzimajući u obzir i ocjene utjecaja na održivi razvoj koje su provele obje ili jedna od stranaka;
- (e) razmjena stajališta i najboljih praksi za promicanje ratifikacije i djelotvorne provedbe temeljnih, prioritetnih i ostalih ažuriranih konvencija Međunarodne organizacije rada i multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša važnih u kontekstu trgovine;
- (f) promicanje programa privatnog i javnog certificiranja, sljedivosti i označivanja, uključujući ekološke oznake;
- (g) promicanje društvene odgovornosti poduzeća, na primjer djelovanjima koja se odnose na podizanje osviještenosti, provedbu i širenje međunarodno priznatih smjernica i načela;

- (h) aspekti Programa dostojanstvenog rada Međunarodne organizacije rada povezani s trgovinom, uključujući aspekte o međusobnim vezama između trgovine i pune i produktivne zaposlenosti, prilagodaba na tržištu rada, temeljnih standarda rada, radne statistike, razvoja ljudskih potencijala i cjeloživotnog učenja, socijalne zaštite i socijalne uključenosti, socijalnog dijaloga i jednakosti spolova;
- (i) aspekti multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša povezani s trgovinom, uključujući carinsku suradnju;
- (j) aspekti trenutnog i budućeg međunarodnog režima o klimatskim promjenama povezani s trgovinom, uključujući sredstva za promicanje tehnologija s niskim udjelom ugljika i energetske učinkovitosti;
- (k) mjere povezane s trgovinom za promicanje očuvanja i održive uporabe biološke raznolikosti;
- (l) mjere povezane s trgovinom za promicanje očuvanja i održivog upravljanja šumama, smanjujući time pritisak na krčenje šuma, uključujući aktivnosti u pogledu nezakonite sječe; te
- (m) mjere povezane s trgovinom za promicanje održivih ribolovnih praksi i trgovine ribljim proizvodima kojima se upravlja na održiv način.

ČLANAK 240.

Institucionalni mehanizmi uspostave i nadzora

1. Svaka stranka u okviru svoje uprave određuje kontaktnu točku koja će služiti kao kontaktna točka s drugom strankom za potrebe provedbe ovog poglavlja.
2. Ovim se uspostavlja Pododbor za trgovinu i održivi razvoj. Pododbor o svojim aktivnostima izvješćuje Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma. Pododbor je sastavljen od visokih dužnosnika iz upravnih tijela svake stranke.
3. Pododbor za trgovinu i održivi razvoj sastaje se u prvoj godini nakon što ovaj Sporazum stupi na snagu i prema potrebi nakon toga kako bi nadgledao provedbu ovog poglavlja, uključujući suradnju na temelju članka 239. ovog Sporazuma. Pododbor uspostavlja vlastiti poslovnik.
4. Stranke sazivaju novu ili se savjetuju s postojećom domaćom savjetodavnom skupinom (skupinama) za održivi razvoj čija je zadaća pružati savjete o pitanjima povezanima s ovim poglavljem. Takva skupina (skupine) može (mogu) iznijeti stajališta ili preporuke o provedbi ovog poglavlja, uključujući na vlastitu inicijativu.

5. Domaću savjetodavnu skupinu (skupine) čine neovisne reprezentativne organizacije civilnog društva s jednakomjernom zastupljenošću gospodarskih, socijalnih i dionika iz područja zaštite okoliša, uključujući, između ostalog, organizacije poslodavaca i radnika, nevladine organizacije, poslovne skupine i ostale relevantne dionike.

ČLANAK 241.

Zajednički forum za dijalog civilnog društva

1. Stranke olakšavaju zajednički forum s organizacijama civilnog društva uspostavljenim na njihovim državnim područjima, uključujući članove njihove domaće savjetodavne skupine (skupina) i šire javnosti, radi vođenja dijaloga o aspektima iz područja održivog razvoja ovog Sporazuma. Stranke promiču jednakomjernu zastupljenost relevantnih interesa, uključujući neovisne reprezentativne organizacije poslodavaca, radnika, interesnih i poslovnih skupina iz područja zaštite okoliša, kao i ostalih relevantnih dionika, prema potrebi.

2. Zajednički forum za dijalog civilnog društva sastaje se jednom godišnje, osim ako se stranke usuglase drukčije. Stranke su suglasne o funkcioniranju zajedničkog foruma za dijalog civilnog društva najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma.

3. Stranke zajedničkom forumu za dijalog civilnog društva predstavljaju najnovije podatke o provedbi ovog poglavlja. Stajališta i mišljenja zajedničkog foruma za dijalog civilnog društva dostavljaju se strankama te ih se javno objavljuje.

ČLANAK 242.

Savjetovanja na razini vlade

1. Za bilo koje pitanje u okviru ovog poglavlja stranke isključivo primjenjuju postupke predviđene ovim člankom i člankom 243. ovog Sporazuma.

2. Stranka može zahtijevati savjetovanje s drugom strankom o svim pitanjima koja proizlaze iz ovog poglavlja tako da kontaktnoj točki te stranke dostavi zahtjev u pisanom obliku. U zahtjevu se jasno iznosi pitanje, utvrđuje problem i osigurava kratak sažetak tvrdnji u okviru ovog poglavlja, Savjetovanja počinju odmah nakon što stranka dostavi zahtjev za savjetovanje.
3. Stranke ulažu sve napore kako bi riješile pitanje na obostrano zadovoljstvo. Stranke uzimaju u obzir aktivnosti Međunarodne organizacije rada ili odgovarajućih multilateralnih organizacija ili tijela za zaštitu okoliša radi promicanja veće suradnje i usklađenosti između rada stranaka i tih organizacija. Ako je potrebno, stranke mogu zatražiti savjet od tih organizacija ili tijela, ili bilo koje odgovarajuće osobe ili tijela, kako bi u potpunosti ispitale pitanje.
4. Ako stranka smatra da o pitanju treba dodatno raspraviti, ta stranka može dostavljanjem pisanog zahtjeva kontaktnoj točki druge stranke zatražiti sazivanje Pododbora za trgovinu i održivi razvoj radi razmatranja tog pitanja. Pododbor se sastaje bez odgađanja i nastoji se usuglasiti oko rješenja pitanja.

5. Pododbor, prema potrebi, može tražiti savjet domaće savjetodavne skupine (skupina) jedne ili objiju stranaka ili drugu stručnu pomoć.
6. Stranke koje se međusobno savjetuju javno objavljuju postignuto rješenje pitanja.

ČLANAK 243.

Skupina stručnjaka

1. Stranke mogu zatražiti, u roku od 90 dana od dostave zahtjeva za savjetovanje prema članku 242. stavku 2. ovog Sporazuma, sazivanje Skupine stručnjaka kako bi ispitala pitanje koje nije na zadovoljavajući način riješeno savjetovanjem na razini vlada.
2. Odredbe pododjeljka 1. (Arbitražni postupak) i pododjeljka 3. (Zajedničke odredbe), odjeljka 3. (Postupci za rješavanje sporova) i članka 270. poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, kao i Poslovnik u Prilogu XX. ovom Sporazumu i Kodeks ponašanja arbitara i posrednika („Kodeks ponašanja”) utvrđeni Prilogom XXI. ovom Sporazumu, primjenjuju se osim ako je drukčije predviđeno ovim člankom.

3. Tijekom prvog sastanka nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu Pododbor za trgovinu i održivi razvoj sastavlja popis od najmanje 15 osoba koje žele i mogu obavljati dužnost stručnjaka u postupcima vijeća. Svaka stranka predlaže najmanje pet osoba koje će obavljati funkciju stručnjaka. Stranke biraju i najmanje pet osoba koje nisu državljani ni jedne stranke za predsjedanje Skupinom stručnjaka. Pododbor za trgovinu i održivi razvoj osigurava da se taj popis uvijek održava na toj razini.

4. Popisom iz stavka 3. ovog članka obuhvaćene su osobe sa stručnim znanjima u pitanjima prava, rada ili pitanjima zaštite okoliša navedenih u ovom poglavlju, ili rješavanju sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma. Moraju biti neovisne, obavljati funkciju u svojstvu pojedinca i ne smiju primati naloge od bilo kakve organizacije ili vlade u pogledu pitanja povezanih sa sporom ili biti povezane s vladom bilo koje stranke te su dužne postupati u skladu s Prilogom XXI. ovom Sporazumu.

5. Za pitanja koja proizlaze iz ovog poglavlja Skupina stručnjaka sastoji se od stručnjaka iz popisa iz stavka 3. ovog članka, u skladu s člankom 249. ovog Sporazuma i pravilom 8. Poslovnika utvrđenog Prilogom XX. ovom Sporazumu.

6. Skupina stručnjaka može zatražiti informacije i savjete od bilo koje stranke, domaće savjetodavne skupine (skupina) ili bilo kojeg drugog odgovarajućeg izvora. U smislu pitanja povezanih s multilateralnim sporazumima kako je utvrđeno člancima 229. i 230. ovog Sporazuma, Skupina stručnjaka trebala bi tražiti informacije i savjete od Međunarodne organizacije rada i tijela multilateralnih sporazuma u području zaštite okoliša.

7. Skupina stručnjaka izdaje svoje izvješće strankama, u skladu s relevantnim postupcima utvrđenima poglavljem 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, koje se sastoji od činjeničnog stanja, primjenjivosti relevantnih odredaba i temeljnih razloga za svaki njegov nalaz i preporuku. Stranke izvješće javno objavljuju u roku od 15 dana od njegova izdavanja.

8. Stranke raspravljaju o odgovarajućim mjerama koje treba provesti, uzimajući u obzir izvješće i preporuke Skupine stručnjaka. Predmetna stranka obavješćuje svoju savjetodavnu skupinu (skupine) i drugu stranku o svojim odlukama o djelovanju ili mjerama koje treba provesti najkasnije tri mjeseca od javne objave izvješća. Nastavak izvješća i preporuke Skupine stručnjaka prati Pododbor za trgovinu i održivi razvoj. Savjetodavna tijela i zajednički forum za dijalog civilnog društva mogu, u ovom pogledu, dostaviti zapažanja Pododboru za trgovinu i održivi razvoj.

POGLAVLJE 14.

RJEŠAVANJE SPOROVA

ODJELJAK 1.

CILJ I PODRUČJE PRIMJENE

ČLANAK 244.

Cilj

Cilj je ovog poglavlja uspostaviti djelotvoran i učinkovit mehanizam za izbjegavanje i rješavanje svih sporova između stranaka povezanih s tumačenjem i primjenom glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma u cilju postizanja sporazumnog rješenja, kad god je to moguće.

ČLANAK 245.

Područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje u pogledu svakog spora povezanog s tumačenjem i primjenom odredaba glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, osim ako je drukčije predviđeno.

ODJELJAK 2.

SAVJETOVANJA I POSREDOVANJE

ČLANAK 246.

Savjetovanja

1. Stranke nastoje svaki spor iz članka 245. ovog Sporazuma riješiti tako da započnu pregovore u dobroj vjeri u cilju postizanja sporazumnog rješenja.

2. Stranka traži savjetovanje pisanim zahtjevom drugoj stranci, čija se preslika dostavlja i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, u kojem utvrđuje razloge zahtjeva, uključujući i utvrđivanje sporne mjere i odredbe iz članka 245. ovog Sporazuma.
3. Savjetovanje se održava u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva i odvija se, osim ako se stranke usuglase drukčije, na državnom području stranke kojoj je dostavljen zahtjev. Savjetovanje se smatra zaključenim u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva, osim ako se stranke usuglase nastaviti savjetovanje. Savjetovanje, posebno sve objavljene informacije i položaji koje su zauzele stranke tijekom savjetovanja, povjerljive su naravi i ne dovode u pitanje prava bilo koje stranke u bilo kojem drugom postupku.
4. Savjetovanja o hitnim pitanjima, uključujući pitanja o kvarljivoj ili sezonskoj robi ili uslugama, u roku od 15 dana od dana primitka zahtjeva održava stranka kojoj se dostavlja zahtjev, a smatraju se zaključenima u roku od tih 15 dana osim ako se stranke usuglase nastaviti savjetovanje.

5. Ako stranka kojoj se dostavlja zahtjev ne odgovori na zahtjev za savjetovanje u roku od deset dana od datuma primitka, ili ako se savjetovanje ne održi unutar roka utvrđenog stavkom 3. ili 4. ovog članka, ili ako se stranke usuglase da se savjetovanje neće održati, ili ako je savjetovanje zaključeno i nije postignuto sporazumno rješenje, stranka koja je zatražila savjetovanje može primijeniti članak 248. ovog Sporazuma.

6. Tijekom savjetovanja svaka stranka dostavlja dovoljne činjenične informacije da bi se dopustilo potpuno ispitivanje načina na koji sporna mjera može utjecati na provedbu i primjenu ovog Sporazuma.

7. Ako se savjetovanje odnosi na promet energetske robe mrežama, a jedna stranka smatra rješavanje spora hitnim zbog prekida, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, savjetovanje se održava u roku od tri dana od dana podnošenja zahtjeva i smatra se zaključenim tri dana od dana podnošenja zahtjeva, osim ako se stranke usuglase nastaviti savjetovanje.

ČLANAK 247.

Posredovanje

Svaka stranka može zahtijevati da druga stranka započne postupak posredovanja u skladu s Prilogom XIX. ovom Sporazumu u pogledu bilo koje mjere koja nepovoljno utječe na njezine trgovinske interese.

ODJELJAK 3.

POSTUPCI ZA RJEŠAVANJE SPOROVA

PODODJELJAK 1.

ARBITRAŽNI POSTUPAK

ČLANAK 248.

Pokretanje arbitražnog postupka

1. Ako stranke ne uspiju riješiti spor savjetovanjem kako je predviđeno člankom 246. ovog Sporazuma, stranka koja je zatražila savjetovanje može zatražiti osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s ovim člankom.

2. Zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća podnosi se u pisanom obliku drugoj stranci i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma. Stranka koja je uložila prigovor u svojem zahtjevu utvrđuje spornu mjeru i objašnjava u kojoj je mjeri ona neusklađena s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma na način dostatan za jasno iznošenje pravne osnove za prigovor.

ČLANAK 249.

Osnivanje arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće sastoji se od tri arbitra.
2. Nakon primitka zahtjeva za osnivanje arbitražnog vijeća stranke se bez odgađanja savjetuju i nastoje se usuglasiti u pogledu sastava arbitražnog vijeća. Neovisno o stavcima 3. i 4. ovog članka, stranke bilo kada prije osnivanja arbitražnog vijeća mogu odlučiti sporazumno sastaviti arbitražno vijeće.

3. Svaka stranka može zahtijevati primjenu postupka sastavljanja vijeća iz ovog stavka nakon pet dana od zahtjeva za osnivanje vijeća, ako nije došlo do suglasnosti u pogledu sastava arbitražnog vijeća. Svaka stranka može imenovati arbitra s popisa sastavljenog u okviru članka 268. ovog Sporazuma u roku od deset dana od zahtjeva za primjenu postupka u ovom stavku. Ako bilo koja od stranaka ne imenuje arbitra, na zahtjev druge stranke arbitra ždrijebom odabire predsjednik ili supredsjednik Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, ili osoba koju oni ovlaste, s potpopisa te stranke sadržanog na popisu utvrđenom u okviru članka 268. ovog Sporazuma. Osim ako stranke postignu dogovor u vezi s predsjednikom arbitražnog vijeća na zahtjev jedne od stranaka, predsjednik ili supredsjednik Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu ili osoba koju oni ovlaste, ždrijebom odabire predsjednika arbitražnog vijeća s potpopisa osoba koje mogu obavljati dužnost predsjednika sadržanog na popisu utvrđenom u okviru članka 268. ovog Sporazuma.

4. U slučaju odabira ždrijebom jednog ili više arbitara odabir se održava unutar pet dana od zahtjeva za odabir ždrijebom navedenog u stavku 3.

5. Datum osnivanja arbitražnog vijeća datum je na koji posljednji od tri izabrana arbitra prihvati imenovanje u skladu s Poslovnikom u Prilogu XX. ovom Sporazumu.

6. Ako bilo koji od popisa predviđenih člankom 268. ovog Sporazuma ne bude sastavljen ili ne bude sadržavao dostatna imena u trenutku podnošenja zahtjeva na temelju stavka 3., arbitri se biraju ždrijebom. Odabir se održava među osobama koje je jedna stranka službeno predložila, ili, u slučaju da jedna stranka nije nikoga predložila, arbitar se bira među osobama koje je predložila druga stranka.

7. Osim ako se stranke usuglase drukčije, u pogledu spora o poglavlju 11. (Energetika povezana s trgovinom) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma koji stranka smatra hitnim zbog prekida ili prijetnje prekidom, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, postupak izbora ždrijebom predviđen stavkom 3. ovog članka primjenjuje se bez obveze iz prve rečenice stavka 2. ovog članka ili na ostale korake predviđene stavkom 3. ovog članka, a razdoblje iz stavka 4. ovog članka iznosi dva dana.

ČLANAK 250.

Privremena odluka o hitnosti

Ako stranka zatraži, arbitražno vijeće, u roku od deset dana od dana njegova osnivanja, donosi privremenu odluku o hitnosti slučaja.

ČLANAK 251.

Izvješće arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće strankama izdaje privremeno izvješće koje se sastoji od činjeničnog stanja, primjenjivosti relevantnih odredaba i temeljnih razloga za svaki njegov nalaz i preporuku, najkasnije u roku od 90 dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Ako smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća mora o tome u pisanom obliku obavijestiti stranke i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, navodeći razloge za odgodu i datum kada vijeće namjerava izdati svoje privremeno izvješće. Privremeno se izvješće ni pod kojim okolnostima ne smije izdati kasnije od 120 dana nakon datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Privremeno izvješće ne objavljuje se javno.

2. Stranka može arbitražnom vijeću podnijeti pisani zahtjev da preispita određene aspekte privremenog izvješća u roku od 14 dana od njegova izdavanja.

3. U hitnim slučajevima, uključujući one o kvarljivoj ili sezonskoj robi ili uslugama, arbitražno vijeće ulaže sve napore kako bi izdalo svoje privremeno izvješće u roku od 45 dana i, u svakom slučaju, najkasnije 60 dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Svaka stranka može arbitražnom vijeću podnijeti pisani zahtjev da preispita određene aspekte privremenog izvješća u roku od sedam dana od izdavanja privremenog izvješća.

4. Nakon razmatranja pisanih primjedbi stranaka na privremeno izvješće arbitražno vijeće može izmijeniti svoje izvješće i dodatno ga razmotriti ako to smatra primjerenim. Nalazi konačne odluke vijeća uključuju dostatnu raspravu o primjedbama iznesenima u fazi privremenog preispitivanja i pružaju jasan odgovor na pitanja i zapažanja dviju stranaka.

5. U pogledu spora o poglavlju 11. (Energetika povezana s trgovinom) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma koji stranka smatra hitnim zbog prekida ili prijetnje prekidom, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, privremeno izvješće izdaje se 20 dana nakon osnivanja arbitražnog vijeća, a svi zahtjevi na temelju stavka 2. ovog članka podnose se u roku od pet dana od izdavanja pisanog izvješća. Arbitražno vijeće može odlučiti izostaviti privremeno izvješće.

ČLANAK 252.

Mirenje u hitnim sporovima povezanim s energetikom

1. U pogledu spora o poglavlju 11. (Energetika povezana s trgovinom) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma koji stranka smatra hitnim zbog prekida ili prijetnje prekidom, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, svaka stranka može upućivanjem zahtjeva obaviještenom vijeću od predsjednika vijeća zahtijevati da bude miritelj u bilo kojem pitanju koje se odnosi na spor.

2. Miritelj nastoji postići sporazumno rješenje spora ili nastoji postići suglasnost u vezi s postupkom kojim se takvo rješenje može postići. Ako u roku od 15 dana od svojeg imenovanja ne uspije osigurati takav dogovor, miritelj preporučuje rješenje spora ili postupak kojim se takvo rješenje može postići te odlučuje o uvjetima i aranžmanima kojih se treba pridržavati od datuma koji odredi miritelj do rješavanja spora.
3. Stranke i subjekti pod njihovim nadzorom ili nadležnošću poštuju preporuke o uvjetima i aranžmanima određene prema stavku 2. tijekom tri mjeseca od miriteljeve odluke ili do rješavanja spora, ovisno o tome što bude ranije.
4. Miritelj poštuje Kodeks ponašanja utvrđen Prilogom XXI. ovom Sporazumu.

ČLANAK 253.

Obavijest o odluci arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće obavještava stranke i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, o svojoj konačnoj odluci u roku od 120 dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Ako smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća o tome u pisanom obliku obavještava stranke i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, navodeći razloge za odgodu i datum kada vijeće namjerava izdati svoju odluku. Odluka se ni pod kojim okolnostima ne smije dostaviti kasnije od 150 dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća.
2. U hitnim slučajevima, uključujući one u vezi s kvarljivom ili sezonskom robom ili uslugama, arbitražno vijeće ulaže sve napore kako bi svoju odluku dostavilo u roku od 60 dana od datuma svojeg osnivanja. Odluka se ni pod kojim okolnostima ne smije dostaviti kasnije od 75 dana od datuma njegova osnivanja.

3. U pogledu spora o poglavlju 11. (Energetika povezana s trgovinom) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma koji stranka smatra hitnim zbog prekida ili prijetnje prekidom, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku u roku od 40 dana od datuma njegova osnivanja.

PODODJELJAK 2.

POSTUPANJE U SKLADU S ODLUKOM

ČLANAK 254.

Postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

Stranka protiv koje je uložен prigovor poduzima sve potrebne mjere kako bi bez odgađanja i u dobroj vjeri postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

ČLANAK 255.

Primjereni rok za postupanje u skladu s odlukom

1. Ako postupanje u skladu s odlukom bez odgode nije moguće, stranke se nastoje usuglasiti oko vremenskog razdoblja za postupanje u skladu s odlukom. U takvom slučaju, stranka protiv koje je uložen prigovor najkasnije 30 dana od primitka obavijesti o odluci arbitražnog vijeća strankama obavještava stranku koja je uložila prigovor i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, o vremenu koje će biti potrebno za postupanje u skladu s odlukom („primjereni rok”).
2. U slučaju nesuglasice između stranaka u vezi s primjerenim rokom za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća, stranka koja je uložila prigovor, u roku od 20 dana od dana primitka obavijesti iz stavka 1. stranke protiv koje je uložen prigovor, u pisanom obliku od izvornoga arbitražnog vijeća zahtijeva da odredi trajanje primjerenog roka. O tom se zahtjevu istodobno obavještavaju druga stranka i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu. Arbitražno vijeće svoju odluku dostavlja strankama i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu u roku od 20 dana od dana podnošenja zahtjeva.

3. Stranka protiv koje je uložen prigovor obavještava stranku koja je uložila prigovor o napretku koji je postigla u pogledu postupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća najkasnije 30 dana prije isteka primjerenog roka u pisanom obliku.
4. Stranke mogu sporazumno produljiti primjereni rok.

ČLANAK 256.

Preispitivanje mjera poduzetih radi postupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

1. Stranka protiv koje je uložen prigovor obavještava stranku koja je uložila prigovor i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, prije isteka primjerenog roka, o svakoj mjeri koju je poduzela kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

2. U slučaju nesuglasice između stranaka u vezi s postojanjem mjere ili sukladnošću bilo koje mjere iz stavka 1. koja je poduzeta da bi se postupilo u skladu odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma, stranka koja je uložila prigovor može u pisanom obliku od izvornog arbitražnog vijeća zatražiti da odluči o tom pitanju. U takvom se zahtjevu utvrđuje posebna sporna mjera i objašnjava u kojoj je mjeri ona neusklađena s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma na način dostatan za jasno iznošenje pravne osnove za prigovor. Izvorno arbitražno vijeće svoju odluku dostavlja strankama i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu u roku od 45 dana od datuma podnošenja zahtjeva.

ČLANAK 257.

Privremena pravna sredstva u slučaju neusklađenosti

1. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor ne uputi obavijest o bilo kojoj mjeri poduzetoj kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća prije isteka primjerenog roka ili ako arbitražno vijeće odluči da mjera iz obavijesti prema članku 256. stavku 1. ovog Sporazuma nije usklađena s obvezama te stranke prema odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma, stranka protiv koje je uložen prigovor dužna je, ako to od nje zatraži stranka koja je uložila prigovor, dati ponudu za privremenu kompenzaciju.

2. Ako stranka koja je uložila prigovor ne zatraži ponudu za privremenu kompenzaciju iz stavka 1. ovog članka ili, ako takav zahtjev bude podnesen, ne bude postignut dogovor o kompenzaciji u roku od 30 dana nakon isteka primjerenog roka ili obavijesti o odluci arbitražnog vijeća u skladu s člankom 256. ovog Sporazuma da ne postoji mjera poduzeta kako bi se postupilo u skladu s odlukom ili da je mjera poduzeta kako bi se postupilo s odlukom neusklađena s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma, stranka koja je uložila prigovor ima pravo, nakon obavještanja druge stranke i Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, suspendirati obveze koje proizlaze iz odredaba iz članka 245. ovog Sporazuma opsega jednakog poništenju ili umanjenju koristi prouzročenih povredom. Opseg suspenzije obveza naveden je u obavijesti. Stranka koja je uložila prigovor može provesti suspenziju u bilo kojem trenutku nakon isteka razdoblja od deset dana od dana primitka obavijesti od stranke protiv koje je uložен prigovor, osim ako stranka protiv koje je uložен prigovor podnese zahtjev za arbitražu na temelju stavka 4. ovog članka.

3. Stranka koja je izjavila prigovor može prilikom suspenzije obveza odlučiti povećati svoje carinske stope do visine koja se primjenjuje na druge članice WTO-a i to u odnosu na opseg trgovine koji se treba odrediti na način da opseg trgovine pomnožen povećanjem carinskih stopa bude jednak vrijednosti poništenja ili umanjenja koristi prouzročenih povredom.

4. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor smatra da opseg suspenzije nije jednak vrijednosti poništenja ili umanjenja koristi prouzročenih povredom, ona može u pisanom obliku od izvornog arbitražnog vijeća zatražiti da odluči o tom pitanju. O tom se zahtjevu obavještavaju stranka koja je uložila prigovor i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu prije isteka razdoblja od deset dana iz stavka 2. Izvorno arbitražno vijeće svoju odluku o opsegu suspenzije obveza dostavlja strankama i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva. Obveze se ne suspendiraju sve dok izvorno arbitražno vijeće ne dostavi svoju odluku, a svaka suspenzija mora biti usklađena s odlukom arbitražnog vijeća.

5. Suspenzija obveza i kompenzacija predviđena ovim člankom privremena je i ne primjenjuje se nakon:

- (a) što stranke postignu sporazumno rješenje u skladu s člankom 262. ovog Sporazuma; ili
- (b) što se stranke usuglase da se mjerom o kojoj je dostavljena obavijest prema članku 256. stavku 1. ovog Sporazuma stranka protiv koje je uložen prigovor usklađuje s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma; ili

- (c) što se povuče ili izmijeni svaka mjera za koju je utvrđeno da nije usklađena s odredbama iz članka 245. kako bi se uskladilo s tim odredbama, prema članku 256. stavku 2. ovog Sporazuma.

ČLANAK 258.

Pravna sredstva u hitnim sporovima u vezi s energetikom

1. U pogledu spora o poglavlju 11. (Energetika povezana s trgovinom) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma koji stranka smatra hitnim zbog prekida ili prijetnje prekidom, djelomično ili u cijelosti, prometa prirodnog plina, nafte ili električne energije između stranaka, primjenjuju se odredbe ovog članka o pravnim sredstvima.

2. Odstupajući od članaka 255., 256. i 257. ovog Sporazuma, stranka koja je uložila prigovor može suspendirati obveze koje proizlaze iz glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma u primjerenom opsegu jednakom vrijednosti koristi koja je poništena ili umanjena zbog nepostupanja stranke u skladu s odlukom arbitražnog vijeća u roku od 15 dana od njezine objave. Ta suspenzija odmah može proizvoditi učinke. Takva se suspenzija može održavati sve dok stranka protiv koje je uložen prigovor ne postupa u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

3. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor ospori postojanje neusklađenosti ili opseg suspenzije koja joj je određena zbog neusklađenosti, ona može na temelju članka 257. stavka 4. i članka 259. ovog Sporazuma pokrenuti postupak koji će se žurno ispitati. Stranka koja je uložila prigovor mora ukinuti ili prilagoditi suspenziju tek nakon što arbitražno vijeće odluči o tom pitanju i može održavati suspenziju tijekom postupka.

ČLANAK 259.

Preispitivanje mjera poduzetih za postupanje u skladu s odlukom nakon donošenja privremenih pravnih sredstava za neusklađenost

1. Stranka protiv koje je uložen prigovor obavještava stranku koja je uložila prigovor i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, o mjeri koju je poduzela za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća nakon suspenzije koncesija ili nakon primjene privremene kompenzacije, ovisno o slučaju. Uz iznimku slučajeva iz stavka 2. ovog članka, stranka koja je uložila prigovor prekida suspenziju koncesija u roku od 30 dana od primitka obavijesti. U slučajevima primjene kompenzacije, i uz iznimku slučajeva prema stavku 2. ovog članka, stranka protiv koje je uložen prigovor može prekinuti primjenu takve kompenzacije u roku od 30 dana od obavijesti da je postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.

2. Ako stranke u roku od 30 dana od datuma primitka obavijesti ne postignu dogovor o tome postiže li se mjerom u vezi s kojom je poslana ta obavijest usklađenost stranke protiv koje je uložen prigovor s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma, stranka koja je uložila prigovor u pisanom obliku zahtijeva od izvornog arbitražnog vijeća da odluči o tom pitanju. O tom se zahtjevu istodobno obavještavaju druga stranka i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu. Stranke i Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu obavještavaju se o odluci arbitražnog vijeća u roku od 45 dana od dana podnošenja zahtjeva. Ako arbitražno vijeće odluči da je mjera koja je poduzeta kako bi se postupilo u skladu s odlukom u skladu s odredbama iz članka 245. ovog Sporazuma, prekida se suspenzija obveza ili kompenzacije, ovisno o slučaju. Stranka koja je uložila prigovor prema potrebi prilagođava opseg suspenzije koncesija opsegu koji je utvrdilo arbitražno vijeće.

ČLANAK 260.

Zamjena arbitara

Ako tijekom arbitražnog postupka u okviru ovog poglavlja izvorno vijeće ili neki od njegovih članova nisu u mogućnosti sudjelovati, povuku se ili ih je potrebno zamijeniti jer ne postupaju u skladu sa zahtjevima Kodeksa ponašanja utvrđenog Prilogom XXI. ovom Sporazumu, primjenjuje se postupak utvrđen člankom 249. ovog Sporazuma. Vremenski rok za obavijest o odluci arbitražnog vijeća produžuje se za 20 dana uz iznimku hitnih sporova navedenih u stavku 7. članka 249. za koje se vremenski rok produžuje za pet dana.

PODODJELJAK 3.

ZAJEDNIČKE ODREDBE

ČLANAK 261.

Suspenzija i prekid arbitražnog postupka i postupka u skladu s odlukom

Arbitražno vijeće, na pisani zahtjev obiju stranaka, suspendira svoj rad u bilo kojem trenutku na razdoblje oko kojeg se usuglase stranke, a koje ne premašuje 12 uzastopnih mjeseci. Arbitražno vijeće nastavlja sa svojim radom prije isteka tog razdoblja na pisani zahtjev obiju stranaka ili krajem tog razdoblja na pisani zahtjev bilo koje od stranaka. Stranka podnositeljica zahtjeva o tome obavještava predsjednika ili supredsjednika Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, i drugu stranku. Ako stranka ne zahtijeva nastavak rada arbitražnog vijeća pri isteku dogovorenog razdoblja suspenzije, postupak se prekida. Suspenzija i prekid rada arbitražnog vijeća ne dovode u pitanje prava bilo koje od stranaka u drugom postupku koji podliježe članku 269. ovog Sporazuma.

ČLANAK 262.

Sporazumno rješenje

Stranke mogu u bilo kojem trenutku postići sporazumno rješenje spora na temelju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. O takvoj odluci zajednički obavještavaju Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, i predsjednika arbitražnog vijeća, ovisno o slučaju. Ako rješenje zahtijeva odobrenje u skladu s relevantnim domaćim postupcima bilo koje od stranaka, u obavijesti se upućuje na taj zahtjev, a postupak za rješavanje spora se suspendira. Ako takvo odobrenje nije potrebno ili ako se dostavi obavijest o završetku takvih domaćih postupaka, postupak za rješavanje spora se prekida.

ČLANAK 263.

Poslovnik

1. Postupci za rješavanje sporova na temelju ovog poglavlja regulirani su Poslovnikom utvrđenim Prilogom XX. ovom Sporazumu i Kodeksom ponašanja utvrđenim Prilogom XXI. ovom Sporazumu.
2. Svako saslušanje arbitražnog vijeća otvoreno je za javnost, osim ako je drukčije predviđeno Poslovnikom.

ČLANAK 264.

Informacije i tehnički savjeti

Na zahtjev stranke ili na njezinu inicijativu arbitražno vijeće može dobiti informacije koje smatra prikladnima za postupak arbitražnog vijeća od bilo kojeg izvora, uključujući stranke uključene u spor. Arbitražno vijeće isto tako ima pravo zatražiti mišljenje stručnjaka kada to smatra prikladnim. Arbitražno vijeće savjetuje se sa strankama prije odabira takvih stručnjaka. Fizičke ili pravne osobe s poslovnim nastanom na državnom području stranke mogu arbitražnom vijeću podnijeti podneske *amicus curiae* u skladu s Poslovníkom. Sve tako dobivene informacije u okviru ovog članka moraju biti otkrivene objema strankama i otvorene za iznošenje primjedbi.

ČLANAK 265.

Pravila tumačenja

Arbitražno vijeće tumači odredbe iz članka 245. ovog Sporazuma u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja međunarodnoga javnog prava, uključujući pravila određena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. Vijeće uzima u obzir i relevantna tumačenja utvrđena u izvješćima vijeća i žalbenog tijela koje je usvojilo Tijelo Svjetske trgovinske organizacije za rješavanje sporova (DSB). Odluke arbitražnog vijeća ne mogu dodavati ili smanjivati prava i obveze stranaka predviđene ovim Sporazumom.

ČLANAK 266.

Rješenja i odluke arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće poduzima sve napore kako bi sve odluke donijelo jednoglasno. Ako se odluka ipak ne može donijeti jednoglasno, o spornom pitanju odlučuje se većinom glasova. Razmatranja vijeća su povjerljiva, a izdvojena se mišljenja ne objavljuju.

2. Stranke bezuvjetno prihvaćaju odluke arbitražnog vijeća. Odlukama se ne stvaraju ni prava ni obveze za fizičke ili pravne osobe. U odlukama se navode utvrđeno činjenično stanje, primjenjivost relevantnih odredaba iz članka 245. ovog Sporazuma i temeljni razlozi svih nalaza i zaključaka koji se u njima iznose. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, javno objavljuje odluke arbitražnog vijeća u njihovoj cijelosti u roku od deset dana od obavijesti o njima, osim ako odluči ne učiniti to kako bi se osigurala povjerljivost informacija za koje je stranka koja ih pruža odlučila da su povjerljive, na temelju svojeg zakonodavstva.

ČLANAK 267.

Upućivanja na Sud Europske unije

1. Postupci iz ovog članka primjenjuju se na sporove povezane s tumačenjem i primjenom odredbe ovog Sporazuma koja stranci nameće obvezu utvrđenu upućivanjem na odredbu prava Unije.
2. Ako se sporom otvara pitanje tumačenja odredbe prava Unije iz stavka 1., arbitražno vijeće ne odlučuje o tom pitanju nego upućuje zahtjev Sudu Europske unije da odluči o tom pitanju. U tom se slučaju rokovi koji se primjenjuju na odluke arbitražnog vijeća suspendiraju dok Sud Europske unije ne donese odluku. Odluka Suda Europske unije obvezujuća je za arbitražno vijeće.

ODJELJAK 4.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 268.

Popisi arbitara

1. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, najkasnije šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma uspostavlja popis od najmanje 15 osoba koje žele i mogu obavljati funkciju arbitra. Popis se sastoji od tri potpopisa: jednog potpopisa za svaku stranku i jednog potpopisa osoba koje nisu državljani ni jedne stranke i koje mogu obavljati funkciju predsjednika arbitražnog vijeća. Svaki potpopis uključuje najmanje pet osoba. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu osigurava da se taj popis uvijek održava na toj razini.
2. Arbitri moraju imati stručno znanje ili iskustvo u području prava i međunarodne trgovine. Moraju biti neovisni, obavljati dužnost arbitra u osobnom svojstvu i ne smiju primati naputke od bilo koje organizacije ili vlade ili biti povezani s vladom bilo koje stranke te su dužni postupati u skladu s Kodeksom ponašanja utvrđenim Prilogom XXI. ovom Sporazumu.

3. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu može uspostaviti dodatne popise od 12 osoba sa znanjem i iskustvom u posebnim sektorima obuhvaćenim ovim Sporazumom. Podložno sporazumu stranaka, takvi se dodatni popisi upotrebljavaju za sastavljanje arbitražnog vijeća u skladu s postupkom utvrđenim člankom 249. ovog Sporazuma.

ČLANAK 269.

Odnos prema obvezama u okviru WTO-a

1. Primjena odredaba ovog poglavlja o rješavanju sporova ne dovodi u pitanje bilo koje djelovanje u okviru WTO-a, uključujući postupak za rješavanje sporova.

2. Međutim, ako je stranka u pogledu određene mjere pokrenula postupak rješavanja spora bilo prema ovom poglavlju ili prema Sporazumu o WTO-u, ona ne može u odnosu na istu mjeru pokrenuti postupak rješavanja spora u okviru drugog foruma sve dok prvi postupak ne bude zaključen. Osim toga, stranka ne traži ispravak povrede obveze koja je jednaka u ovom Sporazumu i u Sporazumu o WTO-u u okviru obaju foruma. U takvom slučaju, nakon pokretanja postupka rješavanja spora, stranke upotrebljavaju odabrani forum uz isključenje drugoga, osim ako odabrani forum zbog postupovnih razloga ili razloga nadležnosti ne donese odluku povezanu sa zahtjevom za ispravak povrede te obveze.

3. Za potrebe stavka 2. ovog članka:

- (a) postupak rješavanja spora na temelju Sporazuma o WTO-u smatra se pokrenutim na zahtjev stranke za osnivanje vijeća prema članku 6. Dogovora o pravilima i postupcima za rješavanje sporova iz Priloga 2. Sporazumu o WTO-u („Dogovor o rješavanju sporova”), a smatra se zaključenim kada DSB prihvati izvješće tog vijeća i izvješće žalbenog tijela, ovisno o slučaju, na temelju članaka 16. i 17.14. Dogovora o rješavanju sporova; i

- (b) postupak rješavanja spora na temelju ovog poglavlja smatra se pokrenutim na zahtjev stranke za osnivanje arbitražnog vijeća prema članku 248. ovog Sporazuma, a smatra se zaključenim kada arbitražno vijeće na temelju članka 253. ovog Sporazuma objavi svoju odluku strankama i Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma.

4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku da provede suspenziju obveza koju je odobrio DSB. Nije moguće primijeniti Sporazum o WTO-u kako bi se stranku spriječilo da suspendira obveze na temelju ovog poglavlja.

ČLANAK 270.

Rokovi

1. Svi rokovi utvrđeni u ovom poglavlju, uključujući rokove za obavijesti arbitražnih vijeća o njihovim odlukama, računaju se u kalendarskim danima od dana koji slijedi nakon radnje ili činjenice na koju upućuju, osim ako je drukčije navedeno.

2. Stranke u sporu mogu sporazumno izmijeniti sve rokove iz ovog poglavlja. Arbitražno vijeće može u bilo kojem trenutku predložiti strankama da izmijene bilo koji rok iz ovog poglavlja, navodeći razloge tog prijedloga.

POGLAVLJE 15.

OPĆE ODREDBE O PRIBLIŽAVANJU U OKVIRU GLAVE IV.

ČLANAK 271.

Napredak u približavanju u područjima povezanim s trgovinom

1. Za potrebe olakšavanja ocjene približavanja iz članka 419. ovog Sporazuma prava Gruzije pravu Unije u područjima povezanim s trgovinom iz glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, stranke redovito te najmanje jedanput godišnje, raspravljaju o napretku u približavanju prema dogovorenim rokovima predviđenima poglavljima 3., 4., 5., 6. i 8. glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma u okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma ili jednog od njegovih pododbora osnovanih u okviru ovog Sporazuma.

2. Na zahtjev Unije i za potrebe takve rasprave, Gruzija Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu ili jednom od njegovih pododbora, prema potrebi, u pisanom obliku dostavlja informacije o napretku u približavanju i djelotvornoj provedbi i izvršavanju domaćeg prava kod kojeg je postignuto približavanje, u odnosu na relevantna poglavlja glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.
3. Gruzija obavještava Uniju kad smatra da je postignula približavanje predviđeno poglavljima iz stavka 1.

ČLANAK 272.

Stavljanje neusklađenog domaćeg prava izvan snage

Kao dio približavanja Gruzija stavlja odredbe svojeg domaćeg prava izvan snage ili uklanja administrativne prakse koje nisu usklađene s pravom Unije koje je predmet odredaba o približavanju na temelju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma ili sa svojim domaćim pravom kod kojeg je, u skladu s tim, postignuto približavanje pravu Unije.

ČLANAK 273.

Ocjena približavanja u područjima povezanim s trgovinom

1. Ocjena približavanja Unije iz glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma započinje nakon što Gruzija obavijesti Uniju u skladu s člankom 271. stavkom 3. ovog Sporazuma, osim ako je drukčije predviđeno poglavljima 4. i 8. glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.
2. Unija procjenjuje je li pravo Gruzije približeno pravu Unije i provodi li se i izvršava na djelotvoran način. Gruzija Uniji dostavlja sve potrebne informacije kako bi omogućila takvu ocjenu, na zajednički dogovorenom jeziku.
3. U okviru ocjene Unije u skladu sa stavkom 2. uzimaju se u obzir postojanje i rad relevantne infrastrukture, tijela i postupaka u Gruziji potrebnih za djelotvornu provedbu i izvršavanje zakonodavstva Gruzije.

4. Ocjenom Unije prema stavku 2. uzima se u obzir postojanje svih odredaba domaćeg prava ili administrativnih praksi nesukladnih s pravom Unije koje je predmet odredaba o približavanju na temelju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma ili s domaćim pravom kod kojeg je, u skladu s tim, postignuto približavanje pravu Unije.

5. Unija Gruziju unutar roka koji će se odrediti u skladu s člankom 276. stavkom 1. ovog Sporazuma obavještava o rezultatima svoje ocjene, osim ako nije drukčije određeno. Stranke mogu raspravljati o ocjeni u okviru Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, ili njegovih relevantnih pododbora, u skladu s člankom 419. stavkom 4. ovog Sporazuma, osim ako je drukčije predviđeno.

ČLANAK 274.

Razvoji relevantni za približavanje

1. Gruzija osigurava učinkovitu provedbu domaćeg prava kod kojeg je postignuto približavanje na temelju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma i poduzima sva potrebna djelovanja kako bi se razvoji u pravu Unije odrazili na njezino domaće pravo, u skladu s člankom 418. ovog Sporazuma.

2. Unija obavještava Gruziju o svakom konačnom prijedlogu Komisije za donošenje ili izmjenu prava Unije relevantnog za obveze približavanja Gruzije u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.
3. Gruzija obavještava Uniju o djelovanjima, uključujući zakonodavne prijedloge i administrativne prakse koji mogu utjecati na ispunjavanje obveza približavanja na temelju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.
4. Na zahtjev, stranke raspravljaju o utjecaju svih prijedloga ili djelovanja iz stavaka 2. i 3. na pravo Gruzije ili na postupanje u skladu s obvezama u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.
5. Ako nakon provođenja ocjene u okviru članka 273. ovog Sporazuma Gruzija izmijeni svoje domaće pravo kako bi u obzir uzela promjene u približavanju u poglavljima 3., 4., 5., 6. i 8. glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, nova ocjena Unije provodi se u skladu s člankom 273. ovog Sporazuma. U slučaju bilo kojeg drugog djelovanja Gruzije kojim bi se moglo utjecati na provedbu i izvršavanje domaćeg prava kod kojeg je postignuto približavanje, nova ocjena Unije može se provoditi u skladu s člankom 273. ovog Sporazuma.

6. Ako okolnosti tako nalažu, posebne koristi koje Unija odobrava na temelju ocjene da je pravo Gruzije približeno pravu Unije te da se isto provodilo i izvršavalo na djelotvoran način, mogu privremeno biti suspendirane ako Gruzija ne postigne približavanje svojeg domaćeg prava uzimajući u obzir promjene glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma povezane s približavanjem, ako se ocjenom iz stavka 5. pokaže da pravo Gruzije više nije približeno pravu Unije ili ako Vijeće za pridruživanje ne donese odluku o ažuriranju glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma u skladu s razvojem prava Unije.

7. Ako Unija namjerava provesti takvu suspenziju, o tome bez odgađanja obavještava Gruziju. Gruzija može uputiti pitanje Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, u roku od tri mjeseca od obavijesti, uz iznošenje razloga u pisanom obliku. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu raspravlja o pitanju u roku od tri mjeseca od upućivanja. Ako se pitanje ne uputi Odboru za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu ili ako ga taj odbor ne može riješiti u roku od tri mjeseca od upućivanja, Unija može provesti suspenziju koristi. Suspenzija se ukida bez odgađanja ako Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu naknadno riješi pitanje.

ČLANAK 275.

Razmjena informacija

Razmjena informacija u vezi s približavanjem u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma odvija se kontaktnim točkama utvrđenima u članku 222. stavku 1. ovog Sporazuma.

ČLANAK 276.

Opća odredba

1. Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, donosi postupke kako bi se olakšalo približavanje i osigurala djelotvorna razmjena informacija u vezi s približavanjem, uključujući rokove za ocjenjivanje te oblik, sadržaj i jezik razmijenjenih informacija.

2. Svakim upućivanjem na poseban akt Unije u glavi IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma obuhvaćene su izmjene, dodaci i zamjenske mjere objavljene u *Službenom listu Europske unije* prije 29. studenoga 2013.
3. Odredbe u poglavljima 3., 4., 5., 6., i 8. glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma prevladavaju nad odredbama utvrđenima ovim poglavljem u mjeri u slučaju sukoba.
4. Tvrdnje o kršenju odredaba ovog poglavlja ne obrađuju se u okviru poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

GLAVA V.

GOSPODARSKA SURADNJA

POGLAVLJE 1.

GOSPODARSKI DIJALOG

ČLANAK 277.

1. EU i Gruzija olakšavaju postupak gospodarskih reformi boljim razumijevanjem temelja svojih gospodarstava te oblikovanja i provedbe gospodarskih politika.
2. Gruzija nastoji uspostaviti funkcionalno tržišno gospodarstvo i postupno uskladiti svoje gospodarske i financijske propise s onima EU-a uz osiguranje dobrih makroekonomskih politika.

ČLANAK 278.

U tu svrhu stranke su suglasne provoditi redovan gospodarski dijalog usmjeren na:

- (a) razmjenu informacija o makroekonomskim kretanjima i politikama, kao i o strukturnim reformama, uključujući strategije gospodarskog razvoja;
- (b) razmjenu stručnih znanja i najboljih praksi u područjima poput javnih financija, okvira monetarne i tečajne politike, politika u financijskom sektoru i ekonomske statistike;
- (c) razmjenu informacija i iskustava o regionalnoj gospodarskoj integraciji, uključujući o funkcioniranju Europske ekonomske i monetarne unije;
- (d) preispitivanju statusa bilateralne suradnje u područjima gospodarstva, financija i statistike.

POGLAVLJE 2.

UPRAVLJANJE JAVNIM FINANCIJAMA I FINANCIJSKA KONTROLA

ČLANAK 279.

Stranke surađuju u područjima unutarnje financijske kontrole u javnom sektoru (*public internal financial control – PIFC*) i vanjske revizije sa sljedećim ciljevima:

- (a) daljnjeg razvoja i provedbe sustava PIFC na temelju načela upravljačke odgovornosti, uključujući funkcionalno neovisnu funkciju unutarnje revizije u cijelom javnom sektoru, usklađivanjem s općeprihvaćenim međunarodnim normama i metodologijama te dobrom praksom EU-a, na temelju dokumenta o politici PIFC-a koji je odobrila Vlada Gruzije;
- (b) odražavanja u dokumentu o politici PIFC-a može li se i pod kojim uvjetima primijeniti sustav financijskog nadzora. U slučaju primjene tog sustava ta će se funkcija temeljiti na prigovorima i dopunit će, ali ne i udvostručiti funkciju unutarnje revizije;

- (c) djelotvorne suradnje između činitelja određenih u dokumentu o politici PIFC-a radi poticanja razvoja upravljanja;
- (d) podržavanja Središnje jedinice za usklađivanje za javnu unutarnju financijsku kontrolu (PIFC) i jačanja njezine nadležnosti;
- (e) daljnjeg jačanja gruzijskog državnog ureda za reviziju kao vrhovne revizijske institucije u Gruziji u smislu njegove neovisnosti, kapaciteta organizacije i revizije, izvora financijskih sredstava i ljudskih potencijala te provedbe međunarodno prihvaćenih normi unutarnje revizije Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI) od strane vrhovne revizijske institucije; te
- (f) razmjene informacija, iskustava i dobre prakse, između ostalog, razmjenom osoblja i zajedničkim osposobljavanjem u ovom području.

POGLAVLJE 3.

OPOREZIVANJE

ČLANAK 280.

Stranke surađuju kako bi unaprijedile dobro upravljanje u području poreza u cilju nastavka poboljšanja gospodarskih odnosa, trgovine, ulaganja i poštenoga tržišnog natjecanja.

ČLANAK 281.

U pogledu članka 280. ovog Sporazuma stranke prepoznaju i preuzimaju obvezu u pogledu provedbe načela dobrog upravljanja u području poreza, odnosno načela transparentnosti, razmjene informacija i poštenoga poreznog natjecanja koja primjenjuju države članice na razini EU-a. U tom cilju, ne dovodeći u pitanje nadležnosti EU-a i država članica, stranke će poboljšati međunarodnu suradnju u području poreza, olakšati naplatu zakonitih poreznih prihoda i razviti mjere za djelotvornu provedbu prethodno navedenih načela.

ČLANAK 282.

Stranke isto tako unapređuju i jačaju suradnju usmjerenu na razvoj poreznog sustava i administracije, uključujući unapređenje kapaciteta za naplatu i kontrolu, osiguravaju djelotvornu naplatu poreza i jačaju borbu protiv poreznih prijevара i izbjegavanja plaćanja poreza. Stranke nastoje unaprijediti suradnju i dijeljenje iskustava u suzbijanju poreznih prijevара, osobito kružne prijevare.

ČLANAK 283.

Stranke razvijaju suradnju i usklađuju politike u sprečavanju i suzbijanju prijevара i krijumčarenju proizvoda koji podliježu trošarinama. Ta će suradnja, između ostalog, uključivati postupno približavanje stopa trošarina na duhanske proizvode u najvećoj mogućoj mjeri, uzimajući u obzir ograničenja regionalnog konteksta i u skladu s Okvirnom konvencijom Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom. U tom će cilju stranke nastojati ojačati suradnju u regionalnom kontekstu.

ČLANAK 284.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 285.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXII. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 4.

STATISTIČKI PODACI

ČLANAK 286.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u statističkim pitanjima, čime pridonose dugoročnom cilju pružanja pravovremenih, međunarodno usporedivih i pouzdanih statističkih podataka. Očekuje se da djelotvoran i stručno neovisan nacionalni statistički sustav pruža građanima, poduzećima i donositeljima odluka u Gruziji i EU-u relevantne informacije, kojima im je omogućeno donošenje informiranih odluka na toj osnovi. Nacionalni statistički sustav trebao bi biti u skladu s Temeljnim načelima službene statistike UN-a uzimajući u obzir pravnu stečevinu EU-a u području statistike, uključujući Kodeks prakse europske statistike, radi usklađivanja nacionalnog statističkog sustava s europskim normama i standardima.

ČLANAK 287.

Suradnja je usmjerena na:

- (a) nastavak jačanja kapaciteta nacionalnoga statističkog sustava, usmjeravanje na zdravu pravnu osnovu, proizvodnju odgovarajućih podataka i metapodataka, širenje politike i pristupačnost korisnicima, uzimajući u obzir različite skupine korisnika, posebno javni i privatni sektor, akademsku zajednicu i ostale korisnike;
- (b) postupno usklađivanje statističkog sustava Gruzije s Europskim statističkim sustavom;
- (c) preciznu prilagodbu pružanja podataka EU-u, uzimajući u obzir primjenu relevantnih međunarodnih i europskih metodologija, uključujući klasifikacije;
- (d) izgradnju stručnog i upravljačkog kapaciteta nacionalnoga statističkog osoblja kako bi se olakšala primjena Europskih statističkih normi i pridonijelo razvoju statističkog sustava Gruzije;

- (e) razmjenu iskustava između stranaka o razvoju znanja i iskustva u području statistike;
- (f) primicanje cjelovitog upravljanja kvalitetom svih postupaka proizvodnje i širenja u području statistike.

ČLANAK 288.

Stranke surađuju u okviru Europskog statističkog sustava u kojem je Eurostat europsko statističko tijelo. Ta suradnja uključuje usmjerenost na:

- (a) makroekonomsku statistiku, uključujući nacionalne račune, vanjskotrgovinsku statistiku, statistiku platne bilance i statistiku o izravnim stranim ulaganjima;
- (b) demografsku statistiku, uključujući popise stanovništva, i socijalnu statistiku;
- (c) poljoprivrednu statistiku, uključujući poljoprivredne cenzuse, i statistiku o okolišu;
- (d) poslovnu statistiku, uključujući poslovne registre i upotrebu administrativnih izvora u statističke svrhe;

- (e) energetska statistiku, uključujući bilance;
- (f) regionalnu statistiku;
- (g) horizontalne aktivnosti, uključujući statističke klasifikacije, upravljanje kontrolom, osposobljavanje, širenje, upotrebu modernih informatičkih tehnologija; i
- (h) druga važna područja.

ČLANAK 289.

Stranke, između ostalog, razmjenjuju informacije i stručna znanja i jačaju suradnju uzimajući u obzir već stečeno iskustvo u reformi statističkog sustava pokrenutoj u okviru različitih programa pomoći. Naponi su usmjereni na nastavak usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a u području statistike na temelju nacionalne strategije razvoja gruzijskog statističkog sustava i uzimajući u obzir razvoj Europskoga statističkog sustava. Naglasak je u postupku proizvodnje statističkih podataka na nastavku razvoja anketa i upotrebi administrativnih evidencija, uzimajući u obzir potrebu za smanjenjem administrativnog opterećenja. Podaci su relevantni za oblikovanje i praćenje politika u ključnim područjima društvenog i gospodarskog života.

ČLANAK 290.

O pitanjima obuhvaćenim ovim poglavljem odvija se redoviti dijalog. Aktivnosti koje se poduzima u okviru Europskoga statističkog sustava, uključujući osposobljavanje, trebale bi, u najvećoj mogućoj mjeri, biti otvorene za sudjelovanje Gruzije.

ČLANAK 291.

Postupno približavanje gruzijskog zakonodavstva, gdje god je to moguće i prikladno, pravnoj stečevini EU-a u području statistike, provodi se u skladu s dokumentom *Statistical Requirements Compendium* koji se ažurira jednom godišnje, a za koji stranke smatraju da je priložen ovom Sporazumu (Prilog XXIII.).

GLAVA VI.

OSTALE POLITIKE SURADNJE

POGLAVLJE 1.

PRIJEVOZ

ČLANAK 292.

Stranke:

- (a) proširuju i jačaju suradnju u području prijevoza kako bi pridonijele razvoju održivog sustava prijevoza;
- (b) promiču djelotvoran i siguran prijevoz, kao i intermodalnost i interoperabilnost sustava prijevoza;
- (c) nastoje ojačati glavne prijevozne veze između svojih područja.

ČLANAK 293.

Ova suradnja, između ostalog, uključuje sljedeće ciljeve:

- (a) razvoj održive nacionalne prijevozne politike kojom su obuhvaćene sve vrste prijevoza, osobito u cilju osiguranja ekološki prihvatljivih, djelotvornih i sigurnih sustava prijevoza i promicanja integracije ovih razmatranja u području prijevoza u područja ostalih politika;
- (b) razvoj sektorskih strategija u smislu nacionalne prijevozne politike, uključujući pravne zahtjeve za modernizaciju tehničke opreme i voznog parka radi sukladnosti s međunarodnim normama utvrđenim u prilogima XXIV. i XXV. ovom Sporazumu, cestovnog prometa, željezničkog prometa, zračnog prometa, pomorskog prometa i intermodalnosti, uključujući rokove i ciljeve za provedbu, administrativne odgovornosti, kao i financijske planove;
- (c) jačanje infrastrukturne politike radi bolje identifikacije i vrednovanja infrastrukturnih projekata u različitim vrstama prijevoza;
- (d) razvoj politika financiranja usmjerenih na održavanje, ograničenja kapaciteta i nedostajuće infrastrukture za povezivanje, kao i aktiviranje i promicanje sudjelovanja privatnog sektora u projektima u području prijevoza;

- (e) pristup relevantnim organizacijama i sporazumima u području prijevoza, uključujući postupke za osiguranje stroge provedbe i djelotvornog izvršavanja međunarodnih sporazuma i konvencija u području prijevoza;
- (f) znanstvenu i tehničku suradnju i razmjenu informacija za razvoj i poboljšanje tehnologija u području prijevoza, poput inteligentnih sustava prijevoza;
- (g) promicanje upotrebe inteligentnih sustava prijevoza i informacijske tehnologije u upravljanju svim relevantnim vrstama prijevoza i njihovom odvijanju, kao i podršku intermodalnosti i suradnji u upotrebi prostornih sustava i komercijalnih aplikacija kojima se olakšava prijevoz.

ČLANAK 294.

1. Suradnja je usmjerena i na poboljšanje kretanja putnika i roba, povećanje protočnosti prijevoznih tokova između Gruzije, EU-a i trećih zemalja u regiji uklanjanjem administrativnih, tehničkih i ostalih prepreka, unapređenje mreža prijevoza i modernizaciju infrastrukture osobito na glavnim mrežama koje povezuju stranke. Ta suradnja uključuje aktivnosti za pojednostavnjenje prelazaka granice.

2. Suradnja uključuje razmjenu informacija i zajedničke aktivnosti:
- (a) na regionalnoj razini, osobito uzimajući u obzir i uključujući napredak ostvaren na temelju različitih sporazuma o suradnji u području prijevoza poput Odbora za prijevoz istočnog partnerstva, Transportnog koridora Europa-Kavkaz-Azija (TRACECA), procesa iz Bakua i ostalih inicijativa u području prijevoza;
 - (b) na međunarodnoj razini, uključujući u pogledu međunarodnih organizacija u području prijevoza i međunarodnih sporazuma i konvencija koje su stranke ratificirale; te
 - (c) u okviru raznih prijevoznih agencija EU-a.

ČLANAK 295.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 296.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXIV. i Priloga XV.D ovom Sporazumu u skladu s odredbama tih Priloga.

POGLAVLJE 2.

SURADNJA U PODRUČJU ENERGETIKE

ČLANAK 297.

Suradnja se treba temeljiti na načelima partnerstva, uzajamnog interesa, transparentnosti i predvidljivosti i usmjerena je na energetske učinkovitost, tržišnu integraciju i regulatornu konvergenciju u energetske sektoru uzimajući u obzir potrebu za osiguranjem pristupa sigurnoj, okolišno održivoj i pristupačnoj energiji.

ČLANAK 298.

Ova suradnja, između ostalog, treba uključiti sljedeća područja:

- (a) energetske strategije i politike;
- (b) razvoj konkurentnih, transparentnih i nediskriminirajućih energetskih tržišta koja trećim strankama omogućuju jednak pristup mrežama i potrošačima sukladnim normama EU-a, uključujući razvoj mjerodavnog regulatornog okvira, prema potrebi;
- (c) suradnju u pitanjima regionalne energetike i mogućeg pristupanja Gruzije Ugovoru o energetske zajednici u pogledu kojeg Gruzija trenutačno ima status promatrača;
- (d) razvoj privlačne i stabilne investicijske klime rješavanjem institucionalnih, pravnih, fiskalnih i ostalih uvjeta;
- (e) energetske infrastrukture od zajedničkog interesa, radi diversifikacije energetskih izvora, dobavljača i prijevoznih putova na ekonomski učinkovit i ekološki prihvatljiv način;

- (f) poboljšanje sigurnosti opskrbe energijom, kojim će se ojačati tržišna integracija i olakšati regulatorno približavanje prema ključnim elementima pravne stečevine EU-a;
- (g) poboljšanje i jačanje dugoročne stabilnosti i sigurnosti opskrbe i trgovine energijom, provoza i prijevoza i politika određivanja cijena, uključujući općeniti sustav temeljen na troškovima za prijenos energetske resursa, na uzajamno korisnoj i nediskriminirajućoj osnovi u skladu s međunarodnim pravilima, uključujući Ugovor o energetskej povelji;
- (h) promicanje energetske učinkovitosti i energetske uštede na ekonomski učinkovit i ekološki prihvatljiv način;
- (i) razvoj i poticanje obnovljivih energija, s posebnim naglaskom na vodne izvore te promicanje bilateralne i regionalne integracije u tom području;
- (h) znanstvenu i tehničku suradnju i razmjenu informacija radi razvoja i unapređenja tehnologija u proizvodnji energije, prijevozu, opskrbi i krajnjoj upotrebi, uz obraćanje posebne pozornosti na energetske učinkovite i ekološki prihvatljive tehnologije; te

- (i) suradnju u područjima nuklearne sigurnosti i zaštite od zračenja u skladu s načelima i normama Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) i relevantnim međunarodnim ugovorima i konvencijama sklopljenima u okviru IAEA-a, kao i u skladu s Ugovorom o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, ovisno o slučaju.

ČLANAK 299.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 300.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXV. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 3.

OKOLIŠ

ČLANAK 301.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u pitanjima okoliša, čime pridonose dugoročnom cilju održivog razvoja i ozelenjivanja gospodarstva. Očekuje se da će posljedice bolje zaštite okoliša biti od koristi za građane i poduzeća u Gruziji i u EU-u, uključujući bolje javno zdravlje, očuvane prirodne resurse, povećanu djelotvornost u području gospodarstva i okoliša, kao i upotrebu modernih, čistih tehnologija koje pridonose održivijim uzorcima proizvodnje. Suradnja se odvija uzimajući u obzir interese stranaka na temelju jednakosti i uzajamne koristi, kao i uzimajući u obzir međuovisnost koja postoji između stranaka na području zaštite okoliša te multilateralne sporazume u tom području.

ČLANAK 302.

1. Suradnja je usmjerena na očuvanje, zaštitu, podizanje i obnovu kvalitete okoliša, zaštitu zdravlja ljudi, održivu upotrebu prirodnih resursa i promicanje mjera za rješavanje regionalnih ili svjetskih okolišnih problema na međunarodnoj razini, uključujući suradnju u područjima:

- (a) upravljanja okolišem i horizontalnih pitanja, uključujući strateško planiranje, procjenu utjecaja na okoliš i stratešku procjenu okoliša, obrazovanje i osposobljavanje, praćenje i informacijske sustave o okolišu, nadzor i provedbu, okolišnu odgovornost, suzbijanje kriminala na području okoliša, prekograničnu suradnju, javni pristup informacijama o okolišu, postupke donošenja odluka i djelotvorne administrativne i pravosudne postupke preispitivanja;
- (b) kvalitete zraka;
- (c) kvalitete vode i upravljanja resursima, uključujući upravljanje rizikom od poplava, nedostatak vode i suše te morski okoliš;

- (d) upravljanja otpadom;
 - (e) zaštite prirode, uključujući šumarstvo te očuvanje biološke raznolikosti;
 - (f) industrijskog zagađenja i industrijskih opasnosti; te
 - (g) upravljanja kemikalijama;
2. Suradnja je usmjerena i na integraciju okoliša u područja politike osim politike okoliša.

ČLANAK 303.

Stranke, između ostalog, razmjenjuju informacije i stručno znanje, surađuju na bilateralnoj, regionalnoj, uključujući putem postojećih struktura suradnje na području južnog Kavkaza, i međunarodnoj razini, posebno u pogledu multilateralnih sporazuma o okolišu koje su stranke ratificirale te surađuju u okviru relevantnih tijela, ovisno o slučaju.

ČLANAK 304.

1. Suradnja, između ostalog, uključuje sljedeće ciljeve:
 - (a) razvoj Nacionalnoga akcijskog plana za zaštitu okoliša (National Environment Action Plan – NEAP) kojim su obuhvaćene opće nacionalne strateške smjernice i smjernice u pogledu sektora okoliša u Gruziji, kao i institucionalna i administrativna pitanja;
 - (b) promicanje integracije okoliša u područja ostalih politika, te
 - (c) utvrđivanje potrebnih ljudskih i financijskih resursa.
2. NEAP će se povremeno ažurirati i donositi u skladu s gruzijskim zakonodavstvom.

ČLANAK 305.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 306.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXVI. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 4.

KLIMATSKA POLITIKA

ČLANAK 307.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u suzbijanju klimatskih promjena. Suradnja se odvija uzimajući u obzir interese stranaka na temelju jednakosti i uzajamne koristi te uzimajući u obzir međuovisnost koja postoji između postojećih bilateralnih i multilateralnih obveza u tom području.

ČLANAK 308.

Suradnja je usmjerena na ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama, kao i na promicanje mjera na međunarodnoj razini, uključujući i u područjima:

- (a) ublažavanja klimatskih promjena;
- (b) prilagodbe klimatskim promjenama;
- (c) trgovine ugljikom;
- (d) istraživanja, razvoja, demonstracije, primjene i širenja sigurne i održive tehnologije s niskom razinom emisije ugljika i tehnologije prilagodbe; te
- (e) unošenja razmatranja u pogledu klime u sektorske politike.

ČLANAK 309.

Stranke, između ostalog, razmjenjuju informacije i stručno znanje, provode zajedničke istraživačke aktivnosti i razmjenjuju informacije o čistim tehnologijama, provode zajedničke aktivnosti na nacionalnoj i međunarodnoj razini posebno u pogledu multilateralnih sporazuma o okolišu koje su stranke ratificirale te zajedničke aktivnosti u okviru relevantnih tijela, ovisno o slučaju. Stranke posvećuju posebnu pozornost prekograničnim pitanjima i regionalnoj suradnji.

ČLANAK 310.

Na temelju uzajamnog interesa, suradnja obuhvaća, između ostalog, razvoj i provedbu:

- (a) Nacionalnog plana djelovanja za prilagodbu (*National Adaptation Plan of Action – NAPA*)
- (b) Strategije razvoja niske razine emisija (*Low Emissions Development Strategy – LEDS*), uključujući aktivnosti za ublažavanje prihvatljive na nacionalnog razini;

- (c) mjere za promicanje prijenosa tehnologije na temelju procjene tehnoloških potreba;
- (d) mjere u vezi s tvarima koje onečišćuju ozonski sloj i fluoriniranim stakleničkim plinovima

ČLANAK 311.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 312.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXVII. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 5.

INDUSTRIJSKA I PODUZETNIČKA POLITIKA I RUDARSTVO

ČLANAK 313.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju na području industrijske i poduzetničke politike čime poboljšavaju poslovno okruženje za sve gospodarske čimbenike, ali s posebnim naglaskom na malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima), kako su utvrđena u zakonodavstvu EU-a, odnosno Gruzije. Boljom suradnjom trebalo bi doći do unapređenja administrativnog i regulatornog okvira za poduzeća iz EU-a i iz Gruzije koja posluju u EU-u i Gruziji te bi je trebalo temeljiti na politikama EU-a u području malih i srednjih poduzeća uzimajući u obzir međunarodno priznata načela i prakse u tom području.

ČLANAK 314.

U tu svrhu, stranke surađuju radi:

- (a) provedbe politika za razvoj malih i srednjih poduzeća na temelju načela Zakona o malim poduzećima te praćenja postupka provedbe redovnim dijalozima. Ova suradnja usredotočuje se i na mikropoduzeća i obrte, koji su izuzetno važni i za gospodarstvo EU-a i za gruzijsko gospodarstvo;
- (b) stvaranja boljih okvirnih uvjeta razmjenom informacija i dobrih praksi, što predstavlja doprinos povećanju konkurentnosti. Ova suradnja uključuje i upravljanje strukturnim problemima (restrukturiranje), kao što su okoliš i energija;
- (c) pojednostavnjenja i racionalizacije propisa i regulatorne prakse s posebnim naglaskom na razmjenu dobrih praksi o regulatornim tehnikama, uključujući načela EU-a;

- (d) poticanja razvoja politike inovacija razmjenom informacija i dobrih praksi u pogledu komercijalizacije istraživanja i razvoja (uključujući instrumente potpore poduzetnicima početnicima u području tehnologije, razvoj klastera i pristup financiranju);
- (e) poticanja boljih kontakata između poduzeća iz EU-a i poduzeća iz Gruzije te između tih poduzeća i tijela iz EU-a i Gruzije;
- (f) poticanja aktivnosti promicanja izvoza između EU-a i Gruzije;
- (g) olakšavanja modernizacije i restrukturiranja industrije EU-a i Gruzije u određenim sektorima;
- (h) razvijaju i jačaju suradnju u području rudarske industrije i proizvodnje sirovina, u cilju promicanja uzajamnog razumijevanja, unapređenja poslovnog okruženja, razmjene informacija i suradnje u pitanjima rudarstva izvan sektora energetike, koja se osobito odnose na rudarenje metalnih ruda i industrijskih minerala. Razmjena informacija obuhvaća kretanja u sektoru rudarstva i sirovina, trgovini sirovinama, najboljim praksama u pogledu održivog razvoja rudarske industrije, te osposobljavanja, vještina, zdravstva i sigurnosti.

ČLANAK 315.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog. To uključuje i predstavnike poduzeća EU-a i Gruzije.

POGLAVLJE 6.

PRAVO TROVAČKIH DRUŠTAVA, RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA I KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

ČLANAK 316.

Prepoznajući važnost djelotvornog skupa pravila i praksi u područjima prava trgovačkih društava i korporativnog upravljanja, kao i računovodstva i revizije, za stvaranje u cijelosti funkcionalnoga tržišnog gospodarstva i razvoj trgovine, stranke su suglasne surađivati:

- (a) na zaštiti dioničara, vjerovnika i ostalih dionika u skladu s pravilima EU-a u tom području;

- (b) na provođenju relevantnih međunarodnih normi na nacionalnoj razini i postupnog približavanja pravilima EU-a u području računovodstva i revizije;
- (c) na nastavku razvoja politike korporativnog upravljanja u skladu s međunarodnim normama, kao i postupnog približavanja pravilima i preporukama EU-a u tom području.

ČLANAK 317.

Stranke će nastojati dijeliti informacije i stručna znanja o postojećim sustavima i relevantnim novim kretanjima u tim područjima. Osim toga, stranke će nastojati osigurati učinkovitu razmjenu informacija između poslovnih registara država članica i nacionalnog registra trgovačkih društava Gruzije.

ČLANAK 318.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 319.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXVIII. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 7.

FINANCIJSKE USLUGE

ČLANAK 320.

Prepoznajući važnost djelotvornog skupa pravila i praksi u područjima financijskih usluga radi uspostave u potpunosti funkcionalnog tržišnog gospodarstva i jačanja trgovinske razmjene između obiju stranaka, stranke su suglasne surađivati u području financijskih usluga u skladu sa sljedećim ciljevima:

- (a) potporom postupku prilagodbe propisa o financijskim uslugama potrebama otvorenoga tržišnog gospodarstva;

- (b) osiguranjem djelotvorne i odgovarajuće zaštite ulagača i ostalih korisnika financijskih usluga;
- (c) osiguranjem stabilnosti i cjelovitosti financijskog sustava Gruzije u njegovoj potpunosti;
- (d) promicanjem suradnje između različitih činitelja financijskog sustava, uključujući regulatore i nadzornike; te
- (e) osiguranjem neovisnog i djelotvornog nadzora.

ČLANAK 321.

1. Stranke potiču suradnju između relevantnih regulatornih i nadzornih tijela, uključujući razmjenu informacija, dijeljenje stručnih znanja o financijskim tržištima i ostale slične mjere.
2. Posebna pažnja pridana je razvoju administrativnog kapaciteta tih tijela, uključujući razmjenu osoblja i zajedničko osposobljavanje.

ČLANAK 322.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 323.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XV. A ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 8.

SURADNJA U PODRUČJU INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

ČLANAK 324.

Stranke promiču suradnju na razvoju informacijskog društva na korist građana i poduzeća širokom dostupnošću informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) i boljom kvalitetom usluga po pristupačnim cijenama. Ova suradnja trebala bi za cilj imati olakšavanje pristupa tržištima elektroničke komunikacije, poticanje tržišne konkurencije i ulaganje u sektor.

ČLANAK 325.

Suradnja će, između ostalog, uključiti sljedeća pitanja:

- (a) razmjenu informacija i najboljih praksi u provedbi nacionalnih inicijativa za informacijsko društvo, uključujući, između ostalog, inicijative usmjerene na promicanje širokopojasnog pristupa, povećanje mrežne sigurnosti i razvoj internetskih javnih usluga; te
- (b) razmjenu informacija, najboljih praksi i iskustava radi promicanja razvoja sveobuhvatnog regulatornog okvira za elektroničke komunikacije, a osobito radi jačanja administrativnog kapaciteta neovisnog nacionalnog regulatora, poticanja bolje upotrebe spektarskih resursa i promicanja interoperabilnosti mreža u Gruziji te između Gruzije i EU-a;

ČLANAK 326.

Stranke promiču suradnju između regulatora u području elektroničkih komunikacija iz EU-a i nacionalnih regulatornih tijela Gruzije.

ČLANAK 327.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XV.B ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 9.

TURIZAM

ČLANAK 328.

Stranke surađuju u području turizma u cilju jačanja razvoja konkurentne i održive turističke industrije kao pokretača gospodarskog razvoja, osnaživanja, zapošljavanja i međunarodnog poslovanja.

ČLANAK 329.

Suradnja na bilateralnoj i europskoj razini temelji se na sljedećim načelima:

- (a) poštovanju cjelovitosti i interesa lokalnih zajednica, osobito u ruralnim područjima, s obzirom na potrebe lokalnog razvoja i prioritete;
- (b) važnosti kulturne baštine; te
- (c) pozitivnoj interakciji između turizma i očuvanja okoliša.

ČLANAK 330.

Suradnja je usmjerena na sljedeća područja:

- (a) razmjenu informacija, najboljih praksi, iskustva i prijenos praktičnog znanja;
- (b) održavanje partnerstva između javnih i privatnih interesa i interesa zajednice radi osiguranja održivog razvoja turizma;

- (c) promicanje i razvoj turističkih tokova, proizvoda i tržišta, infrastrukture, ljudskih resursa i institucionalnih struktura;
- (d) razvoj i provedbu učinkovitih politika;
- (e) osposobljavanje u području turizma i izgradnju kapaciteta radi podizanja standarda usluga; te
- (f) razvoj i promicanje, između ostalog, turizma lokalne zajednice.

ČLANAK 331.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

POGLAVLJE 10.

POJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

ČLANAK 332.

Stranke surađuju radi promicanja poljoprivrednog i ruralnog razvoja, osobito postupnom konvergencijom politika i zakonodavstva.

ČLANAK 333.

Suradnja između stranaka u području poljoprivrede i ruralnog razvoja, između ostalog, uključuje sljedeća područja:

- (a) olakšavanje uzajamnog razumijevanja poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja;
- (b) jačanje administrativnih kapaciteta na središnjoj i lokalnoj razini u pogledu planiranja, vrednovanja i provedbe politika u skladu s propisima i najboljima praksama EU-a;

- (c) promicanje modernizacije i održivosti poljoprivredne proizvodnje;
- (d) dijeljenje znanja i najboljih praksi politika ruralnog razvoja radi promicanja gospodarske dobrobiti ruralnih zajednica;
- (e) povećanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora te djelotvornosti i transparentnosti svih dionika na tržištima;
- (f) promicanje kvalitetnih politika i njihovih kontrolnih mehanizama, uključujući oznake zemljopisnog podrijetla i ekološkog uzgoja;
- (g) proizvodnju vina i seoskog turizma;
- (h) širenje znanja i promicanje proširenih usluga za poljoprivredne proizvođače; te
- (i) težnju usklađivanju pitanja koja se rješavaju u okviru međunarodnih organizacija kojih su stranke članice.

ČLANAK 334.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

POGLAVLJE 11.

RIBARSTVO I POMORSTVO

ODJELJAK 1.

RIBARSTVENA POLITIKA

ČLANAK 335.

1. Stranke surađuju u sljedećim područjima od zajedničkog interesa u sektoru pomorstva, uključujući održavanje i upravljanje živim vodenim resursima, kontrolu i nadzor, prikupljanju podataka, borbi protiv nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog (IUU) ribolova, kako je definirano u Međunarodnom akcijskom planu (International Plan of Action – IPOA) FAO-a iz 2001. o sprečavanju i iskorjenjivanju nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog (IUU) ribolova.
2. Ta će suradnja poštovati međunarodne obveze stranaka u pogledu održavanja i upravljanja živim vodenim resursima.

ČLANAK 336.

Stranke poduzimaju zajedničke aktivnosti, razmjenjuju informacije i pružaju međusobnu podršku u cilju promicanja:

- (a) dobrog upravljanja i najboljih praksi u upravljanju ribarstvom u cilju osiguranja očuvanja i održivog upravljanja ribljim fondom na temelju načela pristupa ekosustava;
- (b) odgovornog ribolova i upravljanja ribarstvom u skladu s načelima održivog razvoja u cilju očuvanja zdravog ribljeg fonda i ekosustava; te
- (c) regionalne suradnje, uključujući putem regionalnih organizacija za upravljanje ribarstvom, prema potrebi.

ČLANAK 337.

U smislu članka 336. ovog Sporazuma i uzevši u obzir najbolje znanstvene savjete, stranke osnažuju suradnju i koordinaciju svojih aktivnosti u području upravljanja i održavanja živih vodenih resursa u Crnome moru. Obje stranke promicat će, prema potrebi, regionalnu suradnju u Crnome moru i odnose s odgovarajućim regionalnim organizacijama za upravljanje ribarstvom.

ČLANAK 338.

Stranke će poduprijeti inicijative, poput uzajamne razmjene iskustava i pružanja podrške, kako bi osigurale provedbu održive ribarstvene politike, na temelju pravne stečevine EU-a i prioriternih interesa stranaka u ovom području, uključujući:

- (a) upravljanje živim vodenim resursima, ribarstvom i tehničke mjere:

- (b) nadzor i kontrolu ribolovnih aktivnosti upotrebom nužne opreme za praćenje, uključujući elektroničke uređaje za nadzor i praćenje, kao i postojanje provedivog zakonodavstva i mehanizama kontrole;
- (c) usklađeno prikupljanje podataka o ulovu i iskrcavanju te bioloških i gospodarskih podataka;
- (d) upravljanje ribarstvenim kapacitetima, uključujući registar funkcionalne ribolovne flote;
- (e) djelotvornost tržišta, osobito promicanjem organizacija proizvođača, pružanjem informacija potrošačima i normama oglašavanja i sljedivosti;
- (f) razvoj strukturne politike za sektor ribarstva koja osigurava održivost u gospodarskom, okolišnom i socijalnom pogledu.

ODJELJAK 2.

POMORSKA POLITIKA

ČLANAK 339.

Uzimajući u obzir suradnju u područjima ribarstva, pomorskog prijevoza, okoliša i ostalih politika, i u skladu s mjerodavnim međunarodnim sporazumima o pravu mora na temelju Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, stranke razvijaju suradnju u području integrirane pomorske politike, posebno:

- (a) u promicanju integriranog pristupa pomorskim pitanjima, dobrom upravljanju i razmjeni najboljih praksi u upotrebi pomorskog prostora;
- (b) u promicanju pomorskoga prostornog planiranja kao alata kojim se pridonosi boljem donošenju odluka u arbitraži između aktivnosti koje su u međusobnoj suprotnosti, u skladu s načelom pristupa ekosustava;
- (c) u promicanju integriranog upravljanja obalnim područjem u skladu s načelom pristupa ekosustava u cilju osiguranja održivog razvoja obalnog područja i poboljšanja otpornosti obalnih regija na obalne rizike, uključujući utjecaje klimatskih promjena;

- (d) u promicanju inovacija i učinkovitosti upotrebe resursa u pomorskim industrijama kao pokretača gospodarskog razvoja i zapošljavanja, uključujući razmjenu najboljih podataka;
- (e) u promicanju strateških saveza između pomorskih industrija, usluga i znanstvenih institucija koje su specijalizirane za istraživanje u području mora i pomorstva.
- (f) u nastojanju poboljšavanja prekograničnog i međusektorskoga pomorskog nadzora u cilju suočavanja sa sve većim izazovima u vezi s pojačanim pomorskim prometom, obavljanjem dužnosti plovila, pomorskim nesrećama i nezakonitim aktivnostima na moru; te
- (g) u uspostavljanju redovitog dijaloga i promicanju različitih mreža između pomorskih dionika.

ČLANAK 340.

Ova suradnja uključuje:

- (a) razmjenu informacija, najbolje prakse, iskustvo i prijenos praktičnoga pomorskog znanja, uključujući znanja o inovativnim tehnologijama u pomorskim sektorima i pitanjima pomorskog okoliša;
- (b) razmjenu informacija i najboljih praksi o financijskim opcijama za projekte, uključujući javno-privatna partnerstva; te
- (c) poboljšanje suradnje između stranaka u relevantnim međunarodnim pomorskim forumima.

Redovit dijalog o politikama ribarstva i pomorstva

ČLANAK 341.

O pitanjima obuhvaćenim ovim poglavljem između stranaka odvijat će se redoviti dijalog.

POGLAVLJE 12.

SURADNJA U PODRUČJIMA ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I DEMONSTRACIJSKIH AKTIVNOSTI

ČLANAK 342.

Stranke promiču suradnju u svim područjima civilnih znanstvenih istraživanja i tehnološkog razvoja i demonstracijskih aktivnosti (RTD) na temelju uzajamne koristi i podložno odgovarajućim i djelotvornim razinama zaštite prava intelektualnog vlasništva.

ČLANAK 343.

Suradnja u području RTD-a uključuje:

- (a) politički dijalog i razmjenu znanstvenih i tehnoloških informacija;
- (b) olakšavanje odgovarajućeg pristupa odgovarajućim programima stranaka;

- (c) povećanje istraživačkog kapaciteta i sudjelovanja istraživačkih subjekata Gruzije u istraživačkim okvirnim programima EU-a;
- (d) promicanje zajedničkih istraživačkih projekata u svim područjima RTD-a;
- (e) aktivnosti u području osposobljavanja i programe mobilnosti za znanstvenike, istraživače i ostalo istraživačko osoblje koje sudjeluje u aktivnostima istraživanja i tehnološkog razvoja obiju stranaka;
- (f) olakšavanje u okviru primjenjivog zakonodavstva, slobodnog kretanja istraživačkih djelatnika koji sudjeluju u aktivnostima obuhvaćenima ovim Sporazumom i prekograničnog kretanja robe namijenjene za upotrebu u takvim aktivnostima; te
- (g) ostalim oblicima suradnje u području RTD-a na temelju međusobnog sporazuma.

ČLANAK 344.

U aktivnostima suradnje u tom području treba tražiti sinergije s aktivnostima koje se odvijaju u okviru financijske suradnje između EU-a i Gruzije, kako je navedeno u Glavi VII. (Financijska pomoć i odredbe o sprečavanju prijevara i nadzoru) ovog Sporazuma.

POGLAVLJE 13.

POLITIKA ZAŠTITE POTROŠAČA

ČLANAK 345.

Stranke surađuju kako bi osigurale visoku razinu zaštite potrošača i postigle usklađenost svojih sustava zaštite potrošača.

ČLANAK 346.

Radi postizanja tih ciljeva suradnja, prema potrebi, može uključivati:

- (a) usmjerenost na približavanje zakonodavstva u području zaštite potrošača, a istovremeno izbjegavanje stvaranja prepreka trgovini;
- (b) promicanje razmjene informacija o sustavima zaštite potrošača, uključujući zakonodavstvo u području zaštite potrošača i njegovu provedbu, sigurnost proizvoda za široku potrošnju, sustave za razmjenu informacija, obrazovanje/osvještenje potrošača i jačanje uloge potrošača i naknadi štete potrošačima;

- (c) aktivnosti osposobljavanja administrativnih službenika i ostalih predstavnika interesa potrošača;
- (d) poticanje aktivnosti nezavisnih udruga potrošača i suradnje između predstavnika potrošača.

ČLANAK 347.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXIX. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 14.

ZAPOŠLJAVANJE, SOCIJALNA POLITIKA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI

ČLANAK 348.

Stranke jačaju dijalog i suradnju na promicanju programa za dostojanstveni rad, politike zapošljavanja, zdravlja i sigurnosti na radu, socijalnog dijaloga, socijalne zaštite, socijalne uključenosti, ravnopravnosti spolova i borbe protiv diskriminacije te društvene odgovornosti poduzeća čime pridonose promicanju brojnijih i boljih radnih mjesta, smanjenju siromaštva, boljoj socijalnoj koheziji, održivom razvoju i boljoj kvaliteti života.

ČLANAK 349.

Suradnja na temelju razmjene informacija i najboljih praksi može uključivati određen broj pitanja iz sljedećih područja:

- (a) smanjenje siromaštva i bolja socijalna kohezija;

- (b) politika zapošljavanja usmjerena na brojnija i bolja radna mjesta s dostojanstvenim uvjetima rada, uključujući cilj smanjenja sive ekonomije i sivog zapošljavanja;
- (c) promicanje aktivnih mjera tržišta rada i djelotvornih službi za zapošljavanje, prema potrebi, radi modernizacije i prilagodbe potrebama tržišta rada stranaka;
- (d) poticanje obuhvatnijih sustava tržišta rada i socijalne sigurnosti koji uključuju osobe u nepovoljnijem položaju, uključujući osobe s invaliditetom i pripadnike manjina;
- (e) jednake mogućnosti i borba protiv diskriminacije, usmjerene na unapređenje ravnopravnosti spolova i osiguranje jednakih mogućnosti za muškarce i žene, kao i borbu protiv diskriminacije na temelju spola, rasne ili etničke pripadnosti, vjere, invaliditeta, godina ili seksualne opredijeljenosti;
- (f) socijalna politika usmjerena na podizanje razine socijalne zaštite, sustava socijalne zaštite u smislu kvalitete, dostupnosti i financijske održivosti;
- (g) unapređenje sudjelovanja socijalnih partnera i promicanje socijalnog dijaloga, uključujući jačanjem kapaciteta svih relevantnih dionika;

- (h) promicanje zdravlja i sigurnosti na radu; te
- (i) svijesti i dijaloga u području društvene odgovornosti poduzeća.

ČLANAK 350.

Stranke potiču uključivanje svih relevantnih dionika, uključujući organizacije civilnog društva, a osobito socijalnih partnera u oblikovanje politike i reforme te u suradnji između stranaka, kako je predviđeno u odgovarajućem dijelu glave VIII. (Institucionalne, opće i završne odredbe) ovog Sporazuma.

ČLANAK 351.

Cilj je stranaka jačanje suradnje u pitanjima zapošljavanja i socijalne politike u svim relevantnim regionalnim, multilateralnim i međunarodnim forumima i organizacijama.

ČLANAK 352.

Stranke promiču društvenu odgovornost poduzeća i potiču odgovorne poslovne prakse poput onih koje promiču brojne međunarodne smjernice o društvenoj odgovornosti poduzeća, a posebno OECD-ove smjernice za multinacionalna poduzeća.

ČLANAK 353.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

ČLANAK 354.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXX. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 15.

JAVNO ZDRAVSTVO

ČLANAK 355.

Stranke su suglasne razvijati suradnju u području javnog zdravlja u cilju podizanja razine sigurnosti javnog zdravlja i zaštite zdravlja ljudi kao osnovnog dijela održivog razvoja i gospodarskog rasta.

ČLANAK 356.

Suradnja uključuje sljedeća područja, posebno:

- (a) jačanje sustava javnog zdravstva Gruzije, osobito provedbom reforme zdravstvenog sektora, čime se osigurava visokokvalitetna primarna zdravstvena zaštita, razvoj ljudskih resursa za zdravstvo te unapređenjem upravljanja zdravstvom i financiranja zdravstvene zaštite;

- (b) epidemiološki nadzor i kontrolu zaraznih bolesti poput HIV-a/AIDS-a, virusnog hepatitisa i tuberkuloze, antimikrobske otpornosti, kao i bolju pripremljenost za prijetnje i izvanredne situacije u području javnog zdravlja;
- (c) sprečavanje i kontrolu nezaraznih bolesti, uglavnom razmjenom informacija i najboljih praksi, čime se promiču zdravi načini života, fizička aktivnost i vodi računa o glavnim odrednicama zdravlja, poput prehrane i ovisnosti o alkoholu, drogama i cigaretama;
- (d) kvalitetu i sigurnost tvari ljudskog podrijetla;
- (e) informacije i saznanja u području zdravlja; te
- (f) učinkovitu provedbu međunarodnih zdravstvenih sporazuma čije su stranke članice, posebno Međunarodne zdravstvene propise i Okvirne konvencije o kontroli duhana.

ČLANAK 357.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXXI. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 16.

OBRAZOVANJE, OSPOSOBLJAVANJE I MLADEŽ

ČLANAK 358.

Stranke surađuju u području obrazovanja i osposobljavanja u cilju jačanja suradnje i dijaloga, uključujući dijalog o pitanjima politike, kako bi približile politike i prakse Gruzije odgovarajućim politikama i praksama EU-a. Stranke surađuju u promicanju cjeloživotnog učenja i promiču suradnju i transparentnost na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja, uz poseban naglasak na visokom obrazovanju.

ČLANAK 359.

Suradnja u području obrazovanja i osposobljavanja usmjerena je na, među ostalim, sljedeća područja:

- (a) promicanje cjeloživotnog učenja koje je ključno za rast i zapošljavanje i kojim se građanima omogućava potpuno sudjelovanje u društvu;
- (b) modernizaciju sustava obrazovanja i osposobljavanja, podizanje kvalitete, relevantnosti i pristupa za cijelo vrijeme trajanja obrazovanja, od ranog djetinjstva do terciarnog obrazovanja;
- (c) promicanje kvalitete u visokom obrazovanju na način koji je sukladan Planu za modernizaciju visokog obrazovanja EU-a i Bolonjskom procesu.
- (d) učvršćivanje međunarodne akademske suradnje i sudjelovanja u programima suradnje EU-a čime se povećava mobilnost studenata i profesora;
- (e) poticanje učenja stranih jezika;

- (f) promicanje napretka prema priznavanju kvalifikacija i kompetencija te osiguranju transparentnosti u tom području;
- (g) promicanje suradnje u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s obzirom na relevantne dobre prakse EU-a; te
- (h) jačanje razumijevanja i znanja o procesu europske integracije, akademskog dijaloga o vezama između EU-a i Istočnog partnerstva te sudjelovanja u relevantnim programima EU-a.

ČLANAK 360.

Stranke su suglasne surađivati u području politike mladih u cilju:

- (a) jačanja suradnje i razmjena u području politike mladih i neformalnog obrazovanja mladih ljudi i mladih radnika;

- (b) pružanja podrške mladim ljudima i mobilnosti mladih radnika kao sredstva za promicanje međukulturnog dijaloga i stjecanja znanja, vještina i kompetencija izvan formalnih obrazovnih sustava, uključujući volontiranjem; te
- (c) promicanja suradnje između organizacija mladih.

ČLANAK 361.

Gruzija će provesti i razviti politiku u skladu s okvirom politika EU-a i praksi u smislu dokumenata iz Priloga XXXII. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 17.

SURADNJA U PODRUČJU KULTURE

ČLANAK 362.

Stranke će promicati kulturnu suradnju s obzirom na načela sadržana u Konvenciji Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja iz 2005. Stranke će održavati redoviti politički dijalog u područjima od zajedničkog interesa, uključujući razvoj kulturnih industrija u EU-u i Gruzije. Suradnje između stranaka ojačat će međukulturni dijalog, uključujući sudjelovanjem kulturnog sektora i civilnog društva EU-a i Gruzije.

ČLANAK 363.

Stranke usmjeravaju suradnju u brojna područja:

- (a) kulturnu suradnju i kulturne razmjene;

- (b) mobilnost umjetnosti i umjetnika i jačanje kapaciteta kulturnog sektora;
- (c) međukulturni dijalog;
- (d) dijalog o kulturnoj politici; te
- (e) suradnju u međunarodnim forumima poput UNESCO-a i Vijeća Europe, između ostalog, u cilju razvoja kulturne raznolikosti i očuvanja i vrednovanja kulturne i povijesne baštine.

POGLAVLJE 18.

SURADNJA U PODRUČJIMA AUDIOVIZUALNE POLITIKE I MEDIJA

ČLANAK 364.

Stranke će promicati suradnju u području audiovizualne politike. Suradnjom se ojačava audiovizualna industrija EU-a i Gruzija, posebno stručnim osposobljavanjem, razmjenom informacija i ohrabrivanjem koprodukcije u područjima kinematografije i televizije.

ČLANAK 365.

1. Stranke održavaju redoviti dijalog u području audiovizualne politike i politike medija i surađuju s ciljem ojačavanja nezavisnosti i stručnosti medija, kao i veza s medijima iz EU-a u skladu s relevantnim europskim normama, uključujući norme Vijeća Europe i Konvenciji UNESCO-a o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izražaja iz 2005.

2. Suradnja bi, između ostalog, mogla uključivati pitanje osposobljavanja novinara i ostalih medijskih stručnjaka.

ČLANAK 366.

Stranke usmjeravaju suradnju u brojna područja:

- (a) dijalog u području audiovizualne politike i politike medija;
- (b) dijalog na međunarodnim forumima (kao što su forumi UNESCO-a i WTO-a); te
- (c) suradnju u području audiovizualne politike i politike medija, uključujući u području kinematografije.

ČLANAK 367.

Gruzija će približiti svoje zakonodavstvo aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXXIII. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

POGLAVLJE 19.

SURADNJA U PODRUČJU SPORTA I FIZIČKE AKTIVNOSTI

ČLANAK 368.

Stranke promiču suradnju u području sporta i fizičke aktivnosti razmjenom informacija i dobrih praksi radi promicanja zdravog načina života, društvenih i obrazovnih vrijednosti sporta mobilnosti u sportu te u cilju borbe protiv globalnih prijetnji sportu, kao što su zloupotreba droga, rasizam i nasilje.

POGLAVLJE 20.

SURADNJA U PODRUČJU CIVILNOG DRUŠTVA

ČLANAK 369.

Stranke jačaju dijalog o suradnji u području civilnog društva sa sljedećim ciljevima:

- (a) jačanja kontakata i razmjene informacija i iskustava između svih sektora civilnog društva u EU-u i u Gruziji;
- (b) osiguranja boljih saznanja i razumijevanja Gruzije, uključujući njezinu povijest i kulturu, u EU-u, a osobito među organizacijama civilnog društva iz država članica, čime se osigurava bolje razumijevanje prilika i izazova u budućim odnosima; te
- (c) uzajamnog osiguranja boljih saznanja i razumijevanja EU-a u Gruziji, a osobito među gruzijskim organizacijama civilnog društva, bez isključivog naglaska na vrijednostima na kojima je osnovan EU, njegovim politikama i njegovu funkcioniranju.

ČLANAK 370.

Stranke promiču dijalog i suradnju između dionika civilnog društva na objema stranama kao sastavni dio odnosa između EU-a i Gruzije. Ciljevi su tog dijaloga i te suradnje:

- (a) osiguranje uključivanja civilnog društva u odnose između EU-a i Gruzije, osobito u provedbi odredaba ovog Sporazuma;
- (b) jačanje sudjelovanja civilnog društva u postupku javnog donošenja odluka, osobito održavanjem otvorenog, transparentnog i redovitog dijaloga između javnih institucija i predstavničkih udruženja i civilnog društva;
- (c) omogućivanje povoljne okoline za izgradnju institucija i razvoj organizacija civilnog društva na različite načine, uključujući, između ostalog, zagovaračku podršku, neformalno i formalno umrežavanje, uzajamne posjete i radionice, omogućujući pravni okvir za civilno društvo, i

- (d) upoznavanje predstavnika civilnog društva na objema stranama s postupcima savjetovanja i dijaloga između civilnog društva, uključujući socijalne partnere i javnih tijela, osobito u cilju jačanja civilnog društva u postupku javnog donošenja odluka.

ČLANAK 371.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog između stranaka.

POGLAVLJE 21.

REGIONALNI RAZVOJ, SURADNJA NA PREKOGRAČIČNOJ I REGIONALNOJ RAZINI

ČLANAK 372.

1. Stranke promiĉu uzajamno razumijevanje i bilateralnu suradnju u podruĉju regionalne politike razvoja, ukljuĉujući metode oblikovanja i provedbe regionalnih politika, upravljanja i partnerstva na više razina uz poseban naglasak na razvoj podruĉja u nepovoljnom poloŹaju i teritorijalnu suradnju u cilju uspostave komunikacijskih kanala i bolje razmjene informacija i iskustava izmeĉu nacionalnih i lokalnih tijela, društveno-gospodarskih ĉinitelja i civilnog društva.

2. Stranke posebno surađuju u cilju usklađivanja praksi Gruzije sa sljedećim načelima:
 - (a) jačanjem višerazinskog upravljanja jer utječe na središnju razinu i na lokalne zajednice uz poseban naglasak na načine jačanja uključivanja lokalnih dionika;
 - (b) učvršćivanjem partnerstva između svih stranaka koje sudjeluju u regionalnom razvoju, te
 - (c) sufinanciranjem financijskim doprinosom onih koji sudjeluju u provedbi programa i projekata regionalnog razvoja.

Članak 373.

1. Stranke podupiru i jačaju uključivanje tijela na lokalnoj razini u regionalnu suradnju, uključujući prekograničnu suradnju i povezane upravljačke strukture, jačaju suradnju uspostavom povoljnoga recipročnog zakonodavnog okvira, primjenjuju i razvijaju mjere izgradnje kapaciteta te promiču jačanje prekograničnih i regionalnih gospodarskih i poslovnih mreža.

2. Stranke će surađivati radi učvršćivanja institucionalnih i operativnih kapaciteta gruzijskih institucija u područjima regionalnog razvoja i prostornog planiranja, između ostalog:

- (a) unapređenjem međuinstitucionalne koordinacije, a posebno mehanizma vertikalne i horizontalne interakcije središnjih i lokalnih javnih tijela u postupku razvoja i provedbe regionalnih politika;
- (b) razvojem kapaciteta lokalnih javnih tijela radi promicanja uzajamne prekogranične suradnje kod usklađivanja s načelima i praksama EU-a; te
- (c) dijeljenjem znanja, informacija i najboljih praksi u području politika regionalnog razvoja radi promicanja gospodarske dobrobiti lokalnih zajednica i ujednačenog razvoja regija.

ČLANAK 374.

1. Stranke jačaju i potiču razvoj prekogranične suradnje u drugim područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom kao što su, između ostalog, prijevoz, energetika, komunikacijske mreže, kultura, obrazovanje, turizam i zdravlje.
2. Stranke jačaju suradnju između svojih regija u obliku transnacionalnih i međuregionalnih programa, čime potiču sudjelovanje regija Gruzije u europskim regionalnim strukturama i organizacijama i promiču svoj gospodarski i institucionalni razvoj provedbom projekata od zajedničkog interesa.
3. Te će se aktivnosti odvijati u kontekstu:
 - (a) nastavka teritorijalne suradnje s europskim regijama, uključujući suradnju transnacionalnim i prekograničnim programima suradnje;
 - (b) suradnje u okviru Istočnog partnerstva s tijelima EU-a, uključujući Odbor regija, i sudjelovanja u različitim europskim regionalnim projektima i inicijativama;

- (c) suradnje, između ostalog, s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom i Europskom mrežom za praćenje prostornog planiranja.

ČLANAK 375.

O pitanjima obuhvaćenim ovim poglavljem odvijat će se redoviti dijalog.

POGLAVLJE 22.

CIVILNA ZAŠTITA

ČLANAK 376.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u području prirodnih nepogoda i nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem. Suradnja se odvija uzimajući u obzir interese stranaka na temelju jednakosti i uzajamne koristi, kao i međuovisnost koja postoji između stranaka te multilateralne aktivnosti u tom području.

ČLANAK 377.

Suradnja je usmjerena na poboljšanje sprečavanja prirodnih nepogoda i nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem, pripreme za i reakcije na njih.

ČLANAK 378.

Stranke, između ostalog, razmjenjuju informacije i stručna znanja te provode zajedničke aktivnosti na bilateralnoj osnovi i/ili u okviru multilateralnih programa. Suradnja se može odvijati, između ostalog, provođenjem posebnih sporazuma i/ili administrativnih dogovora u tom području o kojima su se stranke usuglasile.

ČLANAK 379.

Suradnja može uključivati sljedeće ciljeve:

- (a) razmjenu i redovito ažuriranje podataka za kontakt radi osiguranja neprekidnih dijaloga i radi mogućnosti održavanja stalnog međusobnog kontakta.
- (b) pojednostavnjenje uzajamne pomoći u slučaju velikih nesreća, prema potrebi i podložno dostupnosti dovoljnih sredstava.
- (c) razmjenu svakodnevnih ranih upozorenja i ažuriranih informacija o ozbiljnim izvanrednim situacijama koje utječu na EU i Gruziju, uključujući zahtjeve i ponude za pomoć;
- (d) razmjenu informacija o pružanju pomoći stranaka trećim zemljama u slučaju izvanrednih situacija u koje je uključen mehanizam EU-a za civilnu zaštitu.
- (e) suradnju u području potpore državi domaćinu kada zatraži/pruža pomoć;

- (f) razmjenu najboljih praksi i smjernica u području sprečavanja katastrofa, pripremljenosti i reagiranja;
- (g) suradnju u području smanjenja rizika od katastrofe vodeći računa, između ostalog, o institucionalnim vezama i zagovaranju; informacijama, obrazovanju i komunikaciji, najboljim praksama u cilju sprečavanja ili ublažavanja učinaka prirodnih opasnosti;
- (h) suradnju u području poboljšavanja baze znanja u pogledu katastrofa i ocjene rizika za upravljanje katastrofama;
- (i) suradnju u području ocjene učinaka katastrofa na okoliš i javno zdravlje;
- (j) pozivanje stručnjaka na posebne tehničke radionice i simpozije o pitanjima civilne zaštite;
- (k) pozivanje, ovisno o slučaju, promatrača na posebne vježbe i osposobljavanja koje organizira EU i/ili Gruzija te
- (l) jačanje suradnje u pogledu najdjelotvornije upotrebe dostupnih kapaciteta civilne zaštite.

POGLAVLJE 23.

SUDJELOVANJE U TIJELIMA I PROGRAMIMA EUROPSKE UNIJE

ČLANAK 380.

Gruziji je dopušteno sudjelovanje u svim tijelima Unije otvorenima prema sudjelovanju Gruzije u skladu s relevantnim odredbama o osnivanju tih tijela. Gruzija sklapa zasebne sporazume s EU-om kojima se omogućuje njezino sudjelovanje u svakoj takvoj agenciji, uključujući iznos njezina financijskog doprinosa.

ČLANAK 381.

Gruziji je dopušteno sudjelovanje u postojećim i budućim programima Unije otvorenima prema sudjelovanju Gruzije u skladu s relevantnim odredbama o usvajanju tih programa. Sudjelovanje Gruzije u programima Unije u skladu je s odredbama utvrđenima Protokolom III uz ovaj Sporazum o okvirnom sporazumu između Europske unije i Gruzije o općim načelima sudjelovanja Gruzije u programima Unije.

ČLANAK 382.

Stranke će održavati redoviti dijalog o sudjelovanju Gruzije u programima i tijelima Unije. Točnije, EU obavještava Gruziju u slučaju uspostavljanja novih agencija EU-a i novih programa Unije, kao i u pogledu izmjena uvjeta sudjelovanja u programima Unije i agencijama navedenima u članku 380. i 381. ovog Sporazuma.

GLAVA VII.

FINANCIJSKA POMOĆ I ODREDBE O SPREČAVANJU PRIJEVARA I NADZORU

POGLAVLJE 1.

FINANCIJSKA POMOĆ

ČLANAK 383.

Gruzija koristi financijsku pomoć u okviru relevantnih mehanizama i instrumenata za financiranje EU-a. Gruziji može koristiti i suradnja s Europskom investicijskom bankom (EIB), Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i ostalim međunarodnim financijskim institucijama. Financijska pomoć pridonijet će postizanju ciljeva ovog Sporazuma i bit će osigurana u skladu s člancima u nastavku.

ČLANAK 384.

Glavna načela financijske pomoći utvrđuju se relevantnim uredbama o financijskim instrumentima EU-a.

ČLANAK 385.

Prioritetna područja financijske pomoći EU-a o kojima su se usuglasile stranke utvrđuju se u godišnjim programima djelovanja temeljenima, kad god je primjenjivo, na višegodišnjim okvirima koji odražavaju dogovorene prioritete politike. Unutar iznosa pomoći utvrđenima u okviru tih programa uzimaju se u obzir potrebe Gruzije, kapaciteti sektora i napredak u odnosu na reforme, posebno u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.

ČLANAK 386.

Da bi se omogućila optimalna uporaba dostupnih resursa, stranke nastoje osigurati da se pomoć EU-a provodi u uskoj suradnji i koordinaciji s ostalim državama donatoricama, organizacijama donatoricama i međunarodnim financijskim institucijama i u skladu s međunarodnim načelima djelotvornosti pomoći.

ČLANAK 387.

Temeljna pravna, upravna i tehnička osnova financijske pomoći utvrđuje se unutar okvira relevantnih sporazuma između stranaka.

ČLANAK 388.

Vijeće za pridruživanje obavještava se o napretku i provedbi financijske pomoći i njezinu utjecaju na postizanje ciljeva ovog Sporazuma. U tu svrhu relevantna tijela stranaka osiguravaju odgovarajuće informacije u vezi s praćenjem i procjenom na zajedničkoj i trajnoj osnovi.

ČLANAK 389.

Stranke provode pomoć u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja i surađuju u smislu zaštite financijskih interesa EU-a i Gruzije u skladu s poglavljem 2. (Odredbe o sprečavanju prijevara i nadzoru) ove glave.

POGLAVLJE 2.

ODREDBE O SPREČAVANJU PRIJEVARA I NADZORU

ČLANAK 390.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja primjenjuju se definicije utvrđene Protokolom III uz ovaj Sporazum.

ČLANAK 391.

Područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje na svaki daljnji sporazum ili financijski instrument koji će biti sklopljen između stranaka i na svaki drugi financijski instrument EU-a kojem Gruzija može biti pridružena, ne dovodeći u pitanje ni jednu drugu dodatnu klauzulu kojom su obuhvaćene revizije, provjere na terenu, inspekcije, nadzor i mjere za borbu protiv prijevara, uključujući one koje provode Europski revizorski sud i Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF).

ČLANAK 392.

Mjere sprečavanja i borbe protiv prijevara, korupcije i ostalih nezakonitih radnji

Stranke poduzimaju djelotvorne mjere sprečavanja i borbe protiv prijevara, korupcije i ostalih nezakonitih radnji povezanih s provedbom fondova EU-a, između ostalog, u okviru zajedničke upravne pomoći i zajedničke pravne pomoći u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.

ČLANAK 393.

Razmjena informacija i daljnja suradnja na operativnoj razini

1. Za potrebe pravilne provedbe ovog poglavlja nadležna tijela Gruzije i EU-a redovito razmjenjuju informacije i, na zahtjev jedne od stranaka, provode savjetovanja.
2. OLAF se može usuglasiti s tijelima iste vrste u Gruziji u skladu s gruzijskim zakonodavstvom u pogledu daljnje suradnje u području sprečavanja prijevара, uključujući operativna rješenja s tijelima Gruzije.
3. Za prijenos i obradu osobnih podataka primjenjuje se članak 14. glave III. (Sloboda, sigurnost i pravda) ovog Sporazuma.

ČLANAK 394.

Sprečavanje prijevare, korupcije i nepravilnosti

1. Tijela EU-a i Gruzije redovito provjeravaju pravilnu provedbu poslova financiranih u okviru fondova EU-a. Poduzimaju sve odgovarajuće mjere sprečavanja i ispravka nepravilnosti i prijevara.
2. Tijela EU-a i Gruzije poduzimaju sve odgovarajuće mjere sprečavanja i ispravka svih aktivnih ili pasivnih korupcijskih praksi i isključivanje sukoba interesa u bilo kojoj fazi postupaka povezanih s provedbom fondova EU-a.
3. Tijela Gruzije obavještavaju Europsku komisiju o svim poduzetim zaštitnim mjerama.
4. Europska komisija ima pravo prikupljati dokaze u skladu s člankom 56. Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica.

5. Posebno ima pravo i prikupiti dokaze o tome da se postupcima nabave i dodjele bespovratnih sredstava zadovoljavaju načela transparentnosti, jednakog postupanja i nediskriminacije, sprečavaju sukobi interesa, nude jamstva jednaka međunarodno prihvaćenim normama i osigurava postupanje u skladu s odredbama dobrog financijskog upravljanja.

6. U skladu s vlastitim postupcima stranke jedna drugoj dostavljaju sve informacije povezane s provedbom fondova EU-a i bez odgađanja obavješćuju jedna drugu o bilo kakvim znatnim promjenama njihovih postupaka ili sustava.

ČLANAK 395.

Pravni postupci, istraga i progon

Tijela Gruzije osiguravaju pravne postupke, istragu i progon stvarnih slučajeva prijevare, korupcije ili drugih nepravilnosti, uključujući sukob interesa, ili slučajeva u odnosu na koje postoji sumnja, nakon nacionalnog nadzora ili nadzora EU-a. Prema potrebi OLAF može nadležnim tijelima Gruzije pomoći u izvršavanju tog zadatka.

ČLANAK 396.

Priopćavanje prijevare, korupcije i nepravilnosti

1. Tijela Gruzije bez odgađanja dostavljaju Europskoj komisiji sve informacije koje su zamijetila, a koje se odnose na stvarne slučajeve prijevare ili korupcije te bez odgađanja obavještavaju Europsku komisiju o svim drugim nepravilnostima, uključujući sukob interesa, u vezi s provedbom fondova EU-a. U slučaju sumnje na prijevaru ili korupciju, o tome se obavještava i OLAF i Europsku komisiju.
2. Tijela Gruzije izvješćuju i o svim mjerama poduzetima u vezi s činjenicama priopćenima u okviru ovog članka. Ne bude li slučajeve prijevare, korupcije ili drugih nepravilnosti, tijela Gruzije o tome obavještavaju Europsku komisiju na kraju svake kalendarske godine.

ČLANAK 397.

Revizije

1. Europska komisija i Europski revizorski sud imaju pravo preispitati je li ukupan rashod povezan s provedbom fondova EU-a nastao na zakonit i redovit način i je li financijsko upravljanje dobro.
2. Revizije se provode na temelju preuzetih obveza i izvršenih plaćanja. Temelje se na evidencijama i, ako je potrebno, provode se na terenu u prostorima subjekta koji upravlja ili sudjeluje u provedbi fondova EU-a. Takve se revizije mogu provoditi prije zatvaranja izvještaja za predmetnu financijsku godinu i tijekom razdoblja od pet godina od datuma plaćanja ostatka financijske potpore.
3. Inspektori Europske komisije i druge osobe koje su ovlastili Europska komisija ili Europski revizorski sud mogu provoditi kontrolu dokumentacije ili provjere na terenu i revizije u prostorima bilo kojeg subjekta koji upravlja ili sudjeluje u provedbi fondova EU-a i njihovih podnaručitelja u Gruziji.

4. Inspektori Europske komisije ili druge osobe koje su ovlastili Europska komisija ili Europski revizorski sud imaju odgovarajući pristup lokacijama, radovima i dokumentima za provedbu tih revizija, uključujući one u elektroničkom obliku. Sve javne institucije Gruzije obavještava se o tom pravu pristupa te se ono izričito navodi u ugovorima sklopljenima radi provedbe instrumenata iz ovog Sporazuma.

5. Prethodno opisane provjere i revizije primjenjive su na sve naručitelje i podnaručitelje koji su primili fondove EU-a. Pri izvršavanju svojih zadaća Europski revizorski sud i revizorska tijela Gruzije surađuju u duhu povjerenja, zadržavajući pritom svoju neovisnost.

ČLANAK 398.

Kontrole na terenu

1. Unutar okvira ovog Sporazuma OLAF je ovlašten izvršavati provjere i inspekcije na terenu u cilju zaštite financijskih interesa EU-a u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti.
2. OLAF priprema i provodi provjere i inspekcije na terenu u uskoj suradnji s nadležnim tijelima Gruzije, uzimajući u obzir odgovarajuće zakonodavstvo Gruzije.
3. Tijela Gruzije pravodobno se obavještavaju o predmetu, namjeni i pravnoj osnovi provjera i inspekcija kako bi ista mogla osigurati svu potrebnu pomoć. U tu svrhu službenici nadležnih gruzijskih tijela mogu sudjelovati u provjerama i inspekcijama na terenu.

4. Ako predmetna tijela Gruzije izraze interes, mogu zajednički s OLAF-om izvršavati provjere i inspekcije na terenu.

5. Ako se gospodarski subjekt protivi provjeri na terenu ili inspekciji, gruzijska tijela u skladu s nacionalnim zakonodavstvom OLAF-u pružaju odgovarajuću pomoć potrebnu za izvršenje njihove službene obveze u vezi s provedbom provjere na terenu ili inspekcije.

ČLANAK 399.

Upravne mjere i kazne

Ne dovodeći u pitanje gruzijsko zakonodavstvo, Europska komisija može uvesti administrativne mjere i kazne u skladu s Uredbom (EZ, Euratom) br. 1605/2002 i Uredbom Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. prosinca 2002. o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica te s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica.

ČLANAK 400.

Povrat

1. Gruzijaska tijela poduzimaju sve potrebne mjere za provođenje odredaba navedenih u nastavku u pogledu povrata nepropisno isplaćenih fondova EU-a državnoj financijskoj agenciji.
2. Ako je tijelima Gruzije povjerena provedba fondova EU-a, Europska komisija ima pravo povrata nepropisno isplaćenih fondova EU-a, posebno u okviru financijskih korekcija. Europska komisija uzima u obzir mjere koje su poduzela tijela Gruzije u cilju sprečavanja gubitka predmetnih fondova EU-a.
3. Europska komisija savjetuje se s Gruzijom o tom pitanju prije donošenja odluke o povratu. O sporovima u vezi s povratom raspravljat će se u okviru Vijeća za pridruživanje.

4. Ako Europska komisija izravno ili neizravno provodi fondove EU-a povjeravanjem zadataka provedbe proračuna trećim stranama, odluke Europske komisije donesene u okviru područja primjene ove glave kojima se nameće novčana obveza osobama osim državama, izvršiva je u Gruziji u skladu sa sljedećim načelima:

- (a) izvršavanje se provodi u skladu s pravilima građanskog postupka na snazi u Gruziji. Nalog za njezino izvršenje prilaže se uz odluku, bez ikakvih drugih formalnosti osim provjere vjerodostojnosti odluke, koju provodi nacionalno tijelo koje u tu svrhu imenuje vlada Gruzije i o kojem obavještava Europsku komisiju i Sud Europske unije.
- (b) kad su te formalnosti ispunjene na zahtjev dotične stranke, ona može nastaviti s izvršenjem u skladu sa zakonodavstvom Gruzije, iznoseći slučaj izravno pred nadležno tijelo.
- (c) izvršenje se može obustaviti samo odlukom Suda Europske unije. Međutim, predmetni sudovi Gruzije imaju nadležnost nad žalbama da je izvršenje provedeno na neodgovarajući način.

5. Nalog za izvršenje, uz nadzor kojim je obuhvaćena samo provjera vjerodostojnosti akta, izdaje tijelo koje odredi Vlada Gruzije. Izvršenje se provodi u skladu s propisima procesnog prava Gruzije. Zakonitost odluke o izvršenju relevantnih tijela EU-a podliježe nadzoru Suda Europske unije.

6. Presude koje Sud Europske unije donese u skladu s arbitražnom klauzulom u ugovoru u području primjene ovog Sporazuma izvršive su pod istim uvjetima.

ČLANAK 401.

Povjerljivost

Informacije prenesene ili dobivene u bilo kojem obliku na temelju ovog poglavlja obuhvaćene su poslovnom tajnom i zaštićene onako kako su slične informacije zaštićene pravom Gruzije te odgovarajućim odredbama primjenjivim na institucije EU-a. Takve se informacije ne smiju prenositi osobama, osim onima unutar institucija EU-a, država članica ili Gruzije, čije funkcije zahtijevaju da ih znaju, niti se smiju koristiti u druge svrhe osim kako bi se osigurala djelotvorna zaštita financijskih interesa stranaka.

ČLANAK 402.

Približavanje zakonodavstva

Gruzija provodi približavanje svojeg zakonodavstva aktima EU-a i međunarodnim instrumentima iz Priloga XXIV. ovom Sporazumu u skladu s odredbama tog Priloga.

GLAVA VIII.

INSTITUCIONALNE, OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

POGLAVLJE 1.

INSTITUCIONALNI OKVIR

ČLANAK 403.

Politički dijalog i dijalog o politikama između stranaka, uključujući pitanja povezana sa sektorskom suradnjom, mogu se voditi na bilo kojoj razini. Povremeni dijalog o politikama na visokoj razini vodi se sporazumnim dogovorom u okviru Vijeća za pridruživanje iz članka 401. ovog Sporazuma i u okviru redovitih sastanaka predstavnika obiju stranaka na ministarskoj razini.

Vijeće za pridruživanje

ČLANAK 404.

1. Ovim se osniva Vijeće za pridruživanje. Vijeće nadzire i prati primjenu i provedbu ovog Sporazuma i povremeno preispituje funkcioniranje ovog Sporazuma u pogledu njegovih ciljeva.
2. Vijeće za pridruživanje sastaje se na ministarskoj razini i u redovitim razmacima, najmanje jedanput godišnje, i kad to nalažu okolnosti. Vijeće za pridruživanje može se sastajati u bilo kojem obliku, uz sporazumni dogovor.
3. Osim nadzora i praćenja primjene i provedbe ovog Sporazuma, Vijeće za pridruživanje preispituje sva važna pitanja koja proizlaze iz okvira ovog Sporazuma i sva ostala bilateralna i međunarodna pitanja od zajedničkog interesa.

ČLANAK 405.

1. Vijeće za pridruživanje sastoji se od članova Vijeća Europske unije i članova Europske Komisije s jedne strane i članova vlade Gruzije s druge strane.
2. Vijeće za pridruživanje donosi svoj poslovnik.
3. Vijećem za pridruživanje naizmjenice predsjedaju predstavnik Unije i predstavnik Gruzije.
4. Prema potrebi, i uz sporazumni dogovor, predstavnici drugih tijela obiju stranaka mogu sudjelovati u radu Vijeća za pridruživanje kao promatrači.

ČLANAK 406.

1. Za potrebe postizanja ciljeva iz ovog Sporazuma Vijeće za pridruživanje ovlašteno je donositi odluke u okviru područja primjene ovog Sporazuma. Takve su odluke obvezujuće za stranke, koje poduzimaju odgovarajuće mjere, uključujući, ako je potrebno, djelovanje tijela osnovanih u okviru ovog Sporazuma, u skladu s odredbama ovog Sporazuma u smislu provedbe donesenih odluka. Vijeće za pridruživanje isto tako može davati preporuke. Vijeće donosi svoje odluke i preporuke sporazumom između stranaka nakon završetka unutarnjih postupaka stranaka, prema potrebi.
2. U skladu s ciljem postupnog približavanja zakonodavstva Gruzije zakonodavstvu Unije, kako je utvrđeno ovim Sporazumom, Vijeće za pridruživanje bit će forum za razmjenu informacija o odabranim zakonodavnim aktima Europske unije i Gruzije, u pripremi i na snazi te o provedbi, izvršavanju i mjerama postizanja usklađenosti.
3. U skladu sa stavkom 1. ovog članka Vijeće za pridruživanje ovlašteno je ažurirati ili izmijeniti Priloge ovom Sporazumu ne dovodeći u pitanje posebne odredbe u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

Odbor za pridruživanje

ČLANAK 407.

1. Ovime se osniva Odbor za pridruživanje. Odbor pomaže Vijeću za pridruživanje u obavljanju njegovih dužnosti i funkcija.
2. Odbor za pridruživanje sastoji se od predstavnika stranaka, u načelu na razini viših državnih službenika.
3. Odborom za pridruživanje naizmjenice predsjedaju predstavnik EU-a i predstavnik Gruzije.

ČLANAK 408.

1. Vijeće za pridruživanje u svojem poslovniku utvrđuje dužnosti i funkcioniranje Odbora za pridruživanje čije odgovornosti uključuju pripremu sastanaka Vijeća za pridruživanje. Odbor za pridruživanje sastaje se najmanje jedanput godišnje i kada se stranke usuglase da okolnosti to nalažu.
2. Vijeće za pridruživanje može prenijeti Odboru za pridruživanje neke od svojih ovlasti, uključujući ovlast donošenja obvezujućih odluka.
3. Odbor za pridruživanje ovlašten je donositi odluke u slučajevima predviđenima ovim Sporazumom i u područjima za koja mu je Vijeće za pridruživanje prenijelo svoje ovlasti te kako je utvrđeno u članku 406. stavku 1. ovog Sporazuma. Te su odluke obvezujuće za stranke, koje poduzimaju odgovarajuće mjere za njihovu provedbu. Odbor za pridruživanje donosi odluke dogovorom između stranaka, uzimajući u obzir odgovarajuće unutarnje postupke.

4. Odbor za pridruživanje sastaje se u posebnom sastavu u cilju rješavanja svih pitanja povezanih s glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. Odbor za pridruživanje sastaje se u tom sastavu najmanje jedanput godišnje.

ČLANAK 409.

Posebni odbori, pododbori i tijela

1. Odboru za pridruživanje pomažu pododbori osnovani u okviru ovog Sporazuma.
2. Vijeće za pridruživanje može odlučiti uspostaviti poseban odbor ili tijelo u posebnim područjima potrebnima za provedbu ovog sporazuma i utvrđuje sastav, dužnosti i funkcioniranje takvih posebnih odbora ili tijela. Osim toga, takvi posebni odbori ili tijela mogu voditi rasprave o bilo kojem pitanju koje smatraju relevantnim ne dovodeći u pitanje posebne odredbe glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

3. Odbor za pridruživanje isto tako može osnovati pododbore, uključujući radi praćenja napretka postignutog redovitim dijalozima iz glave V. (Gospodarska suradnja) i glave VI. (Ostale politike suradnje) ovog Sporazuma.
4. Pododbori su ovlašteni donositi odluke u slučajevima predviđenima ovim Sporazumom. O svojim aktivnostima redovito izvješćuju Odbor za pridruživanje, prema potrebi.
5. Pododbori osnovani u okviru glave V. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma pravovremeno prije svojih sastanaka obavještavaju Odbor za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu, kako je utvrđeno člankom 408. stavkom 4. ovog Sporazuma, o datumu i dnevnom redu svojih sastanaka. Oni izvješćuju o svojim aktivnostima na svakom redovnom sastanku Odbora za pridruživanje u sastavu zaduženom za trgovinu.
6. Postojanje pododbora ne sprečava ni jednu stranku da uputi bilo kakvo pitanje izravno Odboru za pridruživanje, uključujući njegov sastav zadužen za trgovinu.

Parlamentarni odbor za pridruživanje

ČLANAK 410.

1. Ovime se osniva Parlamentarni odbor za pridruživanje. To je mjesto na kojem se članovi Europskog parlamenta i Gruzijuskog parlamenta sastaju i razmjenjuju mišljenja. Sastaje se u razmacima koje sam odredi.
2. Parlamentarni odbor za pridruživanje sastoji se od članova Europskog parlamenta, s jedne strane, i članova parlamenta Gruzije, s druge strane.
3. Parlamentarni odbor za pridruživanje donosi svoj poslovnik.
4. Parlamentarnim odborom za pridruživanje naizmjenice predsjedaju predstavnik Europskog parlamenta i predstavnik Parlamenta Gruzije, u skladu s odredbama koje se utvrđuju u njegovu poslovniku.

ČLANAK 411.

1. Parlamentarni odbor za pridruživanje može od Vijeća za pridruživanje zatražiti relevantne informacije o provedbi ovog Sporazuma, koji će tražene informacije dati Parlamentarnom odboru za pridruživanje.
2. O odlukama i preporukama Vijeća za pridruživanje obavještava se Parlamentarni odbor za pridruživanje.

3. Parlamentarni odbor za pridruživanje može dati preporuke Vijeću za pridruživanje.
4. Parlamentarni odbor za pridruživanje može osnovati Parlamentarne pododbore za pridruživanje.

Platforma civilnog društva

ČLANAK 412.

1. Stranke promiču i redovite sastanke predstavnika svojih civilnih društava kako bi ih obavještavale i prikupljale njihove doprinose za provedbu ovog Sporazuma.
2. Ovime se osniva Platforma civilnog društva EU-a i Gruzije. Ona će biti mjesto sastajanja i razmjene mišljenja za predstavnike civilnog društva sa strane EU-a, uključujući članove Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora i predstavnika civilnog društva sa strane Gruzije, uključujući predstavnike državne platforma Foruma civilnog društva Istočnog partnerstva te je od njih sastavljena. Sastaje se u razmacima koje sam odredi.

3. Platforma civilnog društva donosi svoj poslovnik.
4. Platformom civilnog društva naizmjenice predsjedaju predstavnik Europskog gospodarskog i socijalnog odbora i predstavnici civilnog društva Gruzije, u skladu s odredbama koje se utvrđuju u njezinu poslovniku.

ČLANAK 413.

1. O odlukama i preporukama Platforme civilnog društva obavještava se Vijeće za pridruživanje.
2. Platforma civilnog društva može dati preporuke Vijeću za pridruživanje.
3. Odbor za pridruživanje i Parlamentarni odbor za pridruživanje organiziraju redovite kontakte s predstavnicima Platforme civilnog društva u cilju pribavljanja njihovih stajališta o postizanju ciljeva ovog Sporazuma.

POGLAVLJE 2.

OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

ČLANAK 414.

Pristup sudovima i upravnim tijelima

Stranke se obvezuju unutar područja primjene ovog Sporazuma osigurati da fizičke i pravne osobe druge stranke imaju pristup bez diskriminacije u odnosu na vlastite državljane nadležnim sudovima i upravnim tijelima stranaka radi zaštite osobnih prava, uključujući imovinska prava.

ČLANAK 415.

Iznimke zbog sigurnosti

Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku da poduzme bilo koje mjere:

- (a) koje smatra nužnima kako bi spriječila otkrivanje informacija koje su u suprotnosti s njezinim bitnim sigurnosnim interesima;
- (b) koje se odnose na proizvodnju ili trgovinu oružjem, naoružanjem ili ratnim materijalom ili na istraživanje, razvoj ili proizvodnju neophodnu za obrambene svrhe pod uvjetom da takve mjere ne narušavaju uvjete tržišnog natjecanja u pogledu proizvoda čija namjena nije isključivo vojna;
- (c) koje smatra bitnima za vlastitu sigurnost u slučaju ozbiljnih unutarnjih poremećaja koji utječu na održavanje zakona i reda u doba rata ili ozbiljnih međunarodnih napetosti koje predstavljaju prijetnju ratom, ili radi izvršavanja obveza koje je prihvatila radi održavanja mira i međunarodne sigurnosti.

ČLANAK 416.

Nediskriminacija

1. U područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom i ne dovodeći u pitanje njegove posebne odredbe:
 - (a) aranžmani koje Gruzija primjenjuje u odnosu na EU ili države članice ne smiju prouzročiti diskriminaciju između država članica, njihovih državljana i njihovih trgovačkih društava ili poduzeća;
 - (b) aranžmani koje EU ili države članice primjenjuju u odnosu na Gruziju ne smiju prouzročiti diskriminaciju između državljana, trgovačkih društava ili poduzeća Gruzije.
2. Odredbe stavka 1. ne dovode u pitanje pravo stranaka da primijene relevantne odredbe svojeg poreznog zakonodavstva na porezne obveznike koji nisu u istovjetnoj situaciji s obzirom na svoje boravište.

ČLANAK 417.

Postupno približavanje

Gruzija provodi postupno približavanje svojeg zakonodavstva pravu EU-a iz Priloga ovom Sporazumu na temelju obveza utvrđenih u ovom Sporazumu i u skladu s odredbama tih Priloga. Ovom odredbom ne dovode se u pitanje posebna načela i obveze u odnosu na približavanje u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

ČLANAK 418.

Dinamično približavanje

U skladu s ciljem postupnog približavanja Gruzije pravu EU-a, Vijeće za pridruživanje povremeno preispituje i ažurira priloge ovom Sporazumu, uključujući radi odražavanja razvoja prava EU-a i primjenjivih normi utvrđenih međunarodnim instrumentima koje stranke smatraju važnima, a nakon završetka unutarnjih postupaka stranaka, kako je primjenjivo. Ovom odredbom ne dovode se u pitanje posebne odredbe u okviru glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

ČLANAK 419.

Praćenje približavanja

1. Praćenje znači neprekidno procjenjivanje napretka u smislu provedbe i izvršavanja mjera obuhvaćenih ovim Sporazumom.

2. U praćenje su uključene ocjene EU-a o približavanju gruzijskog prava pravu EU-a kako je određeno ovim Sporazumom, uključujući aspekte provedbe i izvršavanja. Ta ocjenjivanja može provesti pojedinačno EU na vlastitu inicijativu kako je određeno u glavi IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma, EU u dogovoru s Gruzijom ili obje stranke zajedno. Kako bi olakšala ocjenjivanje, Gruzija izvješćuje EU o napretku u približavanju ako je potrebno prije isteka prijelaznih razdoblja utvrđenih ovim Sporazumom u odnosu na pravne akte EU-a. U okviru postupka izvješćivanja i ocjenjivanja, uključujući modalitete i učestalost ocjena, uzimaju se u obzir posebni modaliteti određeni ovim Sporazumom ili odlukama institucionalnih tijela osnovanih u okviru ovog Sporazuma.
3. U praćenje mogu biti uključene misije na terenu, uz sudjelovanje institucija, tijela i agencija EU-a, nevladinih tijela, nadzornih tijela, neovisnih stručnjaka i ostalih, prema potrebi.
4. Sva relevantna tijela osnovana u okviru ovog Sporazuma raspravljaju o rezultatima aktivnosti praćenja, uključujući ocjene približavanja kako je utvrđeno stavkom 2. ovog članka. Takva tijela mogu donijeti zajedničke preporuke koje se dostavljaju Vijeću za pridruživanje.

5. Ako su stranke suglasne da su potrebne mjere obuhvaćene glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma provedene te se izvršavaju, Vijeće za pridruživanje, u okviru ovlasti koje su mu dodijeljene na temelju članka 406. i 408. ovog Sporazuma, odlučuje o daljnjem otvaranju tržišta kako je predviđeno u glavi IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

6. Zajednička preporuka iz stavka 4. ovog članka dostavljena Vijeću za pridruživanje, ili nepostizanje takve preporuke, ne podliježe rješavanju sporova prema definiciji u glavi IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma. Odluka koju je donijelo relevantno institucionalno tijelo ili nedonošenje takve odluke ne podliježu rješavanju sporova prema definiciji u glavi IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma.

ČLANAK 420.

Ispunjavanje obveza

1. Stranke poduzimaju općenite ili posebne mjere potrebne za ispunjavanje njihovih obveza iz ovog Sporazuma. Stranke osiguravaju postizanje ciljeva utvrđenih ovim Sporazumom.

2. Stranke su suglasne da će se odmah savjetovati odgovarajućim kanalima na zahtjev bilo koje od stranaka radi raspravljanja bilo kojeg pitanja koje se tiče tumačenja, provedbe ili primjene ovog Sporazuma u dobroj vjeri i drugih relevantnih aspekata odnosa između stranaka.

3. Stranke Vijeću za pridruživanje upućuju sve sporove povezane s tumačenjem, provedbom ili primjenom ovog Sporazuma u dobroj vjeri u skladu s člankom 421. Vijeće za pridruživanje može riješiti spor obvezujućom odlukom.

ČLANAK 421.

Rješavanje sporova

1. Ako se između stranaka pojavi spor povezan s tumačenjem, provedbom ili primjenom ovog Sporazuma u dobroj vjeri, bilo koja stranka dostavlja drugoj stranci i Vijeću za pridruživanje službeni zahtjev za rješavanje spornog pitanja. Sporovi povezani s tumačenjem, provedbom ili primjenom glave IV. (Trgovina i pitanje povezana s trgovinom) u dobroj vjeri isključivo se uređuju poglavljem 14. (Rješavanje sporova) te glave.

2. Stranke nastoje riješiti spor savjetovanjem u dobroj vjeri u okviru Vijeća za pridruživanje i drugih relevantnih tijela iz članaka 407. i 409. ovog Sporazuma u cilju postizanja uzajamno prihvatljivog rješenja u što kraćem roku.
3. Stranke osiguravaju Vijeću za pridruživanje i drugim relevantnim tijelima sve informacije potrebne za temeljito preispitivanje situacije.
4. Sve dok spor nije riješen, o njemu se raspravlja na svakom sastanku Vijeća za pridruživanje. Spor se smatra riješenim kad Vijeće za pridruživanje donese obvezujuću odluku o rješavanju pitanja kako je predviđeno člankom 420. stavkom 3. ovog Sporazuma ili kad objavi da je spor priveden kraju. Savjetovanja o sporu mogu se održati i na bilo kojem sastanku Odbora za pridruživanje ili bilo kojeg drugog relevantnog tijela osnovanog na temelju članaka 407. i 409. ovog Sporazuma, prema dogovoru između stranaka ili na zahtjev bilo koje od stranaka. Savjetovanja se mogu održati i u pisanom obliku.
5. Sve povjerljive informacije otkrivene tijekom savjetovanja ostaju povjerljive.

ČLANAK 422.

Odgovarajuće mjere u slučaju neispunjenja obveza

1. Stranka može poduzeti odgovarajuće mjere ako pitanje nije riješeno u roku od tri mjeseca od datuma obavijesti o službenom zahtjevu za rješavanje spora u skladu s člankom 421. ovog Sporazuma i ako stranka koja je uložila prigovor i dalje smatra da druga stranka nije ispunila obvezu u okviru ovog Sporazuma. Od zahtjeva za tromjesečnim razdobljem savjetovanja može se odustati međusobnim dogovorom stranaka te se on ne primjenjuje na iznimne slučajeve utvrđene stavkom 3. ovog članka.
2. Prilikom odabira odgovarajućih mjera prednost imaju one koje u najmanjoj mjeri ometaju funkcioniranje ovog Sporazuma. Osim u slučajevima iz stavka 3. ovog članka, takve mjere ne uključuju suspenziju bilo kojih prava ili obveza predviđenih odredbama ovog Sporazuma utvrđenih glavom IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom). Vijeće za pridruživanje bez odgađanja se obavještava o mjerama poduzetima u okviru stavka 1. ovog članka i iste podliježu savjetovanju u skladu sa člankom 420. stavkom 2. ovog Sporazuma i rješavanju spora u skladu sa člankom 420. stavkom 3. i člankom 421. ovog Sporazuma.

3. Iznimke iz stavaka 1. i 2. ovog članka odnose se na:

- (a) otkazivanje ovog Sporazuma koje nije sankcionirano općim propisima međunarodnog prava, ili
- (b) kršenje od strane druge stranke bilo kojeg od bitnih elemenata ovog Sporazuma iz članka 2. glave I. (opća načela) ovog Sporazuma.

Odnos prema drugim sporazumima

ČLANAK 423.

- 1. Ovime se stavlja izvan snage Sporazum o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njihovih država članica s jedne strane i Gruzije s druge strane potpisan u Luksemburgu 22. travnja 1996. koji je stupio na snagu 1. srpnja 1999.
- 2. Ovim Sporazumom zamjenjuje se sporazum iz stavka 1. Upućivanja na taj sporazum u svim ostalim sporazumima između stranka tumače se kao upućivanja na ovaj Sporazum.

3. Ovim Sporazumom zamjenjuje se Sporazum između Europske unije i Gruzije o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda potpisan 14. srpnja 2011. u Bruxellesu, koji je stupio na snagu 1. travnja 2012.

ČLANAK 424.

1. Sve dok se ne postignu jednaka prava za fizičke i pravne osobe na temelju ovog Sporazuma, ovaj Sporazum ne utječe na prava koja su im osigurana postojećim sporazumima koji obvezuju jednu ili više država članica s jedne strane i Gruziju s druge strane.

2. Postojeći sporazumi povezani s posebnim područjima suradnje obuhvaćenim područjem primjene ovog Sporazuma smatraju se dijelom sveobuhvatnih bilateralnih odnosa kako su regulirani ovim Sporazumom i sastavnim dijelom zajedničkoga institucionalnog okvira.

ČLANAK 425.

1. Stranke mogu dopuniti ovaj Sporazum sklapanjem posebnih sporazuma u bilo kojem području obuhvaćenim njegovim područjem primjene. Takvi su posebni sporazumi sastavni dio sveobuhvatnih bilateralnih odnosa kako su regulirani ovim Sporazumom i čine dio zajedničkoga institucionalnog okvira.

2. Ne dovodeći u pitanje relevantne odredbe Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, ni ovaj Sporazum ni djelovanja poduzeta u skladu s njim ni na koji način ne utječu na ovlasti država članica da poduzimaju bilateralne aktivnosti suradnje s Gruzijom ili da, prema potrebi, sklapaju nove sporazume o suradnji s Gruzijom.

ČLANAK 426.

Prilozi i protokoli

Prilozi ovom Sporazumu i protokoli uz ovaj Sporazum njegov su sastavni dio.

ČLANAK 427.

Trajanje

1. Ovaj se Sporazum sklapa na neodređeno vrijeme.
2. Svaka stranka može otkazati ovaj Sporazum uz obavijest o tome drugoj stranci. Ovaj Sporazum prestaje vrijediti šest mjeseci od datuma primitka takve obavijesti.

ČLANAK 428.

Definicija stranaka

Za potrebe ovog Sporazuma izraz „stranke” znači EU, ili njegove države članice, ili EU i njegove države članice, u skladu s njihovim ovlastima koje proizlaze iz Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije i, ako je potrebno, odnosi se i na Euratom, u skladu s njegovim ovlastima u okviru Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Gruzije, s druge strane.

ČLANAK 429.

Teritorijalna primjena

1. Ovaj se Sporazum primjenjuje, s jedne strane, na državna područja u kojima se primjenjuju Ugovor o Europskoj uniji, Ugovor o funkcioniranju Europske unije i Ugovor o osnivanju Europske zajednice i Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju te u skladu s uvjetima koji su utvrđeni u tim Ugovorima i, s druge strane, na državno područje Gruzije.
2. Primjena ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom), u odnosu na gruzijske regije Abhaziju i Chinvali / Južnu Osetiju nad kojima vlada Gruzije ne provodi djelotvoran nadzor, počinje nakon što Gruzija osigura potpunu provedbu i izvršavanje ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) na svojem cijelom državnom području.
3. Vijeće za pridruživanje donosi odluku o tome kad su osigurane potpuna provedba i izvršavanje ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) na cijelom državnom području Gruzije.

4. Ako stranka smatra da potpuna provedba i izvršavanje ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) više nisu osigurane u regijama Gruzije iz stavka 2. ovog članka, ta stranka može zatražiti od Vijeća za pridruživanje da ponovno razmotri nastavak primjene ovog Sporazuma, ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom), u odnosu na predmetne regije. Vijeće za pridruživanje preispituje situaciju i donosi odluku o nastavku primjene ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom), u roku od tri mjeseca od zahtjeva. Ako Vijeće za pridruživanje ne donese odluku u roku od tri mjeseca od zahtjeva, primjena ovog Sporazuma ili njegove glave IV. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) suspendira se u odnosu na predmetne regije sve dok Vijeće za pridruživanje ne donese odluku.
5. Odluke Vijeća za pridruživanje u okviru ovog članka o primjeni odredaba glave V. (Trgovina i pitanja povezana s trgovinom) ovog Sporazuma u cijelosti obuhvaćaju tu glavu i ne mogu obuhvaćati samo pojedine dijelove te glave.

ČLANAK 430.

Depozitar ovog Sporazuma

Glavno tajništvo Vijeća Europske unije depozitar je ovog Sporazuma.

ČLANAK 431.

Stupanje na snagu i privremena primjena

1. Stranke ratificiraju ili odobravaju ovaj Sporazum u skladu s vlastitim postupcima. Instrumenti ratifikacije ili odobrenja pohranjuju se u Glavnom tajništvu Vijeća Europske unije.
2. Ovaj Sporazum stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon dana pohranjivanja posljednjeg instrumenta ratifikacije ili odobrenja.

3. Neovisno o stavku 2. ovog članka, Unija i Gruzija suglasne su privremeno djelomično primjenjivati ovaj Sporazum, prema navodima Unije, kako je utvrđeno stavkom 4. ovog članka, i u skladu s njihovim unutarnjim postupcima i zakonodavstvom, kako je primjenjivo.
4. Privremena primjena stupa na snagu od prvog dana drugog mjeseca nakon datuma na koji depozitar ovog Sporazuma primi sljedeće:
- (a) obavijest Unije o završetku postupaka potrebnih za te potrebe, naznačujući dijelove ovog Sporazuma koji se privremeno primjenjuju; i
 - (b) polaganje instrumenata ratifikacije Gruzije u skladu s njezinim postupcima i primjenjivim zakonodavstvom
5. Za potrebe relevantnih odredaba ovog Sporazuma, uključujući njegove Priloge i Protokole, svako upućivanje u takvim odredbama na „datum stupanja na snagu ovog Sporazuma” smatra se „datumom od kojeg se ovaj Sporazum privremeno primjenjuje” u skladu sa stavkom 3. ovog članka.

6. Tijekom razdoblja privremene primjene, ako odredbe Sporazuma o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njihovih država članica s jedne strane i Gruzije s druge strane potpisanog u Luksemburgu 22. travnja 1996., a koji je stupio na snagu 1. srpnja 1999., nisu obuhvaćene privremenom primjenom ovog Sporazuma, te se odredbe i dalje primjenjuju.

7. Svaka stranka može depozitaru ovog Sporazuma dostaviti pisanu obavijest o svojoj namjeri ukidanja privremene primjene ovog Sporazuma. Ukidanje privremene primjene stupa na snagu šest mjeseci nakon što depozitar ovog Sporazuma primi obavijest.

ČLANAK 432.

Vjerodostojni tekstovi

Ovaj je Sporazum sastavljen u dva primjerka, na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, latvijskom, litvanskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom i gruzijskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

U POTVRDU TOGA, niže potpisani opunomoćenici, u tu svrhu propisno ovlašteni, potpisali su ovaj Sporazum.

Sastavljeno u ...,

ZA KRALJEVINU BELGIJU

ZA REPUBLIKU BUGARSKU

ZA ČEŠKU REPUBLIKU

ZA KRALJEVINU DANSKU

ZA SAVEZNU REPUBLIKU NJEMAČKU

ZA REPUBLIKU ESTONIJU

ZA IRSKU

ZA HELENSKU REPUBLIKU

ZA KRALJEVINU ŠPANJOLSKU

ZA FRANCUSKU REPUBLIKU

ZA REPUBLIKU HRVATSKU

ZA TALIJANSKU REPUBLIKU

ZA REPUBLIKU CIPAR

ZA REPUBLIKU LATVIJU

ZA REPUBLIKU LITVU

ZA VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG

ZA MAĐARSKU

ZA REPUBLIKU MALTU

ZA KRALJEVINU NIZOZEMSKU

ZA REPUBLIKU AUSTRIJU

ZA REPUBLIKU POLJSKU

ZA PORTUGALSKU REPUBLIKU

ZA RUMUNJSKU

ZA REPUBLIKU SLOVENIJU

ZA SLOVAČKU REPUBLIKU

ZA REPUBLIKU FINSKU

ZA KRALJEVINU ŠVEDSKU

ZA UJEDINJENU KRALJEVINU VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE

ZA EUROPSKU UNIJU

ZA EUROPSKU ZAJEDNICU ZA ATOMSKU ENERGIJU

ZA GRUZIJU